

Obsah

I Usnesení, doporučení a stanoviska

STANOVISKA

Evropský hospodářský a sociální výbor

545. plenární zasedání EHSV, 17. 7. 2019–18. 7. 2019

2019/C 353/01	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Technologie <i>blockchain</i> a technologie distribuované účetní knihy jako ideální infrastruktura pro sociální ekonomiku (stanovisko z vlastní iniciativy)	1
2019/C 353/02	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Podpora jednotného trhu příznivého pro podnikání a inovace – prosazování nových hospodářských modelů v zájmu zvládnání společenských výzev a změn (stanovisko z vlastní iniciativy)	6
2019/C 353/03	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Spotřebitelé v oběhovém hospodářství (stanovisko z vlastní iniciativy)	11
2019/C 353/04	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Zdanění digitalizované ekonomiky (stanovisko z vlastní iniciativy)	17
2019/C 353/05	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Budování odolnější a udržitelnější evropské ekonomiky (stanovisko z vlastní iniciativy)	23
2019/C 353/06	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Nová vize pro dokončení hospodářské a měnové unie (stanovisko z vlastní iniciativy)	32
2019/C 353/07	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Evropský semestr a politika soudržnosti – vypracování nové evropské strategie na období po roce 2020 (stanovisko z vlastní iniciativy)	39
2019/C 353/08	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Nová úloha veřejných služeb zaměstnanosti v souvislosti s prováděním evropského pilíře sociálních práv (stanovisko z vlastní iniciativy)	46

2019/C 353/09	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Vzdělávání o Evropě – vytváření souboru nástrojů pro školy (stanovisko z vlastní iniciativy)	52
2019/C 353/10	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Zajištění souladu mezi politikami v oblasti klimatu a energetiky z pohledu průmyslových odvětví (stanovisko z vlastní iniciativy)	59
2019/C 353/11	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Podpora krátkých a alternativních potravinových řetězců v EU – úloha agroekologie (stanovisko z vlastní iniciativy)	65
2019/C 353/12	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Povolání zemědělců a otázka rentability (stanovisko z vlastní iniciativy).....	72
2019/C 353/13	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Doprava, energetika a služby obecného zájmu jako hnací síla udržitelného růstu v Evropě prostřednictvím digitální revoluce (stanovisko z vlastní iniciativy).....	79

III Přípravné akty

Evropský hospodářský a sociální výbor

545. plenární zasedání EHSV, 17. 7. 2019–18. 7. 2019

2019/C 353/14	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru ke sdělení Komise Evropskému parlamentu, Evropské radě a Radě – Kroky k zajištění efektivnějšího a demokratičtějšího rozhodování v daňové politice EU [COM(2019) 8 final]	90
2019/C 353/15	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru ke zprávě Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru, Výboru regionů a Evropské investiční bance – Čtvrtá zpráva o stavu energetické unie [COM(2019) 175 final]	96
2019/C 353/16	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru ke zprávě Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru, Výboru regionů a Evropské investiční bance o provádění strategického akčního plánu v oblasti baterií: Budování strategického hodnotového řetězce v oblasti baterií v Evropě [COM(2019) 176 final]	102

I

(Usnesení, doporučení a stanoviska)

STANOVISKA

EVROPSKÝ HOSPODÁŘSKÝ A SOCIÁLNÍ VÝBOR

545. PLENÁRNÍ ZASEDÁNÍ EHSV, 17. 7. 2019–18. 7. 2019

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Technologie *blockchain* a technologie distribuované účetní knihy jako ideální infrastruktura pro sociální ekonomiku

(stanovisko z vlastní iniciativy)

(2019/C 353/01)

Zpravodaj: **Giuseppe GUERINI**

Rozhodnutí plenárního shromáždění	13.12.2018
Právní základ	čl. 32 odst. 2 jednacího řádu
Odpovědná sekce	Jednotný trh, výroba a spotřeba
Přijato v sekci	4.7.2019
Přijato na plenárním zasedání	17.7.2019
Plenární zasedání č.	545
Výsledek hlasování (pro/proti/zdrželi se hlasování)	179/1/2

1. Závěry a doporučení

1.1 EHSV podporuje aktivity, které navrhuje Evropská komise s cílem rozvíjet evropské partnerství pro technologii *blockchain*, počínaje projektem *střediska EU pro sledování technologie blockchain*.

1.2 EHSV vybízí orgány, aby podporovaly zapojení organizací občanské společnosti do evropského střediska pro sledování a evropského partnerství pro technologii *blockchain*, neboť je jasné, že příznivý vývoj technologie *blockchain* a nových digitálních infrastruktur není pouze otázkou informačních technologií, nýbrž zároveň představuje proces skutečně přelomových sociálních inovací.

1.3 EHSV se domnívá, že organizace sociální ekonomiky mohou přispět k podpoře většího a vědomého seznámení se s možnostmi technologie *blockchain*, a to právě v souvislosti se sbližováním kulturního a metodologického základu zaměřeného na formy otevřené a participativní správy s cílem udržet vysokou úroveň transparentnosti a účasti všech občanů na rozvoji, jež tyto nové technologie mohou přinést.

1.4 Operativní aplikace technologií *blockchain* mohou významně zlepšit výkonnost organizací sociální ekonomiky a přinést výhody nejen těmto organizacím, ale i jejich členům a především koncovým uživatelům.

1.5 Podnikatelské projekty založené na technologii „distribuované účetní knihy“ (DTL) vyžadují pevné správní struktury, které zajistí jasné rozdělení úloh i povinností a podpoří spolupráci mezi různými zúčastněnými subjekty.

1.6 EHSV vyzývá orgány veřejné správy, aby zajistily, že rozvoj technologie *blockchain* bude probíhat v souladu s pravidly pro zpracování osobních údajů a pro kybernetickou bezpečnost, a aby sledovaly rizika skupování nebo nesprávného využívání údajů o občanech a podnicích.

1.7 Pokud jde o hloubkové změny, které nové technologie přinášejí, EHSV doporučuje, aby občané a pracovníci byli odpovídajícím způsobem chráněni, mimo jiné prostřednictvím řádného zapojení sociálních partnerů, zejména co se týče podmínek, za nichž vykonávají své povinnosti, a přípravy odpovídajících plánů odborné přípravy a dalšího vzdělávání.

1.8 EHSV se domnívá, že skutečné zapojení organizací sociální ekonomiky a občanské společnosti je zcela zásadní pro zajištění toho, aby byly velké příležitosti, jež nové technologie nabízejí, zaměřeny na zajištění přínosů, přístupu, transparentnosti a účasti pro všechny, nikoli pouze pro novou „elitu digitálního hospodářství“.

2. Souvislosti a předmět iniciativy

2.1 Toto stanovisko z vlastní iniciativy vychází ze závěrů lucemburského předsednictví Radě, které obsahují výzvu k prozkoumání inovačního potenciálu nových digitálních technologií v rámci sociální ekonomiky.

2.2 Mezi těmito novými technologiemi se objevuje přelomový inovační potenciál různých forem „technologie distribuované účetní knihy“ (*Distributed Ledger Technology – DLT*) známých také jako technologie *blockchain*, které umožní rozvoj velmi zajímavých aplikací v různých odvětvích ekonomické a společenské činnosti.

2.3 Některé rysy těchto technologií činí z technologie *blockchain* digitální infrastrukturu, již by mohly organizace sociální ekonomiky efektivně využít k lepšímu dosahování svých cílů a ke zvýšení své schopnosti určovat pozitivní sociální dopady a podporovat sociální inovace.

2.4 EHSV vybízí instituce, aby podporovaly zapojení organizací občanské společnosti do evropského střediska pro sledování technologie *blockchain*, neboť pozitivní vývoj technologie *blockchain* a nových digitálních infrastruktur nemůže záviset pouze na řešeních v oblasti IT, ani na pouhém inženýrství, ale zdokonalí se pouze tehdy, budeme-li umět tyto mechanismy přetvořit na hnací sílu přelomových sociálních inovací.

2.5 Je vhodné si uvědomit, že technologie DLT zaručují důvěru mezi partnery, kteří se zaměřují na spolupráci, a certifikují především transakce, nikoli obsah nebo kvalitu toho, co je součástí *blockchain*. Ačkoli některá optimistická hodnocení definují tuto technologii jako nového nositele důvěry, je nutné jasně říci, že tato technologie nemůže nahradit loajalitu a důvěru mezi subjekty.

3. Stručný popis technologie *blockchain* a technologií distribuované účetní knihy

3.1 Technologie *blockchain* je počítačový protokol nakonfigurovaný v 90. letech 20. století. Jeho využití ve velkém měřítku a jeho úspěch však souvisí s rozšířením kryptoměn, z nichž nejznámější je *bitcoin*. Bylo by však chybou připodobňovat technologii *blockchain* pouze ke kryptoměnám. Díky kombinaci s rostoucí výkonností výpočetní techniky a analýzy dat počítačových systémů, zlepšením konektivity v Evropě a neustálým vývojem systémů umělé inteligence se totiž potenciál využití technologie distribuované účetní knihy exponenciálně zvyšuje pro víceúčelové použití.

3.2 Technologie *blockchain* je kódem, tj. komunikačním protokolem, a zároveň i veřejným registrem, v němž jsou všechny transakce uskutečněné mezi účastníky sítě velmi transparentně a neměnně „zaznamenány“ podle sekvenčního pořadí.

3.3 Toto pořadí registrace je tvořeno souborem „bloků“ (částí kódu), které jsou vzájemně propojeny funkcí šifrování, díky níž je každá část bloku tvořící řetězec sledovatelná a neměnná. Tyto „propojené bloky“ jsou současně registrovány na každém zařízení, jehož prostřednictvím se účastníci technologie *blockchain* připojují. Každý účastník představuje „článek“ řetězu podílející se na ověření a archivování dat, která jsou vyměňována.

3.4 Tímto způsobem se transakce provádějí v horizontální podobě a jsou potvrzovány množstvím účastníků, což znemožňuje, aby jediný operátor záznamy upravoval nebo ničil. Díky tomu by zpracování dat mělo být bezpečné a současně by se měla upevnit vzájemná důvěra mezi účastníky technologie *blockchain* zapojenými do distribuovaného a decentralizovaného procesu ověřování. Technologie *blockchain* je tudíž zajímavým nástrojem pro novou specifikaci koncepce bezpečnosti digitálních transakcí.

3.5 Technologie *blockchain* proto funguje především jako infrastruktura pro virtuální měny, ale ze stejných důvodů může mít také společenskou, kulturní a politickou a ekonomickou hodnotu. Jakékoli jiné použití ve fyzických a nevirtuálních hospodářských souvislostech však vyžaduje povědomí o tom, že technologie distribuované účetní knihy nezajišťuje kvalitu obsahu, k němuž se vztahuje. Jinými slovy, lze potvrdit, že určitý produkt prošel řetězcem, který je bezpečně výsledovatelný díky technologii distribuované účetní knihy, ale není možné tvrdit, že tento produkt má skutečně dobré vlastnosti.

3.6 Přímoú kontrolu nad nějakou částí celého řetězce vykonávají různí účastníci technologie *blockchain* a tímto způsobem se technologie *blockchain* stává decentralizovaným systémem, jemuž může jen stěží „dominovat“ jediný aktér. To zvyšuje bezpečnost, pokud jde o útoky nebo sabotáže, neboť pokud by byl jeden z uzlů v řetězci napaden či poškozen, ostatní uzly „distribuované účetní knihy“ by i nadále fungovaly.

3.7 Transakce prováděné v distribuované účetní knize jsou díky technologii *blockchain* sledovatelné a viditelné pro všechny účastníky, takže operace probíhají transparentně, bez zásahu „ústředního orgánu“ nebo „třetí“ strany, která by plnila funkci povinného partnera nebo zprostředkovatele. Vývoj kvantových počítačů ani teoretická možnost „ovládat“ nemalý počet síťových uzlů však zcela neodstraní riziko koncentrace v oblasti technologie distribuované účetní knihy nebo kontroly nad ní ani riziko skupování a shromažďování dat.

3.8 Tyto funkce umožňují, aby technologie *blockchain* vytvářela také skutečné smlouvy na automatické provádění, tzv. „*smart contracts*“, které umožňují rychle a horizontálně personalizovat a podrobně zaznamenat transakci. Tímto způsobem jsou certifikované základní informace transformovány na právo, jež lze uplatnit, což by mohlo ovlivnit mnoho společenských, ekonomických a politických zvyklostí.

3.9 Rozumí se tím například možný vývoj digitální správy v souvislosti s volbami a hlasovacími systémy, sociálními a zdravotními službami a řízením veřejných zakázek.

3.10 Klíčová slova technologie *blockchain* – decentralizace, transparentnost, partnerská účast, spolehlivost a vzájemná důvěra – se odrážejí v hlavních organizačních formách používaných podniky a organizacemi sociální ekonomiky. To platí tím spíše, budou-li sítě technologie distribuované účetní knihy vyvíjeny s vysokou schopností interoperability, jež uživatelům umožní využívat tyto technologie společně prostřednictvím různých zařízení a nástrojů.

4. Evropská unie a technologie *blockchain*

4.1 EHSV sdílí a podporuje činnosti, které Evropská komise a řada členských států zahájily za účelem rozvoje evropského partnerství pro technologii *blockchain*. Ze strategického hlediska je důležité, aby Evropa nepřišla o svojí pozici ve stávající mezinárodní konkurenci, pokud jde o rozvoj všech digitálních technologií, a podporovala spolupráci mezi různými veřejnými a soukromými aktéry za účelem vytvoření evropské infrastruktury pro technologii *blockchain*.

4.2 K těmto otázkám vyjádřil také Evropský parlament (v usneseních 2017/2772 (RSP) a 2018/2085 (INI)) a mimo jiné požadoval, aby Komise podpořila hodnocení sociálního dopadu technologie distribuované účetní knihy.

4.3 Stejně důležité bylo, že dne 1. února 2018 zahájilo činnost evropské středisko pro sledování technologie *blockchain* (*EU Blockchain Observatory and Forum*), zřízené Evropskou komisí, které již zveřejnilo několik tematických zpráv⁽¹⁾.

4.4 EHSV je přesvědčen, že mají-li se přínosy technologií *blockchain* vyvíjet správně, je rovněž nezbytné prosazovat odpovídající rámec pravidel, který bude podněcovat a podporovat spolupráci mezi veřejným a soukromým sektorem a organizovanou občanskou společností, aby bylo dosaženo sociálního, kulturního i regulačního sblížení nezbytného ke vzniku všech příležitostí ke zlepšení služeb a procesů jak ve veřejném, tak v soukromém sektoru.

(1) „Inovace na základě technologie *blockchain* v Evropě“ v červenci 2018, „Blockchain a obecné nařízení o ochraně údajů (GDPR)“ v říjnu 2018, „Blockchain pro veřejnou správu a veřejné služby“ v prosinci 2018, „Škálovatelnost, interoperabilita a udržitelnost technologie *blockchain*“ v březnu 2019, „Blockchain a digitální identita“ v květnu 2019.

5. Mohou být technologie *blockchain* a technologie distribuované účetní knihy vhodnou infrastrukturou pro sociální ekonomiku?

5.1 Technologie *blockchain* užitečným nástrojem k předefinování důvěry v souvislosti s globální digitální ekonomikou, a organizace sociální ekonomiky tedy mohou jejím prostřednictvím přispět k demokratizaci ekonomiky a k šíření digitální sociální ekonomiky.

5.2 Finanční krize oslabily důvěru občanů ve finanční instituce. Důvěra se stala vzácným sociálním zdrojem, který je v důsledku rostoucích obav ohledně bezpečnosti údajů shromažďovaných a uchovávaných některými velkými hospodářskými subjekty ještě vzácnější.

5.3 Podniky sociální ekonomiky, pro něž je charakteristické, že jsou velmi rozšířené a zakotvené v územních celcích a místních komunitách, mohou hrát významnou úlohu při podpoře co největšího rozšíření příležitostí pro evropské občany. Mohou tudíž pozitivně přispět k prosazování etického a hodnotového sblížení mezi sociální ekonomikou a technologickými inovacemi a směřovat k modelu rozvoje, který odráží společné zájmy.

5.4 Konkrétních operačních aplikací technologií *blockchain*, které si lze představit v organizacích sociální ekonomiky, je široká škála.

5.5 Za prvé, technologii umožňující zvýšit úroveň transparentnosti a důvěry lze snadno využít k tomu, aby byly dary a získané finanční prostředky bezpečné a sledovatelné, což například dárci, který financuje nevládní organizaci, umožní sledovat tok a směřování prostředků, jež daroval. Nebo sama nevládní organizace by mohla mít zařízení, které umožní podrobné vykazování každého toku výdajů a zajistí, aby investované prostředky byly použity skutečně ke stanoveným účelům.

5.6 Přijetí technologie *blockchain* by mnoho organizací sociální ekonomiky mohlo významně zlepšit řízení na základě společné správy (konzultace s ostatními členy a hlasování) a zároveň je učinit bezpečným a sledovatelným díky tomu, že tato technologie usnadní účast a zapojení i tehdy, když jsou členové rozmístěni na decentralizovaném území, nebo jich je tolik, že je obtížné organizovat tradiční shromáždění.

5.7 Organizace sociální ekonomiky provádějí celou řadu činností v oblasti kulturní produkce, od odborné přípravy až po umění. Technologii *blockchain* budou moci používat i sdružení a uskupení, která se zabývají vzděláváním a odbornou přípravou, představeními a uměleckou či duševní produkcí, aby ověřily činnosti prováděné na dálku, nebo je personalizovaly podle potřeb uživatelů. Nejdůležitější však je, že se práva duševního vlastnictví a autorská práva stanou přehlednějšími a jistějšími díky využívání inteligentních smluv (*smart contracts*) v oblasti přenosu obsahu.

5.8 V oblasti odborné přípravy a vzdělávání může technologie *blockchain* využívat k certifikaci dovedností zabezpečení studijních titulů a diplomů v digitálním formátu nebo vydávání digitálních certifikátů, s jejichž pomocí se budou automaticky aktualizovat životopisy pracovníků nebo studentů.

5.9 Velmi důležité je použití, které lze očekávat v oblasti zdraví, osobní péče a sociální pomoci jak pro bezpečné ukládání údajů a informací, tak pro přístup a identifikaci osob, kterým je poskytována pomoc. V těchto oblastech existuje mnoho organizací sociální ekonomiky, které se zabývají činnostmi v zájmu nejpotřebnějších občanů, a to i v decentralizovaných oblastech, kde možnost instalace bezpečných systémů telemedicíny a vzdálené pomoci může mít velký dopad na kvalitu života lidí.

5.10 Tyto technologie často vyžadují dovednosti a zdroje, které nejsou dostupné všem lidem. Ještě méně jsou dostupné pro nejzranitelnější osoby, jako jsou senioři, chudí lidé, osoby se zdravotním postižením, nezletilí a marginalizované rodiny. Pro tyto skupiny obyvatelstva, na něž máme všichni povinnost myslet, mohou organizace sociální ekonomiky představovat základní přístupový kanál.

5.11 Mnohá družstva působící v zemědělství uvažují o nových technologiích, aby se jejich výrobky daly do určité míry sledovat a identifikovat s cílem zabránit podvodům a padělání, které poškozuje výrobce i spotřebitele. Technologie *blockchain* by mohla zajistit jasnější a transparentnější vztahy mezi zemědělským družstvem a jeho členy a zároveň by mohla přispět ke snížení nákladů na služby, jako je pojištění rizik spojených s přírodními katastrofami.

5.12 Jak je známo, první aplikace technologie *blockchain* byly zavedeny s cílem vyvinout kryptoměny a systémy vzájemných plateb. To by mohlo být užitečné v sektoru sociální ekonomiky k řízení operací typu crowdfunding i doplňkových platebních systémů užitečných pro operace v oblasti mikroúvěrů zaměřené na osoby, jimž banky neposkytnou úvěr, nebo ke správě etických mikroinvestičních sítí ve prospěch okruhů komunitního hospodářství.

5.13 Ekologická sdružení a sociální podniky jsou rovněž hlavními aktéry v oblasti omezování plýtvání, sběru a tříděného zpracování odpadů. I v těchto souvislostech lze potenciál technologie distribuované účetní knihy využít ke zlepšení služeb poskytovaných ve prospěch občanů.

5.14 Družstva pro výrobu energie z obnovitelných zdrojů, jichž je v Evropě přes 1 500 a do nichž je zapojeno více než 1000000 občanů podílejících se na transformaci energetiky, by mohla pomocí technologie *blockchain* optimalizovat svou distribuční síť a transformaci.

5.15 Velmi důležitým aspektem technologie *blockchain* je energetická problematika, protože simultánní záznam dat a blokových řetězců prováděný na řadě serverů a decentralizovaných zařízení v současné době obnáší velkou spotřebu energie; spotřebu energie je i nadále nutné optimalizovat, aby bylo využívání technologie *blockchain* udržitelnější.

5.16 Vzhledem k tomu, že technologie *blockchain* může přinést významný pozitivní vývoj, je důležité upozornit na to, že data zaznamenaná prostřednictvím technologie *blockchain* nelze upravovat, a proto je nutné, aby veřejnoprávní předpisy zaručovaly, že vývoj této technologie bude probíhat v souladu s pravidly pro zpracování osobních údajů („obecné nařízení o ochraně osobních údajů“) se zvláštním zřetelem k tzv. „právu být zapomenut“.

5.17 Je důležité, aby platné předpisy týkající se těchto otázek byly nepřetržitě, přímo či pro potřeby výkladu, přizpůsobovány velmi rychle probíhajícím technologickým změnám. Pouze tak se vyhneme tomu, že by pozitivní vývoj očekávaný od technologie *blockchain* byl doprovázen řadou nepříznivých vývojových faktorů a problematických důsledků.

5.18 Technologie *blockchain* bude mít výrazný dopad na trh práce: různá pracovní místa zaniknou, jiná pracovní místa se hodně změní, zatímco mohou i nadále vznikat nová pracovní místa a vyvíjet se s ohledem na jejich současné uspořádání. EHSV se domnívá, že je důležité, aby pracovníci byli náležitě chráněni, zejména poskytnutím odpovídajících plánů odborné přípravy a nástrojů aktivních politik v oblasti práce realizovaných za účasti sociálních partnerů.

5.19 Obrovský potenciál nových digitálních technologií a vysoké náklady na nezbytné investice také vystavují technologii *blockchain* riziku koncentrace zařízení schopných zajišťovat její fungování. Vedle potenciálu demokratizace sítě tak nelze vyloučit riziko spekulativního skupování dat a technologických sítí do rukou několika málo hráčů nebo zemí schopných provádět velké investice. Proto je důležité, aby existovaly veřejné intervence na podporu participativního a dostupného rozvoje těchto technologií.

V Bruselu dne 17. července 2019.

předseda

Evropského hospodářského a sociálního výboru

Luca JAHIER

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Podpora jednotného trhu příznivého pro podnikání a inovace – prosazování nových hospodářských modelů v zájmu zvládnání společenských výzev a změn

(stanovisko z vlastní iniciativy)

(2019/C 353/02)

Zpravodaj: **Giuseppe GUERINI**

Rozhodnutí plenárního shromáždění	24.1.2019
Právní základ	čl. 32 odst. 2 jednacího řádu stanovisko z vlastní iniciativy
Odpovědná sekce	Jednotný trh, výroba a spotřeba
Přijato v sekci	4.7.2019
Přijato na plenárním zasedání	17.7.2019
Plenární zasedání č.	545
Výsledek hlasování (pro/proti/zdrželi se hlasování)	185/0/6

1. Závěry a doporučení

1.1. Nutnost uplatňovat zásady sociálně tržního hospodářství, které by díky inteligentnímu využívání nových technologií dokázalo čelit velkým problémům týkajícím se udržitelnosti, změny klimatu a snižování nerovností, již byla uznána.

1.2. EHSV se domnívá, že v tomto ohledu mohou poskytnout významný příspěvek podniky i veřejné instituce, a to zejména všechny podniky reálné ekonomiky, které vytvářejí hodnoty a pracovní místa, aniž by spekulativně využívaly páky financování.

1.3. Vzhledem k širokému spektru hospodářských modelů a forem podniků, které existují na evropské úrovni, je důležité, aby legislativní návrhy týkající se podniků, hospodářství a vnitřního trhu nebyly unifikovány, aby nebyl uplatňován univerzální přístup a aby byla namísto toho prosazována rozmanitost podniků.

1.4. Je nezbytné, aby evropské instituce podporovaly rozvoj umělé inteligence a správné využívání dat velkého objemu, a to jednak vytvořením vhodných pravidel, která zaručí rozvoj těchto technologií při současném respektování práv jednotlivce, a jednak koordinovaným investováním veřejných prostředků na evropské i národní úrovni s cílem zajistit konkurenceschopnost EU v celosvětovém měřítku. Zejména data velkého objemu, včetně svého potenciálu, by měla být přístupná i malým a středním podnikům.

1.5. Změny, které nové technologie, umělá inteligence a data velkého objemu způsobují ve výrobních postupech a v hospodářství obecně, hluboce promění i trh práce. V každém případě je však důležité, aby tyto změny probíhaly v rámci přínosného sociálního dialogu a za respektování práv a kvality života pracovníků.

1.6. Opatření k lepšímu přístupu malých a středních podniků k úvěrům, jako je například Junckerův plán, program COSME nebo v budoucnosti program InvestEU, by měla i nadále podporovat malé a střední podniky a sociální podniky, které mají často potíže s růstem v důsledku problémů s likviditou a nedostatečného kapitálu. Aktivní podporu si zaslouží i rozvoj evropského trhu s rizikovým kapitálem.

1.7. Vzhledem k nutnosti zaručit stárnoucímu a méně početnému evropskému obyvatelstvu sociální soudržnost a spravedlnost bude úloha, kterou budou moci v budoucnu převzít sociální podniky a podniky založené na vzájemnosti, stále významnější. Proto je nutné vynakládat větší úsilí na posílení úlohy těch společností, které lidem umožňují organizovat se a spolupracovat, aby reagovali na neustále rostoucí sociální potřeby.

1.8. EHSV znovu opakuje, že je třeba uznat a podporovat úlohu, kterou hrají malé a střední podniky, rodinné podniky a podniky sociální ekonomiky, řemeslné podniky, drobní obchodníci a zemědělci při podporování a šíření podnikatelského ducha zaměřeného na místní občany a komunity a také při budování evropského modelu jednotného trhu podporujícího začlenění. Tyto podniky navíc umožňují provádět hospodářskou a podnikatelskou činnost většímu počtu osob, a podporují tak hospodářskou demokracii.

2. Souvislosti a předmět iniciativy

2.1. Účelem tohoto stanoviska z vlastní iniciativy je poskytnout evropským institucím příspěvek, aby bylo v rámci opatření k posilování jednotného trhu podpořeno vytváření vhodných podmínek pro rozvoj různých forem podniků, které by byly schopny zvládnout výzvy, jimž společnost čelí.

2.2. Nutnost uplatňovat zásady sociálně tržního hospodářství, které by díky inteligentnímu využívání nových technologií dokázalo čelit velkým problémům týkajícím se udržitelnosti, omezování škodlivých vlivů změny klimatu, snižování nerovností, demografického napětí, silného migračního tlaku na vnější hranice EU a energetické transformace, již byla uznána.

2.3. EHSV se domnívá, že významným způsobem mohou přispět právě podniky, a přirozeně i veřejné instituce. Velké změny, o nichž se hovoří v předchozím odstavci, lze totiž také řešit využitím vlastního inovativního potenciálu podnikatelské činnosti. Některé modely hospodářského rozvoje a některé formy podniků však ukázaly větší sklon k sociálním inovacím, které se pro etablování udržitelnějšího hospodářství podporujícího začlenění zdají být stále nepostradatelnějšími.

2.4. EHSV se domnívá, že mezi jednotným trhem, který je příznivý pro inovace a nové formy podnikání, a Agendou OSN 2030 pro dosahování cílů udržitelného rozvoje mohou vzniknout významné konvergence, neboť cíle týkající se růstu a inovací, které jsou nezbytné k zaručení a zachování blahobytu v zemích Evropské unie, musí být nejen pevné, ale také udržitelné.

2.5. V posledních letech EHSV přijal řadu konkrétních stanovisek týkajících se následujících zásadních otázek:

— hledání nových hospodářských modelů ⁽¹⁾;

— různé formy podnikání ⁽²⁾;

— digitální změny ⁽³⁾.

2.6. EHSV se domnívá, že existují různé hospodářské systémy, které by si zasloužily pozornost evropského zákonodárce, aby se podpořilo fungování vnitřního trhu. Hospodářský systém EU je totiž rozmanitý a zahrnuje nadnárodní společnosti, podniky působící na národní úrovni a nespočetné množství podniků činných na místní úrovni. Tyto podniky jsou často zapojeny do výrobních řetězců na místní úrovni. Jedná se o metropolitní oblasti a jejich městské systémy s vysokou hustotou obyvatelstva i venkovské a odlehlejší oblasti, kde není vždy snadné zaručit blahobyt a sociální soudržnost, pokud se cíleně nedbá na zaručení přístupu k technologickým inovacím i v decentralizovaných oblastech.

2.7. Ve všech těchto souvislostech je nutné propojit a integrovat různé formy podniků, nicméně každá z těchto oblastí si zaslouží zvláštní pozornost z hlediska legislativních opatření a veřejných investic. Proto je důležité, aby návrhy právních předpisů a hospodářských regulačních opatření týkající se podniků, hospodářství a vnitřního trhu nebyly plně unifikovány a aby nebyl uplatňován univerzální přístup.

3. Směrem k novému evropskému hospodářství ve znamení technologií, udržitelnosti a začlenění

3.1. Je třeba vypracovat nové výrobní modely zboží a služeb vycházející z digitální ekonomiky a nových technologií, které budou schopny změnit způsob, jakým evropské podniky fungují.

3.2. V této souvislosti je nezbytné, aby evropské instituce náležitě podporovaly rozvoj umělé inteligence, a to jednak vytvořením vhodných pravidel, která zaručí rozvoj této technologie při současném respektování práv jednotlivce, a jednak koordinovaným investováním veřejných prostředků na evropské i národní úrovni, tak aby bylo možné udržet krok s konkurenty, jako jsou Spojené státy a Čína.

⁽¹⁾ Úř. věst. C 81, 2.3.2018, s. 57; Úř. věst. C 75, 10.3.2017, s. 33; Úř. věst. C 75, 10.3.2017, s. 1 a Úř. věst. C 303, 19.8.2016, s. 28.

⁽²⁾ Úř. věst. C 288, 31.8.2017, s. 20; Úř. věst. C 283, 10.8.2018, s. 1; Úř. věst. C 13, 15.1.2016, s. 8; Úř. věst. C 13, 15.1.2016, s. 152; Úř. věst. C 458, 19.12.2014, s. 14 a Úř. věst. C 345, 13.10.2017, s. 15.

⁽³⁾ Úř. věst. C 440, 6.12.2018, s. 73; Úř. věst. C 81, 2.3.2018, s. 102; Úř. věst. C 62, 15.2.2019, s. 33; Úř. věst. C 227, 28.6.2018, s. 70; Úř. věst. C 75, 10.3.2017, s. 6 a Úř. věst. C 62, 15.2.2019, s. 131.

3.3. Vzhledem k tomu, že se neustále zvyšují kapacity pro zpracování dat a možnosti jejich využití pro účely strategií hospodářského rozvoje a služeb pro občany, bude při zajišťování konkurenceschopnosti na evropském trhu zásadní i využití dat velkého objemu, jejich zpracování a jejich uchovávání. Bude však nezbytné zajistit, aby zpracování a vývoj těchto dat probíhaly v souladu s právy jednotlivce, se základními svobodami a novým evropským obecným nařízením o ochraně osobních údajů.

3.4. Evropský podnikatelský a hospodářský systém se vyznačuje zvláštními prvky, díky nimž může čelit digitálním změnám. Je koncipován jako účinný systém řady různých mezinárodních a místních podniků, které mohou mít i globální zaměření. K tomu je naléhavě potřebná sjednocená, propojená, soudržná a konkurenceschopná Evropa. V tomto směru jsou pozitivním příkladem centra pro digitální inovace, která vznikají v četných místních hospodářských systémech.

3.5. Velké změny, které způsobují nové technologie, umělá inteligence a data velkého objemu ve výrobních postupech a v hospodářství obecně, hluboce promění i trh práce. Některé profese zaniknou, jiné vzniknou a další projdou hlubokými změnami. Je důležité, aby tyto změny probíhaly v rámci přínosného sociálního dialogu a s ohledem na práva pracovníků, kteří budou muset být podporováni prostřednictvím ochranných a vzdělávacích opatření.

3.6. Dalším zásadním faktorem růstu je fiskální politika. Evropská komise se v průběhu tohoto funkčního období problematice daní věnovala velmi důkladně. EHSV se domnívá, že účinnost daňových pravidel a jejich přiměřená míra harmonizace jsou zásadní pro posílení vnitřního trhu. Fiskální politiky podporované na evropské úrovni by navíc měly prosazovat nástroje nezbytné pro růst podniků, jako jsou například investice do výzkumu a vývoje a přístup k vlastnímu kapitálu.

3.7. Evropské malé a střední podniky a podniky sociální ekonomiky se ještě i v současné době potýkají se strukturálními problémy a s neexistencí příznivých podmínek pro svůj rozvoj, a to navzdory velkému úsilí vynakládanému na jejich podporu. Malé a střední podniky navíc často působí ve výrobě využívající střední a nízkou úroveň technologií a ve službách s nižší intenzitou znalostí a mají problémy vstoupit na mezinárodní trh. Tyto společnosti je třeba dále podporovat, neboť – jak připomíná Komise – tvoří 99 % evropských podniků a zaměstnávají 67 % pracovních sil⁽⁴⁾. I přes zohlednění nutnosti dodržovat zásady volného trhu a hospodářské soutěže musí být tudíž tyto podniky náležitě podporovány prostřednictvím průmyslových a fiskálních politik zaměřených na vytváření sdílené hodnoty, nikoli na hromadění bohatství.

3.8. Z tohoto pohledu by opatření k lepšímu přístupu malých a středních podniků k úvěrům, jako je například Junckerův plán se svým systémem veřejných záruk, program COSME nebo program InvestEU, měla i nadále podporovat malé a střední podniky a sociální podniky. V této souvislosti by měla být více stimulována účast soukromých osob v nově zakládaných podnicích a v malých a středních podnicích. Za tímto účelem je nutné rozvíjet evropský trh s rizikovým a vysoce rizikovým kapitálem, který má stále diametrálně odlišné rozměry než v USA. Přijetí politik, které prosazují investice soukromého kapitálu do evropských podniků, by mělo být navíc doprovázeno konkrétními opatřeními, které umožní získat talenty a dovednosti ze zemí mimo EU.

3.9. Podle Světové banky zaujímá Evropská unie⁽⁵⁾ v průměru 53. místo v celosvětovém žebříčku toho, jak snadné je zahájit podnikatelskou činnost, a 29. místo v žebříčku obecné snadnosti, s níž lze vykonávat hospodářskou činnost. Spojené státy naproti tomu stojí na 8. místě žebříčku snadnosti vykonávat hospodářskou činnost. V tomto ohledu vyzdvihuje EHSV význam podpory a prosazování podnikatelských aktivit prostřednictvím zjednodušení administrativních opatření v oblasti výroby zboží a poskytování služeb, která zatěžují evropské podnikatele.

3.10. Trh veřejných zakázek dnes činí přibližně 16 % hrubého evropského domácího produktu, což odpovídá hodnotě zhruba 1,9 trilionu EUR. V nových směrniciích o zadávání veřejných zakázek⁽⁶⁾ a o udělování koncesí⁽⁷⁾ z roku 2014 bylo stanoveno větší zohlednění sociálních a environmentálních aspektů při výběrových řízeních spravovaných vnitrostátními správními orgány. Jak připouští sama Komise, tohoto cíle však nebylo ještě zdaleka dosaženo. EHSV doporučuje Komisi, aby posílila a zefektivnila zohlednění sociálních a environmentálních aspektů v odvětví, které je z historického hlediska pro jednotný trh klíčové.

3.11. Vzhledem k rostoucím výzvám na mezinárodní úrovni na jedné straně a nutnosti zaručit sociální soudržnost a spravedlnost na straně druhé bude úloha, kterou mohou za současné situace převzít sociální podniky, stále významnější. Proto je nutné vynakládat větší úsilí na uznání existence a úlohy podniků, v nichž se plně projevuje sklon lidí samostatně se organizovat, aby reagovali na společenské potřeby.

⁽⁴⁾ https://ec.europa.eu/growth/smes/business-friendly-environment/performance-review_en

⁽⁵⁾ http://www.doingbusiness.org/content/dam/doingBusiness/media/Annual-Reports/English/DB2019-report_print-version.pdf

⁽⁶⁾ Úř. věst. L 94, 28.3.2014, s. 65.

⁽⁷⁾ Úř. věst. L 94, 28.3.2014, s. 1.

3.12. V malých podnicích a v sociálních podnicích vychází impuls k jednání a motivace vždy od osoby, nikoli z kapitálu, protože kapitál hledá takové uplatnění, které zaručuje výnosy. Tyto společnosti, kde je středem pozornost člověk, jsou pevně propojeny s místními komunitami a navazují s nimi trvalé vztahy, čímž přispívají k místní prosperitě a k sociální soudržnosti. V tomto ohledu je významným příkladem belgický a švédský⁽⁸⁾ systém poukázek na výpomoc v domácnosti. Tyto systémy umožňují těm, kdo je využívají, uplatnit zvláštní slevu na daních a podporují vznik nehlášené práce, z níž mají prospěch jednak nejvíce chránění poskytovatelé a služeb, jednak státní rozpočty.

3.13. Vazba na místní komunity a na území se stává konkurenčním faktorem, protože podporuje motivaci a vytváří přidané sociální a vztahové hodnoty. Tímto způsobem umožňují podniky sociální ekonomiky vykonávat podnikatelskou činnost většímu počtu osob, a přispívají tak k budování modelu rozvoje zaměřeného na začlenění.

3.14. Dalším zásadním přínosem sociálních podniků je jistě přínos k hospodářské demokracii, neboť tyto podniky zaručují milionům lidí možnost vykonávat hospodářskou činnost a vybudovat si svou vlastní firmu na základě své odbornosti, svých schopností a ambicí.

3.15. S tímto cílem působí například družstva, vzájemné společnosti, nadace s účastí místních společenství a sociální podniky. Uznání těchto podniků se zvyšuje také v důsledku Iniciativa pro sociální podnikání, kterou zahájila Evropská komise v roce 2011 a na níž by v současné době možná mohla navázat odvážnější a organičtější iniciativa.

3.16. Zvláštní zmínku zasluhují místní a regionální banky, které představují nenahraditelnou příležitost k přístupu k úvěrům pro miliony lidí. Pokud jde o tyto banky, je přístup evropské legislativy stále velmi nepříznivý a v rozporu se zásadou proporcionality, neboť univerzálním způsobem podřizuje banky na globální úrovni stejným technickým pravidlům jako banky s výlučně místním rozměrem.

4. Evropské podniky v sociálním a globálním makroekonomickém scénáři

4.1. Je třeba si uvědomit, že globální scénář se v následujících letech značně změní, zejména co se týče demografických údajů, výrobních kapacit a hospodářského významu jednotlivých států a kontinentů.

4.2. Při této proměně ztratí Evropa se svými 500 miliony obyvatel své vedoucí postavení vůči světové populaci, která se z dnešních 7,6 miliard zvýší na 9,8 miliard v roce 2050, přičemž růst bude soustředěn do devíti zemí (Indie, Nigérie, Kongo, Pákistán, Etiopie, Tanzanie, Spojených států amerických, Ugandy a Indonésie)⁽⁹⁾.

4.3. Zároveň se bude dále zvyšovat podíl starších osob a počet lidí, kterým bude v roce 2050 více než 80 let, se ztrojnásobí ze současných 137 milionů na více než 425 milionů, přičemž tyto osoby budou soustředěny v Evropě, kde je průměrný věk již dnes kolem 40–45 let, zatímco v „rozvíjejících se zemích“ je 25–30 let.

4.4. EHSV se domnívá, že vzhledem k probíhajícím velkým změnám je nutné zaujmout celostní přístup, v jehož rámci jsou koordinovány evropské hospodářské a regulační politiky s politikami sociální soudržnosti a ochranou nejzranitelnějších skupin obyvatelstva, aniž by byly opomíjeny starší osoby, osoby se zdravotním postižením či znevýhodněné a nejzranitelnější osoby.

4.5. Vedle plánů průmyslového rozvoje a hospodářských politik spočívá při budování trhu příznivého pro inovace a podnikání hlavní výzva v tom, aby byl středem pozornosti člověk, neboť je jedinou konstantou, na niž se ve světě ovládaném stále větší nejistotou lze spolehnout.

4.6. Ze zhodnocení lidského kapitálu bude moci těžit celý hospodářský systém, neboť bude potvrzeno, že hospodářské chování lidí a podniků není zaměřeno výhradně na maximalizaci zisku. Tím bude možné upevnit myšlenku, že to, co pohání k ekonomické činnosti a podporuje přání podnikat, daleko přesahuje pouhou potřebu akumulovat majetek. Tím neklesá důležitost hospodářského úspěchu, nýbrž znamená to, že je třeba hodnotu posuzovat jinak.

⁽⁸⁾ <http://impact-phis.eu/national-practices/sweden-rot-rut-avdrag/>

⁽⁹⁾ United Nations, World Population Prospects 2017 revision; https://population.un.org/wpp/Publications/Files/WPP2017_KeyFindings.pdf

4.7. V posledních desetiletích byla se totiž úspěšnost podniků, zejména velkých podniků digitálního hospodářství, hodnota a měřila především podle možnosti získávat finanční hodnotu, nikoli podle vytváření hodnot a zaměstnanosti prostřednictvím práce.

4.8. EHSV považuje v neposlední řadě za nezbytné investovat do celoživotního vzdělávání evropských občanů, aby byli připraveni čelit neustálým změnám dnešní doby. Proto je naprosto nezbytné investovat do programů odborné přípravy, které podporují podnikatelskou iniciativu a nabízejí již od útlého věku nástroje a dovednosti pro vlastní samostatnou organizaci i znalosti schopné podněcovat iniciativu, tvořivost a ochotu riskovat. Zároveň musejí politiky v oblasti odborné přípravy a podpory zaručit, že se stárnoucí a méně početné evropské obyvatelstvo (ve vztahu k němuž se dnes hovoří o „stříbrné ekonomice“) bude moci těšit dobré kvalitě života a aktivně přispívat svým dílem.

4.9. Každý člověk musí být považován za významný zdroj, což dokládají úspěšné zkušenosti sociálních podniků v oblasti pracovního začlenění, které si vybudovaly pevné a konkurenceschopné postavení a zaměstnávaly znevýhodněné pracovníky nebo pracovníky vyloučené z tradičního trhu práce.

V Bruselu dne 17. července 2019.

Předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Luca JAHIER

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Spotřebitelé v oběhovém hospodářství**(stanovisko z vlastní iniciativy)**

(2019/C 353/03)

Zpravodaj: **Carlos TRIAS PINTÓ**

Rozhodnutí plenárního shromáždění	24.1.2019
Právní základ	čl. 32 odst. 2 jednacího řádu stanovisko z vlastní iniciativy
Odpovědná sekce	Jednotný trh, výroba a spotřeba
Přijato v sekci	4.7.2019
Přijato na plenárním zasedání	17.7.2019
Plenární zasedání č.	545
Výsledek hlasování (pro/proti/zdrželi se hlasování)	200/4/9

1. Závěry a doporučení

1.1. EHSV se vyslovuje ve prospěch strategické změny orientace – v evropském, vnitrostátním i místním měřítku –, která by pevně podpořila nové modely oběhovosti, a to nejen větším sblížením všech aktérů, ale i tím, že se spotřebitelé stanou jádrem veřejných politik.

1.2. Intenzita a potřebná účinnost přeměny hospodářství na oběhové a omezení plýtvání tedy záleží na tom, do jaké míry bude posílena úloha spotřebitele v rámci změny stávajícího výrobního a spotřebního modelu, neboť neúčinnější metodou změny jsou každodenní úkony v oblasti spotřeby.

1.3. Je třeba zavést celoživotní vzdělávání, odbornou přípravu a samostudium a informovat spotřebitele co nejobjektivněji o možnostech spotřeby a směřovat je k oběhovému chování. EHSV v této souvislosti zdůrazňuje úlohu místních orgánů veřejné správy a spotřebitelských organizací.

1.4. Výkon těchto činností se bude měřit pomocí ukazatelů dopadu, které budou vytvářeny na základě 12. cíle udržitelného rozvoje⁽¹⁾ OSN a souvisejících cílů, což povede k dalším procesům standardizace.

1.5. Pokud jde o začleňování vědomé spotřeby, zbývajících 16 cílů udržitelného rozvoje a jejich příslušné cíle doplní hodnocení dopadu a cíl udržitelného rozvoje č. 17 „Partnerství“ vytvoří prostor pro společné vytváření a sdílenou odpovědnost, což posílí jak multiplikační efekt, tak požadovanou škálovatelnost.

⁽¹⁾ <https://www.undp.org/content/undp/en/home/sustainable-development-goals/goal-12-responsible-consumption-and-production.html>

1.6. Sociální a ekologický výpočet stop zanechaných produktem v různých hodnotových řetězcích má velký potenciál, pokud jde o to, jak spotřebitelé v rámci digitální společnosti předat při spotřebním rozhodování relevantní informace. EHSV trvá na používání spolehlivých, srovnatelných a ověřitelných ukazatelů dopadu, zejména zdůrazňuje potřebu dohlížet na ty, které se týkají chemických látek, a to i z hlediska manipulace.

1.7. Opatření by měla vycházet z filozofie prospěchu pro obě strany a neměla by být jednotná, ale měla by se přizpůsobovat osobitým podmínkám různých území a oblastí činnosti, a to s využitím metodických postupů „zdola nahoru“, které v jednotlivých případech zapojí všechny dotčené subjekty. Tyto iniciativy by měly být plně zakořeněny v rozvoji místních hospodářství a měly by vycházet z institucionálního impulsu a většího vlivu organizačních spotřebitelů.

1.8. Vedoucí pozice, kterou Evropa vykazuje v různých modelech oběhového hospodářství, by měla odpovídat vytvoření podnikatelského prostředí, které bude napomáhat internacionalizaci zboží a služeb oběhového hospodářství v reakci na průkopnické zkušenosti z takových zemí, jako je Jižní Korea ⁽²⁾. Tyto modely by měly být doplněny konkrétními pokyny týkajícími se spravedlivého přechodu k hospodářstvím a společnostem udržitelným z hlediska životního prostředí ⁽³⁾, které rovněž zajistí rovné podmínky, pokud jde o oportunistické produkty ze třetích zemí.

1.9. V rozhodování spotřebitelů hrají klíčovou roli reklama a obchodní praktiky. Zásady sociální odpovědnosti podniků musejí nutně přispět k překonání postupů zvaných „greenwashing“ a „socialwashing“. V tomto ohledu je nezbytně nutné posílit stávající institucionální rámec dohledu a akreditace různých přechodů k oběhovému hospodářství.

1.10. Daňový systém a odpovědné veřejné zakázky jsou účinnými nástroji pro zavedení modelu náhrad směřujícího k odpovědné výrobě a spotřebě, a to v rámci postupné standardizace produktů a služeb. V prvním případě by členské státy měly zvážit, jak lze účinně uplatňovat model náhrad a směřovat k postupnému sblížení oběhového zdaňování, jež bude přínosem pro jednotný evropský trh, a ve druhém případě musejí místní orgány veřejné správy zavést doprovodné plány pro „udržitelné poskytovatele“ v zájmu usnadnění souladu a škálovatelnosti jejich výroby, která často vykazuje nedostatky kvůli plnění aktuálních požadavků vyplývajících ze smluv.

1.11. EHSV rovněž podporuje dobrovolné označování jakožto přechod k povinnému označování, pokud bude vycházet z nezávislých a ověřených dobrovolných schémat, která mají z hlediska životního prostředí vynikající parametry. Propagace ekoznačky EU ⁽⁴⁾ a její rozšíření na více produktů by z ní udělalo symbolickou „značku“ udržitelného výběru v Evropě.

1.12. EHSV zdůrazňuje naléhavou potřebu zlepšit ekodesign a systematicky zkoumat požadavky v oblasti životnosti, oprav, chemických složek atd., a to i s ohledem na sociální hlediska a současně podporovat místní spotřebitelské sítě a postupy mezi spotřebitelem a výrobcem.

2. Úvod a souvislosti

2.1. Udržitelný růst a konkurenceschopnost by měly rovněž zohlednit kvalitativní faktory, které přinášejí rovněž neexistenci pracovního vykořisťování a zneužívání životního prostředí, spravedlivé životní podmínky s ohledem na zdroje planety, a konečně model, který udrží rovnováhu mezi hospodářskou prosperitou, problémy v oblasti životního prostředí a sociálním začleněním ⁽⁵⁾.

2.2. Oběhové hospodářství by mělo být modelem lidského chování, který bude slučitelný s vlastními pravidly fungování přírody a bude chránit a regenerovat přírodní kapitál.

2.3. Dosud byla vypracována řada studií, návrhů a stanovisek k přechodu od lineárního k oběhovému hospodářství, které kladly důraz na výrobu a téměř se nezabývaly úlohou spotřebitele, který je klíčovou osobou, pokud jde o zvládnutí výzev oběhového hospodářství.

⁽²⁾ Během Fóra občanské společnosti konaného v Soulu v dubnu 2018, které se zabývalo obchodní dohodou mezi EU a Jižní Koreou, se úmluvy MOP zaměřovaly především na oběhové hospodářství.

⁽³⁾ Pokyny MOP pro spravedlivý přechod k ekonomikám a společnostem pro všechny, které jsou udržitelné z hlediska životního prostředí.

⁽⁴⁾ Poradní výbor pro ekoznačku EU nyní v souladu s metodikou životního cyklu výrobků začleňuje nová oběhová kritéria a ukazatele týkající se používání a dostupnosti výrobků.

⁽⁵⁾ Viz stanovisko EHSV Sibiu a ještě dále, Úř. věst. C 228, 5.7.2019, s. 37.

2.4. Výchozím bodem je to, že je zřejmá velká propast mezi tvrzeními spotřebitele, který je velmi citlivý na sociální a ekologické výzvy ⁽⁶⁾, a pravidly jeho chování ovlivněnými fenoménem nízkých nákladů, který často klade faktor ceny (aniž by si při vzdělávání osvojil dopad negativních vnějších faktorů) před celkovou kvalitou produktu nebo služby.

2.5. Čísla se tedy sníží, jakmile přejdeme od oblasti vnímání a očekávání k jednání a závazkům. V tu chvíli se odhalí napětí mezi dostupným a udržitelným, přičemž klíčovými faktory pro optimalizaci zapojení spotřebitele do celého procesu představují informovanost a vzdělávání.

2.6. Některé výslovné odkazy na chování spotřebitele byly řešeny v rámci balíčku opatření týkajících se oběhového hospodářství a EHSV je podpořil ⁽⁷⁾:

2.7. Evropský výbor regionů ve svém stanovisku „*Akční plán EU pro oběhové hospodářství*“ ⁽⁸⁾ klade důraz na chování spotřebitelů a společenské trendy, přičemž zdůrazňuje přední úlohu místních a regionálních subjektů pro posílení opatření v oblasti vzdělávání, odborné přípravy a profesních kvalifikací, které by zlepšily porozumění udržitelné spotřebě, zachování zdrojů a předcházení vzniku odpadů, jakož i odpovědnost výrobců ve fázích návrhu a uvádění na trh.

2.8. Konečně EHSV zdůrazňuje, že rozvoj oběhového hospodářství mohou rovněž podpořit inovativní formy spotřeby: sdílení výrobků nebo infrastruktury (kooperativní ekonomika), spotřeba služeb namísto výrobků, využívání IT platforem či digitálních platforem atd.

3. Oběhové hospodářství v politikách EU

3.1. Skutečnou výzvu pro politiky EU oběhového hospodářství představuje vedle regulačních a výrobních aspektů mobilizace lidí, tedy chování spotřebitelů v rámci jejich návyků a každodenních rozhodnutí. Multiplikační účinek jednotlivých opatření doporučuje plné zapojení spotřebitelů jakožto účinné páky změny.

3.2. Ve sdělení Uzavření cyklu – akční plán Evropské unie pro oběhové hospodářství ⁽⁹⁾ se dochází k závěru, že „*rozhodnutí, která činí miliony spotřebitelů, mohou oběhové hospodářství podpořit nebo také omezit*“.

3.3. Má za to, že „*vzhledem k velkému množství štítků nebo environmentálních tvrzení je pro spotřebitele EU často obtížné mezi výrobky rozlišovat a důvěřovat dostupným informacím. Environmentální tvrzení nemusí vždy splňovat právní požadavky na spolehlivost, přesnost a jasnost*“.

3.4. „*Klíčovým faktorem ovlivňujícím rozhodnutí o koupi je cena, a to jak v hodnotovém řetězci, tak pro konečné spotřebitele. Členské státy jsou proto vyzývány, aby poskytovaly pobídky a používaly ekonomické nástroje, jako jsou např. daně, za účelem zajištění toho, aby ceny výrobků lépe odrážely environmentální náklady. Aspekty týkající se záruk, jako je zákonná záruční doba a obrácení důkazního břemene mohou chránit spotřebitele před vadnými výrobky a přispívat k trvanlivosti a opravitelnosti výrobků, neboť brání tomu, aby výrobky byly vyřazovány.*“

3.5. Ačkoliv shrnuje mnohé klíčové faktory udržitelnosti, zapomíná zároveň na různorodost interakcí, k nimž dochází v rámci různých hodnotových řetězců, což dává spotřebiteli úlohu druhotného aktéra.

4. Současný stav politik EU

4.1. Evropa již má regulační rámec na podporu odpovědného zadávání veřejných zakázek ⁽¹⁰⁾ a jeho potenciál ⁽¹¹⁾ z něj činí jednu z hybných sil oběhového hospodářství. Vystávají nicméně četné obtíže při jeho účinném zavádění, což vyžaduje větší objasnění toho, které produkty a služby jsou považovány za oběhové.

⁽⁶⁾ Zvláštní Eurobarometr za září-říjen 2017: pro 94 % Evropanů je ochrana životního prostředí velmi nebo dost důležitá, přičemž jednou z hlavních starostí je narůstající objem odpadů. A 87 % se jich domnívá, že mohou sehrát velmi nebo dost důležitou úlohu.

⁽⁷⁾ Viz Úř. věst. C 230, 14.7.2015, s. 99; Úř. věst. C 264, 20.7.2016, s. 98; Úř. věst. C 389, 21.10.2016, s. 80; Úř. věst. C 345, 13.10.2017, s. 102; Úř. věst. C 283, 10.8.2018, s. 61 a Úř. věst. C 367, 10.10.2018, s. 97.

⁽⁸⁾ Úř. věst. C 88, 21.3.2017, s. 83.

⁽⁹⁾ COM(2015) 614 final.

⁽¹⁰⁾ Viz směrnice 2014/23/EU, 2014/24/EU a 2014/25/EU.

⁽¹¹⁾ Evropské veřejné zakázky dosahují téměř 15 % HDP.

4.2. Jelikož se jedná o přechod, který by měl čerpat z osvědčených postupů z různých hodnotových řetězců, na základě dynamické terminologie by se měly řešit postupy standardizace v globálním měřítku na základě nových metrik, neboť mnohostranné a globalizované hospodářství vyžaduje společný jazyk.

4.3. Plně v souladu se směrnicemi Organizace spojených národů bude akční plán Evropské komise týkající se udržitelného financování a nařízení o nové taxonomii environmentálně udržitelných činností⁽¹²⁾ obsahovat novou skupinu ukazatelů dopadu na společnost a životní prostředí.

4.4. S podporou prostředků Evropské komise, které jsou nyní posíleny a seskupeny v InvestEU, se počítá s významným přeměrováním investic do aktivit, které přispějí ke zmírnění klimatických změn a k zabránění vyčerpání přírodních zdrojů, mezi nimiž vynikají renovace obytných budov a využití geotermálního systému⁽¹³⁾, což obojí úzce souvisí s přímými rozhodnutími spotřebitelů.

4.5. Nová politika pro spotřebitele, se svými světlými i stinnými stránkami, přispěje ke zlepšení důvěry spotřebitelů⁽¹⁴⁾. Podle názoru EHSV⁽¹⁵⁾ je zlepšení rámce pro provádění právních předpisů v oblasti spotřeby klíčovým předpokladem pro vyvážený rozvoj oběhovosti.

4.6. Je třeba zdůraznit společnou iniciativu Evropské komise a EHSV, která vedla ke spuštění *Evropské platformy zainteresovaných stran pro oběhové hospodářství*⁽¹⁶⁾, „sítě sítí“, která poskytuje místo k setkávání, kde se mohou řešit konkrétní výzvy a sdílet osvědčené postupy a řešení. Důležitou roli hrají mimo jiné také maloobchodní fórum (REAP)⁽¹⁷⁾ a platforma EU věnovaná ztrátám potravin a plýtvání potravinami⁽¹⁸⁾.

5. Budoucí závazky Evropské komise

5.1. Komise v rámci svých činností v oblasti ekodesignu zváží především přiměřené požadavky na trvanlivost, příslušné informace o sdíleném využití a opravách a dostupnosti výměn. Také zváží zařazení informací o trvanlivosti na energetické štítky.

5.2. V revidovaných návrzích týkajících se odpadu Komise zvažuje nová pravidla, která podpoří opětovné využití.

5.3. Komise bude usilovat o lepší prosazování záruk u hmotných výrobků, prověří možnosti zlepšení a bude řešit klamavá ekologická tvrzení.

5.4. Komise v rámci programu Horizont Evropa připraví nezávislý program testování za účelem dalšího pokroku v oblasti otázek spojených s možným předčasným zastaráváním⁽¹⁹⁾.

5.5. Komise posílí zavádění ekologického zadávání veřejných zakázek, přičemž bude trvat na zařazení oběhového hospodářství do nových nebo revidovaných kritérií.

6. Opravdu přecházíme k oběhovému hospodářství?

6.1. *„Udržitelnost je proces [...], přičemž chování, činnosti a rozhodnutí vlád, společností, pracovníků, občanů a spotřebitelů je poháněno odpovědným vnímáním hospodářských, environmentálních a sociálních dopadů jejich životů.“*⁽²⁰⁾

⁽¹²⁾ COM(2018) 353 final, schváleno spolunormotvůrci v březnu 2019.

⁽¹³⁾ V březnu 2019 schválili spolunormotvůrci taxonomii udržitelných činností.

⁽¹⁴⁾ Po ujednání Výboru pro vnitřní trh a ochranu spotřebitelů Evropského parlamentu o vadných produktech (únor 2018), které vyvolalo zklamání, následovalo ujednání pozitivní: větší ochrana *on line* nákupů a také vůle k ukládání sankcí v oblasti dvojí kvality potravin (duben 2018).

⁽¹⁵⁾ Úř. věst. C 440, 6.12.2018, s. 66.

⁽¹⁶⁾ <https://circulareconomy.europa.eu/platform/>

⁽¹⁷⁾ <http://ec.europa.eu/environment/industry/retail/about.htm>

⁽¹⁸⁾ <https://webgate.ec.europa.eu/flwp/>

⁽¹⁹⁾ Projekt H2020 „PROMPT“ testuje ověřování předčasného zastarávání a předloží návrhy v oblasti zlepšení životnosti produktů, včetně oprav. Konsorcium tvoří organizace spotřebitelů, jako například ANEC/BEUC/ICRT a Test Achats, UFC Que Choisir, OCU, Stiftung Warentest, Consumentenbond a výzkumné instituce (TU Delft; Fraunhofer IZM) a organizace zabývající se opravami (RUSZ, Ifixit).

⁽²⁰⁾ Stanovisko EHSV Naslouchat občanům Evropy v zájmu udržitelné budoucnosti (Sibiu a ještě dále), Úř. věst. C 228, 5.7.2019, s. 37.

6.2. Podle názoru EHSV orgány Unie kladou centrum oběhového hospodářství do oblasti ekologických a výrobních aspektů, přičemž opomíjejí aspekty společenské a spotřebitelské, což s sebou nese riziko kruhového přechodu k dalšímu lineárnímu hospodářství.

6.3. Komplexně vzato by měla proaktivní role spotřebitele přesáhnout pouhou asymetrickou účast, která z něj činí jen městského obyvatele aktivního v oblasti recyklace odpadů z domácností, a měla by mu dát i možnost zasáhnout do celého oběhového procesu.

6.4. Dobrá zpráva je, že máme k dispozici příslušný soubor nástrojů pro oběhové hospodářství, které vycházejí ze 17 cílů udržitelného rozvoje a souvisejících cílů, v kombinaci se závaznými protokoly COP 21 ⁽²¹⁾ ke zmírnění klimatických změn, což nám dává univerzální rámec s ohromným potenciálem.

6.5. EHSV zdůrazňuje, že přechod bude tím účinnější a lépe se přizpůsobí 12. cíli udržitelného rozvoje (Udržitelná spotřeba a výroba), čím lépe se podaří propojit mezery mezi nabídkou a poptávkou a zakotvit oběhové hospodářství na daném území.

7. **Návrhy EHSV, jak poskytnout spotřebitelům v modelech oběhového hospodářství výraznější úlohu**

7.1. Odpovědný výzkum a inovace (zkratkou z angličtiny RRI) v rámci Horizontu Evropa: bude zajištěno vyvážené zapojení všech činitelů, zejména spotřebitelů a/nebo jejich zástupců.

7.2. Ekodesign a ekoinovace: na základě kritéria společné odpovědnosti vůči životnímu prostředí se zvýší aktivní zapojení spotřebitelů prostřednictvím postupů vytváření sdílené hodnoty, což může být předmětem akreditace prostřednictvím oficiálně regulovaných označení kvality.

7.3. Bude podporována účast spotřebitelů na plánování politik sociální odpovědnosti podniků prostřednictvím zapojení do tzv. *sandboxů* pilotních produktů a služeb za účelem společné validace *ex ante*.

7.4. Rovněž budou shromažďovány osvědčené postupy v oblasti oběhového hospodářství, přičemž bude také dán hlas spotřebitelům. Osvědčené postupy s vyšším multiplikačním účinkem budou šířeny hromadně.

7.5. Pobídky k dobrovolnému označování výrobků informacemi týkajícími se snižování emisí, zachování biologické rozmanitosti, efektivního využívání zdrojů nebo nepoužívání součástek s velkým dopadem na životní prostředí s cílem učinit jejich používání povinným. Bude zavedeno používání označení s odhadem trvanlivosti produktu spolu s možností získat náhradní díly a s možnostmi oprav. V reakci na tlak spotřebitelů bude prostřednictvím oficiálních uznání, daňových systémů a veřejných zakázek podněcováno prodlužování záruční doby produktů.

7.6. V rámci nové politiky pro spotřebitele budou zavedeny mechanismy náhrad pro spotřebitele, jejichž pořízené zboží a produkty byly předmětem postupů předčasného zastarávání.

7.7. Bude se hlídat používání materiálů s velmi krátkou životností (jako jsou plasty na jedno použití) ⁽²²⁾ a obalů na produkty ⁽²³⁾. Rovněž budou posíleny kontroly týkající se chemických látek, které povedou k získání kompletního přehledu, aby se předešlo kontraproduktivním postupům v oblasti recyklace.

7.8. Informace pro spotřebitele o ekologických stopách: dostupné, čitelné a pravdivé. Budou se hlídat špatné postupy spočívající v podávání námitek bez dostatečné empirické opory, případně se o nich bude informovat.

7.9. Informační kampaně zaměřené na spotřebitele – se zvláštním důrazem na mladé lidi –, které se budou týkat hospodářských modelů udržitelné výroby a spotřeby a budou zahrnovat různé strategie tzv. *nudgingu* a zabývat se kulturními a osobitými faktory ⁽²⁴⁾.

⁽²¹⁾ <https://unfccc.int/es/node/512>

⁽²²⁾ Úř. věst. C 62, 15.2.2019, s. 207.

⁽²³⁾ Často je nadbytečné a nevhodné, neboť vychází z marketingových strategií.

⁽²⁴⁾ Například v jižní Evropě je špatně nahlíženo na balení jídla s sebou.

7.10. Vzdělávací nabídka (nepřetržitá, od školky), která se bude průřezově zabývat metodikou životnosti produktu (výroba po částech, modulárnost, trvanlivost, opravitelnost, opakované použití a energetická účinnost) a bude mít významnou praktickou složku.

7.11. Posílení pracovišť spojených s činnostmi opětovného použití, oprav a recyklace s vysokou přidanou hodnotou (supra-recyklace) v rámci strategie pro jednotný digitální trh ⁽²⁵⁾.

7.12. Zajistit – ze strany příslušných orgánů a na jejich příslušných úrovních pravomocí – dostatečnou infrastrukturu a zdroje pro tříděný sběr odpadů ve všech oblastech, kde vznikají odpady.

7.13. Ocenění obcí, vzdělávacích středisek, univerzit a dalších institucí, které zavedou protokoly zapojení spotřebitelů do činností oběhového hospodářství prostřednictvím vzestupných modelů (*zdola nahoru*).

7.14. Rozvoj a rozšiřování zkušeností v oblasti nových hospodářských modelů, především těch, které souvisejí s kooperativní ekonomikou a hospodářstvím funkčním na konkrétním území, jako jsou chráněná označení původu s oceněním „oběhové obce“.

7.15. Posílení úlohy sdružení spotřebitelů v oběhovém hospodářství prostřednictvím technické podpory a ad hoc prostředků.

7.16. Zveřejňování a šíření osvědčených postupů podniků v oběhovém hospodářství, na základě kontroly organizací spotřebitelů.

7.17. Podpora místních spotřebních sítí, výroby spotřebiteli a postupů „udělej si sám“.

V Bruselu dne 17. července 2019.

předseda

Evropského hospodářského a sociálního výboru

Luca JAHIER

⁽²⁵⁾ Viz závěrečná zpráva IT pro práci: digitální dovednosti na pracovišti.

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Zdanění digitalizované ekonomiky**(stanovisko z vlastní iniciativy)**

(2019/C 353/04)

Zpravodaj: **Krister ANDERSSON**

Právní základ	čl. 32 odst. 2 jednacího řádu stanovisko z vlastní iniciativy
Rozhodnutí plenárního shromáždění	15.2.2018
Odpovědná sekce	Hospodářská a měnová unie, hospodářská a sociální soudržnost
Přijato v sekci	2.7.2019
Přijato na plenárním zasedání	17.7.2019
Plenární zasedání č.	545
Výsledek hlasování (pro/proti/zdrželi se hlasování)	167/7/7

1. Závěry a doporučení

1.1. EHSV považuje digitalizaci ekonomiky za skvělou příležitost a domnívá se, že digitální agenda EU je klíčovou politikou Evropské unie. Vzhledem k tomu, že digitalizace je i nadále důležitou hnací silou globálního hospodářského růstu, EHSV je přesvědčen, že politiky týkající se zdanění digitalizované ekonomiky by měly usilovat o podporu hospodářského růstu a přeshraničního obchodu a investic, a ne jim bránit.

1.2. EHSV zdůrazňuje, že daňové systémy by měly řádně zohledňovat nové obchodní modely. Zásady spravedlivého daňového systému – jednotnost, předvídatelnost, neutralita – jsou pro veřejné orgány, podniky i spotřebitele stejně důležité jako doposud.

1.3. Výbor proto podporuje záměr Komise pokračovat v prevenci agresivního daňového plánování ze strany podniků a netransparentnosti ze strany členských států s cílem zajistit rovné zacházení s podniky a podpořit konkurenceschopnost Evropy.

1.4. EHSV je pevně přesvědčen, že v souvislosti s digitalizací ekonomiky musí být veškeré změny pravidel pro rozdělení práv na zdanění zisku mezi jednotlivými zeměmi koordinovány v celosvětovém měřítku, aby bylo možné lépe využívat výhody globalizace, přičemž je zapotřebí uplatňovat řádnou správu na globální úrovni a globální pravidla. EHSV proto vítá úzkou spolupráci mezi Komisí, členskými státy a Organizací pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD) spolu se skupinou G20, jejímž cílem je podpora při hledání mezinárodního řešení, které omezí riziko mezinárodního dvojího zdanění. Pokud však nebude možné dosáhnout mezinárodního řešení, musí EU zvážit samostatný postup.

1.5. EHSV navrhuje, aby se členské státy, které zavedly zvláštní vnitrostátní systémy, důkladně zamyslely nad nejúčinnějšími řešeními, aby se zabránilo dodatečným komplikacím a nákladům jak na straně daňové správy, tak na straně podniků.

1.6. EHSV vybízí Komisi a členské státy, aby pečlivě zvážily všechny možnosti, jak odstranit případné nedostatečné zdanění digitálních služeb, bez ohledu na to, kde je podnik usazen, v případě prodeje, který se uskuteční v členském státě. Služby poskytované prostřednictvím platform, které využívají evropské spotřebitele, by měly být plně začleněny do systému DPH, neboť to je pro řešení daňové problematiky zcela zásadní. Je však třeba poznamenat, že zákazníci využívající služeb digitální komunikace, např. Facebook apod., mají k těmto službám zjevně bezplatný přístup, což vyvolává otázku, jak by bylo možné DPH rozumně uplatňovat.

1.7. Mohl by být používán klíč pro rozdělení navržený pro společný konsolidovaný základ daně z příjmu právnických osob (CCCTB) a jeho tři faktory, a to jako výchozí bod k rozdělování zbytkového zisku, pokud tuto metodu schválí OECD. Takovýto přístup EHSV podporuje.

1.8. EHSV se však domnívá, že prostředky vynakládané na výzkum a vývoj jsou důležité pro vytvoření nehmotných aktiv a že země, v níž tyto činnosti probíhají, by za to měla být odměněna. EHSV proto navrhuje, aby byl pro rozdělování zbytkového zisku použit vzorec sestávající ze čtyř faktorů, a nikoli jen ze tří faktorů, jež obsahuje vzorec pro CCCTB. EHSV si je plně vědom složitosti výpočtu mezinárodních práv na zdanění. Zároveň je nezbytné, aby byla práva na zdanění rozdělena mezi jednotlivé země přijatelným a spravedlivým způsobem.

1.9. Pokud nelze dosáhnout přerozdělení mezinárodních práv na zdanění podle stávajícího rámce pro stanovování převodních cen, pak se EHSV vyslovuje pro rozdělování zbytkových zisků z tržních nehmotných aktiv pomocí vzorce o čtyřech faktorech.

1.10. Vzhledem k rostoucí velikosti trhů mimo Evropu, zejména v zemích, jako je Čína, Indie a Brazílie, by rozdělování daňových práv na celý základ daně z příjmu právnických osob, nebo dokonce na celý zbytkový zisk vedlo ke značným ztrátám příjmů v mnoha členských státech a mohlo by mít za následek potíže s plněním sociálních cílů v evropských zemích.

1.11. EHSV považuje za nezbytné zajistit přiměřenou rovnováhu mezi přerozdělením daní z příjmu právnických osob mezi čistě vývozní a čistě dovozní země, aby nebyla ohrožena šance zemí na splnění jejich sociálních a environmentálních cílů.

1.12. Dohodnuté změny mezinárodních pravidel pro přidělování práv na zdanění jednotlivým zemím by měly být prospěšné pro všechny členské státy a jednotný trh.

2. Důvody pro předložení stanoviska z vlastní iniciativy

2.1. Stávající systémy daně z příjmu právnických osob na celém světě a úsilí v oblasti eroze základu daně a přesouvání zisku (BEPS) jsou založeny na posuzování zisků právnických osob tam, kde ekonomické činnosti vytvářejí zisky a kde vzniká hodnota. Digitalizace ekonomik však přináší otázku, kde jsou zisky vytvářeny a jak jsou rozdělovány. Široce vymezené digitální služby mohou být poskytovány na dálku bez fyzické přítomnosti v místě spotřeby.

2.2. V důsledku akčního plánu OECD v oblasti eroze základu daně a přesouvání zisku (dále jen „projekt BEPS“) již mezinárodní daňový systém prochází významnou přeměnou, která povede k mnohým změnám ve zdanění podniků. ⁽¹⁾ Projekt BEPS byl zahájen s cílem bojovat proti činnostem v oblasti eroze základu daně a přesouvání zisku, nikoli aby měnil stávající mezinárodní normy týkající se rozdělování práv na zdanění přeshraničního příjmu mezi zeměmi. ⁽²⁾

2.3. Akce 1 týkající se BEPS se zabývala problémy v digitální ekonomice. ⁽³⁾ Protože nebylo dosaženo konsenzu ohledně toho, jak zdanit tyto nové obchodní modely, byla v roce 2018 zveřejněna průběžná zpráva inkluzivního rámce OECD/G20 pro řešení BEPS. ⁽⁴⁾ Tato zpráva stanovuje dohodnuté směřování činnosti inkluzivního rámce v oblasti digitalizace a mezinárodních daňových pravidel do roku 2020. Popisuje, jaký má digitalizace vliv i na další oblasti daňového systému, a poskytuje daňovým orgánům nové nástroje, které vedou ke zlepšení služeb pro daňové poplatníky, zvyšují účinnost výběru daní a odhalují daňové úniky.

2.4. Dne 13. února 2019 vydala organizace OECD dokument k veřejné konzultaci nazvaný „Řešení daňových problémů plynoucích z digitalizace ekonomiky“. ⁽⁵⁾ Stanovuje revidovaná pravidla přidělování zisku a pravidla zdanitelného vztahu, jakož i návrh na globální boj proti erozi základu daně.

⁽¹⁾ Závěrečné zprávy BEPS 2015.

⁽²⁾ Přesouvání zisku a eroze základu daně podniků v EU nahlášené Komisí dosáhly výše 50–70 miliard EUR, což odpovídá méně než 0,4 % HDP EU. SWD(2018) 81 final.

⁽³⁾ OECD. BEPS – Řešení daňových problémů v digitální ekonomice, Akce 1: výsledky za rok 2014.

⁽⁴⁾ OECD. Daňové problémy plynoucí z digitalizace – průběžná zpráva 2018 – inkluzivní rámec pro řešení BEPS, projekt zemí OECD a skupiny G20 týkající se BEPS (OECD Publishing, 16. března 2018), OECD.

⁽⁵⁾ Dokument k veřejné konzultaci „Řešení daňových problémů plynoucích z digitalizace ekonomiky“, OECD.

2.5. Závěrečná zpráva inkluzivního rámce OECD je očekávána v roce 2020. Ministři financí Spojených států a Francie se však vyjádřili, že chtějí urychlit rozhovory na úrovni OECD, aby bylo řešení nalezeno již během roku 2019. ⁽⁶⁾ Spojené státy předložily návrh, jehož účelem je umožnit jurisdikcím trhů zdanit výnosy z marketingových nehmotných aktiv používaných v rámci dané jurisdikce, a to i v případě, že investice do vývoje těchto marketingových nehmotných aktiv je provedena v jiné zemi. Rovněž byl předložen německo-francouzský návrh na minimální sazbu daně z příjmu právnických osob. Toto stanovisko EHSV lze vnímat jako příspěvek k probíhající diskusi.

2.6. Evropská komise již v roce 2014 vydala zprávu o zdanění digitální ekonomiky. ⁽⁷⁾ Odborná skupina Komise na vysoké úrovni pro zdanění digitální ekonomiky dospěla k závěru, že digitální technologie nabízejí Evropě obrovské příležitosti. Evropa může zlepšit své vyhlídky na růst a zaměstnanost, pokud vytvoří jednotný digitální trh a využije digitálního potenciálu jednotného evropského trhu. Odborná skupina důkladně projednávala zásady, jimiž by se mělo řídit mezinárodní zdanění.

2.7. Tyto zásady jsou důležité i pro toto stanovisko. Odborná skupina dospěla k závěru, že není třeba zavádět zvláštní daňový režim pro digitální společnosti. Spíše obecná pravidla by měla být uplatněna nebo upravena tak, aby se s „digitálními“ společnostmi zacházelo stejně jako s ostatními.

2.8. Prostřednictvím svého sdělení nazvaného *Čas zavést moderní, spravedlivou a účinnou normu v oblasti zdanění digitální ekonomiky* ze dne 21. března 2018 Komise předložila legislativní balíček týkající se harmonizované reformy unijních pravidel pro zdanění příjmu právnických osob z digitální činnosti. Balíček obsahoval dvě směrnice Rady doplněné právně nevynutitelným doporučením ohledně zdanění právnických osob v případě významné digitální přítomnosti.

2.9. EHSV vydal k návrhům Komise v červenci 2018 stanovisko – Zdanění zisků nadnárodních společností plynoucích z digitální ekonomiky. ⁽⁸⁾ Ve stanovisku Výboru byly zdůrazněny negativní účinky daní z obratu a rovněž potřeba mezinárodního konsenzu.

3. Obecné připomínky

3.1. EHSV považuje digitalizaci ekonomiky za skvělou příležitost a domnívá se, že digitální agenda EU je klíčovou politikou Evropské unie. Vzhledem k tomu, že digitalizace je i nadále důležitou hnací silou globálního hospodářského růstu, EHSV je přesvědčen, že politiky týkající se zdanění digitalizované ekonomiky by měly usilovat o podporu hospodářského růstu a přeshraničního obchodu a investic, a ne jim bránit.

3.2. Internet umožňuje společnostem rozšířit svou činnost na všech globálních trzích bez výrazné fyzické přítomnosti, což je aspekt, který v nevídané míře pomáhá v exportu zejména malým podnikům. Digitalizaci rovněž často doprovází rostoucí význam nehmotných aktiv, jako je duševní vlastnictví a data.

3.3. EHSV zdůrazňuje, že daňové systémy by měly řádně zohledňovat nové obchodní modely. Zásady spravedlivého daňového systému – jednotnost, předvídatelnost, neutralita – jsou pro veřejné orgány, podniky i spotřebitele stejně důležité jako dopsud.

3.4. EHSV považuje rovné podmínky v oblasti zdanění zisků právnických osob za velmi důležité. V uplynulých letech se ukázalo, že jednotlivé podniky jsou v některých členských státech schopny využívat zvláštní daňová pravidla, čímž snižují svou skutečnou daňovou sazbu téměř na nulu. K tomuto výsledku přispívá nedostatek transparentnosti. Některé z těchto případů se týkají nadnárodních společností působících v oblasti digitálních služeb.

3.5. Výbor proto podporuje snahu Komise pokračovat v prevenci agresivního daňového plánování ze strany podniků – jak digitalizovaných podniků, tak kamenných obchodů – a netransparentnosti ze strany některých členských států s cílem zajistit rovné zacházení s podniky a podpořit konkurenceschopnost Evropy.

⁽⁶⁾ „Spojené státy a Francie urychlují plány, jak přimět globální technologické skupiny k placení daní. Ministři financí se shodli, že je potřeba mezinárodní minimální sazba daně z příjmu právnických osob“, *Financial Times*, 28. února 2019.

⁽⁷⁾ Odborná skupina Komise pro zdanění digitální ekonomiky, 28/05/2014. Skupině předsedal Vitor Gaspar, bývalý portugalský ministr financí. Skládala se ze šesti odborníků z celé Evropy s různým zaměřením a odbornými znalostmi, jež jsou pro danou záležitost relevantní.

⁽⁸⁾ Viz stanovisko EHSV k návrhu směrnice Rady, kterou se stanoví pravidla týkající se zdanění právnických osob v případě významné digitální přítomnosti (Úř. věst. C 367, 10.10.2018, s. 73).

3.6. EHSV je pevně přesvědčen, že veškeré změny pravidel pro rozdělení práv na zdanění zisku mezi jednotlivými zeměmi musí být globálního rázu, aby bylo možné lépe využívat výhody globalizace, přičemž je zapotřebí uplatňovat řádnou správu na globální úrovni a globální pravidla. EHSV proto vítá úzkou spolupráci mezi Komisí, členskými státy a OECD/G20, jejímž cílem je podpora při hledání mezinárodního řešení. Pokud však nebude možné dosáhnout mezinárodního řešení, musí EU zvážit samostatný postup.

3.7. EHSV navrhuje, aby se členské státy, které zavedly zvláštní vnitrostátní systémy, důkladně zamyslely nad neúčinnějšími řešeními, aby se zabránilo dodatečným komplikacím a nákladům jak na straně daňové správy, tak na straně podniků.

3.8. EHSV konstatuje, že digitální technologie též mají potenciál zásadně změnit činnost v oblasti dohledu a šetření. OECD ve své zprávě z roku 2018 ⁽⁹⁾ ukazuje, jaký má digitalizace trojí pozitivní dopad na daňovou správu: zvyšuje účinnost dodržování daňových předpisů, zlepšuje služby pro daňové poplatníky a snižuje zátěž spojenou s dodržováním daňových předpisů.

3.9. Větší množství údajů třetích stran, které mají daňové orgány k dispozici, umožňuje větší automatizaci vykazování, a šetří tak oběma stranám čas a peníze. Rovněž lze tyto údaje využít k boji proti nedostatečnému vykazování, daňovým únikům či podvodům. Software pro záznam dat přijatý některými daňovými správami, který zaznamenává údaje o prodeji v okamžiku provedení transakce – a může je předložit přímo daňovým orgánům – již v některých zemích významně zvýšil příjmy z daně z přidané hodnoty (DPH).

3.10. EHSV zdůrazňuje, že při posuzování skutečné míry zdanění digitálního sektoru je třeba zohlednit změny daňových předpisů, k nimž dochází kvůli probíhajícímu zavádění pravidel v oblasti eroze základu daně a přesouvání zisku, neboť to může ve skutečnosti vést k tomu, že v EU bude zdaněno více zisků.

4. Další možný postup?

4.1. Daň z přidané hodnoty neexistuje ve všech zemích světa. Ve všech zemích EU však ano. V zásadě jakákoli spotřeba služeb a zboží by měla podléhat DPH, pokud není výslovně vyloučena ze základu daně. Příjmy z DPH představují v rozpočtu EU vlastní zdroj a podle EHSV je důležité zahrnout digitální služby do základu daně.

4.2. EHSV vybízí Komisi a členské státy, aby pečlivě zvážily všechny možnosti, jak odstranit případné nedostatečné zdanění digitálních služeb, bez ohledu na to, kde je podnik usazen, v případě prodeje, který se uskuteční v členském státě. Služby poskytované prostřednictvím platform, jež využívají evropské zákazníky, by měly být plně začleněny do systému DPH. Je však třeba poznamenat, že zákazníci využívající služeb digitální komunikace, např. Facebook apod., mají k těmto službám zjevně bezplatný přístup, což vyvolává otázku, jak by bylo možné DPH rozumně uplatňovat.

4.3. EHSV konstatuje, že stávající systémy daně z příjmu právnických osob na celém světě jsou založeny na posuzování zisků právnických osob, které lze připsat každé příslušné jurisdikci. Zdanění by mělo vycházet z místa, kde je vytvářena hodnota. Vzhledem k tomu, jak je složité určit, kde v hodnotovém řetězci zisk vzniká, je potřeba nalézt univerzální zásady postupu posuzování místa, kde je hodnota vytvářena. Tato pravidla jsou vytvářena v rámci komplexní činnosti OECD a formulují daňové zásady a definice toho, jak stanovovat ceny zboží a služeb (pravidla stanovování převodních cen) pro společnosti v rámci obchodní skupiny.

4.4. EHSV se domnívá, že čas od času je revize mezinárodních daňových pravidel nutná, neboť obchodní modely se vyvíjejí. Současná pravidla byla v nedávné době revidována v souvislosti s dohodou o erozi základu daně a přesouvání zisku ⁽¹⁰⁾. Nyní se nová pravidla a definice zavádějí do praxe. Očekává se výrazné omezení možnosti agresivního daňového plánování a eroze základu daně.

4.5. Ke zbytkovému zisku (nebo ztrátě) může dojít zejména tehdy, pokud marketingová a produktová nehmotná aktiva vedou k mimořádným ziskům. Například využití seznamů zákazníků nebo shromážděných údajů může vést ke vzniku zbytkového zisku. Tato koncepce není v žádném případě nová a lze ji použít nejen k rozdělení zisku mezi zúčastněnými stranami, ale rovněž k rozdělení práv na zdanění mezi zeměmi. Vyžadovala by však určité inovativní myšlení a zkoumání toho, zda je možné rozdělit daňové pravomoci v souladu s tvorbou hodnot i v případě, že v dotčené zemi není žádná fyzická stálá provozovna. Toto je součástí diskusí OECD.

4.6. EHSV konstatuje, že diskuse ohledně zdanění takzvaných digitálních podniků se primárně netýká eroze základu daně a přesouvání zisku ze strany podniků, ale rozdělení práv na zdanění mezi zeměmi.

⁽⁹⁾ Daňové problémy plynoucí z digitalizace – průběžná zpráva 2018.

⁽¹⁰⁾ OECD 2015.

4.7. Zbytkový zisk (nebo ztrátu) lze popsat jako zisk (nebo ztrátu), který (která) je zaznamenán(a), jakmile jsou jednotlivé strany odměněny za své běžné příspěvky způsobem, který je v souladu se zásadou tržního odstupu. ⁽¹¹⁾ V první řadě zahrnuje řádné tržní ocenění zjištěných rizik, hodnoty vytvořené výrobními faktory a vykonávaných funkcí.

4.8. Prodej obvykle není rozhodujícím faktorem pro rozdělení zisků mezi podniky zapojené do transakce. Použijí-li se však stávající mezinárodní pravidla – přiřazení zisku jednotlivým společnostem na základě pokynů OECD týkajících se převodních cen –, zbytkový zisk by poté měl být přiřazen zemím, v nichž byly funkce vykonány. Jednou z těchto funkcí by mohl být „prodej“.

4.9. Klíč pro rozdělení navržený pro CCCTB a jeho tři faktory ⁽¹²⁾ by se mohly používat k přidělování zbytkového zisku. ⁽¹³⁾

4.10. Lze však tvrdit, že prostředky vynakládané na výzkum a vývoj jsou důležité pro vytváření nehmotných aktiv a že země, v níž tyto činnosti probíhají, by za ně měla být odměněna. ⁽¹⁴⁾ To by vyžadovalo vzorec sestávající spíše ze čtyř faktorů než ze tří, jež jsou zahrnuty ve vzorci pro CCCTB.

4.11. Pokud nelze dosáhnout přerozdělení mezinárodních práv na zdanění podle stávajícího rámce pro stanovování převodních cen, pak se EHSV vyslovuje pro rozdělování zbytkových zisků z tržních nehmotných aktiv pomocí vzorce o čtyřech faktorech.

4.12. Pokud je zbytkový zisk 30 (z celkového zisku skupiny 100) a pokud je výroba z hlediska tvorby hodnot rozdělena rovnoměrně mezi zeměmi A a B, tyto země budou danit 35 každá. ⁽¹⁵⁾ Jestliže se produkt rovněž prodává za stejnou částku v zemi C, zbytkový zisk bude rozdělen mezi země A, B a C. Země A a B obdrží dodatečný základ daně ve výši 13 a 3/4, zatímco země C má právo zdanit 2 a 1/2. ⁽¹⁶⁾

4.13. EHSV si je plně vědom složitosti výpočtu mezinárodních práv na zdanění mezi zeměmi. Znamenalo by to, že bude spočítána velikost zbytkového zisku, na které se příslušné země shodnou. Rovněž by bylo potřeba znát velikost každého ze čtyř faktorů v rámci klíče pro rozdělení. Použití upraveného vzorce pro CCCTB by bylo možné považovat za krok k zajištění akceptace CCCTB.

4.14. Vzorec pro CCCTB by přidělil práva na zdaňování příjmu právnických osob zemím, ve kterých nejsou zaznamenány žádné inovace, výroba, rizika ani funkce. Pouhá skutečnost, že v dané zemi dochází k prodeji bez jakékoli další činnosti v této zemi, by poté ustavila zdanitelný základ. To je zásadní změna oproti stávajícím pravidlům. Pokud však bude vzorec pro CCCTB uplatněn pouze na zbytkový, a nikoli na celkový zisk, bude uznáno legitimní právo vývozních zemí ponechat si část práva na zdanění. Hodnota vzniklá na základě podnikatelské činnosti a inovací může poskytnout daňové úlevy, pokud budou zaznamenány náklady na výzkum a vývoj, a pokud podnik dosáhne zisku, stejná země se dočká daňových příjmů.

4.15. Nedojde-li k žádné dohodě na úrovni OECD, doporučujeme, aby nová Evropská komise předložila nový návrh zdanění těchto společností v EU, a to na základě údajů, které již jsou k dispozici, např. celkového reklamního času během doby připojení zákazníků apod.

⁽¹¹⁾ Definice viz Převodní ceny v kontextu EU.

⁽¹²⁾ Směrnice Rady o společném základu daně z příjmu právnických osob (COM(2016) 685 final – C8-0472/2016 – 2016/0337(CNS)). „Volba tří faktorů vychází z potřeby zohlednit jak stav výroby (strana nabídky, měřena pomocí aktiv a/nebo mzdy za práci), tak stav poptávky (prodej na místo určení), aby byla ekonomická činnost řádně popsána. Prodej má váhu jedné třetiny, mzda jedné šestiny, počet zaměstnanců jedné šestiny a aktiva jedné třetiny. Jejich součet se rovná jedné, aby bylo 100 % CCCTB rozděleno mezi všechny členské státy. Členské státy poté mohou uplatnit vnitrostátní sazby daně z příjmu právnických osob na svůj příslušný podíl zdanitelného základu.“ SWD(2016) 341 final.

⁽¹³⁾ Je třeba poznamenat, že podniky se sociálními cíli, jako například některá družstva propojená s místní komunitou, rozdělují vytvářenou hodnotu příměji a že pro ně tedy klíč pro rozdělování nemusí být přímo použitelný.

⁽¹⁴⁾ Pokud země poskytující dobrou infrastrukturu a rozsáhlé pobídky pro výzkum a vývoj nezískají spravedlivý podíl na zisku z daně z příjmů právnických osob, pak by to mohlo omezit či dokonce zcela potlačit jejich motivaci k vytváření příznivého investičního prostředí.

⁽¹⁵⁾ „Běžný“ zisk bude 70.

⁽¹⁶⁾ Po odměně na základě ceny za obvyklých tržních podmínek je zbývající zisk 30. Po přidání faktoru výzkumu a vývoje (R) k faktorům navrhaným v rámci CCCTB by faktory v klíči pro rozdělování zahrnovaly kapitál K, pracovní sílu L, prodej S a také R. Všechny mají stejnou váhu (každý 1/4). V případě 3 zemí je třeba zohlednit 12 složek. Země C má však pouze jednu složku – prodej. Zbývajících 11 složek je rovnoměrně rozděleno mezi A a B, tj. 5 a 1/2 pro každou ($5,5/12 * 30$) = 13 a 3/4. Základ daně pro zemi C ($1/12 * 30$) se rovná 2 a 1/2. V případě zemí A a B se dodatečný základ daně ve výši 13 a 3/4 skládá z podílu 3 a 3/4 pro K, 3 a 3/4 pro L a 3 3/4 pro R (celek pro K je 7 a 1/2, pro L je 7 a 1/2 a pro R 7 a 1/2) a 2 a 1/2 pro S. Celek přiřazený S je rovněž 7 a 1/2.

4.16. Vzhledem k rostoucí velikosti trhů mimo Evropu, zejména v zemích, jako je Čína, Indie a Brazílie, by rozdělování daňových práv na celý základ daně z příjmu právnických osob, nebo dokonce na celý zbytkový zisk⁽¹⁷⁾ vedlo ke značným ztrátám příjmů v mnoha členských státech a mohlo by mít za následek potíže s plněním sociálních cílů v evropských zemích.

4.17. Podle studie společnosti Copenhagen Economics by čistě vývozní země mohly ztratit značné příjmy z daně z příjmu právnických osob, pokud bude část zisku zdaněna v místě prodeje zboží a služeb.⁽¹⁸⁾ Z konzervativních odhadů vyplývá, že v roce 2017 pocházelo 18–21 % stávajícího základu daně z příjmu právnických osob v severovýchodních zemích ze zahraničních zbytkových zisků. V případě Německa se tento podíl odhaduje na 17 %. Pokud bude zaveden přístup založený na marketingových nehmotných aktivech, velká část těchto výnosů z daně z příjmu právnických osob bude přidělena jiným zemím.

4.18. EHSV považuje za nezbytné zajistit přiměřenou rovnováhu mezi přerozdělením daní z příjmu právnických osob mezi čistě vývozní a čistě dovozní země.

4.19. Kdyby byly evropské podniky primárně zdaněny na základě toho, kde své produkty prodávají, mohly by rovněž strukturovat své obchodní činnosti tak, aby náklady vznikly ve stejné zemi, kde se uskuteční prodej. Výsledkem tohoto procesu by mohl být přesun investic a pracovních míst do velkých spotřebitelských zemí, jako jsou Čína a Indie, což by vedlo k dalším ztrátám příjmů v členských státech. Abychom takovému vývoji zabránili, je třeba zajistit konkurenceschopnost Evropy.

4.20. EHSV zdůrazňuje, že v případě každého nového režimu či pravidel pro to, jak rozdělovat práva na zdanění mezi zeměmi, je zapotřebí globální dohody a provádění. Absence těchto podmínek by měla za následek dvojí zdanění, a tudíž by snížila investice a zaměstnanost.

V Bruselu dne 17. července 2019.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Luca JAHIER

⁽¹⁷⁾ Pokud by byl celý základ daně založen výhradně na prodeji, zemi C uvedené v příkladu výše by byl přidělen základ daně ve výši 25. Pokud by byl na základě složky prodeje přidělen pouze zbytkový zisk, tentýž základ daně pro zemi C by byl 7,5.

⁽¹⁸⁾ „Budoucí zdanění zisků podniků – Co si počít s nehmotnými aktivy?“, autoři: Sigurd Naess-Schmidt, Palle Sørensen, Benjamin Barner Christiansen, Vincenzo Zurzolo, Charlotta Zienau, Jonas Juul Henriksen a Joshua Brown, Copenhagen Economics, 19. února 2019.

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Budování odolnější a udržitelnější evropské ekonomiky**(stanovisko z vlastní iniciativy)**

(2019/C 353/05)

Zpravodaj: **Javier DOZ ORRIT**

Rozhodnutí plenárního shromáždění	24.1.2019
Právní základ	čl. 32 odst. 2 jednacího řádu stanovisko z vlastní iniciativy
Odpovědná sekce	Hospodářská a měnová unie, hospodářská a sociální soudržnost
Přijato v sekci	2.7.2019
Přijato na plenárním zasedání	17.7.2019
Plenární zasedání č.	545
Výsledek hlasování (pro/proti/zdrželi se hlasování)	169/4/6

Preamble

Tato stanovisko je součástí balíčku dvou stanovisek EHSV z vlastní iniciativy, která jsou vypracována současně: Budování odolnější a udržitelnější evropské ekonomiky a Nová vize pro dokončení hospodářské a měnové unie. Balíček je přímým příspěvkem k hospodářskému programu Evropského parlamentu a Evropské komise, jejichž funkční období začne v roce 2019. Existuje jednoznačná potřeba evropské hospodářské strategie: pozitivní způsob prezentace budoucího vývoje hospodářství EU v širším světě, který by pomohl posílit odolnost EU vůči hospodářským otřesům a udržitelnost - ekonomickou, sociální a environmentální - evropského hospodářského modelu, což by všem Evropanům vrátilo důvěru, stabilitu a sdílenou prosperitu. Tato strategie by se mohla na základě pokroku, jehož bylo dosaženo v minulých letech, stát východiskem pro další ekonomickou, daňovou, sociální a politickou integraci, která je nutná pro dosažení cílů evropské hospodářské a měnové unie.

1. Závěry a doporučení

1.1. Evropská integrace se nachází na rozcestí. Jedno ponaučení, které plyne z nedávné dlouhotrvající hospodářské krize a z hlubokých sociálních důsledků této krize v některých členských státech, je to, že neexistence hospodářské a sociální konvergence mezi členskými státy a regiony je hrozbou pro politickou udržitelnost evropského projektu a všech výhod, které tento projekt přináší evropským občanům.

1.2. Vzhledem ke změně klimatu v důsledku lidské činnosti a k překročení mnohých mezí naší planety je třeba zásadním způsobem změnit náš model spotřeby a výroby. V souladu s Pařížskou dohodou z konference COP 21 a s cíli OSN pro udržitelný rozvoj stanovila EU cíl spočívající v dosažení klimaticky neutrálního hospodářství do roku 2050. V zájmu dosažení tohoto cíle je zapotřebí komplexního a soudržného politického rámce.

1.3. Rozvoj hospodářské odolnosti a odolnosti trhu práce a rovněž hospodářské, sociální, environmentální a institucionální udržitelnosti by měl být zásadou, podle níž se řídí politiky, které posílí vzestupnou konvergenci a spravedlnost při přechodu na klimaticky neutrální hospodářství (tj. hospodářství, v němž jsou emise a absorpce skleníkových plynů vyvážené) a zároveň vyřeší výzvy spojené s digitalizací a demografickými změnami.

1.4. Aby bylo možné zavádět hospodářské politiky, které zvyšují hospodářskou a sociální odolnost a odolnost trhu práce, je třeba udržet a zvýšit úsilí o posílení institucionální struktury hospodářské a měnové unie (HMU). Je třeba vytvořit fiskální kapacitu na úrovni eurozóny, provést reformu stávajících fiskálních pravidel za účelem zachování veřejných investic v obdobích recese, vytvořit společné bezpečné aktivum a dokončit bankovní unii a unii kapitálových trhů, i kdyby to mělo probíhat po dílčích krocích. Kromě toho je nutné podporovat opatření, která mají zabránit nekalé daňové soutěži mezi členskými státy.

1.5. Aby se snížila sociální zranitelnost, a tudíž zvýšila odolnost, musí být přijata účinná evropská a vnitrostátní opatření, která zvrátí současný trend rostoucí nerovnosti z hlediska příležitostí i výsledků.

1.6. Ve snaze o dosažení cíle uhlíkově neutrálního hospodářství EU do roku 2050 je třeba vytvořit a uplatnit koncepci spravedlivého přechodu. To znamená mimo jiné zajistit, aby účinky politik v oblasti klimatu byly rozděleny rovným dílem, a pokrokovým způsobem zvládnout změny na trhu práce za plné účasti sociálních partnerů. Udržitelné hospodářství by mělo začlenit všechny tři rozměry udržitelnosti: hospodářský, sociální a environmentální.

1.7. Členské státy by měly vyvinout iniciativy zaměřené na uplatňování evropského pilíře sociálních práv tím, že uskuteční legislativní zásahy na vnitrostátní úrovni a zajistí odpovídající finanční prostředky. EU by měla k tomuto finančnímu úsilí přispět v rámci příštího víceletého finančního rámce (VFR) na období 2021–2027.

1.8. S těmito iniciativami by mělo jít ruku v ruce posílení konkurenceschopnosti evropského hospodářství, neboli jeho schopnosti zvyšovat svou produktivitu a životní úroveň udržitelným způsobem, a současně dosažení klimatické neutrality, a to zejména prostřednictvím výzkumu, vývoje a většího počtu a lepších kvalifikací pracovní síly.

1.9. Dohoda o velikosti a podobě příštího VFR by měla zohledňovat požadavky na dosažení odolnosti a udržitelného hospodářství.

1.10. Vzhledem k provázanosti mezi různými aspekty odolného a udržitelného hospodářství by zapojení organizací zastupujících sociální partnery a občanskou společnost do tvorby politik a cyklů provádění mělo být v nezbytných případech na vnitrostátních a evropských úrovních formalizováno a posíleno.

1.11. Prostřednictvím evropského semestru, VFR na období 2021–2027 a dalších legislativních a vládních nástrojů by evropské orgány a členské státy měly zavést jednotný akční program na podporu a posílení klíčových faktorů, které zvýší ekonomickou odolnost v celé EU, a konvergence členských států v souvislosti s těmito faktory.

2. **Odolnější a udržitelnější evropská ekonomika**

2.1. Vytvoření větší odolnosti vůči (hospodářským) otřesům je cílem, který se prosazuje v debatách o (hospodářské) politice v EU, a zejména pak v eurozóně. To je v neposlední řadě důsledkem přetrvávajících hospodářských, sociálních a politických škod, které nedávné hospodářské a finanční krize zanechaly v některých členských státech EU, ale rovněž důsledkem předjímání značně negativních dopadů na evropské ekonomiky a společnosti, které podle očekávání způsobí čtvrtá průmyslová revoluce, a naléhavé potřeby řešit změnu klimatu a zůstat v planetárních mezích.

2.1.1. V souvislosti s hospodářskou a měnovou unií (HMU) navrhuje Evropská komise definovat hospodářskou odolnost jako schopnost země odolat otřesu a rychle obnovit svůj potenciál (potenciální růst), poté co upadl do recese⁽¹⁾.

2.1.2. Zpráva pěti předsedů a bílá kniha Komise o prohloubení HMU uvádějí, že členské státy eurozóny by měly směřovat k odolnějším hospodářským a sociálním strukturám, které „zabrání, aby hospodářské otřesy měly významné a trvalé dopady na úroveň příjmů a zaměstnanosti“, aby mohly snížit ekonomické výkyvy, a to zejména hluboké a dlouhé recese.

2.1.3. Je však třeba poznamenat, že ačkoli obnova odolnosti ekonomiky znamená zabránit přetrvávajícím negativním dopadům otřesu nebo se s nimi účinně vypořádat, a to s ohledem na cyklickou a strukturální povahu změn, ekonomiky se nemusí vždy vracet do předkrizového stavu (nebo k předkrizovému vývoji růstu). Například příchod čtvrté průmyslové revoluce a přechod na klimaticky neutrální hospodářství by nepochybně měly vést k různým hospodářským modelům. Je důležité, aby politické instituce a sociální aktéři byli připraveni reagovat na změny, předvídat jejich následky a řídit transformační procesy.

(1) Evropská komise, zpráva pro Euroskupinu: Economic resilience in EMU (Ekonomická odolnost v HMU), 13. září 2017.

2.1.4. Odolné ekonomiky mohou mít různé znaky. Mohou mít nízkou úroveň zranitelnosti vůči určitým druhům otřesů (např. makroekonomickým nebo finančním otřesům). Když jsou tyto ekonomiky otřesem skutečně zasaženy, jejich odolnost může zmírnit dopad otřesu minimalizací jeho účinků na úrovni výsledků a zaměstnanosti a/nebo se mohou rychle zotavit tím, že se přizpůsobí. Různé druhy politických opatření a různé jejich kombinace mohou být použity ke zvýšení odolnosti, a to konkrétně: politiky v oblasti přípravy, prevence, ochrany, podpory (změn) a transformace. Odolnost může být ohrožena z důvodu vysoké míry veřejného dluhu (jakožto podíl z HDP). Na jedné straně může být míra veřejného dluhu původcem zranitelnosti v případě vystavení otřesům, na druhé straně může omezovat reakci členských států na nepříznivé otřesy.

2.1.5. Ekonomické odolnosti lze dosáhnout způsoby, které mají velmi rozdílné dopady na blahobyt různých společenských vrstev. Dobré životní podmínky pracovníků závisí do značné míry na tom, jak stabilní, zajištěné a rovnoměrně rozdělené jsou jejich příjmy a pracovní příležitosti. Proto by měly být upřednostňovány politiky, které podporují ekonomickou odolnost i odolnost trhu práce, přičemž odolnost trhu práce lze definovat jako schopnost trhu práce odolat hospodářskému otřesu jen s omezeným snížením dobrých životních podmínek pracovníků. Rostoucí podíl nejistých, nestandardních forem zaměstnání v rámci celkového vytváření pracovních míst však jasně ukazuje, že ekonomická odolnost a odolnost trhu práce se nemusí nutně překrývat. Kvalita pracovních míst je faktorem odolnosti, jak z hlediska zranitelnosti a resistance, tak z hlediska oživení.

2.2. Vybudování udržitelnějšího evropského hospodářství je politickým cílem EU. Podle dlouhodobé strategické vize Junckerovy Komise pro „prosperující, moderní, konkurenceschopné a klimaticky neutrální hospodářství EU“ do roku 2050, kterou inspirovaly mimo jiné cíle OSN pro udržitelný rozvoj, by *udržitelné hospodářství* mělo začleňovat všechny tři rozměry udržitelnosti – hospodářský, sociální a environmentální.

2.2.1. Hospodářská udržitelnost je obecně definována jako schopnost ekonomiky podporovat stanovenou úroveň hospodářské produkce po neomezenou dobu. Týká se zamezení velké makroekonomické nerovnováhy. Koncepty udržitelného hospodářství a hospodářské udržitelnosti jsou často slučovány, přičemž unijní proces koordinace hospodářských politik, zejména evropský semester, je ve svém jádru vybudován tak, aby prosazoval druhy z uvedených rozměrů, a neodráží plně širší koncept udržitelného hospodářství. Například diskusní dokument Komise *Směrování k udržitelné Evropě do roku 2030* uvádí, že „klíčový význam mají zdravé rozpočty a moderní hospodářství; pokrok k řádné fiskální politice a strukturální reformy snížily míry zadluženosti a podpořily vytváření pracovních míst“⁽²⁾.

2.2.2. Krize a její politické řízení způsobily vážný úpadek sociální soudržnosti, jenž měl negativní politické důsledky. Sociální udržitelnost je ohrožena z důvodu rostoucích nerovností příležitostí a výsledků, kdy jsou některé kategorie společnosti „opomenuty“ a které lze pozorovat v mnoha evropských zemích a dalších vyspělých zemích, ale rovněž celosvětově. Vyšší nerovnost rovněž znamená větší zranitelnost vůči otřesům, což je v rozporu s vyšší odolností. Majetkové nerovnosti jsou také v rozporu s hospodářskou udržitelností, jelikož snižují produktivitu opětovného investování majetku a výkonnost společnosti. Neschopnost vyřešit příčiny těchto nerovností je v mnoha případech spojována s politickým odporem vůči tradičním politickým stranám a jejich proevropským programům, který byl zaznamenán v mnohých zemích.

2.2.3. Sociální udržitelnost bude čelit dalším tlakům v důsledku čtvrté průmyslové revoluce a změn, které zavádí v oblasti práce a blahobytu v Evropě i jinde.

2.2.4. Vzhledem k nezodpovědnému vyčerpávání přírodních a environmentálních zdrojů stávající model spotřeby a výroby překračuje v řadě oblastí meze planety (změna klimatu, biologická rozmanitost, oceány, znečištění atd.) a představuje existenciální hrozbu pro budoucí generace.

2.2.5. Sociálně a environmentálně udržitelný rozvoj by tak znamenal setrvání v „bezpečném a spravedlivém prostoru pro lidstvo“,⁽³⁾ neboť by poskytl řádné sociální základy všem členům společnosti a současně by nepřekračoval možnosti naší planety. K tomu je nezbytná zásadní revize stávajícího modelu spotřeby a výroby („model růstu“) na základě „udržitelného růstu“⁽⁴⁾. Tato vize otevírá prostor pro strukturální posun evropského hospodářství, který bude motorem pro udržitelný růst a zaměstnanost.

⁽²⁾ Diskusní dokument „Směrování k udržitelné Evropě do roku 2030“, Evropská komise (2019).

⁽³⁾ Raworth (2017).

⁽⁴⁾ Úř. věst. C 228, 5.7.2019, s. 37.

2.2.6. S ohledem na výše uvedené skutečnosti a rovněž v souladu se stanoviskem EHSV NAT/542⁽⁹⁾ udržitelný růst znamená, že růst by neměl vycházet pouze z množství, ale i – ve skutečnosti dokonce spíše – z kvality, čímž se rozumí růst, který i) je založen na čisté energii a odpovědném nakládání se surovinami, aniž by vykořisťoval životní prostředí a pracovní sílu, ii) je založen na uzavřeném toku příjmů mezi domácnostmi, podniky, bankami, vládami a obchodem, který překonává stávající překážky způsobené finanční roztržitostí a funguje sociálním a ekologickým způsobem, iii) poskytuje spravedlivé životní podmínky tím, že plní potřeby všech v míře, v jaké to naše planeta umožňuje, iv) zohledňuje i neplacenou práci pečujících osob – především žen a v) zajišťuje, aby se hospodářský růst měřil nejen ročním tokem, nýbrž i stavem bohatství a jeho rozdělením.

Současný model všechny tyto rysy v podstatě postrádá.

2.3. Udržitelné hospodářství má vlastnosti, které podporují odolnost, pokud hospodářská udržitelnost snižuje rizika související s makroekonomickými a finančními nerovnostmi.

2.4. Přechod na udržitelné hospodářství, které začleňuje hospodářskou, sociální a environmentální udržitelnost, však bude nepochybně vyžadovat dalekosáhlé změny, které lze charakterizovat jako intenzivní a dlouhotrvající, ale rovněž předvídaný otřes. Odolnost vůči tomuto přechodu bude vyžadovat opatření, která usnadňují a podporují přizpůsobivost ekonomik, společností a jednotlivců ve vztahu k novému modelu. V tomto smyslu projev odolnosti usnadní spravedlivý přechod na udržitelné hospodářství.

2.5. Integrovaný a holistický přístup a politický rámec pro udržitelnost rovněž musí zohlednit dva další hlavní trendy, které budou utvářet budoucnost evropského hospodářství a trhu práce: stárnoucí společnost a demografické změny a měnící se podoby globalizace, které kromě úbytku multilateralismu zahrnují rovněž silnější migrační toky.

2.6. Co se týče koncepce odolnosti, vedly si evropské země během poslední krize velmi odlišně. Hospodářský a sociální dopad krize byl v jednotlivých členských státech různý. Téměř ve všech členských státech výrazně poklesl HDP a v několika z nich vedla recese k různé dlouho trvající ztrátě mnoha pracovních míst. Abychom se mohli náležitě poučit z velké recese a toto ponaučení využít k posílení odolnosti a udržitelnosti evropské ekonomiky a společnosti, musíme analyzovat strukturální faktory zranitelnosti a schopnosti oživení a rovněž uplatněné politiky (extrémní úsporná opatření od roku 2010 a selektivní flexibilita od roku 2014). K tomu se musí využít nejen hlavní ekonomické proměnné, ale rovněž sociální a environmentální ukazatele.

3. Dva velké přechody

3.1. *Přechod na ekologické a klimaticky neutrální hospodářství*

3.1.1. Přechod na ekologické a dekarbonizované hospodářství v Evropě je v souladu se dvěma mezinárodními rámci: cíle udržitelného rozvoje OSN a Pařížská dohoda přijatá na zasedání COP21. Cíle udržitelného rozvoje představují komplexní globální agendu. Členské státy EU začaly převádět tyto mezinárodní cíle udržitelného rozvoje do vnitrostátních strategií a cílů v oblasti udržitelnosti. Zejména cíle udržitelného rozvoje č. 7 (zajistit přístup k cenově dostupným, spolehlivým, udržitelným a moderním zdrojům energie pro všechny), č. 12 (týkající se udržitelné spotřeby a výroby) a č. 13 (týkající se činnosti v oblasti klimatu) představují strategické cíle založené na zásadě společné odpovědnosti.

3.1.2. Vnitrostátně stanovené příspěvky ze strany signatářů Pařížské dohody vymezují strategické cíle na úrovni jednotlivých zemí. Podle prvního globálního hodnocení provedeného na konferenci COP 24 v Katovicích je třeba cíle politiky v oblasti klimatu jednoznačně dále zvýšit.

3.1.3. V listopadu 2018 Evropská komise představila svou dlouhodobou vizi „Čistá planeta pro všechny – Evropská dlouhodobá strategická vize prosperující, moderní, konkurenceschopné a klimaticky neutrální ekonomiky“. Na základě toho EU přijme politické závazky v oblasti klimatu do začátku roku 2020 a předloží je sekretariátu Rámcové úmluvy Organizace spojených národů o změně klimatu, jak požaduje Pařížská dohoda, a měla by zohlednit následující body.

3.1.4. Ekologizace ekonomik vyžaduje soudržnou skladbu makroekonomických, průmyslových a odvětvových politik a politik zaměstnanosti pro jednotlivé země. Cílem je vytvořit důstojná pracovní místa v rámci celého dodavatelského řetězce, a významně tak zvýšit množství pracovních příležitostí.

3.1.5. Je třeba se důsledně zaměřit na udržitelný rozvoj ve všech oblastech politiky. Tento politický rámec vyžaduje zavedení institucionálních opatření, která zajistí zapojení všech příslušných zúčastněných stran na všech úrovních, a to zčásti na základě vyvážené škály forem vlastnictví (veřejné, soukromé, komunitní a družstevní). Rovněž je nezbytná evropská koordinace vnitrostátních politik, která zajistí vysoké úrovně konvergence mezi členskými státy. Dopady na zaměstnanost, které pramení ze změny hospodářského modelu, je třeba řešit na základě spravedlivého přechodu konkretizovaného prostřednictvím sociálního dialogu a dialogu s občanskou společností, jenž propojí vnitrostátní a evropské úrovně.

(9) Úř. věst. C 143, 22.5.2012, s. 39.

3.2. **Přechod na digitální ekonomiku**

3.2.1. Digitalizace a automatizace budou mít na hospodářství a společnost pravděpodobně pozitivní i negativní dopad. Na jedné straně představují obrovský potenciál pro zvýšení produktivity, zejména v odvětví služeb, kde je produktivita obvykle nízká, a pro decentralizaci inovačních činností do okrajovějších regionů.

3.2.2. Na druhé straně mohou vést k propouštění pracovníků, zejména co se týče rutinní, nekognitivní práce. Technologické revoluce v minulosti sice nikdy neměly za následek trvale vysokou nezaměstnanost, jelikož stará, zrušená pracovní místa byla nahrazena novými, ale je nepravděpodobné, že by přechod byl bezproblémový nebo bezbolestný, pokud nebude vyvinuto úsilí o přizpůsobení se.

3.2.3. Veřejné politiky v oblasti vzdělávání mohou reformovat systémy vzdělávání, aby poskytovaly absolventům dovednosti, které zvýší jejich imunitu vůči propouštění způsobenému technologiemi a umožní jim větší přizpůsobivost v průběhu jejich profesních drah, aby mohli být výdělečně činní na trhu práce.

3.2.4. Veřejné politiky mohou rovněž řídit technologický pokrok směrem, který minimalizuje jeho nepříznivý dopad na zaměstnanost.

4. **Některé základy odolného a udržitelného hospodářského modelu a politická strategie pro jeho dosažení**

4.1. K vybudování hospodářské odolnosti, která je v souladu s odolností trhu práce a sociální odolností, budeme muset vyvinout řadu nástrojů pro přípravu, prevenci, ochranu, podporu (změn) a transformaci, které budou odpovídajícím způsobem zavedeny v závislosti na intenzitě a době trvání problémů, jimž čelí ekonomiky.

4.2. V případě HMU je třeba se vyhnout nárůstu rizik, která během poslední krize dokázala vytvořit rozsáhlá narušení. Proto byl „postup při makroekonomické nerovnováze“ krok správným směrem. Stále je však velmi asymetrický v tom, jak řeší různé nerovnováhy (např. schodek vs. přebytek běžného účtu), a nevydává závazná doporučení ohledně nápravy, zejména pro členské státy s nadměrně vysokými přebytky běžného účtu. Proto musí být upraven.

4.2.1. Podobným způsobem je třeba zamezit velkým rozdílům v mírách inflace a nominálních mezd. Užitečným přibližným pravidlem pro koordinaci v celé eurozóně by mělo být, aby nominální mzdy rostly v souladu s částkou cílové míry inflace stanovené ECB a míry růstu produktivity na odvětvové úrovni. Průmyslové politiky by měly podpořit další růst produktivity v chudších členských státech za účelem podpory konvergence. Tento vývoj by mohl rovněž vyrovnat nominální rozdíly mezi členskými státy v eurozóně, a tím zvýšit účinnost měnové politiky.

4.3. Ekonomická odolnost, která je v souladu s odolností trhu práce, by rovněž vyžadovala, aby makroekonomické politiky, zvláště pak fiskální politiky, měly dostatek prostoru na činnost v boji proti dopadu otřesů, zejména recesí, které ovlivňují některé členské státy více než jiné, a nikoli aby veškerá zátěž spojená s přizpůsobením se otřesům byla uvalena na trhy práce. Nejúčinnějším způsobem, jak toho dosáhnout, by bylo vytvoření fiskální kapacity na úrovni eurozóny, ačkoli by to mohly zvládnout i vnitrostátní fiskální politiky, kdyby dostaly více prostoru. Fiskální politiky s větší schopností stabilizovat vnitrostátní ekonomiky na úrovni činností, jež zajistí plnou zaměstnanost, by rovněž mohly usnadnit vybudování udržitelných fiskálních rezerv.

4.4. Řádné fungování automatických stabilizátorů a systémů sociální ochrany jsou faktory, které posilují ekonomickou odolnost. Aby jejich činnost byla v souladu s udržitelnými veřejnými financemi, daňové systémy členských států musí poskytnout dostatečné prostředky. Řádné zdanění je rovněž klíčovým prvkem odolnosti.

4.5. Mezi faktory, které posilují odolnost ekonomiky, patří i podnikatelské prostředí příznivé pro investice a inovace, řádné fungování finančních trhů a zvýšení schopnosti sdílet finanční rizika. V souladu se svým dřívějším stanoviskem Podpora inovativních a rychle rostoucích podniků⁽⁶⁾ se EHSV domnívá, že je třeba prosazovat politiky, které budou tyto faktory posilovat. Proto podporuje iniciativy Komise týkající se bankovní unie a unie kapitálových trhů. EHSV jde však ještě dále a domnívá se, že ve finančním systému by měl být rovněž zohledněn koncept udržitelnosti, jak uvedl ve svém stanovisku k akčnímu plánu Komise Financování udržitelného růstu⁽⁷⁾.

(6) Úř. věst. C 75, 10.3.2017, s. 6.

(7) Úř. věst. C 62, 15.2.2019, s. 73.

4.6. Politiky, které usnadňují přechod na digitální ekonomiku a na klimaticky neutrální a environmentálně udržitelný model, by rovněž měly zajistit, aby tyto přechody byly spravedlivé. Spravedlivý přechod by neměl být „doplňkem“ politik v oblasti klimatu či digitalizace, nýbrž musí být nedílnou součástí rámce pro politiky udržitelného rozvoje. Politiky spravedlivého přechodu by měly být zaměřeny na nápravu nepříznivých distribučních účinků (které mají klesající tendenci) opatření politik v oblasti klimatu (pokud se jeví jako větší relativní zátěž pro skupiny s nižším příjmem), měly by se soustředit na aktivní řízení přechodů na trhu práce a také by měly řešit otázky regionálního rozvoje (např. ekonomicky zranitelné regiony, které jsou do značné míry závislé na průmyslových odvětvích náročných na energii).

4.6.1. Spravedlivý přechod má dva hlavní rozměry: pokud jde o „výsledky“ (nové pracovní a sociální prostředí v dekarbonizované ekonomice) a o „proces“ (jak ho dosáhneme). „Výsledkem“ by měla být důstojná práce pro všechny ve společnosti podporující začlenění, kde bude vymýčena chudoba. Proces, jak toho dosáhnout, by měl být založen na řízeném přechodu se smysluplným sociálním dialogem na všech úrovních, aby se zajistilo spravedlivé sdílení zátěže a nikdo nebyl opomenut.

4.7. Hlavními strategiemi pro posílení odolnosti vůči aktuálním výzvám, které by vedly ke spravedlivé přeměně našeho hospodářského modelu, musí být strategie zaměřené na investice, a to včetně veřejných investic – do dovedností a systémů vzdělávání – nebo obecněji řečeno do sociálních investic, a do technologií, které podporují udržitelnost životního prostředí.

4.7.1. Zvládnutí dopadů digitalizace bude vyžadovat rozvoj dovedností a schopností, které umožní jednotlivcům vykonávat nerutinní kognitivní úkoly, jakož i schopnosti získávat v průběhu života nové dovednosti. Jelikož se ukázalo, že stávající (a vznikající) nerovnosti do značné míry určují studijní výsledky studentů, je důležité, aby byly zavedeny strategie zaměřené na sociální investice, které zajistí, aby nebyl nikdo opomenut.

4.7.2. Je třeba navýšit soukromé i veřejné investice do budoucího klimaticky neutrálního hospodářství, aby se dosáhlo zvýšených cílů EU v oblasti snížení emisí stanovených na rok 2030, a bude zapotřebí radikální změny, aby bylo v souladu s cíli stanovenými Pařížskou dohodou dosaženo do roku 2050 nulových emisí. To uznává i sdělení Komise COM(2018) 773 final. Investice EU-27 do obnovitelné energie v roce 2017 činily pouhých 50 % úrovně, jaké dosahovaly v roce 2011, a také o 30 % méně než v roce 2016 ⁽⁸⁾. Trvale slabá investiční aktivita v Evropě, pokud jde o obnovitelné zdroje, je rovněž v rozporu s vysokou úrovní stále existujících dotací na fosilní paliva ve všech členských státech. Problémem nejsou jen nedostatečné investice, špatně funguje i přidělování stávajících prostředků. Ke zvrácení těchto negativních trendů jsou nezbytné jasné politické cíle a soudržnější politický rámec. V každém případě je třeba, aby konec éry fosilních paliv v Evropě byl doprovázen nezbytnými investicemi, které zajistí ochranu pracovníků, vytváření nových pracovních míst a podporu místního rozvoje. Procesy přechodu musí být dohodnuty se sociálními partnery a organizacemi občanské společnosti a spojeny s transparentními a účinnými komunikačními politikami.

4.8. Současné chápání konkurenceschopnosti se zaměřuje na výklad založený na nákladech, především na nákladech na pracovní sílu, ale jako faktor zohledňuje rovněž energetické náklady. Udržení konkurenceschopnosti se obvykle zaměřuje na rozvoj jednotkových nákladů práce. Kvalitativní prvky konkurenceschopnosti by měly nabýt na významu, pokud jde o produktivitu práce, produktivitu zdrojů a energetickou účinnost, a měly by je rovněž zohlednit vnitrostátní rady pro produktivitu.

4.9. Jedním z důležitých cílů by tudíž mělo být zohlednění evropského mechanismu makroekonomického řízení při přijetí komplexního a začleňujícího přístupu ke konceptu „udržitelného hospodářství“, který bude zahrnovat sociální a environmentální ukazatele do procesu semestru, čímž posílí odolnost i udržitelnost.

5. Nástroje řízení a hospodářské politiky – na úrovni EU a členských států – k přechodu na odolnější a udržitelnější hospodářství

5.1. Vzhledem k významu investic, zejména veřejných investic, pro podporu adaptace na bezprostřední procesy přechodu a fiskálních politik pro posílení schopnosti absorpce otřesů je nezbytné nutné za tímto účelem vytvořit prostor pro fiskální politiky na úrovních EU a členských států. EU by si měla stanovit cíl, že za krátkou dobu dosáhne úrovně investic, jaké dosahovala před krizí. To by znamenalo vyřešení problému nedostatku investic, a tudíž navýšení investic o dva až tři procentní body HDP nebo přibližně o 300 miliard EUR ročně pro EU-28 ⁽⁹⁾.

⁽⁸⁾ Frankfurt School-UNEP/BNEF (2018).

⁽⁹⁾ Jak odstranit mezeru v investicích EU?, Michael Dauderstädt, Friedrich Ebert Stiftung.

5.2. Za účelem posílení příjmů a zajištění dostatečných fiskálních zdrojů v EU a členských státech je nutno zvýšit úsilí v boji proti daňovým podvodům, vyhýbání se daňovým povinnostem, praní špinavých peněz, daňovým rájům a nekalé daňové soutěži mezi členskými státy. Aniž by byla dotčena podpora inovací, členské státy by se měly dohodnout na koordinaci činnosti na úrovni EU s cílem vybědnout digitální giganty, aby platili svůj spravedlivý podíl daní jednotlivým členským státům, v nichž dosahují zisku.

5.3. Je třeba zlepšit unijní systém správy ekonomických záležitostí, včetně struktury HMU, aby se zabránilo zpomalení hospodářského růstu a zatížení vnitrostátních fiskálních politik úkoly, které nemohou a neměly by být povinny zvládnout.

5.4. Vytvoření dostatečně velké fiskální kapacity na úrovni eurozóny, aby zajišťovala stabilizaci v případě otřesů, by bylo nejvhodnější volbou, která však v současné době zřejmě uvázla na mrtvém bodě.

5.5. Zachování rozsahu ochrany veřejných investic na vnitrostátní úrovni, a to zejména během recesí, by rovněž mělo být jednou z hlavních priorit. Aniž by bylo dotčeno zachování udržitelnosti veřejných financí, stávající fiskální pravidla EU by mohla být pozmeněna nebo vykládána způsobem, který vylučuje veřejné investice, konkrétně sociální investice a investice do environmentálních projektů, z výpočtu schodku⁽¹⁰⁾.

5.6. Je třeba dokončit bankovní unii a zároveň vytvořit evropský systém pojištění vkladů a společnou fiskální pojistku pro jednotný mechanismus pro řešení krizí. EHSV opětovně vyjadřuje své znepokojení nad překážkami, jimiž některé vlády brání dokončení těchto dvou projektů, které jsou zásadní pro zaručení finanční stability a nakonec i soukromých investic v eurozóně, a které tak souvisí s posílením odolnosti.

5.7. Mělo by být vytvořeno společné bezpečné aktivum, měla by se snížit finanční roztržštěnost podporou unie kapitálových trhů, měl by se podpořit potenciál měnové politiky a měla by se zmírnit vazba mezi státy a bankami nahrazením národních vládních dluhopisů na rozvahách bank. Uvedené zmírnění vazby by rovněž připravilo podmínky pro nezbytné, ale zatím politicky obtížné reformy, které významně prohloubí HMU. Do programu společných bezpečných aktiv by se mohly zapojit země, které nejsou členskými státy eurozóny. Měnové orgány a orgány odpovědné za evropskou hospodářskou politiku by měly zohlednit jejich situaci, aby byla zaručena odolnost celého evropského finančního systému.

5.8. Do evropského semestru by měl být ve všech fázích – od roční analýzy růstu (která by se mohla změnit na roční analýzu růstu a udržitelnosti) až po národní programy reforem a doporučení pro jednotlivé země – důrazněji a důsledněji začleněn rozvoj odolnosti za účelem vzestupné konvergence a udržitelnosti.

5.9. Je mnoho faktorů ovlivňujících ekonomickou odolnost, které jsou klíčové pro fungování HMU. Prostřednictvím evropského semestru, VFR na období 2021–2027 a dalších legislativních a vládních nástrojů by evropské orgány a členské státy měly zavést jednotný akční program na podporu a posílení klíčových faktorů, které zvýší ekonomickou odolnost v celé EU, a konvergence členských států v souvislosti s těmito faktory.

5.10. Závěrem lze uvést, že podle EHSV je třeba do akčního programu začlenit následující body jako klíčové prvky odolnosti:

- a) posílení finanční stability: zvýšení finanční kapacity Evropského mechanismu stability, podpora evropské daňové politiky, která zahrnuje harmonizaci daní, usnadnění fiskální soběstačnosti členských států a zřízení účinných mechanismů pro boj s daňovými podvody;
- b) dokončení měnové unie rozšířením cílů Evropské centrální banky (ECB), vytvořením jednotné evropské státní pokladny se schopností vydávat dluhopisy, zlepšením správy eurozóny a její větší demokratizací;
- c) zvýšení produktivity evropských ekonomik zaměřením na klíčové faktory, jako jsou investice (veřejné i soukromé), výzkum, vývoj, vzdělávání a odborná příprava, zlepšení řízení podniků a zapojení zaměstnanců;

⁽¹⁰⁾ Úř. věst. C 262, 25.7.2018, s. 28 a stanovisko EHSV *Hospodářská politika eurozóny*, Úř. věst. C 159, 10.5.2019, s. 49.

- d) trhy práce a kvalita pracovních míst: posílení kolektivního vyjednávání a sociálního dialogu, zajištění účinného fungování automatických stabilizátorů a vytváření většího množství lepších aktivních politik zaměstnanosti. Vytvoření evropského systému podpory v nezaměstnanosti (pro doplnění vnitrostátních systémů) by mohlo být nástrojem celoevropské ekonomické odolnosti, která by rovněž posílila politickou soudržnost Unie. Žádáme evropské orgány, aby posoudily proveditelnost jejího financování ve víceletém finančním rámci na období 2021–2027;
- e) podpora sociálního začleňování a pokroku na cestě k inkluzivnější společnosti uplatňováním evropského pilíře sociálních práv s odpovídajícím financováním; a
- f) podpora vytváření příznivého prostředí pro podnikové investice a zlepšování financování společností, bezodkladné dokončení unie kapitálových trhů a bankovní unie, včetně evropského systému pro pojištění vkladů.

5.11. ECB spolu s většinou dalších velkých centrálních světových bank bude pravděpodobně muset pokračovat ve svých „nekonvenčních“ měnových politikách, dokud inflační očekávání zůstanou pod cílovou hodnotou. Rovněž by měla zvážit přímé financování investic do projektů souvisejících s přechodem na ekologickou a digitální ekonomiku.

5.12. Nadcházející víceletý finanční rámec (VFR) by měl zohlednit cíl vytvořit odolné a udržitelné hospodářství. Návrh Komise na VFR na období 2021–2027 neumožní dostatečné prostředky k posílení těchto faktorů odolnosti: investice a nová funkce investiční stabilizace, politiky soudržnosti příznivé pro hospodářské a sociální sblížení mezi členskými státy, vnitřní politiky sociální soudržnosti začleněné do evropského pilíře sociálních práv a spravedlivé přechody prosazované v tomto stanovisku. ESHV opakuje svou žádost obsaženou ve svém stanovisku k víceletému finančnímu rámci po roce 2020, ⁽¹¹⁾ aby finanční prostředky dostupné v příštím VFR dosahovaly 1,3 % HND EU-27. Navrhované škrtky ve financování politik soudržnosti – o 10 % v porovnání se stávajícím VFR v návrhu VFR Evropské komise – se zdají být zvláště nepřijatelné vzhledem k nutnosti posílit klíčové politiky na zvýšení odolnosti a udržitelnosti.

5.12.1. Měly by být vyhrazeny finanční prostředky na usnadnění přechodu na udržitelné hospodářství (např. „fond pro spravedlivý přechod“) v souladu s návrhem Evropského parlamentu z roku 2018 na vytvoření tohoto fondu s vkladem 4,8 miliardy EUR.

5.12.2. Strukturální politika a politika soudržnosti EU by měla být začleněna spolu s modelem „udržitelného hospodářství“. Ačkoli zmírnění změny klimatu (a přizpůsobení se této změně) je stávající prioritou v rámci financování z evropských strukturálních a investičních fondů (ESI fondy), tento cíl se opírá především o podporu pro obnovitelné zdroje a energetickou účinnost. Zatím není obecně začleněna ve smyslu podpory přechodu na klimaticky neutrální hospodářství a neexistují žádné specifické priority určené pro *spravedlivé přechody*.

5.12.3. EHSV vyjadřuje své znepokojení nad tím, že financování projektů v oblasti energie z fosilních paliv prostřednictvím EIB a Evropského fondu pro strategické investice (EFSD) je vyšší, než je tomu u čisté energie. Přestože financování plynárenské infrastruktury je určeno pro „překlenovací energii“, je nutné uplatňovat přísnější cíle v oblasti emisí.

5.12.4. Dotační politiky EU a členských států musí být v souladu s cílem dosáhnout do roku 2050 klimatické neutrality. Veškeré dotace na hospodářské činnosti, které mají na dosažení tohoto cíle negativní vliv nebo které by mohly jiným způsobem škodit životnímu prostředí, by měly být co nejdříve zrušeny.

5.13. S ohledem na druh opatření a rozsah úsilí, jež jsou potřeba k vybudování odolnějšího a udržitelnějšího hospodářství, bude nezbytné aktivní zapojení sociálních partnerů a dalších zástupců organizací občanské společnosti do vytváření způsobů dosažení spravedlivého přechodu a odolnosti. Posílení účasti pracovníků a demokracie na pracovišti by mohlo přispět k vyšší přizpůsobivosti a odolnosti na průmyslové úrovni. Je to faktor odolnosti, který posiluje jiné faktory, s nimiž je v pozitivním vzájemném vztahu v rámci fungování podniku a ekonomiky (např. produktivita, inovační kapacita, kvalita pracovních míst atd.). Mocný model demokracie v podniku mohou rovněž představovat zaměstnanecká družstva, jež jsou založena na společném zájmu a solidaritě a působí v dané oblasti.

⁽¹¹⁾ Úř. věst. C 440, 6.12.2018, s. 106.

5.1.3.1. Na druhé straně je účast pracovníků nezbytná pro úspěch přechodu na ekologickou a digitální ekonomiku. Musí se využívat existující nástroje zapojení pracovníků a demokracie v podnicích. Sociální partneři a evropské orgány musí zajistit, aby tyto nástroje existovaly ve všech zemích EU a aby navázaly vztahy s mechanismy sociálního dialogu, které podporují spravedlivý přechod. Pokyny MOP z roku 2015 týkající se spravedlivého přechodu ⁽¹²⁾ poskytují sadu praktických nástrojů pro vlády a sociální partnery pro řízení tohoto procesu přeměny.

V Bruselu dne 17. července 2019.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Luca JAHIER

⁽¹²⁾ Guidelines for a just transition towards environmentally sustainable economies and societies for all (Pokyny pro spravedlivý přechod k ekonomikám a společnostem pro všechny, které jsou udržitelné z hlediska životního prostředí), Mezinárodní organizace práce (MOP).

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Nová vize pro dokončení hospodářské a měnové unie**(stanovisko z vlastní iniciativy)**

(2019/C 353/06)

Zpravodajka: **Judith VORBACH**

Rozhodnutí plenárního shromáždění	24.1.2019
Právní základ	čl. 32 odst. 2 jednacího řádu stanovisko z vlastní iniciativy
Odpovědná sekce	Hospodářská a měnová unie, hospodářská a sociální soudržnost
Přijato v sekci	2.7.2019
Přijato na plenárním zasedání	17.7.2019
Plenární zasedání č.	545
Výsledek hlasování (pro/proti/zdrželi se hlasování)	159/2/9

Preamble

Tato stanovisko je součástí balíčku dvou stanovisek EHSV z vlastní iniciativy, která jsou připravována současně: Budování odolnější a udržitelnější evropské ekonomiky a Nová vize pro dokončení hospodářské a měnové unie. Tento balíček je koncipován jako přímý příspěvek k ekonomické agendě nového Evropského parlamentu a Evropské komise, které by měly začít fungovat v roce 2019. Existuje zřejmá potřeba nové evropské ekonomické strategie – pozitivního obrazu budoucího vývoje ekonomiky EU v rámci okolního světa, který by pomohl zvýšit odolnost EU vůči ekonomickým otřesům i udržitelnost (ekonomickou, sociální a environmentální) jejího ekonomického modelu, a navrátit tak všem Evropanům důvěru, stabilitu a sdílenou prosperitu. Tato strategie vycházející z pokroku dosaženého v posledních letech by mohla položit základy pro další ekonomickou, fiskální, finanční, sociální a politickou integraci, která je nezbytná k dosažení cílů hospodářské a měnové unie Evropy.

EHSV vypracoval stanovisko k dokončení hospodářské a měnové unie již v roce 2014. V tomto stanovisku byla hospodářská a měnová unie rozčleněna na měnový a finanční pilíř, hospodářský pilíř, sociální pilíř a politický pilíř. K jednotlivým pilířům byla schválena další samostatná stanoviska. V tomto dokumentu je tato struktura čtyř pilířů zachována za účelem zdůraznění přehledu o pokroku a nedostatcích hospodářské a měnové unie a také za účelem navržení seznamu doporučení, který bude předložen nové Evropské komisi a Evropskému parlamentu v zájmu zajištění silné, inkluzivní a odolné měnové unie. EHSV obecně vyzývá evropské orgány a vlády členských států k výrazně ambicióznějším krokům v rámci reformy hospodářské a měnové unie za účelem realizace lépe integrované, demokratičtější a ze sociálního hlediska rozvinutější unie.

1. Závěry a doporučení

1.1. Přestože se již podařilo zvládnout velké úseky cesty k dokončení HMU, vyžaduje každý z jejích čtyř hlavních pilířů ještě významné posílení. Přitom je třeba pečlivě dbát na rovnováhu, kterou by zanedbání jednoho či více pilířů mohlo nebezpečně narušit. Je rovněž důležité mít neustále na paměti výzvy, které přináší změna klimatu. Mezi pilíři dochází rovněž k interakcím. Například úprava sociálních aspektů hospodářského pilíře přispívá také k posílení sociálního pilíře a naopak. Některá konkrétní opatření lze pilířům přiřazovat variabilně.

1.2. Dokončení HMU je v současnosti nezbytné, další pokrok je však brzděn sporem mezi členskými státy ohledně jejího směřování. K nepříznivým vyhlídkám ohledně hospodářského růstu se přidávají také geopolitické nejistoty a plánovaný brexit. K závažným výzvám patří rovněž rozdíly mezi členskými státy, nerovnoměrné rozdělení příjmů a majetku, klimatická krize a předpokládaný demografický vývoj.

1.3. Nezbytným, ale nikoli dostačujícím předpokladem pro dokončení HMU je odolnost vůči krizím. Je zapotřebí také pozitivní vize, jak ji reflektuje článek 3 Smlouvy o Evropské unii. Za stávajících podmínek doporučuje EHSV následující priority: udržitelný růst podporující začlenění, zmírnění nerovností, vzestupnou konvergenci, zajištění růstu produktivity a konkurenceschopnosti ve smyslu cílů strategie Evropa 2020, příznivé podmínky pro podniky a investice, kvalitní pracovní místa a přiměřené odměny, boj proti chudobě a sociálnímu vyloučení, stabilní a udržitelné veřejné finance, stabilní finanční sektor a splnění cílů udržitelného rozvoje pro rok 2030 a cílů Pařížské dohody o klimatu.

1.4. Podrobná doporučení EHSV s ohledem na hlavní pilíře HMU:

1.4.1. stabilní měnový a finanční pilíř jako předpoklad pro makroekonomický rozvoj

- Evropská centrální banka (ECB): upevnění její stabilizační úlohy a zachování její nezávislosti;
- rozhodné kroky k dokončení bankovní unie a unie kapitálových trhů s následujícími prioritami: stabilizací za účelem získání důvěry, účinnou regulací, rovnováhou mezi sdílením rizik a jejich snižováním v zájmu prevence opětovného zatížení veřejných financí v případě krize, zohledněním sociálních dopadů regulace, začleněním cílů v oblasti klimatu a ochranou spotřebitelů;
- bankovní unie: zajištění jednotného mechanismu pro řešení krizí a provedení evropského systému pojištění vkladů, obnovení diskuse o strukturální reformě a stínových bankách;
- unie kapitálových trhů: stanovení priorit, jmenovitě zlepšení dohledu, zřízení ratingové agentury EU, bezpečná aktiva, kroky za účelem přizpůsobení v oblasti pravidel insolvence;
- posílení mezinárodní úlohy eura na základě stabilní, hospodářsky silné a sociálně vyvážené HMU;

1.4.2. silný hospodářský pilíř jako základ blahobytu a sociálního pokroku

- posílení hospodářského pilíře za účelem vyrovnání mezi státy a na podporu růstu, produktivity a konkurenceschopnosti;
- vyváženost opatření zaměřených na nabídku a poptávku, což aktuálně znamená zvýšení hodnoty na straně poptávky, a to prostřednictvím výraznějšího zohlednění srovnávacího přehledu sociálních ukazatelů v rámci semestru EU, posílení tarifních systémů a autonomie sociálních partnerů, rychlé zavedení Evropského orgánu pro pracovní záležitosti a provádění zlatého pravidla pro investice, a to takovým způsobem, aby nebyla ohrožena střednědobá finanční a fiskální stabilita;
- vytvoření fiskální kapacity eurozóny financované ze společného dluhového nástroje a podmíněně vyplácení prostředků posílením hospodářské a sociální struktury. Předkládané návrhy je třeba vnímat jen jako první kroky;
- opatření pro zmírnění nespravedlivé daňové soutěže a za účelem prevence daňových podvodů a úniků;

1.4.3. uplatňování sociálního pilíře jako základu sociálního a společenského pokroku

- minimální sociální standardy s vysokou úrovní ochrany v členských státech;
- snaha o nalezení spravedlivé rovnováhy mezi pevnou hospodářskou základnou a silným sociálním rozměrem;
- rozšíření debaty o zřízení funkce ministra financí EU i o debatu o jeho rovnocenném protějšku pro otázky práce a sociálních věcí EU;

1.4.4. politický pilíř jako základ demokracie, solidarity a jednoty

- posílení účasti Evropského parlamentu a sociálních partnerů a dalších organizací občanské společnosti na klíčovém rozhodování v oblasti sociální a hospodářské politiky;

— solidarita a jednota jako základ blahobytu a míru v rámci EU i základ politického a hospodářského významu EU v globálním kontextu;

— rychlé přistoupení k eurozóně v případě členských států, které dosud nejsou její součástí.

2. Dokončení HMU – úspěchy, výzvy a cíle

2.1. Na cestě k dokončení HMU bylo dosaženo již velkého pokroku, takže HMU dnes vykazuje významné společné acquis. V roce 2015 předložila zpráva pěti předsedů ambiciózní plány na prohloubení HMU. V červnu 2019 přispěla Komise svým dokumentem „Prohloubení evropské hospodářské a měnové unie: zhodnocení čtyři roky po zprávě pěti předsedů“⁽¹⁾, v němž hodnotí dosud dosažený pokrok a vyzývá členské státy k dalším krokům. EHSV se k této výzvě připojuje. Jak v oblasti finančního a hospodářského pilíře, tak v oblasti sociálního a demokratického pilíře ještě zbývá vykonat mnoho práce. EHSV upozorňuje zejména na nutnost rovnováhy mezi všemi oblastmi, mezi nimiž existuje i řada interakcí.

2.2. Přestože mají všechny členské státy zájem na zachování eura, brání dalšímu prohloubení unie spor mezi státy ohledně směřování. Projevuje se v podobě konfliktu ohledně sdílení rizik provázejících přeshraniční transfery nebo společnou odpovědnost. Proti tomuto pojetí stojí přístup snižování rizik, kdy je tlak na adaptaci úkolem jednotlivých států a kdy by hospodářské odolnosti mělo být dosaženo prostřednictvím restrukturalizace. Zaměřit se na tuto rozdílnost je však nedostatečným řešením, protože existují také rozdílné perspektivy z hlediska stranické politiky a občanské společnosti. Dokončení HMU však navzdory různým zájmům a hlediskům vyžaduje pochopení faktu, že solidarita a připravenost ke kompromisu tvoří nezbytný základ pro dobrou společnou budoucnost v Evropě.

2.3. Aktuální rámcové hospodářské podmínky představují výzvu. Po dlouhém období krize nabralo hospodářství v rámci HMU od roku 2014 znovu na rychlost, která v druhé polovině roku 2018 opět poklesla. Přispělo k tomu několik faktorů, například globální oslabení obchodu a hospodářského rozvoje, nevyřešené obchodní konflikty, ale také faktory vnitřní nejistoty, jako např. plánovaný brexit. V eurozóně byl útlum hospodářské dynamiky v důsledku závislosti na vnější poptávce a specifických faktorů v jednotlivých zemích a odvětvích opět výraznější. Dá se očekávat, že stávající hospodářský vývoj v EU bude ještě pokračovat⁽²⁾. K výzvám budoucnosti patří klimatická krize, technologické změny, protekcionismus a kybernetické útoky, ale i digitální měny a kryptoměny. Aktuální zpráva Evropského systému pro strategickou a politickou analýzu (ESPAS) dochází k závěru, že nárůst globální teploty, který jde mj. ruku v ruce s prudkým poklesem produktivity, je zřejmě nejnaléhavějším politickým problémem současnosti s výraznými hospodářskými a finančními dopady⁽³⁾.

2.4. Ačkoliv v EU jako celku vládne na základě poměrně vysokého HDP (souhrnného i na obyvatele) a v posledních letech rostoucí míry zaměstnanosti v globálním srovnání relativní blahobyt, zatěžují soudržnost sociální nerovnosti mezi regiony, členskými státy i v rámci jednotlivých společností⁽⁴⁾. Chudobou a sociálním vyloučením je ohroženo 22 procent občanů EU. V několika jihoevropských zemích je průměrná reálná mzda v roce 2019 nižší než v roce 2009, což přispívá k dalším reálným rozdílům v socioekonomické úrovni blahobytu⁽⁵⁾. Na mnoha místech také ještě panují výrazné rozdíly v odměňování žen a mužů a vysoký podíl ekonomicky aktivního obyvatelstva trpí chudobou pracujících nebo nezaměstnaností. Z hlediska rozdělení čisté hodnoty soukromého majetku domácností vyvozuje Evropská centrální banka (ECB) závěr, že v eurozóně vzniká silná nerovnováha. Nejbohatších 10 procent populace vlastní 51,2 procent čistých aktiv⁽⁶⁾. Vzniká tak nebezpečná živná půda pro napětí ve společnosti a štěpné síly.

2.5. Zlepšená odolnost vůči krizím je nezbytná, ne však dostačující. K dokončení HMU je zapotřebí také pozitivní vize, jak to uvádí článek 3 smlouvy o Evropské unii. V něm se mimo jiné zmiňuje podpora konkurenceschopného sociálně tržního hospodářství, které směřuje k plné zaměstnanosti a společenskému pokroku, a ochrana životního prostředí. Za stávajících podmínek doporučuje EHSV následující priority: udržitelný růst podporující začlenění, zmírnění sociálních a ekonomických nerovností, vzestupnou konvergenci, zajištění růstu produktivity a konkurenceschopnosti ve smyslu cílů strategie Evropa 2020, a to včetně cílů „přesahujících HDP“⁽⁷⁾, příznivé podmínky pro podniky a investice, kvalitní pracovní místa a přiměřené odměny, boj s chudobou a sociálním vyloučením, stabilní a udržitelné veřejné finance, stabilní finanční sektor a splnění cílů udržitelného rozvoje pro rok 2030 a cílů Pařížské dohody o klimatu. EHSV odkazuje rovněž na své stanovisko z vlastní iniciativy Budování odolnější a udržitelnější evropské ekonomiky.

(1) https://ec.europa.eu/info/publications/deepening-emu-taking-stock-four-years-after-five-presidents-report_cs

(2) https://ec.europa.eu/info/publications/european-economic-forecast-spring-2019_cs

(3) Evropský systém pro strategickou a politickou analýzu (ESPAS), Global Trends to 2030, Challenges and Choices for Europe (Globální trendy do roku 2030, výzvy a možnosti pro Evropu), duben 2019, <https://espas.secure.europarl.europa.eu/orbis/node/1362>

(4) https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/file_import/european-semester_thematic-factsheet_addressing-inequalities_cs.pdf

(5) Evropská konfederace odborových svazů (EKOS), Benchmarking Working Europe (Referenční údaje o pracujících Evropě) 2019.

(6) Evropská centrální banka, The Household Finance and Consumption Survey: results from the Second wave (Výběrové šetření o financích a spotřebě domácností: výsledky z druhé vlny), č. 18 / prosinec 2016.

(7) Stanovisko EHSV, Úř. věst. C 177, 18.5.2016, s. 35.

3. Měnový a finanční pilíř – základ hospodářského rozvoje

3.1. EHSV vyzdvihuje velký význam stabilizační úlohy ECB v případě krize. Například pouhé oznámení prezidenta ECB o nákupu státních dluhopisů v případě nutnosti (program přímých měnových transakcí čili OMT) vedlo k uklidnění trhů. Program kvantitativního uvolňování zavedený k naplnění inflačního cíle vedl od roku 2015 k dalšímu poklesu úroků, což usnadnilo přístup k likvidním aktivům. To, že banky aktuálně ukládají peněžní prostředky u ECB, a to i v případě, že se na ně vztahují záporné úroky, ukazuje na nutnost vybudování hospodářského pilíře HMU. EHSV kromě toho vyzývá k zakotvení úlohy ECB jako věřitele poslední instance. Je třeba zachovat nezávislost ECB.

3.2. Jak uvádí studie ECB, finanční sektor HMU plní svou funkci financování malých a středních podniků uspokojivě⁽⁸⁾. Aktuálně patří podle malých a středních podniků mezi hlavní problémy dostupnost kvalifikovaných pracovních sil a zkušených vedoucích pracovníků společně s obtížemi při hledání zákazníků, zatímco chybějící přístup k financování je vnímán jako menší problém. V některých členských státech jsou jím podniky postiženy silněji, ale i zde se ukazuje určité uvolnění. Studie se týká vzorku 11020 podniků v eurozóně, z nichž 91 procent má méně než 250 zaměstnanců. EHSV zdůrazňuje důležitost stabilní základny financování i pro velké podniky.

3.3. EHSV naléhavě vyzývá orgány EU, aby dokončení bankovní unie a unie kapitálových trhů důsledně urychlovaly, a zajistily tak základ pro úplné překonání finanční krize a pro odolnou HMU, v jejímž rámci bude opět plně obnovena důvěra. Přitom je důležité zajistit rovnováhu mezi sdílením rizik a jejich snižováním, aby bylo možné v maximální míře zamezit zatížení veřejných financí v případě krize, ať už na vnitrostátní, nebo společné úrovni. V oblasti regulace finančních trhů je třeba klást důraz na efektivnost, nikoli na komplexnost. Je třeba zohlednit také sociální dopady regulace a vysokou prioritu musí mít ochrana spotřebitelů.

3.3.1. Financování prostřednictvím bankovních úvěrů na úkor financování vlastním kapitálem je v EU mnohem rozšířenější než v USA. EHSV je pro diverzifikaci zdrojů financování, a tedy spíše pro sdílení rizik, což v EU znamená zvýšení významu financování vlastním kapitálem.

3.4. EHSV bere na vědomí pokrok dosažený v rámci bankovní unie a vyzdvihuje pozitivní úlohu Evropské komise. Navzdory oznámením hovořícím v jiném duchu však členské státy stále ještě nepřijaly společné rozhodnutí ohledně použití Evropského mechanismu stability (ESM) jako pojistky doplňující jednotný mechanismus pro řešení krizí (v podobě Jednotného fondu pro řešení krizí neboli SRF). Členské státy rovněž opakovaně odmítly další kroky k zavedení jednotného systému pojištění vkladů (EDIS), který je naléhavě zapotřebí.

3.4.1. Podle EHSV je na čase pro EDIS přijmout konkrétní časový plán⁽⁹⁾. V souvislosti s použitím ESM jako poslední pojistky doplňující SRF doporučuje EHSV souběžné posílení SRF, odstraňování úvěrů se selháním sociálně udržitelným způsobem a stanovení pevných minimálních požadavků na kapitál a způsobilé závazky (MREL)⁽¹⁰⁾. Nado to je v rámci bankovní unie třeba důsledně pokračovat v zavádění opatření proti praní peněz⁽¹¹⁾. Měla by být znovu zahájena debata o strukturální reformě bank s cílem snížit rizika na přijatelnou míru. EHSV se domnívá, že by měla být věnována zvýšená pozornost také nutnosti regulace stínových bank.

3.4.2. EHSV zdůrazňuje svou dřívější výzvu, aby zdokonalování a konsolidaci pilířů bankovní unie doprovázelo plnění cílů udržitelného rozvoje a Pařížské dohody o klimatu. Z hlediska kapitálových požadavků se předpokládá vhodnější zacházení se zelenými investicemi a různými nekomplexními úvěry, včetně dlouhodobých, zejména pokud souvisejí s energetickou účinností, obnovitelnými zdroji energie apod.

3.5. Dokončení unie kapitálových trhů přispívá k absorpci otřesů a k podpoře investiční činnosti podniků, což vede i k větší konkurenceschopnosti⁽¹²⁾. Na rozdíl od bankovní unie, která spočívá na jasně definovaných pilířích, se na unii kapitálových trhů vztahuje značný počet různých iniciativ, jako např. směrnice o trzích finančních nástrojů (MIFID), směrnice o platebních službách nebo celoevropský osobní penzijní produkt (PEPP). Závěrečné souhrnné zhodnocení je obtížné, EHSV však doporučuje následující principy úprav: nejprve je třeba se zaměřit na ústřední projekty. Prioritu by mělo mít zlepšení dohledu. Komise by měla rovněž znovu zahájit diskusi o vytvoření ratingové agentury EU. Z hlediska bezpečných aktiv očekává EHSV se zájmem návrh Evropské komise. Z druhé by se mělo usilovat o harmonizaci insolvenčních pravidel a zdanění právnických osob. V této souvislosti EHSV vítá kroky ke společnému základu daně z příjmů právnických osob. Zároveň je třeba zavádět i vhodná opatření k boji proti nekalé daňové soutěži.

⁽⁸⁾ Evropská centrální banka, Survey on the Access to Finance of Enterprises in the euro area (Šetření o přístupu podniků v eurozóně k financování za období od dubna do září 2018), listopad 2018.

⁽⁹⁾ Stanovisko EHSV, Úř. věst. C 237, 6.7.2018, s. 46.

⁽¹⁰⁾ Reforma souboru podmínek pro Evropský mechanismus stability, 4. 12. 2018.

⁽¹¹⁾ Zpráva Euroskupiny o prohlubování HMU určená vedoucím představitelům, 4. 12. 2018.

⁽¹²⁾ Unie kapitálových trhů. Příspěvek Evropské komise k zasedání Evropské rady o unii kapitálových trhů (21.–22. března 2019).

3.6. EHSV vítá iniciativu k posílení mezinárodní role eura, které je v současnosti druhou nejdůležitější měnou po americkém dolaru. Evropská komise za tím účelem doporučuje dokončení HMU i bankovní unie a unie kapitálových trhů, jakož i další iniciativy ve finančním sektoru a silnější využití eura v oblastech energií, surovin a dopravy, a prosazení myšlenky, že EU musí mluvit ve strategických a hospodářských otázkách jedním hlasem. EHSV se však domnívá, že tato opatření nejsou dostatečně daleko. Nezbytné podklady pro dobrý rozvoj a tím i pro silnější mezinárodní úlohu eura vytvářejí rovněž sociální soudržnost, hospodářská síla a vzestupná konvergence v této oblasti i podpora konkurenceschopnosti a inovací. EHSV odkazuje na své stanovisko Na cestě k silnější mezinárodní úloze eura.

4. Hospodářský pilíř – základ blahobytu a společenského pokroku

4.1. Měnová politika ECB působí na všechny státy eurozóny stejnou měrou, zatímco může docházet k upevnění nerovnováhy zahraničního obchodu a jednotlivé země se nacházejí v různých fázích hospodářského cyklu a vykazují různou odolnost proti otřesům. Státy eurozóny zároveň nemají k dispozici nástroje národní měnové politiky a politiky směnných kurzů. Je proto nezbytné vybudování hospodářského pilíře, aby bylo možné podpořit udržitelný růst, spotřebitelskou poptávku, produktivitu a konkurenceschopnost. Proto je nezbytná vyváženost opatření zaměřených na nabídku a poptávku. Pro období počínající rokem 2019 počítá Evropská komise s pozitivními účinky růstu na základě soukromé spotřební poptávky a investic⁽¹³⁾. EHSV doporučuje posílení těchto impulzů.

4.2. Důležitou roli při makroekonomické harmonizaci hraje evropský semestr. EHSV vítá záměr Komise zohlednit ve zvýšené míře srovnávací přehled sociálních ukazatelů obsažený v evropském pilíři sociálních práv. Sociální jistota zvyšuje důvěru ve finančně jistou budoucnost a působí pozitivně na makroekonomickou poptávku. EHSV vybízí k tomu, aby byl evropský semestr využit i pro návrhy na uplatňování dalších kritérií odolnosti, která budou řešit odstranění sociálních nerovností a změnu klimatu.

4.3. Základem dostatečné kupní síly jsou dobře placená pracovní místa. Tomu však brání skutečnost, že reálné mzdy mají tendenci růst v průměru pomaleji než produktivita⁽¹⁴⁾. EHSV proto doporučuje posílení tarifních systémů a autonomie sociálních partnerů. V zájmu zajištění spravedlivé hospodářské soutěže je třeba zajistit právní prosazení stávajících minimálních standardů pro všechny zaměstnance. Kromě toho by měla být prozkoumána možnost identifikace dostupných nástrojů a rámců na úrovni EU, které by mohly podpořit a vést členské státy v jejich snaze zavést systémy minimálního příjmu. Důležitým krokem pro boj s nekalou konkurencí je rychlé zavedení plánovaného Evropského orgánu pro pracovní záležitosti.

4.4. Investice do výstavby sociálního bydlení, vzdělávání, výzkumu, digitalizace, ochrany klimatu, udržitelné mobility a energií z obnovitelných zdrojů představují nejen hospodářské impulzy a důležitý nástroj pro krátkodobou hospodářskou politiku, ale zajišťují také výrobní kapacity pro budoucí blahobyt a konkurenceschopnost⁽¹⁵⁾. Přestože Evropský fond pro strategické investice (EFSI) představuje krok správným směrem, zbývá ještě vykonat mnoho práce. Například čisté veřejné investice v procentech HDP v rámci eurozóny stagnují okolo nuly. Důležitým krokem je zlepšení řízení fiskální politiky.

4.5. K tomu existuje prostor i bez nutnosti změn primárního práva. Smlouva o fungování Evropské unie (SFEU) sice jako přednostní cíl hospodářské politiky EU definuje cenovou stabilitu, tohoto cíle je ale třeba dosáhnout na základě vyváženého hospodářského růstu, konkurenceschopného sociálně tržního hospodářství zaměřeného na plnou zaměstnanost a společenský pokrok, vysoké míry ochrany životního prostředí a zlepšování jeho kvality. Vyjadřovaný přístup v oblasti hospodářské politiky umožňuje zohlednit složky na straně nabídky i poptávky, takže Pakt o stabilitě je rovněž paktem o růstu. Za účelem zajištění výjimky na základě povolení mezi členskými státy byl totiž rámec ještě těsněji omezen pomocí rozpočtového paktu i tzv. balíčků dvou, resp. šesti právních aktů týkajících se správy ekonomických záležitostí. Vzhledem k tomu doporučuje EHSV provádění zlatého pravidla pro veřejné investice, a to takovým způsobem, aby nebyla ohrožena střednědobá finanční a fiskální stabilita⁽¹⁶⁾. Pomohlo by to zvýšit plynulost budoucích veřejných investic na nezbytnou úroveň – v souladu s pravidly týkajícími se schodku.

⁽¹³⁾ https://ec.europa.eu/info/publications/european-economic-forecast-spring-2019_cs

⁽¹⁴⁾ Evropská komise, Roční analýza růstu na rok 2019.

⁽¹⁵⁾ IMF direct, 2014; Hospodářský výhled OECD, červen 2016.

⁽¹⁶⁾ Truger, Achim (2018): Fiskalpolitik in der EWU. Reform des Stabilitäts- und Wachstumspakts nicht vergessen! (Fiskální politika v HMU. Nezapomínejme na reformu Paktu o stabilitě a růstu!) WISO direkt, Friedrich-Ebert-Stiftung, Bonn.

4.6. Pro dokončení HMU je nezbytná společná fiskální kapacita eurozóny. EHSV podporuje myšlenku společného rozpočtu eurozóny financovaného ze společného dluhového nástroje. Navíc by měla být znovu zahájena debata o zřízení funkce evropského ministra hospodářství a financí⁽¹⁷⁾, který by byl odpovědný Evropskému parlamentu. EHSV zdůrazňuje, že vyplácení prostředků musí být podmíněno posílením hospodářské a sociální struktury. V tomto smyslu je zapotřebí definovat pojem „strukturální reformy“. U opatření v rámci víceletého finančního rámce pro období 2021–2027⁽¹⁸⁾ (VFR) je třeba vyjasnit jejich vztah ke strukturálním a investičním fondům.

4.6.1. Evropská komise navrhuje zavedení evropské funkce investiční stabilizace v rámci víceletého finančního rámce pro období 2021–2027, která by měla být využívána při otřesech v konkrétních zemích. Předpokládané prostředky ve výši 30 miliard EUR jsou však pro dosažení stabilizačního účinku zcela nedostačující. Kromě toho EHSV lituje, že při evropském summitu v prosinci 2018 nebyla stabilizační složka v této podobě vůbec zmíněna. Oproti tomu bylo dohodnuto dojednat vlastnosti rozpočtového nástroje pro konvergenci a konkurenceschopnost⁽¹⁹⁾. K tomu vyzvala Komise před summitem eurozóny v červnu 2019 a zdůraznila, že je připravena předložit návrh nové právní úpravy⁽²⁰⁾. EHSV v tom spatřuje možný první krok k evropskému rozpočtu a prověří hospodářské a sociální důsledky tohoto plánovaného nástroje.

4.6.2. Jako další forma fiskální kapacity HMU slouží coby reference pojištění (resp. zajištění) pro případ nezaměstnanosti, jehož financování by mohlo být trvale zajištěno na základě kritérií, která teprve budou muset být stanovena. V případě hospodářského otřesu by tak byla možná absorpce negativních účinků krize. Kromě toho je třeba posílit vnitrostátní automatické stabilizátory, např. vnitrostátní systémy pojištění pro případ nezaměstnanosti. EHSV je toho názoru, že myšlenka vytvoření odpovídajících zásad vnitrostátního pojištění pro případ nezaměstnanosti by měla být i nadále věnována pozornost. To by mohlo vést k výraznému zlepšení životních a pracovních podmínek, a navíc k posílení vnitrostátních automatických stabilizátorů.

4.6.3. V plánu je také reforma smlouvy o ESM, k jejímuž provedení Komise představitele států a vlád rovněž vybízí. Vedle společné fiskální pojistky doplňující SRF by mělo zároveň dojít mj. i k úpravám v oblasti preventivních úvěrů a k zajištění přiměřené úrovně podmíněnosti. Předpokládají se také nové metody spolupráce mezi ESM a Evropskou komisí⁽²¹⁾. EHSV varuje před zpřísněním předběžných podmínek preventivní finanční pomoci, které by podkopalo stabilizační zaměření tohoto nástroje.

4.7. Ani daňová politika by při dokončování HMU neměla být opomíjena. Škody v důsledku daňových ztrát by v rámci celé EU mohly dosáhnout výše 825 miliard EUR ročně⁽²²⁾. Odhaduje se například, že před přijetím komplexních opatření proti vyhýbání se daňovým povinnostem dosahovala eroze základu daně a přesouvání zisku (BEPS) nadnárodními společnostmi v EU 50–70 miliard EUR, což představuje 0,3 % HDP EU.⁽²³⁾ Daňové úniky však stále představují závažný problém, a je třeba je řešit. Mezitím dosáhlo daňové zatížení práce a související sociální odvody v Evropě nejvyšší hodnoty v mezinárodním měřítku. Bojem proti agresivnímu daňovému plánování a proti daňovým únikům, popř. odstraněním zvláštních ustanovení vlád a daňových orgánů⁽²⁴⁾, která by bylo možné chápat jako atributy daňových rájů, by bylo možné snížit daňové ztráty a zajistit širší základnu pro veřejné investice do výstavby sociální infrastruktury a zmírnění dopadů změn klimatu i pro udržitelnou stabilizaci reálné ekonomiky a finančního sektoru.

4.7.1. EHSV bere s velkým zájmem na vědomí sdělení Evropské komise o použití překlenovacího ustanovení podle čl. 48 odst. 7 Smlouvy o Evropské unii (SEU), mimo jiné v oblasti daňové politiky. Umožnilo by to reformu sahající až k hlasování kvalifikovanou většinou. Mimoto je třeba důsledně pokračovat v iniciativách zaměřených na omezení daňových podvodů a podvázání nespravedlivé hospodářské soutěže v oblasti daně z příjmů právnických osob. EHSV přitom odkazuje na své stanovisko „Hrozby a překážky pro jednotný trh“⁽²⁵⁾. EHSV vítá návrh, aby v rámci VFR určité daně plynuly přímo do rozpočtu EU, čímž by se zvýšilo množství vlastních prostředků.

5. Sociální pilíř jako základ sociálního a společenského pokroku

5.1. Udržitelné úpravy pilíře měnové a finanční politiky i pilíře hospodářské politiky posilují také sociální základ HMU. Výše již byla zmíněna řada prvků určených k posílení sociálního pilíře. Například začlenění „srovnávacího přehledu sociálních ukazatelů“ do evropského semestru by znamenalo, že by měla být dále posilována kritéria jako vzestupná konvergence minimálních příjmů či mezd nebo snížení nezaměstnanosti (mladých lidí).

⁽¹⁷⁾ COM(2017) 823 final.

⁽¹⁸⁾ COM(2018) 321 final.

⁽¹⁹⁾ Prohlášení ze zasedání eurosummitu, 14. 12. 2018.

⁽²⁰⁾ https://ec.europa.eu/info/publications/deepening-emu-taking-stock-four-years-after-five-presidents-report_cs

⁽²¹⁾ Reforma souboru podmínek pro Evropský mechanismus stability, 4. 12. 2018.

⁽²²⁾ Zpráva Skupiny progresivní aliance socialistů a demokratů v Evropském parlamentu vypracovaná Richardem Murphym <http://www.taxresearch.org.uk/Documents/EUTaxGapJan19.pdf>

⁽²³⁾ Stanovisko EHSV ECO/491 – Zdanění – hlasování kvalifikovanou většinou, dosud nezveřejněno.

⁽²⁴⁾ Rozhodnutí Komise SA.38375 (Lxb/Fiat Finance), SA.38374 (NL/Starbucks), SA.38373 (IRL/Apple), SA.38944 (Lxb/Amazon).

⁽²⁵⁾ Úř. věst. C 125, 21.04.2017, s. 1 (oddíl 3.6. – Daňová politika).

5.2. EHSV je toho názoru, že zlepšení a provádění minimálních sociálních standardů v členských státech na základě společného evropského rámce s vysokou úrovní ochrany může výrazně přispět k vzestupné sociální konvergenci. EHSV poukazuje na to, že by taková vzestupná sociální konvergence směrem k lepším životním a pracovním podmínkám měla být založena na udržitelném růstu, kvalitních pracovních místech a konkurenčním podnikatelském prostředí a že by mohla být zlepšena nalezením spravedlivé rovnováhy mezi pevnou hospodářskou základnou a silným sociálním rozměrem.

5.3. Je třeba nalézt rovnováhu mezi sociálními a finančními otázkami. Například debatu o zřízení funkce evropského ministra hospodářství a financí by měla doplňovat debata o evropském komisaři pro otázky práce a sociálních věcí, jenž by disponoval dostatečnými vlastními zdroji a odpovídal by mimo jiné za monitorování evropského pilíře sociálních práv.

6. **Politický pilíř – základ demokracie, solidarity a jednoty**

6.1. Rostoucí hospodářská nerovnost, ztráta blahobytu a negativní vyhlídky do budoucnosti mohou hrát do budoucna významnou úlohu v tom, jak EU posuzuje občanská společnost. Posílení ostatních tří pilířů v souladu s výše uvedenými návrhy je proto podle EHSV důležitým a nezbytným předpokladem stabilizace politického pilíře. To je zásadní pro posílení důvěry občanů v EU.

6.2. Evropský parlament a sociální partneři nejsou bohužel dostatečně zapojeni do evropského semestru, do postupu při nadměrném schodku nebo do rámce opatření ESM. I to se projevuje jako katalyzátor odstředivých sil, protože posuzování např. toho, zda se určitá země provinila proti kritériím schodku, nebo toho, jaké strukturální reformy mají být realizovány, má distribuční i společenskopolitické dopady. EHSV naléhavě volá po rozsáhlém zapojení Evropského parlamentu, ale i vnitrostátních parlamentů, sociálních partnerů a dalších organizací občanské společnosti do ústředního rozhodování v oblasti hospodářské a sociální politiky. Jen tak bude zajištěno, aby vedle zájmů národních států byly náležitě zastoupeny i rozdílné perspektivy politických stran a občanské společnosti.

6.3. V současnosti je členy eurozóny pouze 19 z 28 členských států EU. K dokončení měnové unie je ale zapotřebí přijmout do eurozóny všechny státy, které ještě nejsou její součástí. K tomu by mělo dojít co nejrychleji, přičemž i samy státy by měly realizovat rozhodné kroky. Rovněž většina občanů členských států EU mimo eurozónu se domnívá, že jednotná měna má pozitivní hospodářské dopady ⁽²⁶⁾.

6.4. EHSV připomíná důležitou úlohu, kterou hraje společný postup a jednotný přístup členských států EU i v geopolitickém kontextu. Solidarita, schopnost kompromisů a ochota táhnout za jeden provaz jsou základem blahobytu a míru v rámci EU i jejího mezinárodního významu a konkurenceschopnosti. To rovněž platí zejména z hlediska tvorby sociální a hospodářské politiky. EHSV žádá proto Radu Evropské unie a Evropskou komisi, aby předložily ambiciózní plán postupu pro prohloubení hospodářské a měnové unie. To zajistí bezpečnost i důvěru a vytvoří základ pro pozitivní hospodářskou a sociální budoucnost EU.

V Bruselu dne 17. července 2019.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Luca JAHIER

⁽²⁶⁾ <https://agenceurope.eu/en/bulletin/article/12271/23>

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Evropský semestr a politika soudržnosti – vypracování nové evropské strategie na období po roce 2020

(stanovisko z vlastní iniciativy)

(2019/C 353/07)

Zpravodaj: **Etele BARÁTH**

Spoluzpravodaj: **Petr ZAHRADNÍK**

Právní základ	čl. 32 odst. 2 jednacího řádu
Rozhodnutí plenárního shromáždění	20.2.2019
Odpovědná sekce	Hospodářská a měnová unie, hospodářská a sociální soudržnost
Přijato v sekci	2.7.2019
Přijato na plenárním zasedání	17.7.2019
Plenární zasedání č.	545
Výsledek hlasování (pro/proti/zdrželi se hlasování)	154/1/5

1. Závěry a doporučení

1.1. Nadcházející nové politické a finanční období v EU nabízí možnost posílit odhodlání, zlepšit výsledky a co nejlépe využít nové příležitosti. Potřebujeme obnovenou, odvážnější a dynamičtější strategii Evropa 2030 pro udržitelnou, konkurenceschopnou, bezpečnou a spravedlivou Evropu.

1.1.1. Mezi hlavní ponaučení a rovněž úspěchy nedávného řízení hospodářských politik EU bezprostředně po krizi patřilo zavedení a praktické provádění evropského semestru. Tato nová forma koordinace hospodářských politik zahrnuje důkladné monitorování a provádění analýz, praktické koordinované řízení a řadu omezení a sankcí⁽¹⁾, to vše úzce spojené s hospodářskou výkonností členských států. Jejich výsledky by měly být viditelné ve formě přísnější disciplíny, větší odpovědnosti a jasnějšího zaměření na klíčové strategické otázky. Zároveň by mohla sloužit jako spolehlivá platforma pro nová opatření přijatá v rámci politiky soudržnosti.

1.2. Proces evropského semestru doplňuje systém nástrojů politiky soudržnosti, které fungují již desítky let. Vazby mezi evropským semestrem a politikou soudržnosti EU (a možná většinou programů víceletého finančního rámce) mají obrovský potenciál k tomu, aby zlepšily koordinaci a řízení hospodářské politiky EU. Je to známka lepší správy věcí veřejných a přístupu založeného na výkonnosti. Tato otázka má racionální, technokratický i politický kontext (s ohledem na volby do Evropského parlamentu, pravomoci na úrovni členských států a na úrovni EU, řízení přístupu zdola nahoru a přístup shora dolů a dosažení rovnováhy mezi nimi). Prostřednictvím svých koordinačních činností propojuje provádění strategických hospodářských, sociálních a environmentálních cílů, politické priority a interakci mezi krátkodobými a dlouhodobými úkoly.

⁽¹⁾ Nařízení o společných ustanoveních 2021–2027, COM(2018) 375 final.

1.3. Vzhledem ke své stále se rozšiřující praxi a filozofii samoregulace je evropský semestr vlastně jedinou fungující strukturou vybavenou víceúčelovým mechanismem, který je schopen měřit prostřednictvím doporučení pro jednotlivé země interakci mezi velmi odlišnými postupy a rovněž vyhodnotit provádění přibližně 32 evropských politik. EHSV věří v proces evropského semestru a navrhuje, aby existovala možnost vyváženějšího uplatňování pobídkových, diferencovaných, dobře podložených a pečlivě uvážených sankcí^(?), které koordinují provádění hospodářských, sociálních a environmentálních cílů a pokud možno měří krátkodobý pokrok při dosahování dlouhodobých cílů.

1.4. EHSV s politováním shledává, že navzdory jasně vymezenému víceúrovňovému postupu (roční analýzy růstu, doporučení pro jednotlivé země, národní programy reforem, dohoda o partnerství) se úroveň výkonnosti dohod velmi liší v závislosti na stavu makroekonomického vývoje v jednotlivých zemích. Míra provádění víceletých politik je obecně nízká (mezi 40 a 50 %). Je třeba poznamenat, že mezi nejméně plněné závazky patří cíle sociální politiky, a to mimo jiné: mzdy a stanovování mezd, zdravotní a dlouhodobá péče, vzdělávání, odborná příprava a celoživotní učení a kvalitní pracovní místa (zejména pokud jde o mladé lidi).

1.5. EHSV konstatuje, že posílený proces evropského semestru, aniž by ztratil ze zřetele své původní cíle, by měl být nejdůležitějším prvkem koordinace hospodářských politik, který umožní dokončit programy stability a konvergenční programy a případně se stane ústředním koordinačním prvkem dobře zacíleného investičního postupu, urychlí provádění reforem, bude měřit vyváženost mezi hospodářskou výkonností a politikou soudržnosti a také bude plnit cíle v sociální oblasti. Mezi klíčové otázky patří provádění evropského pilíře sociálních práv, udržitelná zaměstnanost, zavedení minimálních sociálních standardů v členských státech na základě společného evropského rámce stanoveného prostřednictvím evropského semestru a rovněž ambicióznější cíle v oblasti klimatu a lepší ochrana biologické rozmanitosti.

1.6. EHSV se domnívá, že pokud má Evropa dosáhnout udržitelného růstu, který je ze sociálního a environmentálního hlediska životaschopný, bude muset důkladněji prozkoumat a efektivně využívat místní zdroje. Nová strategie Evropa 2030 musí vhodným způsobem propojit místní, regionální a vnitrostátní cíle s cíli propojenější Evropy.

1.7. Podle názoru EHSV by zlepšená koordinace mezi evropskými fondy (Fondy soudržnosti, InvestEU atd.) mohla pomoci snáze zvýšit účast soukromých subjektů a investice. Za účelem zvýšení produktivity a soukromých investic je třeba zlepšit investiční prostředí, a to s nutným přihlédnutím k daňovým režimům, jež jsou běžné v příslušných členských státech. V ideálním případě by zlepšené investiční prostředí mohlo zvýšit úroveň vztahů mezi evropskou správou a různými druhy vlastní odpovědnosti.

1.8. EHSV navrhuje, aby se obnovený systém evropské správy založený na strategii Evropa 2030 více zaměřil na výsledky, aby stanovil méně priorit, aby usnadňoval přístup k administrativním postupům a aby více spoléhal na porozumění občanské společnosti a na spolupráci s ní. To vše musí jít ruku v ruce s rozvojem systémů monitorování a hodnocení. Jedním z důležitých způsobů, jak posílit evropskou správu, je zlepšit víceúrovňovou veřejnou správu a svobodněji se otevřít účasti.

1.9. EHSV musí najít nově vymezené místo v oblasti přípravy a provádění evropských politik a strategií a zaujmout novou a silnější pozici v rámci evropské správy s cílem zajistit zvláštní úlohu zprostředkovatele mezi tím, jak občanská společnost vnímá skutečnost, a budoucími záměry EU. EHSV usiluje o lepší porozumění posílením pravidelného a strukturovaného dialogu se sociálními partnery a občanskou společností.

1.10. EHSV musí získat více informací o nových informačních systémech a více tyto systémy využívat, a to včetně digitalizovaných a sociálních sítí souvisejících s občanskou společností. EHSV může tohoto cíle dosáhnout, pokud bude zapojen do procesu evropského semestru a pokud se naučí účinně zpracovávat získané informace.

1.11. EHSV poukazuje na to, že jednou z nejvýznamnějších stávajících překážek bránících evropskému rozvoji je nízká skutečná průběžná komunikace mezi hospodářskými a sociálními partnery a evropskou správou. V tomto ohledu musíme rovněž porozumět systému vztahů EHSV.

1.12. EHSV je přesvědčen, že průběžným hodnocením komplexních cílů, využíváním komplexních dohod o partnerství, budováním pevné občanské podpory a měřením globálního prostředí v rámci Evropské unie evropský semestr prokáže, že je schopen se zaměřit na snížení rizika krizí v budoucnu a vytvořit udržitelné, smysluplné a pohotově reagující hospodářské a sociální prostředí.

^(?) Dohody mezi Evropskou komisí a jednotlivými zeměmi EU. Stanovují plány vnitrostátních orgánů týkající se využívání finančních prostředků z evropských strukturálních a investičních fondů.

2. **Obecné a konkrétní připomínky**

2.1. **Evropa dosáhla zlomového bodu**

2.1.1. Evropa dospěla k novému zlomovému bodu. Deset let po hluboké hospodářské krizi a navzdory rozsáhlé obnově v Evropě žijeme ve stavu politických a společenských nepokojů a v rodící se nové globální nejistotě. Mezi hlavní ponaučení a rovněž úspěchy nedávného řízení hospodářských politik EU bezprostředně po krizi patřilo zavedení a praktické provádění evropského semestru. Tato nová forma koordinace hospodářských politik zahrnuje důkladné monitorování a provádění analýz, praktické koordinované řízení a řadu omezení a sankcí, to vše úzce spojené s hospodářskou výkonností členských států. Její výsledky by měly být viditelné ve formě přísnější disciplíny, větší odpovědnosti a jasnějšího zaměření na klíčové strategické otázky. Zároveň by mohla sloužit jako spolehlivá platforma pro nová opatření přijatá v rámci politiky soudržnosti.

2.1.2. V současném období, kdy má být zahájen nový pětiletý politický cyklus evropské správy a nové sedmileté finanční období pro koordinovaný evropský rozvoj a rychle se přibližuje konec strategie Evropa 2020 pro inteligentní, udržitelný a inkluzivní růst, bude EU muset přehodnotit systémy správy. Je třeba, aby vycházely z nové, komplexní prováděcí strategie pro příštích deset let a sloužily jako vodítko pro udržitelnou budoucnost.

2.1.3. Existuje široká podpora myšlenky, že jedním z nejdůležitějších předpokladů pro úspěšné uplatňování nové „víceúrovňové správy se zapojením více subjektů“ je neomezené zapojení hospodářských a sociálních partnerů do procesu rozhodování a provádění⁽³⁾.

2.1.4. EHSV vzhledem ke zkušenostem s přidáním hodnoty zásady silného partnerství v politice soudržnosti opětovně připomíná význam víceúrovňové správy věcí veřejných, která posiluje strukturální zapojení organizací občanské společnosti a dalších zainteresovaných stran do procesu plánování, provádění, hodnocení a monitorování využívání finančních prostředků. Totéž by mělo platit pro makroekonomické plánování v jednotlivých členských státech.

2.1.5. EHSV proto zdůrazňuje, že je třeba zavést společný evropský rámec, který by se podobal dohodě o partnerství v rámci strukturálních fondů EU a který by zaručil výrazné a smysluplné zapojení sociálních partnerů a občanské společnosti jako celku ve všech fázích navrhování a provádění evropského semestru. To bude znamenat větší odpovědnost vnitrostátních orgánů a účinnější a smysluplnější uplatňování politik a doporučení.

2.1.6. Základem „Evropské renesance“ musí být stejná schopnost kontinuity, o jakou se opírají evropské hodnoty, jako je svoboda, bezpečnost, spravedlnost, právní stát a lidská práva, a intenzivnější průběžná obnova v souladu s kritérii udržitelného rozvoje.

2.2. **Evropský semestr a jeho složitost**

2.2.1. Komise vyvíjela v posledních deseti letech obrovské a patrně úspěšné úsilí, jehož cílem bylo vytvoření víceúrovňového funkčního systému pro správu ekonomických záležitostí – evropský semestr. Ten zahrnuje různé politiky a strategie, které se zaměřují na otázky týkající se jednotlivých odvětví i průřezové otázky ve všech hospodářských, sociálních a environmentálních oblastech. Tímto novým procesem Evropská komise překonala starý systém „otevřené metody koordinace“.

2.2.2. Evropský semestr byl v posledních několika letech posílen a doplněn o důležité sociální a environmentální prvky strategie Evropa 2020, které přímo souvisejí s doporučeními týkajícími se politiky soudržnosti⁽⁴⁾. Silnou vazbu lze vysledovat mezi správou ekonomických záležitostí, prováděním politiky soudržnosti a novou koncepcí pro evropský rozvoj – investiční plán pro Evropu⁽⁵⁾.

2.2.3. EHSV v řadě stanovisek obhajuje strukturální reformy, které zvyšují produktivitu, kvalitu pracovních míst, jistotu zaměstnání a sociální ochranu, přičemž kladou důraz na investice a posílení kolektivního vyjednávání založeného na autonomii sociálních partnerů a na upevnění sociálního dialogu⁽⁶⁾. EHSV se zároveň „domnívá, že vazba programu na podporu reforem s evropským semestrem může být ještě silnější a bezprostřednější, než se v návrhu nařízení předpokládá“⁽⁷⁾.

⁽³⁾ Stanovisko EHSV k nařízení o společných ustanoveních pro období 2021–2027, Úř. věst. C 62, 15.2.2019, s. 83, a stanovisko EHSV *Budoucnost politiky soudržnosti*, Úř. věst. C 228, 5.7.2019, s. 50.

⁽⁴⁾ Evropský semestr 2019: sdělení o zprávách o jednotlivých zemích, COM(2019) 150 final.

⁽⁵⁾ Investiční plán pro Evropu a program InvestEU (2021–2027).

⁽⁶⁾ Stanovisko EHSV k *Víceletému finančnímu rámci na období po roce 2020*, Úř. věst. C 440, 6.12.2018, s. 106.

⁽⁷⁾ Stanovisko EHSV k *návrhu nařízení o zřízení programu na podporu reforem*, Úř. věst. C 62, 15.2.2019, s. 121.

2.3. **Udržitelná budoucnost Evropy**

2.3.1. Na začátku tohoto roku Komise zveřejnila svůj diskusní dokument o udržitelné budoucnosti Evropy, kterým připravuje půdu pro komplexní prováděcí strategii pro období do roku 2030. Dokument stanoví postup pro další rozvoj vize udržitelného rozvoje EU a zaměření odvětvových politik po roce 2020, a současně pro přípravu na dlouhodobé provádění cílů udržitelného rozvoje. Výbor vyzývá k přijetí ambicióznějších cílů v oblasti klimatu, které budou začleněny do evropského semestru, jelikož evropský semestr je poměrně nedostatečný, pokud jde o nebezpečí, která představuje změna klimatu, a o pokrok EU při dosahování cílů Pařížské dohody⁽⁸⁾. EHSV navíc opakovaně doporučoval, aby se vzhledem k tomu, že celý svět je zasažen změnou klimatu, zlepšila ochrana biologické rozmanitosti a životně důležitých zdrojů, které jsou pro naši existenci nepostradatelné⁽⁹⁾.—

2.3.2. Diskusní dokument předkládá tři scénáře, které by měly podnítit debatu o tom, jak nejlépe dosáhnout splnění cílů udržitelného rozvoje v EU:

- zastřešující strategie Evropské unie pro udržitelný rozvoj jako vodítko pro opatření EU a jejích členských států;
- Komise pokračuje v začleňování strategií do všech příslušných politik EU a nevynucuje opatření na straně členských států a
- větší důraz na vnější činnost a zároveň konsolidace stávajícího úsilí v oblasti udržitelnosti na úrovni EU.

2.3.3. Inteligentní začlenění prvních dvou scénářů do evropského semestru by mělo hrát rozhodující úlohu při plnění rozpočtů EU a jejích rámců pro financování (např. strukturální a investiční fondy EU), přičemž bude maximálně využita flexibilita nového VFR a zajištěn pevný vztah mezi politikou soudržnosti a dalšími politikami.

2.3.4. Lze uvažovat o tom, zda umožnit, aby hrál proces evropského semestru, doplněný o nový participativní model, účinnější a účelnější roli v rámci rozvoje Unie.

2.3.5. Může zde přispět investiční plán EU, bude-li přiměřeně financován, a politika soudržnosti EU, a to ve spolupráci s doporučeními pro jednotlivé země. Je tedy třeba umožnit přiměřenou flexibilitu v rámci Paktu o stabilitě a růstu. Jak bylo uvedeno v dřívějším stanovisku, znamená to, že bude rovněž i nadále odpovídajícím způsobem financována politika soudržnosti z rozpočtu EU⁽¹⁰⁾.

2.4. **Politika soudržnosti a proces evropského semestru**

2.4.1. Soubor návrhů pro nařízení o VFR na období 2021–2027 (zastřešující návrh, jakož i návrhy na odvětvová nařízení) přinesl některé nové prvky, které by mohly přispět ke zlepšení koordinace a výkonnosti hospodářské politiky EU a účinnosti intervencí v rámci politiky soudržnosti⁽¹¹⁾. Jedním z nejvýznamnějších prvků je vymezení jasného vztahu mezi politikou soudržnosti a procesem evropského semestru a několika nezbytnými kroky⁽¹²⁾.

2.4.2. Na druhé straně, návrhy nařízení zůstávají do značné míry otevřené využití dostatečného prostoru pro invenci a kreativitu za účelem praktického řešení této otázky. Toto stanovisko by mohlo nabídnout několik návrhů, jak toho dosáhnout. V první řadě by politika soudržnosti a evropský semestr mohly být považovány za vzájemně provázané; úzce spolu souvisejí a mají obrovský potenciál ke zlepšení stávající situace.

2.4.3. Investice a intervence v rámci politiky soudržnosti se mohly zaměřit především na oblasti, na něž upozorňuje evropský semestr, zejména tam, kde byl za pomoci statistických platforem (např. srovnávacího přehledu sociálních ukazatelů) zjištěn nedostatek investic. Je nutné upravit časové rámce plnění politických cílů (obecně sedmileté období v případě politiky soudržnosti oproti obvyklému kratšímu období obvykle v délce jednoho roku až roku a půl v případě doporučení pro jednotlivé země).

2.4.4. Jednotlivé členské státy by mohly být identifikovány prostřednictvím srovnávacího přehledu hlavních makroekonomických, fiskálních a strukturálních ukazatelů, který je zveřejněn každý rok v listopadu při zahájení nového cyklu evropského semestru, a zejména použitím postupu národních programů reform, následně převedených do zpráv o doporučeních pro jednotlivé země.

⁽⁸⁾ Stanovisko EHSV *Naslouchat občanům Evropy v zájmu udržitelné budoucnosti (Sibiu a ještě dále)*, Úř. věst. C 228, 5.7.2019, s. 37.

⁽⁹⁾ Stanovisko EHSV *Budoucnost EU: přínos pro občany a respektování evropských hodnot*, Úř. věst. C 228, 5.7.2019, s. 57.

⁽¹⁰⁾ Stanovisko EHSV *Budoucnost politiky soudržnosti v období po roce 2020*, Úř. věst. C 228, 5.7.2019, s. 50.

⁽¹¹⁾ VFR na období 2021–2027, COM(2018) 321 final, a příloha VFR na období 2021–2027.

⁽¹²⁾ Stanovisko EHSV k *Víceletému finančnímu rámci na období po roce 2020*, Úř. věst. C 440, 6.12.2018, s. 106.

2.4.5. Návrh na nový VFR na období 2021–2027 má být též založen na posílení flexibility a tematickém zaměření. Nástroje politiky soudržnosti by tudíž mohly být pružně přizpůsobeny skutečným specifickým potřebám jednotlivých členských států.

2.4.6. Odlišné směry v rámci vzájemného vztahu však mohou naznačovat, že provádění evropského semestru může sloužit jako nástroj ke stimulaci dobrého výkonu nebo ke stanovení jasně diferencovaného a proporcionálního přístupu k sankcím⁽¹³⁾ v případě nedostatečných výsledků⁽¹⁴⁾. Země úspěšně provádějící evropský semestr, které udržují makroekonomickou disciplínu a odpovědně reagují na doporučení pro jednotlivé země, by mohly být podpořeny jakýmsi bonusem v podobě dodatečného přidělu z fondů politiky soudržnosti (EFRR, ESF+ nebo FS); finanční základna výkonnostně slabších států a států, které ignorují zprávy o doporučeních pro jednotlivé země, by mohla být úměrně snížena⁽¹⁵⁾.

2.4.7. Návrh nového VFR na období 2021–2027 do značné míry spočívá rovněž v součinnosti mezi některými kapitolami a programy VFR. Evropský semestr identifikuje nejvýznamnější potřebné reformy z pohledu všech členských států. Jeden z návrhů dokonce zavádí nový program na podporu reforem; bude více než nezbytné zavést v praxi systém společného řízení pro nástroje politiky soudržnosti a programy na podporu reforem⁽¹⁶⁾, v nejlepším případě na úrovni konkrétních operačních programů v rámci politiky soudržnosti. V takovém případě by mohly být vytvořeny optimální podmínky pro součinnost⁽¹⁷⁾.

2.4.7.1. Totéž samé platí pro program InvestEU (rovněž částečně založený na dobrovolném přidělování finančních prostředků na podporu soudržnosti ze strany členských států tomuto centralizovanému finančnímu nástroji).

2.4.8. VFR na období 2021–2027 by mohl být strategicky znevýhodněn, protože strategie Evropa 2020 již nebude mít nástupce. Je závažnou otázkou, zda diskusní dokument o udržitelné budoucnosti Evropy má nějaké skutečné ambice tuto úlohu zastávat. V nedávné době sehrál významnou úlohu při definování budoucích investičních priorit politiky soudržnosti pro jednotlivé země (zprávy o jednotlivých zemích zveřejněné v únoru 2019⁽¹⁸⁾) a investičních potřeb (jarní prognóza z května 2019⁽¹⁹⁾).

2.4.8.1. V současné době patří k hlavním cílům strategie EU v procesu semestru a u dalších politických nástrojů hlavní body měření pokroku a slouží jako východisko pro novou strategii do roku 2030.

2.4.9. V případě opožděného vypracování nové strategie do roku 2030 lze doporučit, aby byl v přechodném období zaveden postup pro přípravu střednědobé (až dlouhodobé) strategie jako součást kroků, na nichž je evropský semestr založen (například zveřejnění návrhu této strategie pro období po roce 2021 v roce 2020 a zveřejňování některých zpráv o stavu týkajících se skutečné výkonnosti a výsledků každé následující dva nebo tři roky).

2.4.10. V důsledku toho EHSV zvažuje nový strategický přístup, jehož výsledkem bude politika soudržnosti zřetelně zaměřená na skutečné priority (založené na výkonnosti a orientované na výsledky), které jsou tematicky soustředěné, dobře vyvážené a integrované, důvěryhodné (založené na analýze) a odborně prováděné a které se zabývají odpovědností všech příslušných zúčastněných stran.

2.5. Úloha evropského semestru při provádění činností v oblasti sociální soudržnosti

2.5.1. Posilování sociální soudržnosti a obnovení důvěry evropské veřejnosti jsou dva prvky, které jdou ruku v ruce.

2.5.2. Oběma těmito prvky významně přispívá evropský pilíř sociálních práv, a to mimo jiné tím, že se bude poskytovat pomoc a poradenství členským státům, které uskutečňují reformy zaměřené na vytváření udržitelných, vysoce kvalitních pracovních míst s významnou přidanou hodnotou.

2.5.3. V této souvislosti by srovnávací přehled sociálních ukazatelů a jeho ukazatele měly být jakožto hlavní nástroj využity nejen k měření výkonnosti určitého regionu nebo členského státu v oblastech spadajících do evropského pilíře sociálních práv, ale také k určení všech případných chybějících investic a k co nejúčinnějšímu zaměření prostředků z ESF+.

⁽¹³⁾ Viz Stanovisko EHSV *Naslouchat občanům Evropy v zájmu udržitelné budoucnosti (Sibi u ještě dále)*, Úř. věst. C 228, 5.7.2019, s. 37, odstavec 11.4.

⁽¹⁴⁾ Nařízení o společných ustanoveních 2021–2027, COM(2018) 375 final.

⁽¹⁵⁾ Právní povaha doporučení pro jednotlivé země, Evropský parlament, červen 2017.

⁽¹⁶⁾ Návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady o zřízení programu na podporu reforem, COM(2018) 391 final.

⁽¹⁷⁾ Stanovisko EHSV k návrhu nařízení o zřízení programu na podporu reforem, Úř. věst. C 62, 15.2.2019, s. 121.

⁽¹⁸⁾ Sdělení Komise Evropský semestr 2019: posouzení pokroku v oblasti strukturálních reforem a předcházení a nápravy makroekonomické nerovnováhy a výsledky hloubkových přezkumů podle nařízení (EU) č. 1176/2011 (COM(2019) 150 final).

⁽¹⁹⁾ Evropská hospodářská prognóza; jaro 2019.

2.5.4. K určení nedostatku investic v jednotlivých členských státech i k zaměření investic a politických doporučení, tam kde budou neúčinnější z hlediska sociálního začlenění, by měly posloužit statistiky.

2.5.5. Je třeba věnovat velkou pozornost nedávné práci, genderovým rozdíům⁽²⁰⁾, boji proti nezaměstnanosti a zejména mladým lidem a těm, kdo jsou nejvíce vzdáleni trhu práce, jako jsou osoby se zdravotním postižením a se zvláštními potřebami. Mimořádnou pozornost si zaslouhují i osoby s malými nebo nulovými znalostmi v oblasti výpočetní techniky a digitálních technologií.

2.5.6. Pilíř sociálních práv by měl sloužit jako prostředek pro stanovení doporučení pro členské státy. Dvacet zásad pilíře by mělo být používáno jako ukazatele pro posuzování úspěchu jednotlivých zemí při začleňování jejich závazku k sociálnímu pilíři do hospodářských politik.

2.5.7. Nabízí se otázka, jak využívat evropský pilíř sociálních práv během provádění evropského semestru, tak aby došlo posílení a upevnění celého procesu, nikoli k jeho přetížení.

2.5.8. Znovu a znovu se objevuje pozitivní odpověď: je zapotřebí řádně vymezená strategie s horizontálním, průřezovým spojením mezi výše uvedenými politikami. Tato nová evropská komplexní strategie pro udržitelnou budoucnost Evropy by mohla zaručit provádění pomocí silného koordinačního mechanismu evropského semestru.

2.6. **Musíme zajistit řád v rozmanitosti**

2.6.1. V příloze nařízení o společných ustanoveních⁽²¹⁾ je uveden souhrnný přehled různých evropských politik, který v souladu se sedmnácti cíli udržitelného rozvoje poukazuje na to, že je téměř nemožné mezi nimi zajistit součinnost. K tomu lze dodat, že existuje 20 cílů evropského pilíře sociálních práv. Za účelem vyjasnění a zjednodušení tohoto stavu se politika regionálního rozvoje a soudržnosti pro období po roce 2020 důsledně zaměřila na pět investičních priorit:

- inteligentnější Evropa prostřednictvím inovací, digitalizace, hospodářské transformace a podpory malých a středních podniků;
- zelenější, bezuhlíková Evropa, která provádí Pařížskou dohodu a investuje do transformace energetiky, obnovitelných zdrojů a boje proti změně klimatu;
- propojenější Evropa se strategickými dopravními a digitálními sítěmi;
- sociálnější Evropa, která uskutečňuje evropský pilíř sociálních práv a podporuje kvalitní pracovní místa, vzdělávání, dovednosti (podle EHSV je zvláště důležitá odborná příprava a celoživotní učení), sociální začleňování a rovný přístup ke zdravotní péči;
- Evropa bližší svým občanům a podporující strategie místně vedeného rozvoje a udržitelný rozvoj měst (EHSV by rád zdůraznil okrajový a venkovský rozměr) v celé EU.

2.6.2. S cílem poukázat na složitost práce na nové, komplexní strategii pro Evropu do roku 2030 diskusní dokument stanovil tato hlavní témata pro vizi EU pro udržitelný rozvoj:

- udržitelný rozvoj v zájmu lepší životní úrovně obyvatel (EHSV v tomto ohledu zdůrazňuje význam pracovních podmínek): konkurenční výhody Evropy;
- EU a globální výzvy, které je třeba řešit;
- směřování k udržitelné Evropě do roku 2030;
- EU globálním průkopníkem udržitelného rozvoje;
- scénáře pro budoucnost⁽²²⁾.

⁽²⁰⁾ Stanoviska EHSV *Rovnost žen a mužů na evropských trzích práce*, Úř. věst. C 110, 22.3.2019, s. 26, a *Problematika rovnosti žen a mužů*, Úř. věst. C 240, 16.7.2019, s. 3, odstavec 1.4.

⁽²¹⁾ *Společná ustanovení o Evropském fondu pro regionální rozvoj, Evropském sociálním fondu plus, Fondu soudržnosti a Evropském námořním a rybářském fondu a o finančních pravidlech pro tyto fondy a pro Azylový a migrační fond, Fond pro vnitřní bezpečnost a Nástroj pro správu hranic a víza*, COM(2018) 375 final.

⁽²²⁾ Diskusní dokument *Směřování k udržitelné Evropě do roku 2030*, COM(2019) 22 final.

2.7. **Potřeba nové koordinace správy**

2.7.1. Za předpokladu, že bude využita nadcházející velká příležitost, kterou představuje nová Komise, bude komplexní strategie pro období po roce 2020 novým, čerstvým impulsem zaměřeným na udržitelný rozvoj a bude vsutku představovat nástroj pro činnost, který je založen na procesu evropského semestru a na nové struktuře správy v Komisi.

2.7.2. S ohledem na stávající deficit v oblasti demokracie a provádění, který je v rostoucí míře zaznamenáván, vyjadřuje rostoucí počet zúčastněných stran v souvislosti se strategií Evropa 2030 značnou potřebu participativnější demokracie, lepších pracovních vztahů (větší zapojení pracovníků), demokracie ve všech odvětvích ekonomiky a účinného provádění cílů strategie. Obnovená dlouhodobá strategie by mohla hrát klíčovou úlohu při provádění evropské hospodářské správy přizpůsobené zvýšené konkurenceschopnosti a rozvoji, pokud by byla řádně koordinována v rámci evropského semestru.

2.7.3. Toho lze dosáhnout pouze přijetím rozhodných, pečlivě koncipovaných opatření, která zajistí aktivní zapojení organizované občanské společnosti do procesu. Proto by v rámci struktury EHSV mohlo být zřízeno informační středisko typu jednotného pracovního místa⁽²³⁾, platforma pro výměnu informací či určité středisko virtuálních a fyzických dovedností, jehož úkolem bude zaměřit se na řešení problémů spojených s prováděním v souvislosti se strategií do roku 2030 (jako je slabá odpovědnost jednotlivých států, nejasné institucionální rámce a podřízenost sociálního pilíře), aniž by to vedlo k administrativní nebo finanční zátěži. V zájmu účinné koordinace a racionalizace je třeba zkoordinovat související úkoly, postupy a řízení meziagenturní spolupráce na celoevropské a vnitrostátní úrovni.

2.7.4. Model jednotných kontaktních míst by mohl být řádně uplatněn v jakékoli oblasti, kde je jednotné přístupové místo zaručeno jako základ pro integrovanou platformu ke sdílení informací a konzultacím, která usnadňuje další tvorbu politik a proces rozhodování. Vzhledem k poradní funkci úkolů, jimiž je EHSV pověřen, jeho osvědčené síti národních hospodářských a sociálních rad a interinstitucionálním vztahům by model jednotných kontaktních míst mohl být jedinečným nástrojem pro provádění konzultací a usnadnění provádění strategie Evropa 2030. Mohl by zapojit co nejširší škálu zúčastněných stran z řad občanské společnosti do shromažďování a sdílení informací týkajících se naplnění priorit strategie Evropa 2030 na regionální, vnitrostátní, jakož i celoevropské úrovni.

2.7.5. Informační středisko EHSV založené na jednotných kontaktních místech by se mohlo zabývat prováděním a rovněž problémy demokratického deficitu, které se týkají způsobu fungování EU. Zřízení skupiny pro evropský semestr v rámci struktury sekce ECO bylo prvním krokem k dosažení nového typu informačního střediska s cílem zajistit větší viditelnost EHSV v institucionálním prostředí.

V Bruselu dne 17. července 2019.

předseda

Evropského hospodářského a sociálního výboru

Luca JAHIER

⁽²³⁾ Stanovisko EHSV k tématu *Pokrok při provádění strategie Evropa 2020 a způsob, jak dosáhnout jejich cílů do roku 2020*, Úř. věst. C 251, 31.7.2015, s. 19.

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Nová úloha veřejných služeb zaměstnanosti v souvislosti s prováděním evropského pilíře sociálních práv

(stanovisko z vlastní iniciativy)

(2019/C 353/08)

Zpravodajka: **Vladimíra DRBALOVÁ**

Rozhodnutí plenárního shromáždění	20.2.2019
Právní základ	čl. 32 odst. 2 jednacího řádu stanovisko z vlastní iniciativy
Odpovědná sekce	Zaměstnanost, sociální věci, občanství
Přijato v sekci	8.7.2019
Přijato na plenárním zasedání	17.7.2019
Plenární zasedání č.	545
Výsledek hlasování (pro/proti/zdrželi se hlasování)	156/7/10

1. Závěry a doporučení

1.1. EHSV oceňuje příspěvek Evropské sítě veřejných služeb zaměstnanosti k modernizaci a posílení veřejných služeb zaměstnanosti a požaduje součinnost mezi její aktualizovanou strategií na období po roce 2020 a zásadami evropského pilíře sociálních práv.

1.2. EHSV určil některé oblasti, v nichž je zapotřebí většího úsilí založeného na partnerství se všemi zúčastněnými stranami: se sociálními partnery, organizacemi občanské společnosti, podniky a soukromými službami zaměstnanosti s cílem společně usilovat o dosažení lepšího začlenění uchazečů o zaměstnání do trhu práce.

1.3. Inovativní úlohu veřejných služeb zaměstnanosti v provádění vnitrostátních politik zaměstnanosti a politik na trhu práce a v zaručení efektivnějších služeb pro podniky je potřeba na vnitrostátní úrovni náležitě podpořit dostatečnou kapacitou, kvalifikovaným personálem, informačními technologiemi a technickým vybavením relevantními pro digitalizaci společnosti a finanční podporou.

1.4. EHSV žádá o systematictější a lépe strukturovanou spolupráci mezi veřejnými službami zaměstnanosti a dalšími poskytovateli služeb v sociální oblasti a v oblasti zaměstnanosti, aby bylo možné vypořádat se s širokou škálou překážek, jimž uchazeči o zaměstnání čelí, když se snaží vstoupit na trh práce (zdravotní problémy, bydlení, doprava). Modernizace veřejných služeb zaměstnanosti je složitý proces a chybějící koordinace, programování, plánování a rozdělení odpovědnosti na vnitrostátní či regionální úrovni vede k roztržitému. Aktivní a pravidelná účast sociálních partnerů na činnosti veřejných služeb zaměstnanosti má zásadní význam pro zmapování místních pracovních příležitostí a přispění k řešení nesouladu na trhu práce.

1.5. EHSV žádá o užší součinnost mezi veřejnými službami zaměstnanosti a systémy sociálních dávek a sociální infrastruktury, aby byla nezaměstnaným poskytována větší podpora při hledání zaměstnání a zabránilo se tomu, že osoby hledající zaměstnání budou při opětovném vstupu na trh práce znevýhodňovány.

1.6. EHSV žádá o větší finanční podporu členských států a doufá, že se Evropský sociální fond plus (ESF+), který byl nedávno zaveden jako součást nového víceletého finančního rámce na období 2021–2027, stane skutečným nástrojem EU pro investice do lidí a provádění evropského pilíře sociálních práv.

1.7. EHSV se domnívá, že by se mělo vyvinout větší úsilí o monitorování, hodnocení a srovnávání veřejných služeb zaměstnanosti, aby bylo možné posoudit účinnost těchto služeb, pokud jde o pomoc uchazečům o zaměstnání, kteří vstupují na trh práce. Účinnost veřejných služeb zaměstnanosti by mohly pomoci zlepšit společné normy a pokyny na evropské úrovni. Měly by se více využívat stávající zdroje údajů, jako je šetření pracovních sil, a při monitorování mohou pomoci agentury jako Eurofound.

1.8. EHSV žádá, aby se přezkoumala stávající opatření sloužící k měření výsledků pracovních programů veřejných služeb zaměstnanosti, aby se zajistilo, že služby budou prospěšné pro všechny kategorie osob, zejména pro ty, které se potýkají s vícero problémy.

2. Úvod

2.1. Evropský pilíř sociálních práv byl zaveden po interinstitucionálním vyhlášení Evropským parlamentem, Radou a Komisí dne 17. listopadu 2017 v Göteborgu v průběhu sociálního summitu EU. Evropský pilíř sociálních práv by měl vést k většímu zaměření na zaměstnanost a sociální aspekty a měl by pomoci tomu, aby byl evropský sociální model s to čelit výzvám 21. století, a podnítit proces sblížení mezi členskými státy.

2.2. 20 klíčových zásad evropského pilíře sociálních práv je rozděleno do tří hlavních okruhů – **rovné příležitosti a přístup na trh práce, spravedlivé pracovní podmínky a sociální ochrana a začleňování**. Vzhledem k rychlým změnám v sociálním, právním a hospodářském prostředí je klíčovou otázkou v Evropě jejich skutečné zavádění a provádění.

2.3. Podle roční analýzy růstu na rok 2019 zahajuje nyní evropská ekonomika šestý rok svého nepřetržitého růstu. Tento trvalý růst doprovází oživení investic, větší poptávka spotřebitelů, lepší veřejné finance a pokračující vytváření pracovních míst, i když v různých zemích různým tempem. Tento vývoj přispěl k podstatnému zlepšení trhů práce a sociálních podmínek. Míra zaměstnanosti osob ve věku 20–64 let se ve druhé čtvrtině roku 2018 zvýšila na 73,2 %. Míra nezaměstnanosti klesla na 6,8 % a míry dlouhodobé nezaměstnanosti a nezaměstnanosti mladých lidí rovněž klesají. Výbor se však domnívá, že mezi jednotlivými členskými státy existují velké rozdíly, neboť ne všechny vykazují stejnou míru hospodářského růstu a růstu zaměstnanosti. Je nutné věnovat zvláštní pozornost tomu, aby se zlepšila kvalita vytvářených pracovních míst, zejména v zájmu odstranění sociálních nerovností.

2.4. Díky lepším podmínkám na trhu práce se počet osob ohrožených chudobou nebo sociálním vyloučením (113 milionů lidí v roce 2017) v některých zemích poprvé snížil pod úroveň před krizí. Nicméně chudoba pracujících je v některých členských státech stále vysoká a dále stoupá. Riziko chudoby představuje i nadále problém, zejména pro děti, osoby se zdravotním postižením, osoby přistěhovaleckého původu a nezaměstnané.

2.5. Ve společné zprávě o zaměstnanosti se uvádí, že klíčové pro zajištění řádně fungujících trhů práce, které podporují začlenění, jsou aktivní politiky na trhu práce a veřejné služby zaměstnanosti. Aktivní politiky na trhu práce zlepšují soulad mezi nabídkou a poptávkou na trhu práce a zvyšují šance uchazečů o zaměstnání najít nové pracovní místo.

3. Veřejné služby zaměstnanosti a budoucnost práce

3.1. Trhy práce a společnosti se rychle vyvíjejí, globalizace, digitální revoluce, mění se pracovní vzorce a společenský a demografický vývoj přináší nové příležitosti a nové výzvy. Výzvy, jako jsou například přetrvávající nerovnosti, dlouhodobá nezaměstnanost a nezaměstnanost mladých lidí nebo mezigenerační solidarita, jsou v členských státech často podobné, i když jejich míra může být různá. Probíhající technologická revoluce se vyznačuje zejména rychlejším tempem změn.

3.2. Pracovní síla nikdy nebyla tak rozmanitá a vzdělaná. Pracující obyvatelstvo 21. století je značně odlišné a postoj jednotlivců k práci se mění. Pokud pracovníci hledají větší svobodu v práci a možnost svobodné volby a usilují o pracovní místa způsobem, který má za následek individualizaci pracovních podmínek, měly by být tyto pracovní podmínky jednoznačně stanoveny prostřednictvím sociálního dialogu a kolektivní smlouvou. Lidé by měli mít možnost plně uplatnit svůj potenciál s využitím svých kvalifikací, dovedností a schopností a získat kvalitní a produktivní pracovní místo s odpovídající sociální ochranou.

3.3. Důležitou úlohu zastává **evropská síť veřejných služeb zaměstnanosti**, která byla zřízena dne 17. června 2014 a bude fungovat do 31. prosince 2020. V roce 2018 bylo zahájeno hodnocení, které posoudí význam, účinnost, účelnost, soudržnost a ujní přidanou hodnotu rozhodnutí o síti veřejných služeb zaměstnanosti. EHSV ve svém stanovisku o veřejných službách zaměstnanosti⁽¹⁾ podpořil návrh Komise zřídit evropskou síť veřejných služeb zaměstnanosti.

(1) Úř. věst. C 67, 6.3.2014, s. 116.

3.4. Strategie evropské sítě veřejných služeb zaměstnanosti na období po roce 2020 zohledňuje nedávný vývoj na trzích práce, kam patří vznikající ekonomiky platforem, nové formy práce, nedostatek pracovní síly, její mobilita, různorodější základna zákazníků veřejných služeb zaměstnanosti a potřeba využívat nové digitální technologie a těžit z bohatších zdrojů údajů.

3.5. Již bylo podniknuto mnoho pozitivních kroků na úrovni jednotlivých států a ve spolupráci s evropskou sítí veřejných služeb zaměstnanosti. Vnitrostátní veřejné služby zaměstnanosti odvedly v některých zemích skvělou práci při provádění **záruk EU pro mladé lidi**, které pomáhají mladým lidem, a to zejména těm, kteří nejsou zaměstnaní ani se neúčastní vzdělávání nebo odborné přípravy, s rychlejším přechodem na trh práce nebo zpět ke vzdělávání. Vnitrostátní veřejné služby zaměstnanosti rovněž provádějí opatření vycházející z iniciativy EU zaměřené na **lepší začleňování dlouhodobě nezaměstnaných** prostřednictvím lepší registrace a integrovaných pracovních smluv. Kromě toho mají od roku 2015 na programu začleňování uprchlíků a žadatelů o azyl na trh práce.

3.6. Ze zkušeností EHSV nicméně vyplývá, že efektivita veřejných služeb zaměstnanosti a jejich schopnost fungovat v měnících se podmínkách, řešit nové výzvy světa práce a úspěšně zapojovat lidi do těchto přechodných trhů práce se mezi členskými státy liší. Jejich personální, technická a finanční kapacita je v mnoha případech a v některých členských státech podhodnocena.

3.7. Měla by být účinněji prosazována zvláštní profesní kategorie kariérních poradců a měly by se řádně integrovat databáze pro účinné propojení podniků s pracovníky. V některých zemích jsou veřejné služby zaměstnanosti doplněny nebo nahrazeny soukromými agenturami práce a kariérními poradci. Zásadní je spolupráce s podniky a aktivní účastí sociálních partnerů i na místní úrovni za účelem zmapování pracovních příležitostí na celostátní a územní úrovni. Míra úspěšnosti veřejných služeb zaměstnanosti by se měla měřit také z pohledu zaměstnavatelů.

4. Veřejné služby zaměstnanosti v souvislosti s evropským pilířem sociálních práv

4.1. Od vyhlášení evropského pilíře sociálních práv by vnitrostátní veřejné služby zaměstnanosti a evropská síť veřejných služeb zaměstnanosti měly být inovativnější roli v podpoře účelu evropského pilíře sociálních práv a provádění jeho základních zásad.

4.2. V roce 2017 evropská síť veřejných služeb zaměstnanosti formálně přispěla ke konzultaci EK o evropském pilíři sociálních práv. V roce 2018 vypracovala dokument o budoucnosti světa práce. Tato činnost poskytla síti příležitost ke zvážení toho, jak by mohla být Strategie veřejných služeb zaměstnanosti na období po roce 2020 přizpůsobena, aby se zajistilo, že bude i nadále vhodná pro daný účel, když se veřejné služby zaměstnanosti snaží řešit nové výzvy rychle se měnícího trhu práce a stát se opravdovými agenturami profesního poradenství. Veřejné služby zaměstnanosti pracují na modernizaci své organizace za účelem dosažení služeb s ratingem AAA (ability, agility, accountability, tj. schopnost, pružnost a zodpovědnost) pro zákazníky, aby tak pomohly vytvořit udržitelnější a inkluzivnější trh práce.

5. Nová úloha veřejných služeb zaměstnanosti z pohledu EHSV

5.1. EHSV vítá priority stanovené v **pracovním programu evropské sítě veřejných služeb zaměstnanosti na rok 2019** a **požaduje lepší vzájemnou interakci mezi zásadami evropského pilíře sociálních práv a nástroji sítě, které jsou určeny k referenčnímu srovnávání a vzájemnému učení**. Může přispět k lepší integraci veřejných služeb zaměstnanosti i k provádění evropského pilíře sociálních práv.

5.2. Středisko pro sledování trhu práce EHSV (SSJT) uspořádalo v listopadu 2018 **konferenci na téma Veřejné služby zaměstnanosti v souvislosti s prováděním evropského pilíře sociálních práv**. Zmíněné příklady potvrdily potřebu doplňkovosti mezi veřejnými a soukromými službami zaměstnanosti a ukázaly konkrétní přínosy dobré spolupráce mezi veřejnými službami zaměstnanosti a sociálními partnery. Jako klíčové pro zajištění udržitelných pracovních míst pro pracovníky byly zmíněny proaktivita veřejných služeb zaměstnanosti, zřízení jednotného kontaktního místa pro firmy a společná školení veřejných služeb zaměstnanosti a podniků.

5.2.1. EHSV se domnívá, že je třeba lépe reagovat na nabídku pracovních míst a poptávku po nich, poskytovat více pobídek zaměstnavatelům i pracovníkům (např. vyplácet pracovníkům, kteří dostávají nízkou mzdu, i nadále některé sociální dávky související s nezaměstnaností) a nastolit spravedlivou rovnováhu mezi flexibilitou a jistotou v oblasti zaměstnanosti, která povede ke stabilnějším smlouvám. Evropa stále zdaleka plně nevyužívá potenciál dostupné pracovní síly. Evropa by měla podporovat udržitelné podniky, zejména jim umožnit vytvářet více kvalitních a produktivních pracovních míst.

5.2.2. EHSV v jednom ze svých stanovisek ^(?) vyzdvihuje, že přístup k systémům sociální ochrany je klíčovým faktorem spravedlivější společnosti a má základní význam pro produktivní, zdravou a aktivní pracovní sílu. EU by měla zlepšit způsob, kterým stávající otevřená metoda koordinace podporuje členské státy **při měření pokroku v reformách a při zlepšování výkonnosti jejich politik zaměstnanosti a vnitrostátních systémů sociální ochrany a sociálního zabezpečení**. Měla by být zajištěna užší součinnost mezi veřejnými službami zaměstnanosti a systémy sociálních dávek a sociální infrastruktury, aby byla nezaměstnaným poskytována větší podpora při hledání zaměstnání a zabránilo se tomu, že osoby hledající zaměstnání budou při opětovném vstupu na trh práce znevýhodňovány.

5.2.3. **Mobilita:** Pro EHSV zůstává volný pohyb pracovních sil založený na zásadách nediskriminace a rovného zacházení a odstraňování zbývajících překážek mobility i nadále jednou z priorit EU. EHSV ve svém **stanovisku k síti EURES** ^(?) požaduje skutečný nástroj ke sladování nabídky a poptávky na evropském trhu práce v **úzké spolupráci s vnitrostátními veřejnými službami zaměstnanosti**. Mobilita pracovníků v EU je spojena s probíhající snahou o modernizaci systému koordinace sociálního zabezpečení a o zvýšení jeho spravedlnosti pro všechny členské státy. Zejména v případě podpory v nezaměstnanosti pro přeshraniční pracovníky by se měla pro určení příslušného členského státu používat zásada *lex loci laboris*, nestanoví-li ujednání uzavřená mezi členskými státy jinak.

5.2.4. **Dovednosti přizpůsobené trhu práce:** Sociální rozměr vzdělávání, jak je uveden v **první zásadě evropského pilíře sociálních práv**, stanoví, že každý má právo na kvalitní a inkluzivní všeobecné a odborné vzdělávání a **celoživotní učení**. Zvyšující se nedostatek pracovních sil na trhu práce v celé Evropě navíc ohrožuje budoucí růst. **Měla by se posílit užší spolupráce mezi veřejnými službami zaměstnanosti a sociálními partnery, podniky, regionálními radami pro zaměstnanost a kvalifikace a dalšími příslušnými regionálními subjekty, aby bylo možné odstranit regionální rozdíly a nabídnout uchazečům o zaměstnání a lidem, kterým hrozí ztráta práce, náležitě profesní poradenství, příležitosti ke zvyšování dovedností a k rekvalifikaci a změnu profese, a to při sdílené odpovědnosti jednotlivých aktérů. Zahrnovat by to rovněž mělo stimulaci samostatně výdělečně činných osob.**

5.2.5. **Spolupráce se sociálními partnery:** Při koncipování sociální politiky EU by měli více prostoru dostat sociální partneři a měla by při tom být plně respektována jejich autonomie. V rámci své úlohy klíčových aktérů na trhu práce mohou ve spolupráci s vnitrostátními veřejnými službami zaměstnanosti významně přispívat k mapování pracovních příležitostí mj. na místní úrovni, usnadnění přechodů lidí na trh práce nebo v jeho rámci – podpořit uchazeče o zaměstnání při jejich hledání, pomoci společně s procesy vyhledávání lidských zdrojů a pomoci mladým lidem a dospělým s výběrem nejhodnějšího postupu zvyšování kvalifikací (národní agentura pro zaměstnanost v Lucembursku ADEM).

5.2.6. **Občanská společnost:** EHSV zastupuje různé organizace občanské společnosti a přijímá mnohá stanoviska, která se již zabývají některými zásadami spadajícími do evropského pilíře sociálních práv. Přidanou hodnotou organizací občanské společnosti je to, že jsou blízko k situaci v terénu a jsou obeznámené s potřebami různých skupin – migrantů, osob se zdravotním postižením, mladých lidí, právy žen – a mohou účinně přispívat k lépe zacílené činnosti veřejných služeb zaměstnanosti (mohla by sem například spadat úloha kariérních poradců v Itálii).

5.2.7. **Spolupráce se soukromými službami zaměstnanosti:** Zkušenosti ukazují, že rovné zapojení veřejných a soukromých služeb a jejich propojení může mít skutečné, prospěšné výsledky, co se týče opravdu inkluzivního a udržitelného trhu práce. Tato doplňkovost se musí podporovat. Činit předpovědi či prognózy týkající se trhu práce je vždy velmi obtížné. Potřeby trhu práce se mění velmi rychle. Zásadně důležitá jsou spolehlivá data. Nicméně do inkluzivních trhů práce, jež požadujeme, musí být zapojeni všichni lidé.

6. Přetrvávající nedostatky cílené pomoci veřejných služeb zaměstnanosti

6.1. EHSV oceňuje, že v pracovních programech evropské sítě veřejných služeb zaměstnanosti i vnitrostátních služeb zaměstnanosti jsou zahrnuty hlavní cílové skupiny. Zdůrazňuje však, že stále ještě existují nedostatky a veřejné služby zaměstnanosti musejí **začlenit zásadu různorodosti a nediskriminace** více do svých každodenních činností. Musí být neustále vyvíjeno či posilováno úsilí zejména s ohledem na tyto skupiny:

6.1.1. **Mladí lidé:** EHSV vítá skutečnost, že se zdvojnásobila finanční podpora pro provádění záruk pro mladé lidi. Veřejné služby zaměstnanosti by měly dlouhodobě investovat do poskytování služeb mladým lidem hledajícím zaměstnání, včetně lepšího využívání IKT a internetových nástrojů k posílení služeb pro nejzranitelnější skupiny mladých lidí. **Veřejné služby zaměstnanosti by měly zkvalitňovat individuální asistenci poskytovanou mladým lidem, spolupracovat s jejich rodinami a řádně je informovat o situaci na trhu práce.**

^(?) Úř. věst. C 440, 6.12.2018, s. 135.

^(?) Úř. věst. C 424, 26.11.2014, s. 27.

6.1.2. **Dospělé osoby:** Stárnoucí populace v Evropě, **zvýšená dlouhověkost ve společnosti a potřeba posílit mezigenerační spolupráci**, zrychlující se změny na trhu práce, nové formy práce a průnik digitálních technologií do všech aspektů každodenního života mají za následek rostoucí poptávku po nových dovednostech a vyšší úrovni dovedností, **znalostí a schopností**; to zvyšuje naléhavost potřeby rozšiřování dovedností nebo rekvalifikace všech lidí, kteří neovládli základní dovednosti nebo nezískali kvalifikaci pro zajištění své zaměstnatelnosti **a aktivního občanství**.

6.1.3. **Ženy:** EHSV vítá směrnici o rovnováze mezi pracovním a soukromým životem, ⁽⁴⁾ která pomáhá rodičům a pečujícím osobám, zvláště ženám, lépe si uspořádat pracovní a každodenní povinnosti. Kromě toho jsou nutné také investice do sociální infrastruktury, například do zařízení péče o děti či starší osoby. Patří sem rovněž účinná pomoc vnitrostátních veřejných služeb zaměstnanosti se zapojením žen do trhu práce s řádným zohledněním rovnováhy mezi pracovním a soukromým životem.

6.1.4. **Lidé se zdravotním postižením:** Lidé se zdravotním postižením představují zhruba jednu šestinu všech obyvatel EU v produktivním věku, jejich míra zaměstnanosti je však relativně nízká. To bylo hlavním závěrem slyšení EHSV, které se konalo v roce 2017. Zejména ženy a dívky se zdravotním postižením ⁽⁵⁾ i nadále čelí vícenásobné diskriminaci a diskriminaci z důvodu výskytu dvou či více neoddelitelných rysů, která se zakládá jak na jejich pohlaví, tak na zdravotním postižení. Jsou mimo jiné velmi často vyloučeny z inkluzivního vzdělávání a odborné přípravy, zaměstnání, přístupu k systémům snižování chudoby, přiměřeného bydlení a účasti na politickém a veřejném životě. Potřebují zvláštní asistenci a individuální přístup ze strany veřejných služeb zaměstnanosti.

6.1.5. **Migrace: Legální migrace může hrát na dobře fungujících trzích práce významnou roli.** EHSV ve svém stanovisku ⁽⁶⁾ zdůraznil důležitost soudržné migrační politiky a náležitě koncipovaného právního rámce, přičemž uvádí, že „bez migrace je hospodářský a sociální model Evropy ohrožen“. Integrace uprchlíků s právem na pobyt v Evropě do odborné přípravy, zaměstnání a obecně do společnosti bude i nadále důležitá. **Veřejné služby zaměstnanosti v mnoha zemích již uskutečnily velké množství iniciativ, které k tomu přispívají.**

6.1.6. **Romská menšina:** EHSV je velmi aktivní v otázkách spojených s životními a pracovními podmínkami romské komunity, přičemž se zaměřuje na lepší integraci romské populace ⁽⁷⁾. EHSV vnímá součinnost mezi prováděním zásady evropského pilíře sociálních práv týkající se *rovného přístupu* a dalšími kroky v úspěšnější integraci Romů. Prioritou pro veřejné služby zaměstnanosti by měla být zejména asistence romským ženám.

6.1.7. **Neaktivní obyvatelstvo** není tradiční cílovou skupinou pro veřejné služby zaměstnanosti, ačkoli významný podíl neaktivního obyvatelstva chce pracovat. Evropská síť veřejných služeb zaměstnanosti zveřejnila studii s názvem *The role of PES in outreach to the inactive population* (Úloha veřejných služeb zaměstnanosti v aktivní pomoci neaktivnímu obyvatelstvu), která obsahuje přehled opatření k aktivní podpoře neaktivního obyvatelstva se zvláštním odkazem na úlohu veřejných služeb zaměstnanosti. EHSV vyzývá Komisi a členské státy, aby přepracovaly reaktiváční politiky zaměřené na tuto část obyvatelstva.

7. Komplexní podpora pro vnitrostátní veřejné služby zaměstnanosti

7.1. Evropské hlavní směry politik zaměstnanosti na rok 2019 (hlavní směr 7) vyzývají členské státy, aby zvýšily efektivitu aktivních politik na trhu práce. Členské státy by měly usilovat o účinnější veřejné služby zaměstnanosti tím, že zajistí včasnou a individuálně uzpůsobenou pomoc uchazečům o zaměstnání, podpoří poptávku na trhu práce a využijí systémy měření výkonnosti.

7.2. K tomu, aby mohly vnitrostátní veřejné služby zaměstnanosti účinně přispívat k provádění evropského pilíře sociálních práv, budou potřebovat silnější podporu a vhodné podmínky:

7.2.1. **Dostatečné lidské zdroje.** Komplexní služby veřejných služeb zaměstnanosti (vyhledávání míst pro vysílání pracovníků a výběr vysílaných pracovníků, poradenství a asistence u požadavků na podporu příjmu, odborné stáže) vyžadují vyškolené pracovníky se speciálními dovednostmi, kteří budou pracovat ve vhodných podmínkách a spolupracovat s kariérními poradci a soukromými agenturami práce.

7.2.2. **Řešení technologického vývoje.** Digitalizace ekonomiky a společnosti přináší nové nástroje, které v případě dobrého spravování mohou pomoci veřejným službám zaměstnanosti v jejich úloze, včetně školení jejich vlastních zaměstnanců, a také mohou přispět ke skutečné integraci databází pro účinné spárování podniků a pracovníků, jež jsou obojí zapojeni do vývoje dovedností a úkolů vyplývajících z nové digitální éry.

⁽⁴⁾ Úř. věst. C 129, 11.4.2018, s. 44.

⁽⁵⁾ Úř. věst. C 367, 10.10.2018, s. 20.

⁽⁶⁾ Úř. věst. C 110, 22.3.2019, s. 1.

⁽⁷⁾ Úř. věst. C 27, 3.2.2009, s. 88.

7.3. Evropská komise přijala dne 2. května 2018 návrh víceletého finančního rámce na období 2021–2027. Tento návrh odráží současný sociální a hospodářský kontext a přináší konkrétní odpověď na výzvu evropské veřejnosti k vytvoření sociálněji Evropy a k posílení investic do občanů EU. Klíčovým nástrojem EU pro investice do lidí a provádění evropského pilíře sociálních práv je Evropský sociální fond plus (ESF+). Veřejné služby zaměstnanosti budou financovány prostřednictvím složky Zaměstnanost a sociální inovace tohoto fondu.

7.4. Nové povinnosti veřejných služeb zaměstnanosti, zejména v oblasti aktivních politik zaměstnanosti, se musí odrazit v jejich odpovídající kapacitě a finanční podpoře.

7.5. EHSV žádá o systematictější a lépe strukturovanou spolupráci mezi veřejnými službami zaměstnanosti a dalšími poskytovateli služeb v sociální oblasti a v oblasti zaměstnanosti, aby bylo možné vypořádat se s širokou škálou překážek, jimž uchazeči o zaměstnání čelí, když se snaží vstoupit na trh práce (zdravotní problémy, bydlení, doprava). Modernizace veřejných služeb zaměstnanosti je složitý proces a chybějící koordinace, programování, plánování a rozdělení odpovědnosti na vnitrostátní či regionální úrovni vede k roztržitosti.

7.6. EHSV se domnívá, že by se mělo vyvinout větší úsilí o monitorování, hodnocení a srovnávání veřejných služeb zaměstnanosti, aby bylo možné posoudit účinnost jejich služeb, pokud jde o pomoc uchazečům o zaměstnání, kteří vstupují na trh práce. Účinnost veřejných služeb zaměstnanosti a součinnost mezi zeměmi by mohly zlepšit společné normy a pokyny na evropské úrovni. Měly by se více využívat stávající zdroje údajů, jako je šetření pracovních sil, a při monitorování mohou pomoci agentury jako Eurofound.

V Bruselu dne 17. července 2019.

předseda

Evropského hospodářského a sociálního výboru

Luca JAHIER

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Vzdelávání o Evropě – vytváření souboru nástrojů pro školy**(stanovisko z vlastní iniciativy)**

(2019/C 353/09)

Zpravodaj: **Gerhard RIEMER**

Rozhodnutí plenárního shromáždění	20.2.2019
Právní základ	čl. 32 odst. 2 jednacího řádu stanovisko z vlastní iniciativy
Odpovědná sekce	Zaměstnanost, sociální věci, občanství (SOC)
Přijato v sekci	8.7.2019
Datum přijetí na plenárním zasedání	17.7.2019
Plenární zasedání č.	545
Výsledek hlasování (pro/proti/zdrželi se hlasování)	191/4/6

1. Závěry a doporučení

1.1. EHSV chápe **pařížské prohlášení** z roku 2015 ⁽¹⁾ a **doporučení Rady** z roku 2018 ⁽²⁾ jako **jasný mandát od členských států podpořený usnesením Evropského parlamentu z roku 2016** ⁽³⁾, aby byly výuka a učení se o „Evropské unii“ pevně začleněny do politického programu. Jedná se o nový výchozí bod pro prosazování evropského rozměru ve výuce a poskytování nezbytné podpory pedagogickým pracovníkům.

1.2. EHSV je přesvědčen, že **ve vzdělávacím sektoru** do jisté míry panuje **nedostatek informací** a že studentům schází všeobecné **porozumění úloze EU** a vlivu EU na každodenní život evropských občanů. Navzdory tomu, že se volební účast zvýšila ze 42,61 % (2014) na 50,95 % (2019), výsledky posledních voleb do Evropského parlamentu ukazují, že je stále naléhavě zapotřebí občany o Evropské unii informovat a vzdělávat již od raného věku.

1.3. EHSV vyzývá k **novému impulsu k činnosti v oblasti vzdělávání o EU**. Chce využít příležitosti, kterou nabízí obměna Evropského parlamentu a Evropské komise a obzvláště nástup nového komisaře pro vzdělávání, kulturu, mládež a sport. EHSV je přesvědčen, že je třeba považovat za nezbytné, aby se vzdělávání mladých lidí o EU věnovala zvláštní pozornost, abychom dosáhli postupného rozvoje pravého evropského občanství, které je potřebné k vybudování stabilní Evropské unie.

1.4. EHSV se prostřednictvím **dvou nových stanovisek snaží zaměřit co největší pozornost na vzdělávání o EU (SOC/612)** ⁽⁴⁾ a na **vzdělávání o Evropě ve škole**. Je důležité se znovu zamyslet nad tím, jak zlepšit vztah lidí k EU a posílit jejich povědomí o ní, o jejich činnostech, cílech a hodnotách. To vyžaduje další úsilí vedoucí k lepšímu informování lidí o EU, zejména během jejich počátečního vzdělávání ve školách, ale i v kontextu odborného vzdělávání a přípravy a vysokoškolského vzdělávání a celoživotního učení.

⁽¹⁾ Pařížské prohlášení, 17.3.2015.

⁽²⁾ Doporučení Rady (2018), ST/9010/2018/INIT.

⁽³⁾ Usnesení EP (2016) (2015/2138(INI)).

⁽⁴⁾ Úř. věst. C 228, 5.7.2019, s. 68.

1.5. **Na úrovni EU a členských států byla přijata mnohá opatření** sloužící ke zlepšení situace a zároveň je na úrovni členských států i EU k dispozici celá škála vynikajících materiálů a souborů nástrojů, které mohou sloužit jako zdroj inspirace při vedení dalších iniciativ. U dostupných zdrojů je však třeba zlepšit srozumitelnost, dostupnost a obecné informace o nich. Závěry studie Komise z roku 2013 ⁽⁵⁾ dokazují, že je v členských státech zřejmá politická vůle zlepšit kvalitu těchto informací, ale stále před sebou máme dlouhou cestu.

1.6. EHSV se domnívá, že je nutné **provést novou studii v podobě kritického výzkumu** skutečné situace v členských státech, který se bude zabývat vzděláváním o EU ve školách, v rámci odborné přípravy učitelů a dalšího profesního rozvoje učitelů. Pomoci by mohla analýza stávajících iniciativ a učebních osnov, zejména na úrovni primárního a sekundárního vzdělávání, a úsilí, které vynaložily organizace občanské společnosti a sociální partneři. Studie by mohla vycházet ze studie z roku 2013 Learning Europe at School (Vyučování o Evropě ve škole).

1.7. **Inventář výukových a vzdělávacích materiálů/zdrojů** vzešlých z příslušných projektů financovaných EU by byl navíc velice užitečný a potřebný. Platforma, která spojí veškeré nástroje rozdělené dle jazyka, věkové skupiny a tématu – kupříkladu podobná internetovým stránkám „Co dělá Evropa pro mě“ – by mohla být využívána k výuce a učení se ve škole.

1.8. EHSV se domnívá, že **učební osnovy by měly být pojaty obecněji**, aby do nich mohly být zařazeny doplňující osnovy, které by zahrnovaly hodnotné vzdělávací aktivity podporující učení nad rámec vyučovaných předmětů a mládeži i ostatním občanům ukazovaly EU ve správném světle.

1.9. EHSV zastává názor, že **by měl být vytvořen malý soubor nástrojů (základní balíček)** pro všechny školy (student a učitel), který by jim pomáhal poskytovat lidem lepší vzdělání o EU. Obsah takového souboru nástrojů by mohl mít různou podobu a mohl by být přizpůsoben situaci v jednotlivých členských státech či regionech, ale i osobám se speciálními potřebami.

1.10. Za účelem další politické podpory intenzivnějšího vzdělávání o EU by měla být v evropském měřítku ustavena **pracovní skupina na vysoké úrovni** se zastoupením členských států a začleněním známých expertů, která by sdružovala **odborníky na „vzdělávání o Evropě“**. Tato skupina by mohla předkládat návrhy politik a doporučení pro jednání ministrů školství, z nichž by mohly vyplýnout závěry Rady.

1.11. **Učitelé hrají důležitou úlohu „architektů budoucnosti“**. Potřebují lépe porozumět EU a také mít schopnost učit o Evropě žáky všech věkových kategorií. Učitelé nemají dostatečné znalosti o EU a někteří z nich nemají dostatečné zkušenosti nebo sebedůvěru k tomu, aby o EU ve svých třídách učili. Proto EHSV žádá o nové zaměření na vzdělávací programy pro učitele na úrovni EU a členských států a o podporu učitelů při užívání stávajících materiálů a při plném využívání příležitostí, které přinášejí nové digitální technologie.

1.12. **EHSV věří ve vizi** směřující k tomu, aby každý mladý člověk, který projde školským systémem, získal základní znalosti o EU – **jakousi „unijní gramotnost“**. EHSV ví, že učit zhruba 72 milionů žáků na úrovni primárního a sekundárního vzdělávání v EU představuje poměrně velkou výzvu, ale také příležitost, kterou je třeba využít. Žákům bude mimo jiné umožněno navštívit orgány Evropské unie. Stejnou možnost by měli mít i učitelé, aby získali konkrétní zkušenosti, mohli diskutovat s různými organizacemi a orgány (např. EHSV) a vrátili se domů s lepším porozuměním o Evropě, její úloze, jejích hodnotách a jejím uspořádání.

2. Příležitost – nová iniciativa v pravý čas

2.1. EHSV chce využít příležitosti, která přichází s obměnou Evropského parlamentu a Evropské komise a obzvláště s nástupem nového komisaře pro vzdělávání, kulturu, mládež a sport, aby přitáhl pozornost ke vzdělávání o Evropě ve škole.

2.2. V předešlých stanoviscích EHSV zdůrazňoval význam vzdělávání o evropských dějinách, hodnotách, demokracii, dosažených výsledcích a důležitosti EU jako způsobu, jak učinit EU smysluplnější v očích jejích občanů. Systém formálního vzdělávání má velký vliv na to, jak mladí občané vnímají svět, a hraje proto klíčovou úlohu při rozvíjení jejich porozumění EU.

2.3. Toto stanovisko navazuje na stanovisko SOC/612 ⁽⁶⁾ a má za cíl podpořit, posílit a zintenzivnit výzvu k akci na poli vzdělávání o EU. V tomto stanovisku chce EHSV klást všeobecně větší důraz na Evropu a na vzdělávání o EU, zejména na vzdělávání o Evropě ve školách.

⁽⁵⁾ Learning Europe at School (Vyučování o Evropě ve škole), studie Evropské komise, 2013.

⁽⁶⁾ Úř. věst. C 228, 5.7.2019, s. 68.

2.4. Budoucnost Evropy a EU budou utvářet a rozvíjet naši mladí občané – studenti, kteří dnes sedí ve školních lavicích a jsou ovlivňováni svým okolím, rodinami a přáteli. Je proto důležité zajistit, aby se mladí lidé úzce zapojili do problematiky EU a aby školy poskytovaly informace i kritickou a konstruktivní diskuzi o otázkách týkajících se EU.

2.5. Mezi občany členských států panuje nedostatek informací o EU, jejím fungování a její činnosti. Týká se to i úlohy orgánů a institucí EU a dopadu, který mají politiky EU na životy evropských občanů. Vzdělávání lidí o Evropě by mohlo získat podobu konkrétního předmětu nebo modulu, případně by mohlo být zahrnuto do jiných oblastí, což by podle potřeby dalo svobodu vnitrostátním vzdělávacím orgánům a školám napříč různými úrovněmi vzdělávání

2.6. Úloha škol a učitelů i rozsah a způsob, jakým učitelé vzdělávají své žáky o EU, má proto stále větší význam, zejména vzhledem k rostoucímu euroskepticismu v některých členských státech.

2.7. Ve společnosti je trendem očekávat stále více od formálního vzdělávání ve školách. Takové vzdělávání, minimálně na základní a střední úrovni, by nemělo být pouze procesem učení založeného na faktech. Mělo by mít za cíl poskytnout žákům znalosti a dovednosti potřebné k tomu, aby dokázali kriticky myslet, naučili se interpretovat a analyzovat informace a vytvářet si vlastní postoje. Týká se to také vytváření informovaného názoru na EU. Školy nemohou zajistit vše, takže k úspěchu evropského projektu by přispěla lepší koordinace mezi různými strukturami formálního, neformálního a informálního vzdělávání. Je také třeba říci, že čím dříve se mladí lidé setkají s aspekty Evropy a „přijdou Evropě na chuť“, tím více se budou cítit jako „Evropané“.

2.8. To však zároveň vytváří jistá očekávání od učitelů, jejichž odpovědnost roste. Je proto důležité poskytnout učitelům další podporu v podobě praktických souborů nástrojů k výuce o EU, které k různým tématům nabízejí širokou škálu materiálů připravených k okamžitému použití, vhodných pro studenty různého věku a dostupných ve všech jazycích EU. Zároveň je třeba zohlednit specifickou situaci v jednotlivých členských státech.

3. Právomoci EU a členských států

3.1. Hlavní odpovědnost za vzdělávání a odbornou přípravu nesou bezpochyby členské státy. EU by nicméně, vzhledem ke své doplňující úloze, mohla sehrát větší roli v navrhování zvláštních opatření a aktivit, které zlepší všeobecné znalosti o EU. EHSV si myslí, že je pravý čas jednat.

3.2. Na základě pařížského prohlášení, které vedoucí představitelé EU podepsali v březnu 2015 ⁽⁷⁾, chápe EHSV doporučení Rady z roku 2018 ⁽⁸⁾ jako jasný mandát od členských států k začlenění výuky a učení se o „Evropě“ do politického programu. Jedná se o nový výchozí bod pro prosazování evropského rozměru ve výuce a pro nezbytnou podporu pedagogických pracovníků.

3.3. V posledních letech se EU tématem vzdělávání a odborné přípravy zabývá velmi intenzivně a nedávno se začala věnovat také tématu „vyučování o Evropě ve škole“.

3.3.1. V letech 2011–2013 zavedla Evropská komise na žádost Evropského parlamentu iniciativu „Learning EU @ School“. Po tomto kroku následovalo roku 2016 usnesení Evropského parlamentu o vyučování o EU ve škole ⁽⁹⁾, v němž byla zdůrazněna důležitost této problematiky a předložena konkrétní doporučení EU a členským státům, jež si dle našeho názoru nadále zaslouhují podporu a měla by být základem nových iniciativ. EHSV bere na vědomí a podporuje iniciativy Evropského parlamentu a Evropské komise a pevně doufá, že tato iniciativa EHSV přinese svěží a důrazný impuls pro nový posun vpřed.

3.3.2. Rámec klíčových kompetencí EU pro celoživotní učení ⁽¹⁰⁾ prošel v roce 2018 aktualizací a definuje kompetence, které každý evropský občan potřebuje pro svou seberealizaci, osobní rozvoj, zaměstnání, sociální začlenění a aktivní občanství. Součástí revidovaného rámce je kapitola o kulturním povědomí a vyjádření, která pojednává o rozvoji znalostí místních, národních, regionálních, evropských a globálních kultur a projevů, včetně příslušných jazyků, dědictví, tradic a kulturních statků, jakož i o porozumění tomu, jak se mohou tyto projevy navzájem ovlivňovat i jak mohou ovlivňovat názory jedince. Z toho je možné čerpat inspiraci pro aktualizaci školních vzdělávacích programů i programů neformálního a informálního učení za účelem vzdělávání lidí o EU.

⁽⁷⁾ Pařížské prohlášení, 17.3.2015.

⁽⁸⁾ Doporučení Rady (2018), ST/9010/2018/INIT.

⁽⁹⁾ Usnesení EP (2016) (2015/2138(INI)).

⁽¹⁰⁾ Doporučení Rady (2018) (2018/C 189/01).

3.3.3. Program Erasmus, který byl neuvěřitelně úspěšný, by měl být i nadále příležitostí ke vzdělávání o EU. V uplynulých 32 letech se programu zúčastnilo přes 10 milionů lidí⁽¹¹⁾. Podle návrhu Komise se u nového programu Erasmus (2021–2027) počítá s dvojnásobným rozpočtem oproti programům dřívějším, tedy s navýšením z necelých 15 miliard na 30 miliard EUR, a předpokládá se, že bude poskytována i podpora aktivitám, které vedou ke vzdělávání o EU a objasňují její fungování. To by mělo například přinést příležitost k tomu, aby byla prostřednictvím iniciativ Jean Monnet podporována opatření jdoucí nad rámec vysokoškolského vzdělávání a zaměřená na jiné oblasti vzdělávání a odborné přípravy.

3.3.4. Existují i jiné důležité a úspěšné programy EU pro mladé lidi. DiscoverEU⁽¹²⁾ dává mládeži možnost cestovat vlakem po celé Evropě zdarma a objevovat nejen nádherné krajiny a setkávat se s podobně smýšlejícími cestovateli, ale také zvyšovat nezávislost a sebedůvěru, jakož i prozkoumat svou evropskou identitu. Evropský sbor solidarity⁽¹³⁾ je další iniciativou EU, která mladým lidem umožňuje věnovat se profesi nebo působit jako dobrovolník v rámci projektu ve prospěch místní komunity, a to jak doma, tak v ostatních zemích Evropy.

3.4. Členské státy hrají ve vzdělávání hlavní úlohu. Ze studie Komise z roku 2013⁽¹⁴⁾ vyplývá, že v členských státech je zřejmá politická vůle tyto informace zlepšit, ale stále před sebou máme dlouhou cestu. Studie se zabývá tím, co dělají členské státy pro podporu vzdělávání o EU, zjišťuje možnosti rozvoje porozumění EU u studentů a předkládá doporučení Komisi a různým zainteresovaným stranám, zejména učitelům. Některé členské státy zahrnuly výuku o EU do svých učebních osnov a do vzdělávacích programů pro učitele. K dispozici je však jen velmi málo důkazů nasvědčujících tomu, že výuka o „Evropě“ je koncipována v progresivním duchu a vede studenty od základních faktů k hlubšímu pochopení. Témata jako fungování orgánů a institucí EU a rozhodovací proces, která představují hlavní prvky účasti občanů, jsou navíc v porovnání s jinými, základnějšími fakty spíše zanedbávána. Kromě toho tato důležitá studie vychází z údajů, které jsou starší více než 10 let.

3.5. Některé aktivity jdoucí nad rámec vnitrostátních požadavků na vzdělávání o „Evropě“ nalezneme ve všech členských státech. Školy, nevládní organizace, nadace či univerzity, které spolupracují se školami a učiteli, jsou již činné a snaží se zlepšit způsob, jakým se o „Evropě“ vyučuje. Erudované a angažované organizace pracující na tomto tématu existují po celé EU. Mnohé, ovšem ne všechny iniciativy, jsou financovány ze strany EU. Existence těchto aktivit ukazuje, že je zde potřeba dalšího rozvoje za účelem podpory výuky o „Evropě“.

3.6. Mnoho probíhajících iniciativ má informační programy a programy občanské společnosti, včetně iniciativ sociálních partnerů, ale studie Komise z roku 2013⁽¹⁵⁾ také prokázala, že informační a školní programy by mohly být lépe strukturovány.

3.7. Příkladem dobrého postupu, který stojí za zmínku, je také vlastní iniciativa EHSV „Vaše Evropa, váš názor“ (YEYS)⁽¹⁶⁾.

4. Politické návrhy a pobídky k provádění

4.1. EU, zejména pokud jde o budoucí Evropskou komisi a nového komisaře pro vzdělávání, kulturu, mládež a sport, by měla zvážit, jak společně s členskými státy znovu podnítit podporu intenzivní obecné diskuze o úloze, kterou hraje vzdělávání o Evropě ve školách.

4.2. Měla by být provedena nová studie o aktuální situaci v členských státech v oblasti vzdělávání o EU ve školách, a to za účelem doplnění a aktualizace stávajících aktivit, aby bylo možné získat více podkladů a z nich vycházejících politických pokynů. Tato studie by měla být základem pro nové iniciativy zaměřené na shromažďování příkladů, porovnávání různých případů osvědčených postupů, diskuzi o nich a zveřejňování výsledků.

4.3. Vedle nové studie by měla Komise vytvořit inventář všech výukových a vzdělávacích materiálů a zdrojů, které většina příslušných projektů financovaných EU vyprodukovala od roku 2010 k tématům souvisejícím se vzděláváním o Evropě ve školách (např. projekty financované prostřednictvím iniciativ Jean Monnet, se stručným popisem každého z nich).

4.4. EHSV vyzývá k ustanovení pracovní „skupiny na vysoké úrovni pro vzdělávání o Evropě“ složené z odborníků z členských států, která by pracovala v evropském měřítku za účelem další politické podpory intenzivnějšího vzdělávání o EU. Na dobrovolném základě by mohlo být prozkoumáno, zda existují společné způsoby a prostředky, jak občany vzdělávat o základních skutečnostech a informacích o evropské integraci. Navíc by na jejím základě mohla být vypracována doporučení pro jednání ministrů školství. Ta by mohla vyústit v závěry Rady.

⁽¹¹⁾ Evropská komise, Investing in people (Investice do lidí), květen 2018.

⁽¹²⁾ https://europa.eu/youth/discovereu_cs

⁽¹³⁾ COM(2018) 440 final.

⁽¹⁴⁾ Learning Europe at School (Vyučování o Evropě ve škole), studie Evropské komise, 2013.

⁽¹⁵⁾ Tamtéž.

⁽¹⁶⁾ EHSV, Vaše Evropa, váš názor.

4.5. Dále by měl být **ve školách v členských státech** zaveden **Den EU** (na dobrovolném základě). Tato nová iniciativa by poskytla konkrétní příležitost k tomu, aby se ve školních lavicích po celé Evropě rozproudila intenzivní, pozitivní a na budoucnost zaměřená diskuze o tématech týkajících se EU, a aby byly využívány a uplatňovány výše zmíněné soubory nástrojů.

4.6. Iniciativy a programy v oblasti vzdělávání o Evropě, které organizuje občanská společnost, jakož i ty organizované sociálními partnery, by měly být vítány. Měly by se zapojit do diskuzí, do provádění, do přípravy a/nebo výběru souborů osvědčených postupů pro tematickou diskuzi ve školách a konečně do diskuzí o významu a budoucí úloze EU⁽¹⁷⁾. Probíhá mnoho programů, které jsou dobrým příkladem. Jejich dopad by však mohl být mnohem větší, pokud budou začleněny do obecného pojetí učebních osnov a aktivit.

5. Vytváření souboru nástrojů pro školy

5.1. Řada materiálů pro vzdělávání o Evropě je již k dispozici z několika zdrojů. Zejména na úrovni EU se různé materiály a soubory nástrojů nacházejí ve velkém množství. Ne vždy je ale snadné je vyhledat, zejména bez povědomí o jejich existenci. Proto je třeba se nezaměřovat na vytváření nových výukových nástrojů. Namísto toho by měly být stávající nástroje a materiály přizpůsobovány, vylepšovány a předávány (např. Evropa pro školy). Toho by bylo možné dosáhnout vytvořením jediné digitální platformy, kde by byly shromážděny výukové nástroje ze všech různých zdrojů.

Tam si učitelé budou moci vybírat materiály podle tématu a podle toho, do jaké věkové skupiny spadají jejich studenti, podobně jako na internetových stránkách „Co dělá Evropa pro mě“⁽¹⁸⁾, které Evropský parlament vytvořil před volbami do Evropského parlamentu v roce 2019.

5.2. Kromě učitelů mají na to, jak mladí lidé vnímají EU, významný vliv také rodiče a další dospělí. Soubor nástrojů pro vzdělávání o Evropě v rámci formálního vzdělávání by proto měl být doplněn o možnosti celoživotního vzdělávání pro dospělé. Ve světle aktuálních problémů s dezinformacemi by se to mělo týkat i informování lidí o tom, kde mohou najít důvěryhodné informace o EU.

5.3. Příprava souborů nástrojů spadá do sdílené pravomoci, hlavní odpovědnost ale nesou členské státy. Témata, která se vztahují k evropské problematice, by měla být popsána zejména na úrovni EU a ta, které se vztahují k problematice členských států, na vnitrostátní úrovni. Knihy, videa, CD či aplikace budou kromě rozměru EU zahrnovat i vnitrostátní hledisko. O způsobu a míře využití výukového obsahu by měly rozhodovat členské státy, ale také jde o odpovědnost učitelů a jejich příslušných škol.

5.4. Nezbytně důležité je lépe a intenzivněji využívat stávající materiály, zejména stávající online zdroje, například výborné internetové stránky EU Evropa pro školy⁽¹⁹⁾, kde jsou materiály prezentovány vynikajícím způsobem.

Internetové stránky obsahují oblíbená témata pro základní a střední školy s materiály podle věkových skupin, se znalostními testy a vcelku širokým spektrem konkrétních souborů nástrojů od knih s aktivitami, přes informativní přehledy, hry a výukové sady až po videa. Věkové skupiny sahají od méně než 9 let až po 15 let. Žáci zde mohou najít hry, soutěže a knihy s aktivitami, které jim pomohou poznat EU zábavným způsobem. Také učitelé mohou využívat zdroje výukových materiálů pro všechny věkové skupiny, které žákům pomohou učit se o EU a získat představu o jejím fungování. Mohou také čerpat inspiraci pro plánování výuky a objevovat možnosti propojení s jinými školami a učiteli v rámci EU. Ve spolupráci s členskými státy je zapotřebí lépe předávat informace o tom, jak tyto internetové stránky využívat.

5.5. Na úrovni EU je dostupné velké množství souborů nástrojů. Jejich využívání záleží na různých kritériích: na stupni vzdělávání, předmětu, vzdělávacím systému a konkrétní povaze vzdělávací politiky v daném členském státě. EHSV nicméně doporučuje připravit základní balíček (malý soubor nástrojů), který se zaměří jen na témata týkající se EU, pro všechny školy v EU a využívat jej pro nové pojetí intenzivní osvěty. Tento balíček, společně s materiály pro konkrétní státy, by měl být za spolupráce s ministerstvy školství daných členských států a zapojenými orgány EU a organizacemi, jakými jsou sociální partneři, zpřístupněn zúčastněným školám.

Balíček by měl být dostupný online na školních internetových stránkách i prostřednictvím regionálních a unijních kontaktních míst a měl by zahrnovat například:

— snadno čitelnou, kompaktní sadu obsahující brožuru pro učitele a studenty⁽²⁰⁾;

⁽¹⁷⁾ The Future Evolution of Civil Society in EU by 2030 (Budoucí vývoj občanské společnosti v EU do roku 2030).

⁽¹⁸⁾ <https://what-europe-does-for-me.eu/cs/home>

⁽¹⁹⁾ Evropa pro školy.

⁽²⁰⁾ Příklad z Rakouska: malá, krátká brožura, odlišná pro učitele a studenty, která obsahuje odkazy na evropské i vnitrostátní internetové stránky se stručným komentářem o různých tématech.

- krátké video nebo film vyrobený pro jednotlivé země lidmi z daných zemí;
- výběr materiálů nabízených na úrovni EU, které se zaměřují na vzdělávání o EU ve škole. Tyto materiály by měly být speciálně zaměřeny na různé stupně škol (mateřské, základní, střední a vysoké školy), a také na hlavní online zdroje, včetně internetových stránek Evropa pro školy;
- materiály z členských států s konkrétními příklady osvědčených postupů.

5.6. Ambice by měly směřovat k tomu, aby každý žák a student, který projde školským systémem, získal základní znalosti o EU – jakousi „unijní gramotnost“. EHSV ví, že oslovit a učit zhruba 72 milionů žáků na základních a středních školách v EU představuje poměrně velkou výzvu. Studentům a žákům také umožňuje navštívit orgány Evropské unie a získat přehled o EU a jejich dějinách (Dům evropských dějin). Stejnou možnost by měli mít i učitelé, aby se jim dostalo intenzivního kontaktu s orgány EU a získali konkrétní zkušenosti, mohli diskutovat s různými organizacemi a orgány (např. EHSV) a vrátili se domů s lepším porozuměním o Evropě, její úloze, jejích hodnotách a jejím uspořádání.

5.7. Tato „unijní gramotnost“ by měla být podporována souborem nástrojů na různých úrovních, např.:

- Na úrovni základní školy by se žáci měli učit o kulturách a tradicích jiných zemí EU, např. o jejich jazycích, jídle, hudbě či svátcích, o zeměpise těchto zemí, ale i o tradičních oděvech a tancích.
- Na úrovni středoškolského vzdělání by se studenti měli seznámit s větším množstvím konkrétních faktů o EU a začít rozvíjet svůj smysl pro občanskou odpovědnost. Soubor nástrojů by měl pokrývat témata zahrnující historii EU, její hlavní úspěchy (např. podíl na zachování míru), orgány a instituce EU, politiku EU, volby do EP, mediální gramotnost a kritické myšlení o aktuálních zprávách a informace o tom, co obnáší aktivní občanství.
- Pro terciární vzdělávání by měl soubor nástrojů zahrnovat hlubší informace, například o politikách EU, politických strukturách, hospodářství, trhu práce, otázkách sociální politiky, mobilitě a právech a sociálním partnerství. Mohly by sem patřit také nástroje zaměřené na konkrétní profesní skupiny, například na novináře nebo na místní či regionální politiky.

5.8. Důležitá a klíčová úloha učitelů

5.8.1. Učitelé hrají velmi důležitou úlohu architektů budoucnosti. Je proto nezbytné připravit pro ně zvláštní program, který zohlední konkrétní situaci a potřeby v členských státech. Mnozí učitelé dnes nemají dostatečné znalosti o EU a dostatečnou sebedůvěru k tomu, aby o EU ve svých třídách učili.

5.8.2. Učitelé potřebují Evropě lépe porozumět, aby byli připraveni vyučovat o Evropě žáky již od raného věku. Jedním z cílů vzdělávání učitelů by mělo být, aby učitelé získali lepší porozumění o institucionálním procesu integrace a dokázali jej s pomocí nového didaktického přístupu lépe objasnit studentům. Budou se také muset vypořádat s novými didaktickými koncepcemi vzdělávání.

5.8.3. EHSV vítá modernizovanou a centralizovanou platformu zvanou Evropa pro školy⁽²¹⁾, která byla nedávno spuštěna na portálu EUROPA. Platforma Evropa pro školy, která se zaměřuje především na žáky základních a středních škol, jejich učitele a rodiče, shromažďuje na jednom místě hry, kvízy i vzdělávací a výukové materiály vyvinuté Evropskou komisí a dalšími orgány a zaměřené na EU a její přínosy pro evropské občany. **eTwinning** je největší komunita učitelů na světě. Přes **680000 učitelů** se zaregistrovalo na eTwinning, což jim umožňuje vytvářet společné projekty a zlepšovat dovednosti své i svých žáků. Tato komunita je zásadní při budování evropského pocitu sounáležitosti. Učitelé by o tomto nástroji měli být lépe informováni.

5.8.4. Podle EHSV by mělo být možné, aby jisté instituce, které jsou finančně podporovány EU, zejména Evropský univerzitní institut a Evropská univerzita, zajistily všem školitelům učitelů v EU školení o evropských otázkách. Studenti programu Erasmus+⁽²²⁾ a akademici zapojení do programu Jean Monnet by navíc měli na školách hrát důležitou úlohu velvyslanců EU.

⁽²¹⁾ Evropa pro školy.

⁽²²⁾ Úř. věst. C 228, 5.7.2019, s. 68.

5.8.5. EHSV také pokládá za důležité, že Evropská komise zřídila tzv. testovací učitelský panel, který zahrnuje po jednom učiteli ze základních a středních škol ze všech členských států, jež vybírají zastoupení Evropské komise. Panel poskytuje poradenství ohledně obsahu a formy vzdělávacích materiálů vypracovaných útvary Evropské komise. To by mohlo pomoci zajistit, aby nabízené materiály odrážely současné trendy a potřeby.

5.8.6. Kromě vzdělávání o Evropě v oblasti vzdělávání je důležité i to, aby byly informace rovněž přístupné široké veřejnosti, například ve veřejných knihovnách a na jiných veřejných místech.

V Bruselu dne 17. července 2019.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Luca JAHIER

Stanovisko**Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Zajištění souladu mezi politikami v oblasti klimatu a energetiky z pohledu průmyslových odvětví (stanovisko z vlastní iniciativy)**

(2019/C 353/10)

Zpravodaj: **Aurel Laurențiu PLOSCEANU**Spoluzpravodaj: **Enrico GIBELLIERI**

Rozhodnutí plenárního shromáždění	24.1.2019
Právní základ	čl. 32 odst. 2 jednacího řádu stanovisko z vlastní iniciativy
Odpovědný orgán	Poradní komise pro průmyslové změny (CCMI)
Přijato v CCMI	3.6.2019
Přijato na plenárním zasedání	17.7.2019
Plenární zasedání č.	545
Výsledek hlasování (pro/proti/zdrželi se hlasování)	148/3/3

1. Závěry a doporučení

1.1. Evropská průmyslová odvětví náročná na zdroje a energii mají pro průmyslové hodnotové řetězce v EU strategický význam. V rámci politiky EU pro zmírnění změny klimatu musejí projít zásadní přeměnou směřující k neutralitě z hlediska klimatu do roku 2050 a do této přeměny se musí rozsáhle investovat.

1.2. Účelem stávajícího systému pro obchodování s emisemi (ETS) je stimulovat tyto investice stanovením ceny emisí skleníkových plynů, na kterou jsou kladeny protichůdné požadavky: 1) dosažení cílů v oblasti klimatu vyžaduje vyšší ceny, avšak 2) vnější konkurenceschopnost průmyslových odvětví náročných na zdroje a energii vyžaduje jejich přizpůsobení se nízkým, nebo dokonce nulovým cenám vnějších konkurentů.

1.3. Za současného stavu rozdílných cen emisí skleníkových plynů na celosvětových trzích je EHSV znepokojen rizikem úniku uhlíku či ztrátou investic (při provedení výroby nebo investic tam, kde se ETS neuplatňuje) v průmyslových odvětvích náročných na zdroje a energii a z toho plynoucích ztrát pracovních míst.

1.4. EHSV v předchozím stanovisku ⁽¹⁾ vyzval k vytvoření celosvětového systému pro obchodování s emisemi, aby byly pro průmyslová odvětví náročná na zdroje a energii nastoleny v mezinárodní hospodářské soutěži rovné podmínky. Naděje vkládaná do této možnosti nebyla dosud naplněna.

1.5. EHSV považuje za důležité zajistit soulad mezi politikami v oblasti průmyslu a energetiky s politikou v oblasti změny klimatu s cílem mobilizovat rozsáhlé investice, jež vyžaduje přechod na ekonomický model s nulovými emisemi uhlíku pro průmyslová odvětví náročná na zdroje a energii, který by měl být „spravedlivým přechodem“, do jehož vymezení a provádění se aktivně zapojí sociální partneři.

(¹) Úř. věst. C 71, 24.2.2016, s. 57, odstavec 1.9.

1.6. Investice EU a členských států by měly mít vliv na výzkum, vývoj a inovace a zavádění nízkouhlíkových až bezuhlíkových technologií pro průmyslová odvětví náročná na zdroje a energii, včetně dodatečné výroby elektrické energie, kterou vyžadují, a na vzdělávání a odbornou přípravu jejich pracovníků. V příštím víceletém finančním rámci (2021–2027) by tudíž měly být navýšeny jak finanční prostředky určené k tomuto účelu v návrhu Komise na Program InvestEU, tak finanční prostředky pro ostatní související investiční programy.

1.7. EHSV má v úmyslu přispět k úvahám o dlouhodobé průmyslové strategii požadované Evropskou radou⁽²⁾ přezkoumáním technické a právní proveditelnosti jedné z mnoha možností politiky, která je v současnosti ve veřejné sféře: provádění kompenzačních opatření v oblasti přeshraničního obchodu, pokud jde o vnitřní cenu emisí skleníkových plynů, na základě obsahu emisí skleníkových plynů v základních kovech, chemických látkách a materiálech obsažených v průmyslovém zboží. Poukazuje na to, že již v roce 2014 ve svém stanovisku z vlastní iniciativy *Tržní nástroje pro přechod EU na nízkouhlíkové hospodářství účinně využívající zdroje*⁽³⁾ upozorňoval na to, že je nutné takový mechanismus přezkoumat a případně zavést, Komise ani Rada však na jeho doporučení náležitě nereagovaly.

1.8. EHSV doporučuje Komisi, aby prohloubila své úvahy ohledně této a dalších možností politiky, jako jsou reformovaný systém obchodování s emisemi, regulační opatření na hranicích v souvislosti s uhlíkem⁽⁴⁾ či sazba DPH upravená podle uhlíkové náročnosti⁽⁵⁾, a aby je porovnála s ohledem na:

- vliv na únik uhlíku či ztrátu investic v budoucnosti v případě vyšších cen a nižší dostupnosti povolenek systému ETS v EU,
- právní jistotu dodržování pravidel Světové obchodní organizace (WTO),
- přijatelnost na straně obchodních partnerů,
- technickou proveditelnost, zejména s ohledem na existenci celosvětově přijímaných účetních standardů a norem pro měření a spolehlivých a uznávaných databází.

1.9. EHSV rovněž Komisi doporučuje, aby včas zahájila konzultace s hlavními obchodními partnery EU a zjistila jejich názory na zvažované možnosti.

2. Obecné připomínky

2.1. Dilema politiky v oblasti klimatu vztahující se k průmyslovým odvětvím náročným na zdroje a energii

Politika v oblasti klimatu čelí přirozeným obtížím.

2.1.1. Na jednu stranu je ambiciózním záměrem této politiky snižovat emise skleníkových plynů (ze spalování fosilních paliv i z průmyslových procesů). Cílem EU je dosáhnout do roku 2050 uhlíkové neutrality, k čemuž vyzývá sdělení Komise „Čistá planeta pro všechny“. Díky tomuto snižování by se nárůst teploty v rámci globálního oteplování měl držet výrazně pod 2 °C a pokud možno i pod 1,5 °C, a to způsobem, který je slučitelný se zemědělstvím schopným uživit lidstvo. Velmi účinným nástrojem tržního hospodářství je stanovení ceny emisí skleníkových plynů. Tímto způsobem mohou hospodářské subjekty buď se ziskem investovat do zařízení či procesů určených na úsporu emisí (včetně zachycování, ukládání a využívání uhlíku), nebo mohou ušetřit peníze snížením své spotřeby materiálů (např. používáním trvanlivějších výrobků) nebo přechodem k nakupování materiálů, které produkují méně emisí skleníkových plynů (jako jsou recyklované materiály). Aby tato metoda byla účinná, musí být cena emisí skleníkových plynů dostatečně vysoká a předvídatelná, aby stimulovala investice nebo změnu vzorců chování.

2.1.2. Na druhou stranu náklady na energii představují vysoký podíl celkových nákladů průmyslových odvětví náročných na zdroje a energii: 25 % u oceli, 22–29 % u hliníku⁽⁶⁾, 25–32 % u skla⁽⁷⁾.

⁽²⁾ Závěry Evropské rady ze dne 22. března 2019, EUCO 1/19.

⁽³⁾ Úř. věst. C 226, 16.7.2014, s. 1.

⁽⁴⁾ Usnesení Evropského parlamentu ze dne 16. prosince 2015 o rozvoji udržitelného evropského průmyslu základních kovů (2014/2211(INI)).

⁽⁵⁾ A. Gerbeti, CO₂ in goods and European industrial competitiveness (CO₂ obsažený ve zboží a konkurenceschopnost evropského průmyslu), Editoriale Delfino (2014) a A. Gerbeti, A Symphony for energy: CO₂ in goods (Symfonie pro energetiku: CO₂ obsažený ve zboží), Editoriale Delfino (2015).

⁽⁶⁾ A. Marcu, W. Stoefs: „Study on composition and drivers of energy prices and costs in selected energy-intensive industries“ (Studie struktury cen energií a nákladů na energie ve vybraných průmyslových odvětvích náročných na energii a faktorů, jež je ovlivňují). CEPS, 2016, k dispozici zde: <http://ec.europa.eu/DocsRoom/documents/20355>

⁽⁷⁾ C. Egenhofer, L. Schrefler: „Study on composition and drivers of energy prices and costs in energy-intensive industries. The case of the flat glass industry“ (Studie struktury cen energií a nákladů na energie v průmyslových odvětvích náročných na energii a faktorů, jež je ovlivňují. Příklad odvětví plochého skla), CEPS, 2014, k dispozici zde: <https://www.ceps.eu/system/files/Glass.pdf>

2.1.3. Pokud se náklady na energii zvýší z důvodu vysoké ceny přidělené emisím skleníkových plynů v EU v porovnání s cenami v jiných částech světa a z důvodu rozsáhlých a včasných investic do technologií s nízkými či nulovými emisemi v průmyslových odvětvích náročných na zdroje a energii a v souvisejících kapacitách pro výrobu elektřiny, dopravu a uskladnění potřebných k jejich zásobování⁽⁸⁾, jež způsobují vysoké náklady na amortizaci, ohrozí to vnější konkurenceschopnost průmyslových odvětví náročných na zdroje a energii sídlících v EU. I přes své úsilí o energetickou účinnost budou nakonec vyrábět za vyšší ceny než jejich vnější konkurenti. Na těchto trzích s velmi standardizovanými produkty vede vyšší cena ke ztrátě podílu na trhu a souvisejících pracovních míst. Pokud k tomu dojde, emise skleníkových plynů se jednoduše přesunou od výrobců v EU k výrobcům v jiných částech světa (kteří často dosahují menší energetické účinnosti), což má (přínejlepším) nulový efekt na celosvětové emise skleníkových plynů. Tomuto jevu se říká „únik uhlíku“. V globálním konkurenčním prostředí, kde je cena emisí skleníkových plynů nulová, se to promítá do nutnosti stanovit co nejnižší cenu za uhlík, a to i v nulové výši.

Tento jev je spojen se „ztrátou investic“. I při nízké ceně emisí skleníkových plynů v EU již nejistota jejího vývoje brzdí investice do údržby a modernizace průmyslových objektů v odvětvích náročných na zdroje a energii, což vede k další velmi znepokojující ztrátě konkurenceschopnosti výrobců EU. Ztráta investic průmyslových odvětví náročných na zdroje a energii, která sídlí v EU, by se dramaticky zvýšila, kdyby ceny emisí skleníkových plynů byly nejen kolísavé, ale navíc vysoké.

2.1.4. Systém obchodování s emisemi (ETS) je současným pokusem EU o stanovení ceny emisí skleníkových plynů. Z větší části je neúčinný: cena emisí skleníkových plynů je již několik let velmi nízká (přestože v poslední době vzrostla), avšak je dostatečně kolísavá na to, aby způsobila ztrátu investic. Kromě toho je složitý a obsahuje mnoho výjimek. Jedním ze strukturálních důvodů této neúčinnosti a složitosti může být skutečnost, že systém ETS nebyl schopen vyřešit výše uvedené přirozené potíže spojené s protichůdnými požadavky na vysoké a nízké ceny emisí skleníkových plynů.

Může tak vyvstat potřeba vyřešit toto dilema a uvést v soulad protichůdné politické cíle, jimiž jsou 1) zmírnění změny klimatu a 2) vnější konkurenceschopnost evropských průmyslových odvětví náročných na zdroje a energii, přičemž bude věnována pozornost i všem dalším cílům politiky v rámci dlouhodobé průmyslové strategie požadované Evropskou radou, jako je volné a spravedlivé obchodování.

2.2. Přeshraniční nápravná opatření jako možné řešení

2.2.1. Možnost upřednostňovaná orgány EU, která má toto dilema vyřešit, spočívá v jediném, globálním systému pro obchodování s emisemi, jenž by nastavil celosvětovou cenu emisí skleníkových plynů. Naděje vkládaná do této možnosti však vedla ke zklamání. Nedávný geopolitický vývoj směrem k unilateralismu dává jen malou šanci, že by bylo celosvětové dohody dosaženo včas.

Ustanovení vytyčená Evropskou komisí (využití výnosů ze systému ETS pro průmysl, podpora inovací, bezplatné povolenky, oprávnění členských států kompenzovat nepřímé náklady...) nemusí zajistit dostatečnou ochranu proti úniku uhlíku a ztrátě investic v situaci asymetrických politik v oblasti klimatu a zvyšujících se ambicí EU v oblasti klimatu. Právě proto se ozvalo několik hlasů vyzývajících k přijetí alternativních přístupů, které coby možné řešení povedou ke sladění cílů politiky v oblasti klimatu s vnější konkurenceschopností průmyslových odvětví náročných na zdroje a energii. Tyto přístupy se vztahují ke konceptu kompenzačních opatření v oblasti přeshraničního obchodu, jak je vymezuje Světová obchodní organizace (WTO). Cílem tohoto stanoviska je prozkoumat technickou a právní proveditelnost této možnosti prostřednictvím konkrétního návrhu.

2.3. Právní zásady WTO: kompenzační opatření v oblasti přeshraničního obchodu pro vnitrostátní spotřební daně by neměla diskriminovat vnější hospodářské subjekty.

2.3.1. Princip kompenzačních opatření v oblasti přeshraničního obchodu je následující: když je v jurisdikci zavedena vnitřní spotřební daň, existuje riziko, že místní výrobci (na něž se tato daň vztahuje) budou v nevýhodě oproti vnějším konkurentům (na něž se tato daň nevztahuje), a to na vnitřním trhu (kde je konkurence mezi místními výrobci a dovozci) i na vývozních trzích. Orgány této jurisdikce mohou obnovit spravedlivost hospodářské soutěže 1) uvalením daně na dovážené zboží a 2) vrácením daně na vyvážené zboží.

⁽⁸⁾ Podle studie, jejímž autorem je T. Wyns („Industrial Value Chain: A Bridge towards a Carbon Neutral Europe“ (Průmyslový hodnotový řetězec: most k uhlíkové neutrální Evropě), VUB-IES, 2018, k dispozici na <https://www.ies.be/node/4758>) a jež mapuje 11 evropských průmyslových odvětví náročných na zdroje a energii, by rozsáhlé zavádění technologických směrů s nízkými emisemi CO₂ vyžadovalo 2980 až 4430 TWh dodatečné elektrické energie ročně.

2.3.2. WTO přijala kompenzační opatření v oblasti přeshraničního obchodu týkající se výrobků, po splnění určitých podmínek a po jejich přezkumu z roku 1970 ⁽⁹⁾ (Zpráva pracovní skupiny pro kompenzační opatření v oblasti přeshraničního obchodu), jako legální, aniž by byly vysloveny jakékoli obavy ohledně protekcionismu. Podle těchto podmínek nesmí diskriminovat vnější hospodářské subjekty (články II-2a, III-2 a VI-4 dohody GATT (Všeobecná dohoda o clech a obchodu) ⁽¹⁰⁾), což v tomto případě znamená, že z dováženého zboží by se neměla platit vyšší daň než ze zboží od místních výrobců a daň z vyváženého zboží by neměla přesahovat daň, která již byla zaplacená na místním trhu.

2.4. **Plánované mechanismy: transparentní účetní systém pro vývozce; dovozci platí pouze za obsah emisí skleníkových plynů v základních materiálech**

2.4.1. Mechanismy, které mají přizpůsobit obecnou koncepci kompenzačních opatření v oblasti přeshraničního obchodu kontextu emisí skleníkových plynů, jsou následující:

- za účelem určení částky, která má být navržena vývozci, sleduje transparentní účetní systém emise skleníkových plynů obsažené v jednotlivých průmyslových výrobcích a uvádí je v rámci celého hodnotového řetězce jako doplňkový řádek na fakturách;
- dovozci platí za emise skleníkových plynů obsažené v základních materiálech použitých k výrobě průmyslových výrobků, avšak nikoli za emise skleníkových plynů použitých k jejich přeměně nebo úpravě ani za jejich logistické přesuny. Jedná se o velmi dobře přizpůsobení, poněvadž v základních materiálech, z nichž jsou vyrobeny průmyslové výrobky, je více než 90 % emisí skleníkových plynů. Tato skutečnost poskytuje nesporný důkaz pro celní orgán, který určuje daňový základ (povaha a váha jednotlivých materiálů). Rovněž dává malou výhodu dovozcům, aby nemohli tvrdit, že jsou diskriminováni.

Tyto mechanismy jsou představeny a podrobněji rozebrány níže.

2.5. **Vrácení ceny emisí skleníkových plynů obsažených ve vyváženém zboží je předmětem účetnictví**

2.5.1. Systém by měl vypadat následovně: V případě, že průmyslové odvětví náročné na zdroje a energii musí zaplatit za své emise skleníkových plynů (ať už formou povolenek systému ETS zakoupených za proměnlivou cenu za kilogram ekvivalentu CO₂ na trhu, nebo v podobě uhlíkové daně za pevně stanovenou cenu), musí tuto platbu (a příslušné množství emisí skleníkových plynů) zaznamenat do svého účetního systému a vyúčtovat ji svým zákazníkům na fakturách (včetně amortizace emisí skleníkových plynů obsažených v jeho zařízení). Takto by se znovu využil stávající propracovaný systém účtování skleníkových plynů, který byl vytvořen v EU pro výpočet bezplatných povolenek pro systém ETS a který je nesporným přínosem. Zkušenosti s DPH získané za posledních více než 50 let by měly ukázat technickou proveditelnost tohoto systému přenášení nákladů.

2.5.2. Zbývá stanovit místo v dodavatelském řetězci, kde by tato platba měla být zahrnuta do faktur. Kdyby byla přenesena na konečného spotřebitele, mělo by to tyto důsledky:

- navrhovaný systém by se přiblížil modelu vnitřní daně ze spotřeby, jako jsou DPH nebo spotřební daně, v jejímž případě WTO výslovně uznala legitimitu kompenzačních opatření v oblasti přeshraničního obchodu, díky čemuž by se zvýšila právní jistota;
- zabránilo by se penalizaci středně velkých podniků;
- stimulovalo by se chování spotřebitelů ve prospěch možností šetrnějších ke klimatu.

2.5.3. Pokud nějaká společnost vyveze zboží, které zahrnuje náklady na emise skleníkových plynů, musí poté ze svého účetního systému vyvodit emise skleníkových plynů obsažené ve vyváženém výrobku a obdrží za obsah od státu náhradu (buď opětovným prodejem odpovídajících povolenek systému ETS na trhu, nebo vrácením uhlíkové daně) za množství emisí skleníkových plynů obsažených ve výrobku.

2.5.4. Pokud by bylo zachováno stávající přidělování bezplatných povolenek v rámci systému pro obchodování s emisemi výrobcům v EU, kteří dosáhli nejlepších výsledků, byla by tato náhrada vyplacena podle průměrných nákladů na povolenku v systému pro obchodování s emisemi v rozsahu hospodářství EU, a to na základě ceny na hotovostním trhu a podílu bezplatných povolenek vydaných výrobcům v EU.

⁽⁹⁾ GATT, „Report by the Working Party on Border Trade Adjustments“ (Zpráva pracovní skupiny pro kompenzační opatření v oblasti přeshraničního obchodu), 1970, k dispozici zde: https://www.wto.org/gatt_docs/English/SULPDF/90840088.pdf, konkrétně § 4, 11 a 14.

⁽¹⁰⁾ K dispozici zde: https://www.wto.org/english/res_e/booksp_e/analytic_index_e/gatt1994_e.htm

2.5.5. Tento účetní systém dokládá, že vývozci jsou vráceny přesné náklady na všechny emise skleníkových plynů, které byly do výrobu začleněny v rámci celého dodavatelského řetězce. Vývozce tím nezískává nepatřičnou výhodu, tudíž je systém v souladu s požadavky WTO. Tuto spravedlivost je snazší dokázat na jednotlivých případech, kdy je cena za emise skleníkových plynů pevně stanovená (jako v případě uhlíkové daně). Platí to však jen v průměru nacházejícím se mezi spekulanty na trzích pro obchodování s emisemi, kteří mají štěstí, a těmi, kteří mají smůlu, a mezi vysoce výkonnými a málo výkonnými výrobci v EU, kteří dostávají různá množství bezplatných povolenek, pokud je cena emisí skleníkových plynů proměnlivá (jako v případě trhu pro obchodování s emisemi).

2.6. **Nápravné prostředky pro dovážené zboží mohou být založeny na obsahu emisí skleníkových plynů v zahrnutých základních kovech, chemických látkách či materiálech**

2.6.1. Obsah emisí skleníkových plynů v průmyslovém zboží lze nalézt především v materiálech, které jej tvoří.

Obsah emisí skleníkových plynů v průmyslovém zboží může být rozdělen do tří hlavních složek, z nichž každá odpovídá jiné kategorii operací přidávajících hodnotu:

- obsah emisí skleníkových plynů v základních kovech, chemických látkách a materiálech, které přímo či nepřímo tvoří daný výrobek (např. ocel, ethylen, benzen, amoniak, kyselina chlorovodíková, sklo, dřevo...),
- obsah emisí skleníkových plynů v průmyslových postupech, které přeměňují a utvářejí základní kovy, chemické látky či materiály (např. polymerizace, tvarování, obrábění, řezání, ...),
- obsah emisí skleníkových plynů v logistice v rámci pracovního místa nebo mezi jednotlivými pracovními místy v různých fázích přidávání hodnoty.

Velká většina obsahu emisí skleníkových plynů v průmyslovém výrobku spočívá v začleněných základních kovech, chemických látkách a materiálech (obzvláště když nejsou recyklovány). Příklad strojově zpracovaného kusu oceli, v němž činí energie použitá při zpracování 2,8 kWh⁽¹⁾, zatímco energie obsažená přímo v materiálu⁽²⁾ je 117 kWh, tedy 40krát vyšší, názorně ukazuje rozměr relativní váhy jednotlivých složek. V případě hnojiv, plastů, elastomerů, rozpouštědel, maziv a textilních vláken se převládající část obsahu skleníkových plynů v konečných výrobcích nachází v základních chemických látkách, z nichž byly vyrobeny, což lze odvodit z jejich složení. To znamená, že celkový obsah emisí skleníkových plynů v průmyslovém výrobku lze přibližně stanovit jako obsah emisí skleníkových plynů v obsažených základních kovech, chemických látkách a materiálech⁽³⁾.

2.6.2. **Výpočet nápravného opatření platného pro dovážené zboží**

2.6.2.1. Aby celní orgány odpovědné za řízení kompenzačních opatření v oblasti přeshraničního obchodu pracovaly účinně a s právní jistotou, a to s ohledem na sebe i na dovozní společnost jednající v dobré víře, je třeba stanovit daňový základ i sazbu daně s minimálním prostorem pro výklad či právní spory.

Sazba daně má s ohledem na ceny emisí skleníkových plynů buď podobu požadavku na koupi povolenek systému ETS na množství emisí skleníkových plynů obsažených v dováženém výrobku za cenu za povolenku ve stejné výši, jako je náhrada pro vývozce (v případě systému založeného na trhu), nebo uhlíkové daně (v režimu s pevně stanovenou sazbou).

2.6.2.2. Daňový základ musí být ověřitelný analýzou samotného dováženého zboží, což je nejméně sporný důkaz. V dotčeném případě by ideálním daňovým základem byl celkový obsah emisí skleníkových plynů v dováženém zboží.

Určení celkového obsahu emisí skleníkových plynů v průmyslovém výrobku je náročné z důvodu složitosti všech operací přidávajících hodnotu, jež byly na výrobku provedeny v rámci celého hodnotového řetězce a z nichž mnohé na samotném výrobku nezanechají stopu.

Navrhovanou možností je použít jednoduchou, ale funkční metodu pro odhad uvedenou výše: celkový obsah emisí skleníkových plynů v dováženém zboží lze přibližně určit podle obsahu emisí skleníkových plynů v obsažených základních kovech, chemických látkách a materiálech, což se omezuje na ty, které představují více než např. 1 % celkové hmotnosti. Mikroelektronika, která i přes malou hmotnost vytváří značné množství emisí skleníkových plynů, by byla přesto do výpočtu začleněna.

⁽¹⁾ Yohei Oda, et al.: „Energy Consumption Reduction by Machining Process Improvement“ (Snížení spotřeby energie zlepšením způsobu obrábění), 3. konference organizace CIRP, 2012, k dispozici zde: <http://isiarticles.com/bundles/Article/pre/pdf/17172.pdf>

⁽²⁾ Inventory of Carbon and Energy (databáze ICE; Katalog uhlíku a energie), k dispozici zde: <http://www.circularecology.com/embodyed-energy-and-carbon-footprint-database.html>

⁽³⁾ Tyto emise jsou obecně pozitivní. V případě udržitelně pěstovaných biologických materiálů (např. dřeva) mohou být negativní.

Celkový obsah emisí skleníkových plynů v materiálech přítomných ve výrobku se vypočítá následovně: hmotnost jednotlivých druhů základních kovů, chemických látek či materiálů přítomných ve výrobku ve významném rozsahu se vynásobí intenzitou emisí skleníkových plynů tohoto základního kovu, chemické látky či materiálu (jedná se o emise skleníkových plynů obsažených v každém kilogramu daného základního kovu, chemické látky či materiálu).

U většiny základních kovů, chemických látek a materiálů byla určena průměrná intenzita emisí skleníkových plynů na úrovni jednotlivých zemí. Tyto údaje jsou k dispozici v řadě veřejně přístupných databází (uvedených např. v protokolu o skleníkových plynech ⁽¹⁴⁾) založených na zpracovaných metodikách posuzování životního cyklu, a to i v případě Číny.

2.6.2.3. Za účelem podpory a ocenění nižší intenzity emisí skleníkových plynů v jednotlivých provozovnách a rovněž zveřejnění údajů se navrhuje následující mechanismus založený na pozitivní spirále.

- Pokud výrobce může spolehlivě prokázat svou skutečnou intenzitu emisí skleníkových plynů, pak tato hodnota platí pro jeho výrobky dovážené do EU. Jestliže však žádné takové spolehlivé údaje neposkytne, bude použita průměrná intenzita emisí skleníkových plynů pro zemi původu, přičemž tento průměr bude vypočítán ze zbývajících výroby a zbývajících emisí skleníkových plynů poté, co byly odečteny emise těch, kteří poskytli spolehlivé údaje.
- Tím pádem se výrobci v dané zemi, kteří jsou nejšetrnější ke klimatu, zapojí do tohoto účetního postupu jako první (aby nebyli sankcionováni uplatněním vnitrostátního průměru). Z tohoto důvodu se po vyčlenění těchto „čestných“ výrobců z výpočtu celostátní průměr časem zhorší, což pobídne další výrobce, aby také poskytli spolehlivé údaje.

2.6.2.4. EU by navíc mohla poskytnout technickou podporu zahraničním společnostem při zavádění spolehlivých požadovaných účetních systémů pro emise skleníkových plynů a zaujímat tak i nadále stávající přátelský postoj vůči obchodním partnerům.

2.6.2.5. Aby se zabránilo bezohledným subjektům v neoprávněném přiřazování nízké intenzity emisí skleníkových plynů z jednoho zařízení na výrobu jiného, bylo by možné vytvořit a využívat systém výsledovatelnosti, založený například na technologii blockchain.

V Bruselu dne 17. července 2019.

Předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Luca JAHIER

⁽¹⁴⁾ Úplný seznam databází, jež obsahují údaje o emisích skleníkových plynů pro různé materiály a procesy, je k dispozici zde: <http://www.ghgprotocol.org/life-cycle-databases>

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Podpora krátkých a alternativních potravinových řetězců v EU – úloha agroekologie**(stanovisko z vlastní iniciativy)**

(2019/C 353/11)

Zpravodajka: **Geneviève SAVIGNY**

Rozhodnutí plenárního shromáždění	24.1.2019
Právní základ	Článek 32 jednacího řádu stanovisko z vlastní iniciativy
Odpovědná sekce	Zemědělství, rozvoj venkova, životní prostředí
Přijato v sekci	28.6.2019
Přijato na plenárním zasedání	17.7.2019
Plenární zasedání č.	545
Výsledek hlasování (pro/proti/zdrželi se hlasování)	135/7/21

1. Závěry a doporučení

1.1. EHSV v tomto stanovisku poukazuje na to, že krátké řetězce a agroekologie představují pro evropské zemědělství nové horizonty. Již přes 50 let se tyto inovativní přístupy, i když odporovaly globalizaci potravinových systémů, strukturují, zabývá se jimi mnoho vnitrostátních a evropských výzkumných programů, jejich rozvoj je podporován z veřejných a soukromých prostředků a stále více zemědělců se k těmto systémům připojuje. Agroekologie a krátké řetězce tím potvrzují, že jsou schopné řešit výzvy v oblasti potravin a jsou z tohoto hlediska přínosné. Mohly by se stát základním pilířem politiky zaměřené na vytvoření udržitelných potravinových systémů a dosažení cílů udržitelného rozvoje do 10 let (do roku 2030).

1.2. V celé Evropě se rozvíjejí inovativní systémy, které přibližují spotřebitele a výrobce, jako např. *komunitou podporované zemědělství*, a další formy „bedýnek“. Řada těchto výrobců provozuje ekologické zemědělství nebo jiné neoznačované druhy metod, které jsou šetrné k životnímu prostředí. Místní a regionální orgány se v tomto směru často angažují a zavádějí místní systémy řízení v oblasti potravin, do nichž jsou zapojeny různé subjekty, a konkrétně podporují využívání místních produktů v zařízeních hromadného stravování. Prodej v rámci krátkých řetězců představuje skutečnou příležitost pro malé struktury k tomu, aby zvýšily přidanou hodnotu a ziskovost zemědělských podniků. Tento návrat- k místním systémům vytváří pracovní místa a místní dynamiku, a zemědělci, kteří jsou do nich zapojeni, se v nich silně angažují. Pro spotřebitele se jedná o zdroj čerstvých a kvalitních produktů, které mají svou historii a opírají se o bohaté mezilidské vztahy. Je to také způsob, jak se zajímat o výživu a hodnotu produktů a zlepšovat své znalosti v této oblasti.

1.3. Tato metoda produkce a distribuce není vhodná pro všechny zemědělské podniky, a to z důvodu druhu výroby, zeměpisné polohy nebo nedostatečného počtu městských obyvatel, kteří by mohli spotřebovat například všechno víno či olivový olej z určité oblasti intenzivně využívané pro zemědělství. Rovněž neuspokojuje potřeby, co se týče potravin, které nejsou vyráběny místně. V případě delších řetězců slouží evropské systémy označování kvality (chráněné zeměpisné označení, chráněné označení původu, zaručená tradiční specialita) k identifikaci a zhodnocení produktu, což spotřebitelům usnadňuje výběr.

1.4. V této souvislosti EHSV vnímá vznik agroekologie jako nový potravinový a zemědělský model. Agroekologie jako věda, technologie a sociální hnutí přistupuje k potravinovému systému jako k celku a jejím cílem je přiblížit výrobce k prostředí kolem něj a zachovat či dokonce obnovit složitou a rozmanitou strukturu zemědělsko-ekologického sociálního systému. Agroekologii podporuje FAO a představuje téma řady výzkumů a konferencí. V Evropě se intenzivně rozvíjí v rámci vnitrostátních programů rozvoje zemědělství, a to i na institucionální úrovni.

1.5. EHSV se domnívá, že agroekologie představuje cíl, k němuž musí směřovat evropské zemědělství, jehož rozvoj nutně závisí na zachování přírodních zdrojů. Úsilí o omezování vstupů, o revitalizaci půdy, o zavádění rozmanitých plodin a o ochranu biologické rozmanitosti, které je inspirováno propracovanými modely, jako je ekologické zemědělství (nikoli „průmyslové“ ekologické zemědělství, které představuje negativní vzor), permakultura a jiné tradiční zemědělské systémy, je třeba podporovat a zhodnocovat.

1.6. EHSV požaduje, aby byl agroekologický projekt rozvíjen na úrovni EU a mohl se opírat o strukturovaný akční plán s pomocí různých nástrojů na místní, regionální a evropské úrovni. Rámec k tomuto projektu může poskytnout komplexní politika v oblasti potravin, kterou EHSV podporuje. Mezi důležitá opatření patří:

- zpřístupnit finanční prostředky k zajištění nezbytného individuálního či společného vybavení (druhý pilíř SZP),
- uplatňovat právní předpisy týkající se potravin tak, aby byly uzpůsobeny pro malé producenty a byly flexibilní pro malovýrobu, stejně jako požadavky na označování atd.,
- zřídit nebo posílit vhodné vzdělávací a poradenské služby určené pro zpracování, přímý prodej a agroekologii,
- podporovat sítě pro výměnu zkušeností mezi zemědělci,
- orientovat výzkum na agroekologii a na potřeby producentů v krátkých řetězcích,
- na jednotlivých územích musí být zavedena vhodná pravidla hospodářské soutěže, aby bylo možné zásobovat zařízení hromadného stravování z krátkých a místních řetězců.

2. Úvod

2.1. Ve dvou stanoviscích EHSV⁽¹⁾ se poukazovalo na potřebu vytvořit komplexní politiku EU v oblasti potravin, jež by se opírala o několik pilířů a mimo jiné i o rozvoj kratších potravinových řetězců.

2.2. Na místní a regionální úrovni vzniká stále více iniciativ na podporu alternativních potravinových systémů a krátkých potravinových řetězců. Komplexní politika v oblasti potravin by měla vycházet ze společné správy, měla by této správě dodávat podněty a rozvíjet ji, a to na všech úrovních – místní, regionální, celostátní a evropské. Takový přístup by umožnil vytvořit rámec, jenž by přispíval k rozvoji těchto iniciativ, a to bez ohledu na jejich šíři. Tento přístup je nezbytný pro dosažení cílů udržitelného rozvoje v Evropě.

2.3. V této souvislosti se agroekologie jeví jako nový model v oblasti zemědělství a potravinové produkce, který napomáhá rozvoji těchto nových způsobů zásobování potravinami a jejich produkce.

2.4. Cílem tohoto stanoviska je sledovat vytváření bližších vazeb mezi producenty a spotřebiteli v kratších řetězcích a rozvoj agroekologie, aby bylo možné určit podmínky a nástroje, které by nasměrovaly potravinový systém k úplnému dosažení cílů udržitelného rozvoje.

3. Rozvoj krátkých řetězců

3.1. V rámci politik rozvoje venkova používá Evropská unie tuto definici (nařízení (EU) č. 1305/2013): „dodavatelský řetězec zahrnující omezený počet hospodářských subjektů, které se zavázaly ke spolupráci, místnímu hospodářskému rozvoji a úzkým zeměpisným a společenským vazbám mezi producenty, zpracovateli a spotřebiteli“⁽²⁾.

(1) Stanovisko EHSV *Udržitelnější potravinové systémy* (Úř. věst. C 303, 19.8.2016, s. 64) a stanovisko EHSV *Příspěvek občanské společnosti k vypracování komplexní politiky EU v oblasti potravin* (Úř. věst. C 129, 11.4.2018, s. 18).

(2) Nařízení (EU) č. 1305/2013.

3.2. Distribuce potravin prošla od konce 90. let výraznými změnami. Lepší osvěta v oblasti výživy a opakující se krize týkající se zdravotně závadných potravin způsobené špatnými zemědělskými a zemědělsko-zpracovatelskými postupy vedly k tomu, že stále více spotřebitelů má nová kritéria kvality, mezi něž patří i zdraví a udržitelný rozvoj⁽³⁾. Deregulace zemědělských trhů, velké kolísání cen, které jsou často nižší než výrobní náklady, a nízké příjmy v zemědělství vedou některé zemědělce reagující na rostoucí zájem spotřebitelů o zdravé a kvalitní potraviny k novým metodám produkce a uvádění produktů na trh. Diverzifikace se objevuje v celém řetězci od produkce až ke spotřebě. Vznikají nové způsoby zemědělské produkce, producenti musí iniciativně hledat nové trhy nebo vymýšlet nové způsoby prodeje v rámci krátkých řetězců, aby se investice v oblasti lidských zdrojů a ekonomické investice do diverzifikace vyplatily. Objevují se metody, které jsou udržitelnější a jsou podněcovány přiblížením producentů a spotřebitelů. Výzkumná služba Evropského parlamentu (EPRS) v roce 2015 poukázala na to, že 15 % zemědělců prodává polovinu své produkce prostřednictvím krátkých řetězců, a průzkum Eurobarometru z roku 2016 poukázal na to, že čtyři z pěti evropských občanů jsou toho názoru, že je důležité „posílit roli zemědělců v zemědělsko-potravinovém řetězci“. Krátké řetězce se v Evropě šíří, ale situace se v jednotlivých zemích liší.

3.3. Existuje celá řada způsobů přímého prodeje. Iniciativy se rozvíjejí i mimo tradiční způsoby, jako je prodej na farmě či pod širým nebem. Jeden z nejdynamičtějších inovačních sektorů za posledních dvacet let představují místní a solidární partnerství, v jejichž rámci odebírají spotřebitelé na smluvním základě bedýnky s produkty přímo od producentů, kteří produkují především biopotraviny. Tyto řetězce sjednotila a rozvinula mezinárodní organizace Urgenci. V řadě zemí se rovněž vyvíjí společné úsilí o stimulaci tohoto sektoru organizováním farmářských trhů či místních akcí, jako to činí například síť „Campagna amica“ v Itálii. Velký význam má přínos družstev. Toto odvětví přitahuje často nadšené mladé lidi a nováčky v tomto oboru.

3.4. Ve výše uvedeném stanovisku⁽⁴⁾ se vyzdvihuje velice pozitivní dopad krátkých potravinových řetězců zejména z hlediska čerstvosti a organoleptické a výživové kvality produktů. Více než třicet let po vytvoření globalizovaného potravinového systému se obecně soudí, že užší vazby mezi producenty a spotřebiteli a místní systémy mají mnoho přínosů. Krátké řetězce zvyšují přidanou hodnotu a ziskovost malých zemědělských podniků, umožňují prodej označených výrobků se zajímavým původem spotřebitelům, kteří jsou poté ochotni platit více, a oživují a vytvářejí sociální vazby ve venkovských oblastech. Zlepšení kvality potravinářské produkce a dodavatelských řetězců zvyšuje odpovědnost spotřebitelů vůči hodnotě potravin a vůči plýtvání, a snižuje tedy dopad výživy na změnu klimatu.

3.4.1. Tento způsob prodeje přináší pozitivní externality pro celou společnost (vytváření pracovních míst, která nelze přemístit, zachování přidané hodnoty na daném území, atraktivita z hlediska cestovního ruchu či trvalého usazení). Při podpoře rozvoje krátkých řetězců a územní dynamiky je třeba tyto širší externality zohlednit.

3.4.2. Existuje velké množství iniciativ zaměřených na krátké řetězce. Tyto iniciativy jsou založeny na sociálních, organizačních a územních inovacích, které se i nadále strukturují. V řadě studií je kladen důraz na územní rozměr a společnou identitu coby klíčové faktory jejich udržitelnosti a trvalosti. Jde tedy o získání prostředků na vytváření územních potravinových systémů, které by se opíraly o místní správu, jež by tyto subjekty účinně zastupovala.⁽⁵⁾

3.5. Ukazuje se, že internet je novým prostorem pro průzkum možností a pro inovace v oblasti krátkých dodavatelských řetězců. Jeho rozšíření přibližně v posledních deseti letech se odrazilo i v krátkých potravinových řetězcích. Internet nabízí širší trh, než je trh tradičních producentů, a rovněž pomáhá zlepšit a zefektivnit obchod. V posledních pěti letech se objevilo mnoho platform umožňujících objednávky po internetu. Tato „potravinová centra“ umožňují „přímý kontakt“ mezi producenty a spotřebiteli, zejména v případě produktů, které jsou dostupné pouze místně. Mohou umožnit producentům, ale i spotřebitelům, aby se spojili za účelem hromadných nákupů/prodejů, což usnadňuje logistiku v krátkém potravinovém řetězci. Další způsoby využití digitalizace se vztahují na produkci a zpracování produktů.

4. Agroekologie – nový způsob přístupu k zemědělství

4.1. Organizace OSN pro výživu a zemědělství (FAO) během druhého mezinárodního symposia o agroekologii, které se konalo v roce 2018 v Římě, navrhla tuto definici: „Agroekologie spočívá v uplatňování ekologických koncepcí a zásad takovým způsobem, aby se optimalizovaly vztahy mezi rostlinami, zvířaty, lidmi a životním prostředím, a nezapomíná ani na sociální aspekty, které je třeba zohlednit, aby byl potravinový systém udržitelný a spravedlivý. Vytvářením synergií může agroekologie přispět nejen k produkci potravin, potravinovému zabezpečení a výživě, ale také k obnově ekosystémových služeb a biologické rozmanitosti, jež jsou pro udržitelné zemědělství zásadní.“⁽⁶⁾

⁽³⁾ Codron, J.-M., Sirieix, L., Reardon, T., „Social and Environmental Attributes of Food Products: Signaling and Consumer Perception, With European Illustrations“ (Sociální a environmentální atributy potravinových produktů – jejich označování a vnímání ze strany spotřebitelů – evropské příklady), *Agriculture and Human Values*, svazek 23, č. 3, s. 283–297.

⁽⁴⁾ Viz poznámka pod čarou 1.

⁽⁵⁾ R. Le Velly (2017), „Dynamiques des systèmes alimentaires alternatifs“ (Dynamika alternativních potravinových systémů) *Systèmes agroalimentaires en transition (Přechodné potravinářsko-zemědělské systémy)*, Edition Quae, 2017, s. 149–158.

⁽⁶⁾ <http://www.fao.org/about/meetings/second-international-agroecology-symposium/en/>

4.2. Agroekologie má tři základní rozměry. První rozměr agroekologie vznikl ve dvacátých letech jako soubor vědeckých disciplín (fyziky, chemie, ekologie, územního plánování), které k zemědělství přistupují na základě složitých systémů interakcí agroekosystému. Druhý rozměr spočívá v agroekologii jako souboru udržitelných zemědělských postupů, které optimalizují a stabilizují sklizně. Třetí rozměr agroekologie se projevuje v sociálním hnutí, které usiluje o potravinovou soběstačnost a o vytvoření nových multifunkčních úloh pro zemědělství. ⁽⁷⁾ Agro-ekologie také postupně více dbá na problematiku potravin, což dokazují dokumenty, jako je *Redesigning the food system* (Hill, 1985) a zásadní publikace Stephena R. Gliessmana „Agroecology: The Ecology of Sustainable Food Systems“ (Agroekologie: ekologie udržitelných potravinových systémů).

4.3. Agroekologie vychází ze společného pilíře deseti zásad, které určila a vymezila FAO. Tyto zásady „pomáhají zemím, aby změnilly své potravinové a zemědělské systémy, rozšířily udržitelné zemědělství a dosáhly cíle naprostého vymýcení hladu a řady dalších cílů udržitelného rozvoje:

- **různorodosti, synergií, účinnosti, odolnosti, recyklace, spoluvytváření a sdílení znalostí** (popisu společných charakteristik agroekologických systémů, základních metod a novátorských postupů),
- **lidských a sociálních hodnot, kultury a tradic spojených se stravováním** (kontextuálních charakteristik),
- **oběhového a solidárního hospodářství, odpovědné správy** (příznivého prostředí).

Těchto deset prvků agroekologie spolu vzájemně souvisí a jsou propojené.“ ⁽⁸⁾

4.4. Těchto deset zásad se dodržuje v několika druzích zemědělství: v biologickém zemědělství, které uplatňuje stejné zásady v standardizovaném rámci (nařízení EU o ekologické produkci a označování ekologických produktů ⁽⁹⁾), v biodynamickém zemědělství, v integrovaném zemědělství, v agrolesnictví, které kombinuje pěstování plodin a stromů, či v permakultuře – ty všechny mají společný základ, jímž je komplexní a systemický přístup k zemědělství od produkce až po spotřebu potravin. Je třeba vyzdvihnout ústřední úlohu, kterou má v těchto druzích zemědělství zachování kvality a životaschopnosti půdy.

Agroekologie představuje změnu modelu v zemědělství za účelem boje proti změně klimatu, obnovení živoucích ekosystémů a ochrany vody, půdy a všech zdrojů, na nichž závisí zemědělská produkce. Je třeba podporovat veškeré iniciativy zemědělců, jejichž cílem je změnit postupy a vztah k ekosystému tak, aby bylo možné omezit negativní externalitu a zvýšit ty pozitivní. Aby se uskutčnila agroekologická transformace všech zemědělských podniků v Evropě, je třeba snížit využívání chemických látek, rozmanitěji střídat plodiny, provádět ochranné zemědělství a zachovávat biologickou rozmanitost.

4.5. Sociální hnutí, které se v sedmdesátých a osmdesátých letech rozšířilo z Latinské Ameriky vlivem organizací, jako je Via Campesina, spustilo rozsáhlý rozvoj tohoto přístupu k potravinovému systému v mezinárodním měřítku, a to v jeho třech aspektech (vědeckém, technickém a sociálním). Evropa se k tomuto hnutí také připojila. V září 2014 v Římě uspořádala FAO první sympozium s názvem „Agroekologie pro potravinové zabezpečení a výživu“, po němž následovalo několik regionálních seminářů, v Evropě např. v listopadu v Budapešti. Tato organizace doporučuje rozvoj agroekologie, aby bylo možné splnit cíle udržitelného rozvoje a Pařížské dohody. Další akce se v Evropě bude konat koncem roku 2019. Evropský výzkumný program Horizont 2020 se zaměřil na řadu témat souvisejících s agroekologií, biologickým hospodářstvím a krátkými řetězci. Evropské inovační partnerství v oblasti produktivity a udržitelnosti zemědělství (PEI-Agri), které se rovněž zabývalo těmito tématy z hlediska zemědělského rozvoje, uspořádá ve Francii v červnu 2019 další summit o inovaci zemědělství věnovaný agroekologii.

4.6. Agroekologie se postupně zinstitutionalizovala, zejména ve Francii. ⁽¹⁰⁾ Tím, že Francie agroekologii zanesla do francouzského zemědělského zákoníku a vytvořila právní a finanční nástroje, z ní učinila klíčový prvek svého zemědělského rozvoje ⁽¹¹⁾ Finanční prostředky a zaměření několika konkrétních francouzských programů vytvořily a podpořily mnohé dynamiky kolektivních projektů zemědělců a nasměrovaly rozvoj zemědělství a zemědělskou produkci k větší udržitelnosti ⁽¹²⁾.

⁽⁷⁾ <https://pubs.iied.org/14629IIED/?c=foodag>.

⁽⁸⁾ (<http://www.fao.org/3/i9037en/i9037en.pdf>).

⁽⁹⁾ Nařízení Rady (ES) č. 834/2007 ze dne 28. června 2007 o ekologické produkci a označování ekologických produktů a o zrušení nařízení (EHS) č. 2092/91.

⁽¹⁰⁾ Studie S. Bellona.

⁽¹¹⁾ Článek 1 pozměněný zákonem o budoucnosti zemědělství, jenž byl schválen dne 13. října 2014, *Zákoník zemědělství a mořského rybolovu*.

⁽¹²⁾ PEI Agroecology Europe: <http://www.agroecology-europe.org/>

4.6.1. Některé z přesvědčivých výsledků agroekologie, které byly zdůrazněny v akademických pracích a rozšířeny organizacemi pro rozvoj:

- pro zemědělce: větší úrodnost půdy, nižší výrobní náklady, nezávislejší rozhodování, větší odolnost zemědělských systémů vůči výkyvům klimatu a pozitivní přehodnocení povolání zemědělce,
- pro spotřebitele: zdravotní a výživová kvalita potravin a vody, zachování biologické rozmanitosti a krajiny a záruky z hlediska zemědělských metod (chov nebo pěstování plodin).⁽¹³⁾

4.6.2. Tyto výsledky jsou posíleny kolektivní povahou agroekologických projektů, angažovaností zemědělců, kteří jsou hybnou silou, pokud jde o návrhy a inovace, touhou po zlepšení a nutností snížit výrobní náklady. Internetové platformy⁽¹⁴⁾ mohou umožnit nezbytné nashromáždění technických a vědeckých poznatků a zkušeností zemědělců s tímto přechodem, aniž by byl pomíjen dopad odborné přípravy a týmové práce.

4.6.3. Školení pro budoucí zemědělce na státních zemědělských školách sleduje cíl „přispět k rozvoji agroekologie“. Náplň výuky na toto téma se stále rozšiřuje⁽¹⁵⁾ a studenti se kloní k tomu, že ve svém budoucím profesním životě podpoří přechod a agroekologickou produkci⁽¹⁶⁾. Francouzský program přechodu k agroekologii plánuje zlepšit stravování studentů tím, že se v jídelnách středních zemědělských škol budou podávat zpracované místní produkty, což zvýší informovanost studentů o problematice potravin.

4.6.4. Francouzská vláda vytvořila za účelem podpory přechodu na regionální úrovni územní potravinové projekty, v jejichž rámci nezávisle zorganizované subjekty navrhuji opatření nutná ke zlepšení místního potravinového systému. Zdá se, že navzdory nedostatečným prostředkům je o tyto programy zájem a výsledky jsou povzbudivé.

4.7. **Krátké dodavatelské řetězce a agroekologie – související přechody**

4.7.1. Pro agroekologii je příznačná zejména rozmanitost doplňkové povahy produkce v zemědělských podnicích. Pro živočišné produkty či agroekologické plodiny je důležité, aby byla vytvořena nová trvalá odbytiště. Krátké potravinové řetězce jsou považovány za vhodné řešení této problematiky přechodu.

4.7.2. V neposlední řadě je důležité zdůraznit, že propojení agroekologie a krátkých řetězců na evropské, vnitrostátní a místní úrovni nyní vede k řízení v oblasti potravin na místní úrovni, do něhož jsou subjekty zapojeny novým způsobem. Toto úsilí o propojení měst a blízkých oblastí produkce potravin je již skutečností v řadě míst: v Miláně v Itálii, v Montpellieru ve Francii, v Gentu, Bruselu a Lutychu v Belgii a v Torontu v Kanadě.

5. **Rozvoj krátkých řetězců a agroekologie pro vytvoření udržitelných potravinových systémů**

5.1. **Přínos ke kvalitnímu stravování**

5.1.1. Evropský výzkumný program, který je řízen spolu s univerzitou v Coventry, se zaměřuje na krátké řetězce a na místní potravinové systémy a angažují se v něm Generální ředitelství pro zemědělství a rozvoj venkova a Generální ředitelství pro zdraví a spotřebitele Evropské komise, v roce 2012 poukázal na to, že aspekty týkající se kvality, sledovatelnosti a transparentnosti by měly být ústředním prvkem dodavatelských smluv. EU proto musí umožnit producentům a spotřebitelům, aby tyto tři aspekty prosadili a upevnili bez ohledu na to, jakou podobu bude mít krátký řetězec. Konstatujeme, že většina produktů prodávaných v krátkých řetězcích pochází z ekologického zemědělství či jsou vyrobeny metodami nevyužívajícími syntetické látky, které nejsou v jednotlivých zemích certifikovány. Je to klíčový prvek sblížování mezi agroekologií a krátkými řetězci. Zásady a rámec agroekologie totiž mohou vytvořit dostatečně rozsáhlý a stabilní prostor pro důvěru, aniž by se nutně jednalo o systém zemědělství založený na označování. Spotřebitelům tak bude zajištěna „kvalita, sledovatelnost a transparentnost“, které jsou nezbytné pro rozvoj a udržitelnost krátkých dodavatelských řetězců. Zdá se, že pravidelné návštěvy spotřebitelů a dalších producentů v zemědělských podnicích představují účinný způsob „participativní záruky“, který zvyšuje transparentnost, rozvoj kontextuálních ukazatelů a monitorování agroekologických postupů⁽¹⁷⁾.

⁽¹³⁾ Claveirol C., „La transition agroécologique: défis et enjeux“(Přechod k agroekologii – výzvy a příležitosti, stanoviska Hospodářské, sociální a environmentální rady Francie, 2016.

⁽¹⁴⁾ <https://rd-agri.fr/>

⁽¹⁵⁾ <https://pollen.chlorofil.fr/?s=agroecologie>.

⁽¹⁶⁾ http://www.bergerie-nationale.educagri.fr/fileadmin/webmestre-fichiers/formation/articles_presse/Plan_EPA1-bilan-Fevrier_2019.pdf.

⁽¹⁷⁾ <http://www.cocreate.brussels/-CotyFood->.

5.1.2. Nejnovější studie ukazují, že krátké řetězce výrazně zlepšují zdraví jednotlivců. Na jedné straně lidé věnují větší pozornost tomu, co jedí a jak se potraviny vyrábějí. Na druhé straně se jedná o velmi efektivní systémy sociálního vzdělávání, a to i pokud jde o zdravé stravovací návyky.

5.2. Dostupnost a zajišťování potravin

5.2.1. V současné době několik evropských výzkumných projektů⁽¹⁸⁾ ⁽¹⁹⁾ zdůrazňuje, že krátké řetězce mají tendenci se strukturovat a organizovat tak, že z nikového trhu přejdou na skutečné stravovací návyky. Toho bylo dosaženo zejména vytvářením sítě řady subjektů na úrovni EU prostřednictvím projektů podporovaných z různých programů financování EU. Tento nárůst je však stále omezený vzhledem k obtížné dostupnosti některých produktů pro ty nejhudší domácnosti. Bylo by užitečné navázat na závěry předchozích stanovisek EHSV ohledně opatření, která by tyto potraviny učinila dostupnými. Ve Francii dobíhá několik výzkumných projektů v této oblasti (zásobování elektrickou energií RMT⁽²⁰⁾, projekt Casdar ACCESSIBLE⁽²¹⁾ či územní potravinové projekty⁽²²⁾).

5.2.2. Pokud jde o dostupné nástroje, mohou být prostředky pro výzkum a inovace existující v rámci evropského inovačního partnerství v oblasti produktivity a udržitelnosti (PEI-Agri) a Generálního ředitelství pro výzkum v budoucím programu Horizont Evropa věnovány na agroekologii a krátké řetězce. V rámci budoucí SZP by bylo vhodné využít programy zaměřené na rozvoj ekologie (*ekorežimy*), které by podpořily postupné zavádění agroekologických metod zemědělci a vývoj systémů směrem ke krátkým řetězcům. Totéž platí pro opatření v rámci druhého pilíře, jako jsou agroenvironmentální opatření, opatření v oblasti klimatu a dotace na investice potřebné k jejich zavedení a rovněž nástroje pro zpracování a uvádění na trh. Prostřednictvím programů LEADER musí být vyvinuta vhodná odborná příprava a poradenství a také činnosti na místní úrovni. Územní iniciativy lze podporovat i z fondů soudržnosti.

5.2.3. Je třeba vytvořit uzpůsobená pravidla, která umožní krátkým řetězcům získávat veřejné zakázky, což je v současné době omezeno pravidly hospodářské soutěže. Je rovněž nezbytné vytvořit vhodná pravidla pro krátké řetězce. Nařízení (ES) č. 852/2004 o hygieně potravin⁽²³⁾ poskytuje možnosti, jak flexibilně uplatňovat metodu analýzy rizik a kritických kontrolních bodů u producentů s malým objemem výroby, které musí být využívány ve všech zemích EU. Totéž platí pro pravidla pro označování produktů. Označování původu zpracovaných potravin (např. v restauracích či v zařízeních hromadného stravování) může mít podpůrný vliv: v případě, že je původ určitého potravinového výrobku transparentní, je pravděpodobnější, že si spotřebitel vybere produkt či jídlo, které bylo vyrobeno poblíž, i kdyby měl platit více. Pro usnadnění přístupu k zákazníkům a kontaktů s nimi díky rozvoji digitalizace je důležité pokrytí sítí 4G (telefon a internet) ve venkovských oblastech.

5.2.4. Často se vyjadřuje znepokojení nad tím, jak budou agroekologie a krátké řetězce schopné zajišťovat potraviny pro celý svět, který bude v roce 2050 domovem 10 miliard lidí. Ze studií řady výzkumných organizací k této problematice jasně plyne, že na mezinárodní úrovni jsou rozvoj agroekologie a mobilizace zdrojů v zemědělství a mimo něj vzhledem k hospodářským, environmentálním a sociálním požadavkům nezbytné a i možné. Co se týče Evropy, nedávné studie Institutu pro udržitelný rozvoj a mezinárodní vztahy (IDDRI) ukazují, že je možné uživit celou evropskou populaci v roce 2050 prostřednictvím postupného přechodu na agroekologii, jehož součástí bude chov, pěstování plodin a stromů a jehož cílem bude dosáhnout nulových emisí uhlíku.

5.3. Směřování k agroekologii

5.3.1. Zavedení agroekologie na úrovni EU musí vycházet ze strukturovaného akčního plánu s různými nástroji celé škály veřejných a soukromých opatření, které pokrývají řadu témat: vzdělávání, rozvoj zemědělství, přesměrování pomoci, přizpůsobení právních předpisů, vázanost sektorů na daná území, genetický výběr, zámořské regiony a mezinárodní opatření⁽²⁴⁾. Bylo by proto vhodné, aby EU rozvíjela podpůrná opatření, a agroekologie a krátké řetězce se tedy mohly rozvíjet společně, a byla tak zajištěna a sladěna jejich společná udržitelnost. Je důležité, aby byl tento podpůrný nástroj dostatečně ambiciózní, aby se do tohoto přechodu v dlouhodobém horizontu zapojila řada zemědělských podniků. Pojem času je důležitý, neboť umožní subjektům, aby se angažovaly, a zároveň již angažovaným subjektům umožní provést úplnou změnu systému, který je skutečně obtížné zavést.

⁽¹⁸⁾ https://ec.europa.eu/eip/agriculture/sites/agri-eip/files/eip-agri_brochure_short_food_supply_chains_2019_en_web.pdf.

⁽¹⁹⁾ <http://www.shortfoodchain.eu/news/>

⁽²⁰⁾ www.rmt-alimentation-locale.org/

⁽²¹⁾ <http://www.civam.org/images/M%C3%A9lanie/AcceCible/PRESENTATION-Accessible.pdf>.

⁽²²⁾ <http://rnp.at.fr/les-projets-alimentaires-territoriaux-pat/>

⁽²³⁾ Nařízení (ES) č. 852/2004.

⁽²⁴⁾ Claveiro C., „La transition agroécologique: défis et enjeux“ (Přechod k agroekologii – výzvy a příležitosti, stanoviska Hospodářské, sociální a environmentální rady Francie, 2016).

5.3.2. Rámec programu by mohla poskytnout komplexní politika v oblasti potravin, jakou EHSV prosazuje již několik let. Tuto politiku řídí Evropská rada pro potraviny, EHSV by ji mohl vést a koordinoval by ji místopředseda Evropské komise v rámci příslušných generálních ředitelství. IPES-Food předložil návrh společné politiky v oblasti potravin na úrovni EU. ⁽²⁵⁾

5.3.3. Zdrojem inspirace pro rozvoj agroekologie na evropské úrovni mohou být studie FAO. Doporučení vyjádřená v rámci regionálního symposia věnovaného udržitelným zemědělským a potravinovým systémům v Evropě a ve Střední Asii jsou v tomto ohledu obzvláště inspirativní. V pokynech o „Navázání vazeb mezi malými zemědělci a trhy“, které v roce 2016 přijal Výbor pro celosvětové zajišťování potravin, se doporučuje, aby za účelem dosažení cílů udržitelného rozvoje státy podporovaly územní (místní, regionální, vnitrostátní) trhy.

V Bruselu dne 17. července 2019.

Předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Luca JAHIER

⁽²⁵⁾ IPES-Food, *Towards a Common Food Policy for the European Union (Za společnou politiku v oblasti potravin v Evropské unii)*, Brusel, IPES Food, 2017.

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Povolání zemědělců a otázka rentability**(stanovisko z vlastní iniciativy)**

(2019/C 353/12)

Zpravodaj: **Arnold PUECH D'ALISSAC (FR-I)**

Rozhodnutí plenárního shromáždění	20.2.2019
Právní základ	čl. 32 odst. 2 jednacího řádu stanovisko z vlastní iniciativy
Odpovědná sekce	Zemědělství, rozvoj venkova, životní prostředí
Přijato v sekci	28.6.2019
Přijato na plenárním zasedání	18.7.2019
Plenární zasedání č.	545
Výsledek hlasování (pro/proti/zdrželi se hlasování)	188/0/5

1. Závěry a doporučení

1.1. Rentabilita zemědělských podniků a jejich ekonomická životaschopnost se v EU, kde příjem zemědělců dosahuje v průměru pouze 46,5 % příjmu v jiných hospodářských odvětvích, stala vážným problémem. Navzdory nízké rentabilitě plní odvětví zemědělství EU zásadní úlohu jako hybná síla venkovských ekonomik a při výrobě kvalitních potravin, které splňují nejpřísnější normy na světě. Není možné dosáhnout environmentální udržitelnosti odděleně od stejně důležitých aspektů, jež představují hospodářské, obchodní, ekologické a sociální prvky zemědělské činnosti.

1.2. Odvětví zemědělství EU zajišťuje spotřebitelům potravinové zabezpečení tváří v tvář zvyšujícímu se tlaku, který přináší změna klimatu a společenské nároky na environmentální udržitelnost. Kromě toho evropské odvětví zemědělství aktivně přispívá k tomu, aby byla EU i nadále konkurenceschopná a dynamická na mezinárodních trzích, a pomáhá zajistit obchodní přebytek EU. Odvětví zemědělství EU je rovněž jedním z největších zdrojů pracovních míst a v celé EU zaměstnává více než 40 milionů lidí. V těchto oblastech je zemědělství často jediným hospodářským odvětvím, které přispívá k hospodářskému růstu a tvorbě pracovních míst.

1.3. V EU je zapotřebí spravedlivého, transparentního, dobře fungujícího a nikoho nezvýhodňujícího potravinového řetězce: takového, který prospívá zemědělcům a všem zúčastněným stranám, včetně zpracovatelů, maloobchodních prodejců a především spotřebitelů. Na vnitrostátní úrovni je třeba zvážit obrácený přístup k tržnímu vyjednávání prostřednictvím vytvoření hodnotových řetězců, které mají za cíl zajistit zemědělcům měsíční příjem, který činí dvojnásobek minimální mzdy.

1.4. Odvětví zemědělství EU poskytuje přínosné veřejné služby a externality, které však trh neoceňuje. Jedním z cílů, jichž bylo dosaženo, je zajištění potravinového zabezpečení a současně splnění nejpřísnějších výrobních norem. Vystávají však nové výzvy, např. změna klimatu, výraznější volatilita cen, nekalá soutěž ze strany výrobních systémů s nižšími standardy, nekalé obchodní praktiky, vyliďňování venkova a stárnutí zemědělské populace, které zemědělcům EU znesnadňují působení na mezinárodním trhu.

1.5. Součástí řešení, jak udržet odvětví zemědělství EU konkurenceschopné a zajistit, aby se zemědělci EU přímo a účinně vypořádali s otázkou udržitelnosti, jsou nové technologie spolu s inkluzivními činnostmi v oblasti výzkumu a inovací.

1.6. K tomu, aby zemědělci EU získali ty správné nástroje na lepší využívání potenciálu nových technologií a na používání inovativních řešení ve svých podnicích, jsou nutné celoživotní vzdělávání a rozvoj dovedností.

1.7. Zemědělci EU zavedli několik opatření na zvýšení svého příspěvku k boji proti změně klimatu, protože se s jejími dopady setkávají stále častěji – dochází ke změně doby sklizně, k časným nebo pozdním mrazíkům, požárům, povodním a suchu. Kromě toho by opatření v oblasti životního prostředí neměla ohrozit bezpečnost potravin a měla by pamatovat na to, že zemědělci potřebují spravedlivou odměnu za práci navíc, která je u udržitelných opatření a opatření ke zmírnění důsledků změny klimatu často potřebná.

1.8. Silná EU usiluje nejen o splnění cílů Lisabonské smlouvy, ale také celosvětových cílů, např. Pařížské dohody o klimatu a cílů udržitelného rozvoje Organizace spojených národů. Tyto ambiciózní závazky je třeba podpořit vysokým rozpočtem a účinnými politikami, které zaručí budoucnost, rozvoj a prosperitu zemědělství a venkovských oblastí. Evropské zemědělci a zemědělská družstva potřebují nezanedbatelný rozpočet v rámci SZP na příští období.

2. Úvod

2.1. EHSV vypracovává toto stanovisko s cílem zdůraznit významnou úlohu evropských zemědělců a jejich příspěvek k hospodářství EU, jímž přispívají k celosvětovému potravinovému zabezpečení a udržování života ve venkovských oblastech. Tento příspěvek často není oceňován tak, jak by si zasloužil, což odrazuje nové generace od toho, aby převzaly rodinná hospodářství, a snižuje přitažlivost odvětví pro nováčky.

3. Úloha zemědělců v EU

3.1. Příspěvek k potravinovému zabezpečení, k dodávce zdravých a výživných potravin a k hospodářství EU jako celku

3.1.1. Za situace, kdy narůstá poptávka po potravinách a biomase, jsou zemědělci v EU, jejich družstva a podniky odhodláni vyrábět, zpracovávat a uvádět na trh bezpečné a vysoce kvalitní potraviny pro evropské občany a spotřebitele na celém světě. Zajišťují spotřebitelům potravinové zabezpečení tváří v tvář zvyšujícímu se tlaku, který přináší změna klimatu a společenské nároky na environmentální udržitelnost. Kromě toho evropské odvětví zemědělství aktivně přispívá k tomu, aby byla EU i nadále konkurenceschopná a dynamická na mezinárodních trzích. Podle Eurostatu ⁽¹⁾ vytvořilo zemědělské odvětví v roce 2017 1,2 % HDP EU a (hrubou) přidanou hodnotu ve výši 188,5 miliardy eur, čímž za stejné časové období aktivně přispělo k obchodnímu přebytku EU 137 miliardami eur z vývozu zemědělských produktů.

3.2. Zaměstnanost ve venkovských a znevýhodněných oblastech

3.2.1. Zemědělsko-potravinový řetězec EU je jedním z největších hospodářských odvětví EU. Udržuje a vytváří hospodářský růst a pracovní místa a zaměstnává zhruba 40 milionů lidí. Okolo 10 milionů lidí je přímo zaměstnáno nebo pracuje v zemědělských podnicích a družstvech. V některých oblastech nebo regionech je zemědělství jediným zdrojem pracovních míst.

3.3. Zemědělci jako obránci tradiční krajiny a hospodáři s půdou

3.3.1. Zemědělci EU, zemědělské podniky a jejich družstva obhospodařují okolo 173 milionů hektarů půdy, což je asi 39 % celkové rozlohy EU. Zemědělci a jejich rodinní příslušníci chrání venkovskou krajinu a biologickou rozmanitost, což má pro společnost řadu přínosů: díky jejich pečlivé práci v oblasti hospodaření s půdou a péče o krajinu aktivně přispívají ke zmírnění dopadů velkých katastrof v případě extrémních klimatických jevů. Mnozí zemědělci jsou rovněž vlastníky lesů a jejich příspěvek k udržitelnému obhospodařování lesů je významný. Kromě toho zemědělci pomáhají zachovat a obnovovat tradiční krajinu venkovských oblastí EU a zajišťují ochranu kulturního dědictví a také pozitivní součinnost s odvětvím cestovního ruchu EU. Dosavadní úsilí v oblasti zemědělství však nemůže zakrýt skutečnost, že k dosažení evropských a celosvětových cílů v oblasti biologické rozmanitosti, včetně ochrany včel, hmyzu a ptactva, je třeba vyvinout mnohem větší úsilí a přijmout další opatření. To je částečně v rozporu s požadavky na rentabilitu, a EU proto rozhodně musí zemědělství odměňovat za jeho větší ekologický příspěvek, a sice tím, že přidělí další zdroje na SZP.

(1) Eurostat, Agriculture, forestry and fishery statistics 2018 (Statistika v odvětví zemědělství, lesnictví a rybolovu z roku 2018).

4. Změny v povolání zeměděle

4.1. **Rostoucí společenské požadavky na zdravé stravování, původ a kvalitu potravin, dopad na životní prostředí a dobré životní podmínky zvířat**

4.1.1. Spotřebitelé mají k dispozici velké množství informací o produktech, které každý den konzumují. Věnují také větší pozornost původu a kvalitě potravin a jejich dopadu na životní prostředí. Další významnou hybnou silou pro rozhodování spotřebitelů je dodržování postupů v oblasti dobrých životních podmínek zvířat a vzdálenost, v jaké se potraviny vyrábí, včetně zkrácení potravinových řetězců.

4.1.2. S cílem splnit očekávání spotřebitelů začali zemědělci EU provádět opatření k dalšímu zlepšení dobrých životních podmínek zvířat a snížení negativního dopadu zemědělských činností na životní prostředí a kvalitu půdy, aniž by přitom rezignovali na produkci vysoce kvalitních výrobků. Za pomoci orgánů veřejné moci a akademické obce investují zemědělci EU energii a zdroje, aby se přizpůsobili tomuto novému vzorci spotřeby.

4.2. **Úloha technologií a inovací v zemědělství**

4.2.1. Odvětví zemědělství EU stojí v čele technologické a digitální revoluce, využívá průlomové objevy v genetice, automatizovaná vozidla, roboty, drony, družicové snímkování, dálkový průzkum Země, data velkého objemu atd. Kromě toho zemědělci vždy přijímali, rozvíjeli a uplatňovali v zemědělství inovativní obchodní modely a agronomické postupy, včetně nových technik a výrobních metod, které zlepšily výsledky a zajistily větší adaptabilitu zemědělských postupů na měnící se podmínky.

4.2.2. Z tohoto hlediska pomáhají nové technologie zemědělcům EU zajišťovat potravinové zabezpečení a současně dodržovat nejpřísnější normy na světě a naplňovat očekávání spotřebitelů. V tomto ohledu umožňují nové technologie zemědělcům EU přímo a účinně se vypořádat s problémy v oblasti životního prostředí. Například omezení přípravků na ochranu rostlin lze dosáhnout pomocí kombinace technologií, které pomohou zemědělcům v každém aspektu výroby. Největší dopad na omezení používání přípravků na ochranu rostlin mají mj. nové šlechtitelské postupy, jež podporují odolnost rostlin a zvířat vůči škůdcům, houbám a vnějším patogenům.

4.2.3. Úloha technologií je spjata nejen se samotnou výrobou, ale také se sledovatelností, bezpečností potravin, dobrými životními podmínkami zvířat a opatřeními ke zmírnění změny klimatu, což pomáhá zemědělskému odvětví EU, aby bylo i nadále jedním z nejrozvinutějších a nejbezpečnějších na světě.

4.2.4. Mají-li zemědělci EU zavádět ve svých zemědělských podnicích inovativní technologická řešení, musejí mít přístup k financování. V tomto ohledu je nutné zachovat a podporovat v rámci nové SZP funkci subsidiarity druhého pilíře SZP. Je důležité pochopit, že zemědělci EU budou ve svých podnicích zavádět nejnovější technologické vymoženosti, pouze pokud budou mít snadný přístup k úvěrům.

5. Výzvy

5.1. **Změna klimatu**

5.1.1. Zemědělci EU významně přispívají k boji proti změně klimatu, protože se s jejími dopady setkávají stále častěji – dochází ke změně doby sklizně, k časným nebo pozdním mrazíkům, požárům, povodním a suchu. Pro dlouhodobou životaschopnost zemědělských podniků jsou proto nezbytná účinná adaptační opatření na změnu klimatu. Současně zemědělci snižují emise jak v rámci zemědělských podniků, tak mimo ně prostřednictvím udržitelných postupů obhospodařování, zaváděním nových technologií i účinnějším využíváním plodin, slámy, hnoje a jiných zbytků k výrobě obnovitelné energie, solárním vytápěním a výrobou elektřiny z větrné energie, ale i z jiných zdrojů. Výrobky ze zbytků plodin a hospodářských zvířat mohou být také v podniku použity k výrobě biopaliv a obnovitelných průmyslových materiálů podle zásad oběhového hospodářství. To pomáhá snižovat emise v jiných odvětvích a omezovat závislost EU na dodávkách fosilních paliv.

5.1.2. Je důležité připomenout, že Pařížská dohoda i cíle udržitelného rozvoje stanoví významné cíle pro zemědělské odvětví EU, které musejí být splněny v období mezi lety 2030 až 2050. Zemědělci EU jsou připraveni se této výzvy zhostit, pokud budou mít k dispozici vhodné nástroje. „Soubor nástrojů“ musí zahrnovat pozitivní a uživatelsky vstřícný politický rámec, nové technologie, strategie hospodaření s vodou (např. skladování a zavlažování) a vysoký rozpočet SZP, který umožní zemědělcům vyvíjet další úsilí. Pokud budou zemědělci připraveni o některý z výše uvedených nástrojů, může dojít k ohrožení potravinového zabezpečení a k negativnímu vlivu na kvalitu výroby potravin v EU.

5.2. **Příjem v odvětví zemědělství**

5.2.1. Příjem v zemědělství⁽²⁾ na roční pracovní jednotku (RPJ) vyjádřený jako index byl v EU-28 v roce 2017 o 10,9 % vyšší než v roce 2016. To je však třeba dát do souvislosti s jinými hospodářskými odvětvími, kde je průměrný příjem mnohem vyšší. Ve srovnání s průměrným příjmem v celé ekonomice činil v roce 2017 ve skutečnosti podnikatelský příjem zemědělce na rodinnou pracovní jednotku pouze 46,5 %.

5.2.2. Tato situace má vážný dopad na rozvoj tohoto odvětví, pokud jde o celkovou přitažlivost pro externí subjekty, investory a bankovní partnery, brání rozvoji součinnosti s jinými hospodářskými odvětvími a prohlubuje problém generační obměny ve venkovských oblastech.

5.3. **Volatilita cen a vznik nových trhů**

5.3.1. Reálné ceny většiny hlavních produktů (očištěné o inflaci) byly v roce 2017 vyšší než v předchozím roce: průměrná cena mléka vyskočila oproti roku 2016 o 17,1 %, ceny prasat byly o 8,3 % vyšší, ceny obilovin se zvýšily o 3,0 %, ceny hovězího dobytka vzrostly o 2,2 % a ceny drůbeže byly také vyšší (+1,0 %). Naproti tomu reálné ceny ovcí a koz v roce 2017 i nadále klesaly (-1,4 %). Tento pozitivní trend u většiny komodit byl součástí hospodářského rozmachu, který započal v roce 2003. V roce 2008 však došlo k prudkému poklesu cen, což vyvolalo jejich volatilitu na mezinárodních trzích. Tato volatilita představovala problém pro malé a střední zemědělce v EU, ale i pro investory, kteří v nedávné době investovali do zemědělského odvětví.

5.3.2. Kvůli své nesourodé povaze reagovalo zemědělské odvětví EU na cenové otřesy z roku 2008 různými způsoby: řada malých a středních zemědělců byla nucena se spoléhat pouze na přímé platby v rámci SZP, aby udrželi své podnikání při životě, ale nestačilo to k zaručení ekonomické udržitelnosti jejich zemědělských podniků.

Pokud se podíváme na vývoz z EU, zjistíme, že hlavním obchodním partnerem EU v oblasti zemědělských produktů jsou USA (16 % celkového zemědělského vývozu v roce 2017 v čisté hodnotě 33,3 miliardy eur). Při takové koncentraci vývozu na jeden jediný trh je zemědělské odvětví EU ovlivněno politickými rozhodnutími třetích stran, což by mohlo vést ke značné fluktuaci cen (např. zavedení zákazů vývozu nebo vysokých cel).

Jednotný trh EU je nejtěsnější a nejpřístupnější trh na světě, kvůli čemuž čelí zemědělci EU výzvě v podobě konkurence s dováženými zemědělskými komoditami, které splňují jiné výrobní normy. Sledovatelnost potravinářských produktů pocházejících ze třetích zemí je však stále možné zlepšit a mohla by vést k několika kontroverzním ohledně kvality dovážených potravin a jejich označování (např. potravinářské výrobky získané prostřednictvím nových šlechtitelských postupů, používání přípravků na ochranu rostlin, dodržování norem dobrých životních podmínek zvířat atd.). Tyto dovážené produkty jsou na trhu EU velmi konkurenceschopné kvůli svým odlišným výrobním normám, což vytváří tlak na zemědělce v EU, kteří již dodržují nejpřísnější výrobní normy na světě.

5.4. **Vylidňování venkovských oblastí a generační obměna**

5.4.1. Podle Evropské komise tvořili sedm z deseti (71,5 %) všech vedoucích zemědělských pracovníků v 10,5 milionu podniků v EU muži a většina z nich (57,9 %) již dosáhla věku 55 let. Pouze asi jeden z deseti (10,6 %) vedoucích zemědělských pracovníků byl mladý zemědělec do 40 let a tento podíl byl ještě nižší u žen (8,6 %).

5.4.2. Zemědělci, vlastníci lesů, zemědělské podniky a zemědělská družstva jsou páteří hospodářství ve venkovských oblastech EU. Stárnutí zemědělců vede k obecnému vylidňování venkovských oblastí (tzv. „venkovská diaspora“), což má přímé důsledky pro hospodářskou a společenskou skladbu těchto území. Kromě toho jsou nové generace odrazovány od převzetí rodinných podniků nízkou rentabilitou zemědělské činnosti a potížemi s přístupem k půdě.

6. **Příležitosti**

6.1. **Digitalizace a přesné zemědělství**

6.1.1. Zemědělství vstoupilo do éry digitálně podporovaného zemědělství, kdy každé zařízení, které vytváří data během různých fází zemědělské výroby, může tyto informace odesílat za účelem jejich shromažďování, zpracování a analýzy. Používání dat velkého objemu by mohlo pomoci zemědělcům vykročit vstříc budoucnosti zemědělství a plnit ambiciózní cíle.

(²) Eurostat, Agriculture, forestry and fishery statistics 2018 (Statistika v odvětví zemědělství, lesnictví a rybolovu z roku 2018).

6.1.2. V zemědělském podniku vzniká mnoho druhů dat, které je možno roztrždit do různých kategorií, např. agronomická data, finanční data, data o dodržování právních předpisů, meteorologická data, data o životním prostředí, data o strojích, data o zaměstnancích atd. Tyto soubory dat pocházejí z širokého spektra stále účinnějších a nákladově efektivnějších zdrojů, např. strojního zařízení, dronů, GPS, dálkového průzkumu Země, družic, chytrých telefonů a tak dále, a doplňují je poskytovatelé služeb, poradní orgány, orgány veřejné moci atd. Vedle toho shromažďují jiní partneři v hodnotovém řetězci, např. zpracovatelé a maloobchodní prodejci, supermarkety, hypermarkety, včetně reklamních agentur, obrovský objem dat o trzích, na nichž zemědělci své produkty prodávají.

6.1.3. Shromažďování a využívání dat v zemědělství není nic nového, zemědělci právě toto dělají již od počátku zemědělství. Nová je však příležitost rozvíjet odvětví zemědělství orientované na data díky množství a objemu těchto dat, která exponenciálně rostou. Další novinkou je kvalita informací v reálném čase, které se získávají na úrovni zemědělského podniku, a technologie, která se používá ke shromažďování, ukládání, používání, správě, sdílení, zpracování a předávání dat.

6.1.4. Vlastnictví dat a právo rozhodnout, kdo k nim může mít přístup a používat je, je zásadní k tomu, aby umožnilo zemědělcům se i nadále zapojovat do zavádění nových technologií. V současnosti neexistuje žádný společný rámec, v němž by bylo vlastnictví dat jednoznačně objasněno. Z tohoto důvodu vytvořilo zemědělské odvětví EU „Code of Conduct on agricultural data sharing by contractual agreement“ (Kodex chování o sdílení zemědělských dat smluvní dohodou) ⁽³⁾, kde je objasněno právo původce dat na náhradu za používání dat, která byla vytvořena v rámci jeho činnosti.

6.1.5. Digitalizace a přesné zemědělství plní významnou úlohu při utváření budoucnosti zemědělského odvětví EU. Mají rovněž vliv na trh práce a druh dovedností, které jsou v zemědělství zapotřebí, a mění vymezení úlohy zemědělce a obchodních modelů zemědělských družstev.

6.2. **Opatření na přizpůsobování se změně klimatu a její zmírňování**

6.2.1. V odvětví zemědělství EU byl během uplynulých desetiletí zaveden velký počet opatření s cílem zlepšit jeho environmentální udržitelnost. SZP ukládá přísná a náročná opatření v oblasti životního prostředí a postupy udržitelné správy, které mění způsob, jímž zemědělci obdělávají svá pole, a účinně spojují kvalitu a udržitelnost.

6.2.2. Zemědělství a lesnictví plní zvláštní úlohu při zmírňování změny klimatu, protože jsou jediným hospodářským odvětvím, které prostřednictvím fotosyntézy odstraňuje skleníkové plyny z atmosféry. Tato významná úloha tohoto odvětví stále není plně doceněna, měřena či řádně započtena a tvůrci politik by měli dále zvážit lepší zhodnocení toho, jak by mohly lesy a trvalé a jednoleté plodiny přispět ke snižování emisí skleníkových plynů.

6.2.3. Zemědělci by se dnes rádi dočkali toho, aby společnost i tvůrci politik uznali jejich úsilí v boji proti změně klimatu. Zejména tvůrci politik si musí být vědomi toho, že by opatření v oblasti životního prostředí neměla ohrozit bezpečnost potravin, a měli by pamatovat na to, že zemědělci potřebují spravedlivou odměnu za práci navíc, která je pro udržitelná opatření a opatření ke zmírnění důsledků změny klimatu často potřebná.

6.3. **Vyšší transparentnost trhu v potravinovém řetězci**

6.3.1. Podle informativního přehledu Komise vydaného v březnu 2017 je rozložení přidané hodnoty v potravinovém řetězci asi 25 % pro zemědělce, 25 % na zpracování potravin a 50 % pro maloobchodní prodejce potravin a služby v oboru potravinářství.

6.3.2. V současném období je třeba důsledně dodržovat evropskou směrnici o nekalých obchodních praktikách. Mezi podniky v zemědělském a potravinovém řetězci neustále dochází k velké disproporcii ve vyjednávací síle mezi zemědělci a zpracovateli zemědělských produktů a potravinářských výrobků. Do této nerovnováhy silně vstupují velké obchodní organizace (supermarkety, hypermarkety, velké potravinářské a zpracovatelské komory působící napříč celou Evropou).

6.3.3. Fáze zpracování a maloobchodu dosáhla zvýšení své celkové přidané hodnoty v potravinovém řetězci prostřednictvím reakce na zvýšenou poptávku spotřebitelů po polotovarech. Současně se přidaná hodnota v zemědělství od roku 2014 snižuje (o 4 % nižší než v roce 2016). To je dáno vyššími vstupními náklady kvůli soupeření o nedostatkové zdroje, jakož i omezenými možnostmi zemědělců vytvářet přidanou hodnotu základního výrobku nebo získávat za tuto činnost odměnu.

⁽³⁾ COPA COGECA – EU Code of conduct on agricultural data sharing by contractual agreement.

6.3.4. Dále organizace Oxfam ve své nedávno zveřejněné studii „Ripe for Change“ (Zralé na změnu, 2018) nastínila nerovnost v potravinovém řetězci na základě příkladů mimo jiné ze Spojeného království, Nizozemska a Německa. Při podrobném zkoumání rozdělení konečných cen pro spotřebitele zjistila studie zaměřená na Spojené království, že v roce 2015 více než polovinu této ceny získaly supermarkety (52,8 %), 38,5 % získali obchodníci a výrobci potravin a pouze 5,7 % ceny získali drobní zemědělci a pracovníci. Poslední 3 % ceny pokryla vstupní náklady.

6.3.5. Za těchto okolností a vzhledem k vysoké úrovni koncentrace maloobchodního odvětví a zásadnímu významu obrany řádného fungování vnitřního trhu byly dobrým východiskem rámcové právní předpisy EU, které zahrnují zákaz nekalých obchodních praktik a kontrolní a vynucovací mechanismy v kombinaci s odrazujícími sankcemi. Je zásadně důležité, aby se v tomto úsilí o zvýšení transparentnosti trhu pokračovalo, a zemědělcům se tak zajistil spravedlivý podíl z hodnoty. Kromě toho bude v červenci 2020 provedeno nové nařízení o vysílání pracovníků, které musí přispět k transparentnějšímu a spravedlivějšímu podnikání, pokud jde o zemědělce na vnitrostátní úrovni.

6.3.6. Na vnitrostátní úrovni je třeba zvážit obrácený přístup k tržnímu vyjednávání prostřednictvím vytvoření hodnotových řetězců, které mají za cíl zajistit zemědělcům měsíční příjem, který činí dvojnásobek minimální mzdy.

7. Řešení

7.1. Systém rodinných zemědělských podniků, který evropští spotřebitelé tak oceňují, potřebuje kvalitní politiky, spravedlivou a přiměřenou regulaci v kombinaci se silnými a účinnými právními předpisy, které pomohou zmírnit vážnou hrozbu extrémní volatility cen a neustále rostoucí nerovnováhu sil v dodavatelském řetězci. Pracovní skupina pro trhy je krokem tímto směrem, je však třeba ji dále posílit.

7.2. **Výzkum a inovace uzpůsobené potřebám zemědělců, přístup založený na účasti mnoha stran a přímé zapojení zúčastněných stran**

7.2.1. Zapojení zúčastněných stran je klíčem pro zavádění výsledků výzkumu do praxe. Tím, že se zájmy zemědělců dostanou do popředí inovačního procesu, se nejenže významně urychlí jeho dopady, ale rovněž se zajistí praktická proveditelnost výsledků výzkumu a inovací. Navíc se tak zajistí, že budou prostředky poskytnuté na výzkum lépe vynaloženy.

7.2.2. Zemědělci, zemědělské podniky, vlastníci lesů a jejich družstva mohou být i za pomoci vládních programů hybnou silou inovací a hospodářského růstu. Proto je třeba podporovat a podněcovat jejich účast na výzkumných a inovativních činnostech v oblasti zemědělství, potravinářství, lesnictví a akvakultury od samého počátku. Jejich zapojení do všech fází projektů zajistí větší objem výzkumu a inovací na základě poptávky, a též pomůže překlenout současnou propast mezi teorií a praxí a najít vhodná řešení. V konečném důsledku by měli být naši zemědělci a pěstitelé více konkurenceschopní.

7.3. **Excellence a kvalita (ekologické produkty, zeměpisná označení, budování značky a krátký dodavatelský řetězec)**

7.3.1. Výrobky s vysokou přidanou hodnotou, jako například výrobky se zeměpisným označením a ekologické produkty, jsou dobrým zdrojem příjmů pro řadu hospodářských subjektů, zejména zemědělců. Tyto zvláštní potravinové řetězce jsou ještě zajímavější v případě nepřítomnosti prostředníků či zprostředkovatelů. V takovém případě se tyto krátké dodavatelské řetězce stávají zdrojem velkého příjmu pro zemědělce a venkovskou komunitu, kde se tyto výrobky vyrábějí.

7.3.2. Při bližším pohledu pak krátké dodavatelské řetězce EU představují alternativu k tradičním delším potravinovým řetězcům, v jejichž rámci mají menší zemědělci a družstva často slabou vyjednávací pozici a spotřebitelé nemohou vysledovat potraviny ke známému výrobci nebo do místní oblasti. Takovýto potravinářský systém je předmětem značného zájmu, protože reaguje na řadu potřeb a příležitostí, a to jak na straně zemědělců, tak na straně spotřebitelů. Rozvoj různých druhů krátkých potravinových řetězců (např. přímý prodej jednotlivci a/nebo hromadný přímý prodej, partnerství – zemědělství podporované komunitami) je jedním z přístupů společné zemědělské politiky, které mají zlepšit konkurenceschopnost v Evropě. Krátké dodavatelské řetězce potravin mohou sloužit jako hybná síla změny a jako vzor po zvýšení transparentnosti, důvěry, rovnosti a hospodářského růstu v celém zemědělsko-potravinářském řetězci.

7.3.3. Dostatek potravin zajišťuje určitou sociální stabilitu života občanů EU, tváří v tvář z pohledu části naší planety, kde je nedostatek potravin, což vede také k určité ekonomické migraci do Evropy či jiných států.

7.4. **Vzdělávání a rozvoj nových dovedností pro primární sektor (zkráceno)**

7.4.1. Podle Eurostatu má většina vedoucích pracovníků v zemědělství v EU pouze praktické zkušenosti. V roce 2016 to platilo o sedmi z deseti osob (68,3 %). Méně než jeden z deseti (9,1 %) vedoucích pracovníků v zemědělství absolvoval plnohodnotnou zemědělskou odbornou přípravu a ostatní (22,6 %) prošli základní zemědělskou odbornou přípravou.

7.4.2. Vzdělávání v primárním sektoru je zásadní pro podporu modernizace a zlepšení využívání nových technologií.

7.4.3. To je dnes stěžejní, protože digitální dovednosti se stávají zásadním prvkem moderního řízení zemědělských podniků. Tyto dovednosti jsou zapotřebí v mnoha oblastech a zemědělství není výjimkou. V zemědělství je stále více zapotřebí osob s dovednostmi v oblasti IKT a s digitálními dovednostmi, ale v hospodářství, zejména ve venkovských oblastech, je těchto dovedností zjevný nedostatek.

7.4.4. Aby mohla zemědělská komunita plně využít příležitosti technologické a digitální transformace, je nutné zvýšit úroveň digitálních dovedností pracovníků v zemědělství.

7.4.5. Toho lze dosáhnout na úrovni zemědělského podniku a rovněž v rámci sdružení a družstev, stejně jako v rámci systému vzdělávání a odborné přípravy EU, který musí za účelem rozvoje nových dovedností poskytovat programy celoživotního vzdělávání.

V Bruselu dne 18. července 2019.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Luca JAHIER

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Doprava, energetika a služby obecného zájmu jako hnací síla udržitelného růstu v Evropě prostřednictvím digitální revoluce

(stanovisko z vlastní iniciativy)

(2019/C 353/13)

Zpravodaj: **Alberto MAZZOLA**

Spoluzpravodajka: **Evangelia KEKELEKI**

Rozhodnutí plenárního shromáždění	24.1.2019
Právní základ	čl. 32 odst. 2 jednacího řádu stanovisko z vlastní iniciativy
Odpovědná sekce	Doprava, energetika, infrastruktura a informační společnost
Přijato v sekci	3.7.2019
Přijato na plenárním zasedání	17.7.2019
Plenární zasedání č.	545
Výsledek hlasování (pro/proti/zdrželi se hlasování)	183/13/19

1. Závěry a doporučení

1.1. EHSV se domnívá, že spolehlivé evropské systémy dopravy, energetiky a služeb obecného zájmu jsou zásadním předpokladem plné integrace evropského kontinentu, který bude čelit globálním výzvám spojeným s udržitelným konkurenceschopným růstem v moderním, digitalizovaném a inteligentním prostředí schopném řešit výzvy týkající se hospodářského růstu, prosperity, pracovních příležitostí, chudoby, nerovností, klimatu, míru a spravedlnosti, jak vyžadují cíle udržitelného rozvoje OSN. Aktivní účast a zapojení občanů EU – jako podnikatelů, výrobců, pracovníků, spotřebitelů, prozumentů, investorů a konečných uživatelů – musí být podle EHSV ústředním bodem politických možností a opatření.

1.2. EHSV je pevně přesvědčen o tom, že dokončení jednotného trhu EU zůstává nejdůležitějším pilířem podporujícím růst v Evropě prostřednictvím digitalizace. EHSV vyzývá Evropskou komisi, aby prosazovala provádění přijaté legislativy pro firmy i spotřebitele a ověřovala jeho správnost, a **důrazně ji žádá o revizi bílé knihy o jednotném trhu** za účelem přípravy strategie pro dokončení jednotného trhu do roku 2025, jejímž výsledkem by měly být silnější firmy a širší ochrana pracovníků a spotřebitelů a která by měla zahrnovat novou, plně propojenou, interoperabilní a inteligentní evropskou dopravu, energetiku a služby obecného zájmu.

1.3. EHSV doporučuje vytvořit **právní prostředí podporující konkurenci a inovace** a posilující postavení občanů i podniků prostřednictvím důvěry a informovanosti o výhodách digitálních technologií aplikovaných v oblasti dopravy, energetiky a služeb obecného zájmu pro občany, spotřebitele, podniky i pracovníky, jakož i pro kombinaci všech uvedených skupin do jediné „elektronické osoby“. EHSV navrhuje upustit od koncepce vlastnictví údajů a místo toho definovat práva fyzických i právnických osob v oblasti údajů. Spotřebitelé by měli mít v zájmu zajištění ochrany soukromí kontrolu nad údaji generovanými prostřednictvím propojených přístrojů.

1.4. **Zásadní význam má volný tok dat.** EHSV proto vyzývá k nalezení účinných řešení, jež odstraní problémy týkající se dostupnosti, interoperability a přenosu dat a zajistí přiměřenou ochranu údajů a soukromí, spravedlivou hospodářskou soutěž a širší nabídku pro spotřebitele. Stejně podmínky se musí vztahovat na veřejné i soukromé společnosti, přičemž je třeba zajistit reciprocitu při výměně údajů a kompenzaci nákladů.

1.5. EHSV vyzývá Evropskou komisi a členské státy k přidělení dostatečného množství zdrojů a pravomocí pro účinné prosazování a monitorování stávající legislativy. EHSV dále vyzývá členské státy, aby urychleně přijaly návrh Evropské komise na vytvoření **systému kolektivní právní ochrany EU**. Je třeba zajistit, že budou řešeny pouze řádně odůvodněné případy, čímž se zabrání nadměrnému počtu soudních sporů.

1.6. EHSV má jednoznačný postoj k otázce, do jaké míry je eticky přijatelné přenést nezbytné rozhodování na **systémy založené na umělé inteligenci**: všechny automatizované systémy bez ohledu na to, jak dokonalé mohou být, musí fungovat podle zásady, která člověku ponechává kontrolu nad strojem.

1.7. **EHSV vyzývá Evropskou komisi, aby zveřejnila pokyny a vysvětlení týkající se obecného nařízení o ochraně osobních údajů**, aby bylo možné dosáhnout jednotného uplatňování a vysoké úrovně ochrany údajů a spotřebitelů, a to i v případě propojených a automatizovaných automobilů. Dále ji vyzývá, aby přezkoumala pravidla týkající se odpovědnosti za výrobky a jejich pojištění a uzpůsobila je situaci, kdy bude rozhodování stále častěji provádět software. Kybernetická bezpečnost je nanejvýš důležitá proto, aby byl zajištěn bezpečný a obecně přijímaný přechod.

1.8. EHSV naléhavě vyzývá **Evropskou komisi, aby vytvořila vhodný rámec pro digitalizované vnitrostátní systémy zdravotní péče** tak, aby byly zdravotní údaje občanů EU pro účely výzkumu a inovací, které provádějí orgány a podniky EU, sdíleny v souladu s obecným nařízením o ochraně osobních údajů, tj. aby byly dodržovány striktní podmínky pro zachování soukromí a anonymity.

1.9. Díky **síti 5G** se mobilní technologie stanou **všeobecně používanými technologiemi** a budou výraznou měrou přispívat k „průmyslové mutaci, která neustále revolucionizuje ekonomickou strukturu zevnitř, nepřetržitě boří starou a vytváří novou“. **EHSV proto vyzývá orgány EU a členské státy k tomu, aby dokončily jednotný digitální trh a rozvinuly kapacity pro integraci a využívání služeb 5G za účelem posílení a zlepšení konkurenceschopnosti evropských průmyslových odvětví**, mezi něž patří například doprava a automobilový průmysl, energetika, chemický a farmaceutický průmysl, výroba (včetně malých a středních podniků) a finanční sektor, kde je Evropa vedoucí globální silou.

1.10. EHSV žádá Evropskou komisi, aby striktně monitorovala průběh zavádění a skutečné využívání sítě 5G, a vyzývá členské státy k dalšímu urychlení tohoto procesu. EHSV doporučuje, aby byla přijata **evropská politika, podle níž by každá země měla mít k dispozici alespoň dva poskytovatele, z toho alespoň jednoho evropského**.

1.11. Aby bylo rovněž možné posoudit potenciální rizika elektromagnetického záření pro lidské zdraví a životní prostředí, vyzývá EHSV Komisi, aby provedla posouzení biologického dopadu záření 5G.

1.12. EHSV upozorňuje na to, že digitální transformace evropských energetických a dopravních systémů vyžaduje nové soubory dovedností pro pracovníky a zaměstnance na všech úrovních, a zdůrazňuje, že jsou nutné silnější vazby mezi poskytovateli vzdělání a odborné přípravy a průmyslem a že je třeba podporovat **rozsáhlé mechanismy zlepšující digitální gramotnost a celoživotní digitální schopnosti** a průběžnou odbornou přípravu. K řešení těchto otázek musí přispět Evropský sociální fond. Vzdělávání a odborná příprava jsou nezbytností i pro občany a spotřebitele, aby nebyli z důvodu nedostatečného přístupu k síti elektronických komunikací nebo digitální ngramotnosti vyloučeni z digitálního trhu. Podle EHSV je třeba zlepšit „kybernetickou hygienu“ mimo jiné i prostřednictvím osvětových kampaní pro jednotlivce i podniky⁽¹⁾.

1.13. Za účelem organizace přechodu k bezemisní či nízkoeemisní mobilitě **EHSV podporuje: technologicky neutrální, integrovaný a systémový přístup**; vozidla a infrastrukturu s nízkými či nulovými emisemi; postupný dlouhodobý přechod na alternativní paliva a paliva s nulovou uhlíkovou bilancí; zvýšenou účinnost, jako je tomu v rámci projektu jednotné evropské nebe, díky maximálnímu využití digitálních technologií, jako je tomu v evropském systému řízení železničního provozu (ERTMS), inteligentnímu stanovování cen a další podpoře multimodální integrace a přechodu na udržitelnější druhy dopravy; **posílení postavení občanů díky rostoucí propojenosti umožňující výběr „mobility jako služby“**.

(1) Úř. věst. C 227, 28.6.2018, s. 86.

1.14. Přínos energetiky k dekarbonizaci by měl být podle EHSV umožněn prostřednictvím různých opatření, mezi něž patří například:

- zavádění klíčových vznikajících technologií pro dosažení klimaticky neutrálního, energeticky účinného a oběhového hospodářství,
- **zaměření na inteligentní sítě** za účelem integrace a optimalizace využití různých obnovitelných zdrojů energie,
- čisté technologie v oblastech výroby, skladování, přenosu, distribuce a spotřeby energie, koncepce „odezva na straně poptávky“, energetická účinnost, budovy a mikrogenerace,
- speciální strategie pro energeticky náročná průmyslová odvětví a regiony,
- posílený systém pro obchodování s emisemi,
- silnější nástroje pro ochranu a kybernetickou bezpečnost struktur a sítí.

1.15. EHSV poukazuje na to, že:

- rozsáhlá a vzájemně propojená infrastruktura v oblasti energetiky, dopravy a komunikací v Evropě je zásadně důležitým a ústředním prvkem jednotného trhu a je naprostou nezbytností, má-li EU zůstat v čele celosvětového pokroku a hospodářské soutěže,
- dopravní prioritou v podobě dokončení sítě TEN-T vyžaduje do roku 2030 investice ve výši zhruba **500 miliard EUR** jen pro hlavní síť,
- investice ze strany účastníků na evropských trzích do sítí 5G se během příštích 5 let odhadují na **60–100 miliard EUR** ročně; zajištění připojení ve venkovských oblastech by vyžadovalo investici ve výši 127 miliard EUR,
- dosažení hospodářství s nulovými čistými emisemi skleníkových plynů bude vyžadovat další investice v rozsahu 175 až 290 miliard EUR ročně, přičemž celkově by investice měly činit **520–575 miliard EUR** ročně v odvětví energetiky a **850-900 miliard EUR** ročně v odvětví dopravy.

1.16. Aby bylo možné financovat takové rozsáhlé investice, které představují přibližně 9–10 % HDP EU, pocházejí převážně ze soukromé sféry a jsou do značné míry doplňkové, EHSV **doporučuje podporovat prostředí příznivé pro investice a provádění „zlatého investičního pravidla“** a nové finanční programy na základě nástrojů soudržnosti, EIB, Nástroje pro propojení Evropy a Invest EU, programu Horizont Evropa a společných iniciativ partnerství veřejného a soukromého sektoru. EHSV doufá, že veřejní a soukromí investoři dokáží tyto investice zajistit, a za tímto účelem doporučuje, aby byly zjednodušeny administrativní postupy, byly navýšeny finanční prostředky a rozšířilo se financování, byly internalizovány negativní i pozitivní externality a bylo podporováno prostředí příznivé pro investice. Důležitým krokem je probíhající úsilí o vytvoření taxonomie EU pro ekologické financování.

1.17. EHSV je však hluboce přesvědčen o tom, že pouze **politický a sociální kompromis** založený na společné systémové vizi a jasné plnění ověřitelných postupných cílů v krátkodobém a střednědobém horizontu umožní přijetí tak velkého finančního závazku ze strany soukromých investorů a tak vysokých veřejných investic evropskými daňovými poplatníky.

2. Průřezové výzvy

2.1. Cíle udržitelného rozvoje jsou výzvou k přijetí opatření pro všechny země za účelem dosažení lepší a udržitelnější budoucnosti pro všechny. Týkají se globálních problémů, jimž čelíme, včetně těch, které souvisejí s hospodářským růstem, prosperitou, chudobou, nerovnostmi, klimatem, pracovními příležitostmi a mírem a spravedlností. Jsou také naléhavou výzvou k tomu, aby svět zvolil udržitelnější cestu svého rozvoje. Digitalizace je s cíli udržitelného rozvoje úzce spojena, protože umožňuje jejich dosažení tím, že posiluje průmysl, inovace, infrastrukturu a společnost jako celek. Existují jasné důkazy o pozitivní vazbě mezi digitalizací a splněním řady cílů udržitelného rozvoje.

2.2. EHSV se domnívá, že Evropa musí být otevřena rozvoji a zavádění nových druhů obchodních modelů založených na digitálních platformách, pokud bude zajištěna transparentnost a sociální doložky.

2.3. Ačkoli přístup k digitálním technologiím má čím dál více lidí, digitální propast v používání digitálních technologií stále existuje, jelikož někteří lidé k nim nemají přístup a jiní jsou více schopni využít digitální transformaci k lepšímu životu.

2.4. Digitální transformace evropského hospodářství vyžaduje nové soubory dovedností na všech úrovních. V řadě členských států chybí vazby mezi poskytovateli vzdělávání a průmyslem, ačkoli tento vývoj vyžaduje naopak zintenzivněnou spolupráci, aby bylo možné zabránit šíření nedostatků v oblasti dovedností a nesouladu mezi nabízenými a požadovanými dovednostmi. Klíčovými prvky pro přizpůsobení měnícím se pracovištím a pro podporu profesního rozvoje jsou další vzdělávání, odborná příprava a celoživotní učení. Vzdělávání a odborná příprava, a to i prostřednictvím výzkumných projektů, je důležitým způsobem, jak podpořit talenty a zajistit vysokou úroveň dovedností, a zachovat tak konkurenceschopnost EU.

2.5. EHSV dále považuje za nezbytné, aby EU a členské státy poskytovaly podporu pracovníkům, jimž v důsledku digitální transformace a transformace energetiky hrozí ztráta zaměstnání. EHSV proto vyzývá Evropskou komisi, Evropský parlament a Radu Evropské unie, aby zajistily náležitou koncepci a financování Evropského sociálního fondu a Evropského fondu pro přizpůsobení se globalizaci, a tyto problémy tak bylo možné řešit.

2.6. Zásadní význam má volný tok dat. EHSV proto vyzývá k nalezení účinných řešení, jež odstraní problémy týkající se dostupnosti, interoperability a přenosu dat a zajistí přiměřenou ochranu údajů a soukromí. Stejně podmínky se musí vztahovat na veřejné i soukromé společnosti, přičemž je třeba zajistit reciprocitu při výměně údajů a kompenzaci nákladů.

2.7. EHSV žádá Evropskou komisi, aby zajistila spravedlivou hospodářskou soutěž a poskytla spotřebitelům možnost volby v oblasti přístupu k údajům. V automobilovém průmyslu bude spravedlivý přístup k údajům obsaženým v systémech vozidel klíčovým faktorem, který zákazníkům přinese konkurenceschopné, praktické a inovativní služby v oblasti mobility. EHSV doporučuje Evropské komisi, aby vytvořila pokyny týkající se způsobu, jak se na propojená a automatizovaná vozidla vztahují pravidla obecného nařízení o ochraně osobních údajů a ochrany soukromí. V oblasti veřejné dopravy také mohou vzniknout podobné výzvy ohledně pojetí mobility jako služby.

2.8. EHSV rovněž vyzývá Evropskou komisi k tomu, aby přezkoumala pravidla týkající se odpovědnosti za výrobky a jejich pojištění, aby bylo možné je upravit pro situace, kdy bude rozhodování stále častěji provádět software. Pro zvýšení důvěry při zavádění těchto technologií by se měly systematicky uplatňovat zásady bezpečnosti a zabezpečení již od fáze návrhu a zásady jejich standardního nastavení.

2.9. Kybernetická bezpečnost je nanejvýš důležitá proto, aby bylo možné zaručit bezpečný přechod. Výzvy identifikované v klíčových odvětvích je třeba plně řešit na úrovni EU, a to podporou úlohy Agentury Evropské unie pro kybernetickou bezpečnost, aby se snížilo riziko slabých článků ve stále více propojené evropské síti. EHSV v tomto ohledu zvláště vítá činnost Evropské sítě provozovatelů elektroenergetických přenosových soustav (ENTSO-E).

2.10. Velké množství údajů je generováno prostřednictvím čidel a díky postupnému zavádění inteligentních měřičů. Tyto údaje je třeba zpracovat a zpřístupnit příslušným zúčastněným stranám, a to bezpečným, transparentním způsobem, který chrání svobody jednotlivce. EHSV zdůrazňuje, že zatímco potenciál inteligentních technologií je významný, je nicméně zkouškou pro mnoho zavedených zásad ochrany spotřebitele, jako jsou soukromí, odpovědnost a bezpečnost, jakož i úsilí v boji proti energetické chudobě. Pokud jde o údaje, regulační orgány musí najít přístup, díky němuž budou mít spotřebitelé k údajům, které produkují, vždy přístup a kontrolu nad nimi, a který bude podporovat hospodářskou soutěž a přinášet inovativní služby.

2.11. Umělá inteligence brzy promění všechna odvětví a přináší řadu výzev. Například je třeba zajistit záruky, pokud jde o transparentnost automatického rozhodování a prevenci diskriminace spotřebitelů.

2.12. I spotřebitelé musí mít přístup k jednoduchým a standardizovaným výrobkům, zejména v případě spotřebitelů, kteří nepatří mezi odborníky, starších spotřebitelů a všech osob ve zranitelném postavení.

3. **Doprava**

3.1. V rámci jednotného trhu EU představuje dopravní odvětví 6,3 % HDP EU a přímo zaměstnává zhruba 13 milionů lidí v EU (více než 7 % celkové zaměstnanosti v EU), a to včetně zhruba 2,3 milionu lidí v automobilové výrobě.

3.1.1. Doprava je klíčovým prvkem, který umožňuje plnění několika cílů udržitelného rozvoje v oblasti hospodářského rozvoje, průmyslu a malých a středních podniků a také obchodu a investic. Mimoto má toto odvětví rovněž problémy s plněním cílů udržitelného rozvoje i cílů Pařížské dohody^(?).

3.1.2. Při tvorbě dopravní politiky je třeba se zaměřit na dokončení spravedlivého, efektivního a plně digitalizovaného jednotného trhu přinášejícího hmatatelné výhody všem. Současná situace stále připomíná spíše mozaiku, a to i co se týče mezinárodní hospodářské soutěže. Odvětví dopravy plní rovněž důležitou funkci jednoho z klíčových faktorů, které velkou měrou umožňují rozvoj jednotného trhu.

(?) Úř. věst. C 367, 10.10.2018, s. 9.

3.1.3. „V oblasti silniční dopravy nebyla dosud v EU nalezena vhodná rovnováha mezi liberalizací a sociálními doložkami ve vztahu k řidičům, a to navzdory nedávno navrženým změnám právních předpisů v oblasti silniční dopravy“. ⁽³⁾ Nedostatečné prosazování předpisů je dnes společně s nedostatkem řidičů (chybí zhruba 20 % potřebného počtu) pokládáno za jeden z hlavních problémů v silniční dopravě.

3.1.4. Železniční nákladní doprava v EU, která byla liberalizována v roce 2007, dosud není interoperabilní, i když 50 % dopravy probíhá na mezinárodní úrovni. Měla by být dále zlepšována spokojenost cestujících. Ústředním bodem strategie EU v oblasti digitálních železnic, který by umožnil realizovat její výhody (např. technickou a provozní harmonizaci, zvýšení kapacity sítě, větší spolehlivost, snížení nákladů na údržbu, automatický provoz vlaků atd.), by mělo být zavedení ERTMS.

3.1.5. V letecké dopravě fungují trhy efektivněji. Ceny letecké přepravy po liberalizaci klesly na desetinu a počet tras sedminásobně vzrostl, náklady na infrastrukturu a služby se však zdvojnásobily. Pokud jde o různé formy zaměstnávání posádek, přetrvává celá řada problémů a nejistot a někdy souvisejí s praktikami, které představují porušení nebo obcházení platných právních předpisů. Aby se zvýšila účinnost, měl by být plně proveden projekt jednotné evropské nebe (SES), což by mělo za následek přímější letové trasy, kratší lety a přibližně 10 % snížení emisí CO₂. Rada by měla přestat tento projekt blokovat. EHSV požaduje, aby Rada urychleně přijala revidované nařízení o právech cestujících v letecké dopravě, jelikož je třeba jej značně zpřehlednit, a snížit tak množství soudních sporů.

3.1.6. Nedávno přijaté nařízení o přístavních službách společně s obecnou blokovou výjimkou pro přístavy konečně přináší přístavům a subjektům v nich působícím pevný a zároveň flexibilní legislativní rámec.

3.2. **Dekarbonizace a nulové emise**

3.2.1. Z hlediska energetických potřeb závisí odvětví dopravy z 94 % i nadále na ropě. Zhruba 73 % přitom připadá na silniční dopravu. Doprava je jediným odvětvím v EU, kde se množství emisí CO₂ od roku 1990 zvýšilo.

3.2.2. Evropská komise představila v roce 2018 svou vizi klimaticky neutrální budoucnosti do roku 2050. „Dosažení značného snížení emisí bude vyžadovat integrovaný systémový přístup. Jeho součástmi jsou podpora 1) celkové účinnosti vozidel, vozidel a infrastruktury s nízkými či nulovými emisemi, 2) přechod k alternativním palivům a palivům s nulovou uhlíkovou bilancí v dopravě do roku 2050, 3) zvýšené účinnosti dopravního systému – díky maximálnímu využití digitálních technologií, inteligentnímu stanovení cen a další podpoře multimodální integrace a přechodu k udržitelnějším druhům dopravy“, a to s dostatečným financováním přechodu a rozšířením sítě veřejné dopravy ve venkovských i městských oblastech. Přechod k zelenější ekonomice je však obtížný a bolestivý krok. ⁽⁴⁾

3.2.3. Dosažení 100 % snížení emisí CO₂ v dopravě do roku 2050 bude odhadem vyžadovat investice ve výši zhruba 800 miliard EUR ročně, které by měl poskytnout především soukromý sektor ⁽⁵⁾. Podpora takových investic vyžaduje silný právní rámec pro udržitelné financování.

3.2.4. Co se týče technologicky neutrálního přístupu, EHSV by rád zdůraznil, že velký potenciál pro čistou mobilitu mají také jiné pohonné technologie než elektrina, například vodík nebo zcela bezfosilní kapalná paliva, jako je HVO100 ⁽⁶⁾. Aktivním způsobem ochrany klimatu je rovněž přechod k veřejné dopravě. Při dosahování energetické nezávislosti bude mít důležitou úlohu výroba elektrických baterií.

3.2.5. EHSV souhlasí s tím, že v odvětví lodní dopravy by se hlavní prioritou mělo stát provedení cíle Mezinárodní námořní organizace (IMO) pro oblast lodní dopravy. Průlom při zavádění opatření ke snížení emisí a definování scénářů pro paliva používaná v budoucnu by měl přinést rok 2023.

3.2.6. Investice do infrastruktury pro čistá a alternativní paliva jsou zdlouhavé a nákladné pro všechny druhy dopravy, a využívání dané infrastruktury by mělo doprovázet odpovídajícími pobídkami, a to především co se týče poskytování veškerých informací, které uživatelé potřebují, prostřednictvím otevřených platform.

⁽³⁾ Úř. věst. C 81, 2.3.2018, s. 195.

⁽⁴⁾ ESPAS, *Challenges and choices for Europe (Výzvy a volby pro Evropu)*, duben 2019.

⁽⁵⁾ COM(2018) 773 final.

⁽⁶⁾ Úř. věst. C 345, 13.10.2017, s. 52, Úř. věst. C 262, 25.7.2018, s. 75.

3.3. **Dopravní nehody bez obětí, autonomní řízení, mobilita jako služba**

3.3.1. U 95 % všech dopravních nehod na evropských silnicích hraje roli selhání lidského faktoru. Za rok 2017 přišlo při nehodách o život více než 25 300 osob a 1,2 milionu jich bylo zraněno. Náklady spojené s nehodami činily 120 miliard EUR ročně.

3.3.2. V technologii pozemní dopravy s největší pravděpodobností proběhnou díky **digitalizaci** a automatizaci revoluční změny: EHSV konstatuje, že tyto nové technologie mají potenciál nejen zlepšit dopravní trh, ale rovněž poskytovat analytické údaje napomáhající kontrole a prosazování stávajících právních předpisů a ochraně lidských a sociálních práv.

3.3.3. Digitalizace bude také klíčem k rozvoji nových tržních modelů včetně různých druhů platform a konceptů **ekonomiky sdílení**, k jejichž kompletnímu dokončení je stále daleko a které s největší pravděpodobností nebudou pokrývat venkovské oblasti, kde není veřejná doprava k dispozici. EHSV vyzývá Evropskou komisi, aby zaručila bezpečnost sdílených dopravních prostředků, počínaje elektrickými koloběžkami.

3.3.4. Díky zavedení **automatizovaného řízení** by mělo být možné výrazně snížit počty obětí při nehodách, nebo se jim dokonce zcela vyhnout. EHSV se však domnívá, že automobily bez řidiče veřejnost přijme pouze tehdy, pokud budou poskytovat stejnou bezpečnost jako jiné systémy přepravy osob, např. vlaky nebo velká letadla. EHSV podotýká, že překážkou pro přijetí ze strany veřejnosti mohou být tyto problematické oblasti: 1) vyšší náklady, 2) čím dál složitější řízení automobilů (⁷), 3) dlouhé období „smíšeného provozu“ (vozidel s automatickým a ručním řízením), kdy by mohl vzrůst počet nehod a klesnout kapacita silnic, 4) obavy týkající se bezpečnosti a kybernetické bezpečnosti, 5) právní nejistota ohledně odpovědnosti v případě nehod.

3.3.5. Podle ESHV by bylo možné podrobněji analyzovat otázku nulového počtu obětí na životech: naléhavá potřeba harmonizace vnitrostátních právních předpisů týkajících se pravidel silničního provozu a příslušných sankcí; dostupnost nových, „bezpečných“ automobilů pro spotřebitele a podniky; zásada, podle níž jen člověk může provádět „etická“ rozhodnutí a stroje musí člověka doplňovat, nikoli jej nahrazovat; snižování pojistného ze strany pojišťovacích společností jako způsob, jak motivovat k nákupu bezpečnějších vozidel; jakékoli nové předpisy o přístupu k údajům o vozidlech se musí řídit zásadou, že na prvním místě je bezpečnost.

3.3.6. Síťově propojená a automatizovaná řešení v oblasti mobility ve všech druzích dopravy, a to i ve veřejné dopravě, představují důležitou oblast inovací, v níž má EU potenciál stát se světovým lídrem. To může být rozvíjeno pouze prostřednictvím spolupráce veřejného a soukromého sektoru a investic.

3.3.7. Pojetí mobility jako služby označuje přechod od osobně vlastněných dopravních prostředků k veřejné dopravě a k řešení mobility využívaným ve formě služeb. (⁸) Klíčovým konceptem tohoto pojetí je nabídnout cestujícím řešení mobility vycházející z jejich potřeb. Pojetí mobility jako služby chápe celý dopravní systém jako jeden celek. Mobilita jako služba na vyžádání může rovněž pomoci zlepšit přístup k mobilitě pro občany, kteří žijí v odlehlých oblastech, nebo pro osoby se ztíženou mobilitou (např. starší nebo zdravotně postižené osoby).

3.4. **Investice**

3.4.1. ESHV uznává, že současná síť dopravní infrastruktury v mnoha oblastech Evropy nespĺňuje očekávání. Abychom se připravili na stále rostoucí poptávku po dopravních službách, je třeba budovat a zlepšovat dopravní infrastrukturu pomocí rozsáhlých veřejných a soukromých investic.

3.4.2. Naprostou prioritou musí být včasné **dokončení sítě TEN-T** společně s optimalizovaným geografickým pokrytím: hlavní síť TEN-T by měla být hotová do roku 2030, globální síť pak do roku 2050 nebo dříve. Vybudování samotné hlavní sítě vyžaduje investice ve výši zhruba 500 miliard EUR, a to bez zohlednění odolnosti a modernizace stávající infrastruktury. Tyto investice není možné financovat pouze z grantů poskytovaných v rámci Nástroje pro propojení Evropy či pomocí nástrojů EU a zdroje členských států pravděpodobně nebudou dostačující. Existuje zde konkrétní riziko výrazných zpoždění.

(⁷) Úř. věst. C 440, 6.12.2018, s. 191.

(⁸) Úř. věst. C 345, 13.10.2017, s. 52.

3.4.3. Důležitou úlohu v investiční politice EU v odvětví dopravy budou i nadále plnit granty, zejména v těch případech, kdy je obtížnější uskutečnit tržní investice. Mezi další nezbytné nástroje však patří kombinace grantů s jinými zdroji financování (např. Evropská investiční banka nebo úvěry ze soukromého sektoru), mobilizace investorů z veřejného a soukromého sektoru a také spolupráce obou těchto sektorů.

3.4.4. EHSV vyzývá k tomu, aby se investovalo do technologií a infrastruktury, o něž by se mohla digitální doprava opírat. Jde především o systémy řízení a kontroly dopravy – projekty SESAR [...], ERTMS [...] a C-ITS. Mímoto je třeba zajistit v celé hlavní síti TEN-T připojení 5G. Tyto iniciativy by měly být podporovány především prostřednictvím finančních nástrojů EU, jako jsou Nástroj pro propojení Evropy, Program InvestEU a program Horizont 2020⁽⁹⁾.

3.4.5. „EHSV má za to, že [...] **systém zpoplatnění silnic**, který by byl v souladu se zásadami „uživatel platí“ a „znečišťovatel platí“, by měl pozitivní dopad, pokud by byly příjmy z něj účelově vázány“.⁽¹⁰⁾

4. Energetika

4.1. *Jednotný trh s energií*

4.1.1. V roce 2016 generovalo odvětví energetiky v EU obrat ve výši 1881 miliard EUR a přímo zaměstnávalo 1630000 pracovníků.

4.1.2. Všichni evropští občané by měli mít přístup k bezpečné, udržitelné a cenově dostupné energii. To je hlavním cílem energetické unie. EHSV lituje, že v cenách energie existují v členských státech podstatné rozdíly, které představují zásadní selhání **jednotného trhu s energií**. EHSV očekává, že po zavedení energetické unie EU a jednotného digitálního trhu se ceny, s výjimkou daňové složky, vyrovnají.

Pro EU je klíčová digitalizace odvětví energetiky zaměřená na člověka, neboť může spotřebitelům a prozumentům energie umožnit, aby se stali ústředním bodem celé problematiky, a přispívá k utváření nové podoby trhů s energií.

4.2. *Digitalizace a nové technologie*

4.2.1. V souvislosti s Evropským strategickým plánem pro energetické technologie (plánem SET) poskytuje digitalizace dodavatelům nové příležitosti prostřednictvím optimalizace jejich cenných aktiv, využívání obnovitelné energie z různých a distribuovaných zdrojů a snížení provozních nákladů. Zároveň by měla napomáhat všem tím, že veřejnosti a podnikům sníží náklady na energii, a to prostřednictvím energetické účinnosti a účasti v mechanismech flexibilní poptávky. EHSV vyzývá Komisi, aby posoudila dosažené výsledky a v případě potřeby přijala další opatření.

4.3. *Inteligentní energetická síť a obnovitelné zdroje energie*

4.3.1. Odhaduje se, že náklady na některé obnovitelné zdroje energie se již blíží stávajícím tržním cenám.

4.3.2. Řešení spočívající v distribuované energii a inteligentním ovládním zlevňují. Klíčovou složkou tohoto vznikajícího systému jsou inteligentní sítě. Za pomoci digitalizace pomohou propojit nová energetická prostředí. Inteligentní energetické systémy budoucnosti se nebudou rozvíjet izolovaně, ale budou propojovat – digitálně i fyzicky – různé typy energetických a dopravních sítí a přinášet nové příležitosti. Elektrická energie pravděpodobně bude prvním dotčeným odvětvím energetiky s tím, že digitalizace umožní silnější propojení se sektorem vytápění a chlazení, zejména v odvětví stavebnictví a mobility, podpoří větší zapojení zúčastněných stran do místních, regionálních a evropských hodnotových řetězců včetně místních komunit a samovýrobců v rámci energetických komunit a energetických transakcí a posílí evropské inovace a podnikání.

4.3.3. Program Horizont 2020 poskytl financování řadě demonstračních projektů týkajících se rozvodu sítí, přenosových soustav, distribuovaného skladování, velkokapacitního skladování, obnovitelných zdrojů energie a vytápění a chlazení a pokrývajících technologie pro spotřebitele, technologie soustav, podpůrné služby pro trh, skladování energie (i v přečerpávacích vodních elektrárnách), baterie, větrné turbíny, fotovoltaickou, solární a termální výrobu elektřiny i výrobu elektřiny z bioplynu a mikrogeneraci. EHSV vítá vytvoření inovačního fondu, který poskytne demonstračním projektům větší podporu.

⁽⁹⁾ Úř. věst. C 345, 13.10.2017, s. 52.

⁽¹⁰⁾ Úř. věst. C 81, 2.3.2018, s. 195.

4.3.4. EHSV naléhavě vyzývá EU, aby zvýšila úsilí o vymýcení energetické chudoby. Je třeba přijmout konkrétní opatření, která by umožnila rozsáhlou renovaci budov. V případě osob, které jsou v situaci energetické chudoby či jim tato chudoba hrozí, by ve vhodných případech mělo dojít k instalaci solárních panelů. EU by měla mít na paměti, že chudí lidé si taková opatření nemohou dovolit.

4.3.5. EHSV vítá činnost platformy pro uhelné regiony procházející transformací. Transformace energetiky má totiž na některé regiony větší dopady než na jiné, zejména tam, kde se soustřeďuje těžba fosilních paliv, výroba elektřiny a energeticky náročná výroba. Strukturální změnu v uhelných regionech a regionech a odvětvích s vysokými emisemi uhlíku bude proto třeba pečlivě sledovat a účinně řídit, aby byla zajištěna spravedlivá a sociálně přijatelná transformace, která neopomine žádného pracovníka ani region.

4.3.6. Energeticky náročná průmyslová odvětví zajišťují v Evropě více než 6 milionů přímých pracovních míst a jsou základem mnoha hodnotových řetězců, včetně systémů čisté energie. Emise z energeticky náročných průmyslových odvětví představují 60–80 % průmyslových emisí. Výzvy v oblasti dekarbonizace energeticky náročných odvětví jsou obrovské a budou vyžadovat jak technologické, tak i netechnologické inovace (např. nové podnikatelské modely).

4.4. **Investování do energetiky**

4.4.1. Posílení evropského trhu s energií, usnadnění transformace energetiky a zajištění bezpečného fungování systému závisí na existenci vhodných, dobře rozvinutých a nákladově efektivních přenosových soustav v Evropě.

4.4.2. Inovace, mezi něž patří technologie umožňující zásobování sítě plynem vyrobeným přeměnou elektřiny nebo vodík, mohou s účinnou podporou přinést rozsáhlé výsledky a stát se ekonomicky životaschopnými.

4.4.3. Průměrná roční investice do odvětví energetiky v případě scénářů se 100 % snížením CO₂ ⁽¹⁾ by činila 547 miliard EUR ročně (2,8 % HDP) v období 2031–2050 v porovnání se základní referenční hodnotou ve výši 377 miliard EUR (1,9 % HDP). I pro rozvinuté ekonomiky představují tato čísla významný obnos.

5. **Služby obecného zájmu**

5.1. Hlavní strategickou linií je při poskytování služeb obecného zájmu coby hnací síly udržitelného evropského růstu uplatňovat přístup zaměřený na lidi. Dvacátá a zároveň poslední zásada evropského pilíře sociálních práv stanoví „přístup k základním službám“ a říká, že každý má právo na přístup ke kvalitním základním službám, včetně vody, hygienického zařízení, energie, dopravy, finančních služeb a digitálních komunikací. K tomu, aby se uskutečnila v praxi, jsou zapotřebí specifická opatření zaměřená na udržitelný rozvoj a soudržnost.

5.2. **Občané a podniky požadují otevřenější, transparentnější, odpovědnější a účinnější** správu. Dosažení úspor z rozsahu a pružnosti prostřednictvím systémů cloud computingu pomůže pokročit směrem k elektronické veřejné správě, elektronickému zdravotnictví, elektronickému zadávání zakázek a elektronické fakturaci a zároveň umožní veřejným službám, aby sdílely informace a občanům a podnikům usnadnily interakci.

5.3. Hrozí, že v důsledku úplné digitalizace služeb obecného zájmu budou vyloučeni starší či digitálně negramotní spotřebitelé. Proto by měla být zachována některá tradiční místa, kde by byly tyto služby poskytovány.

5.4. EHSV doporučuje, aby byla do evropského semestru zahrnuta ustanovení o odpovědnosti a transparentnosti při přidělování služeb obecného zájmu v členských státech a rovněž přístup a náležitě fungování těchto služeb.

5.5. Mnoho evropských občanů se v Evropské unii v různé míře setkává se závažnými ekonomickými problémy při přístupu k základním službám, mimo jiné co se týče bydlení, energie, elektronické komunikace, dopravy, vody, zdravotních služeb a sociálních služeb.

5.6. Nedostatečný přístup ke službám obecného zájmu může záviset na řadě faktorů: může být ekonomické, geografické, sociální (nerovné zacházení) a fyzické povahy (z důvodu zdravotního postižení) či není přizpůsoben potřebám nebo technickému pokroku (služby jsou nevhodné nebo nemají dostatečnou kvalitu či úroveň bezpečnosti). Digitální technologie mohou pomoci některé z těchto problémů vyřešit.

(¹) COM(2018) 773 final.

5.7. V případě zdravotnických služeb má digitalizace potenciál zajistit lepší prevenci, diagnózu a léčbu. Nástroje, jako je elektronický zdravotní záznam, mohou spotřebitelům umožnit stálý přístup k lékařské anamnéze a lékařským předpisům. Mobilní zdravotnické aplikace a on-line lékařské konzultace mohou pacientům a spotřebitelům značně pomáhat v úsilí zachovat si dobré zdraví a předcházet nemocem, zejména u osob, které žijí v odlehkých oblastech. Přínosy digitálních zdravotnických produktů a služeb jsou však spojeny se závažnými riziky, pokud jde o soukromí pacientů, bezpečnost a zabezpečení, neboť může častěji docházet k porušování zabezpečení osobních zdravotních záznamů a údajů uchovávaných ve zdravotnických zařízeních. EU by měla vytvořit komplexní regulační rámec s cílem zajistit harmonizovaný přístup.

5.8. Vzhledem k rostoucímu využívání digitálních zdravotnických služeb a produktů, a to i v přeshraničním prostředí, má rovněž klíčový význam harmonizace přístupu k odpovědnosti za tyto služby a produkty v celé EU. Musí být zavedena legislativní opatření, jako je přísný dozor nad trhem, prosazování zákonů a účinné nástroje nápravy pro digitální zdravotnické produkty a služby, aby se posílila účinná ochrana spotřebitelů v EU.

5.9. EHSV naléhavě vyzývá Evropskou komisi, aby vytvořila vhodný rámec pro vnitrostátní systémy zdravotní péče tak, aby byly zdravotní údaje občanů EU pro účely výzkumu a inovací, které provádějí orgány a podniky EU, sdíleny v souladu s obecným nařízením o ochraně osobních údajů, tj. aby byly dodržovány striktní podmínky pro zachování soukromí a anonymity.

5.10. V případě služeb obecného zájmu by provozovatelé měli poskytovat služby digitálně a zároveň zachovat jiné možnosti pro ty, kteří nemohou nebo nechtějí být připojeni.

5.11. Služby obecného zájmu v odvětví veřejné dopravy mají zásadní význam pro zlepšení kvality života a splnění základních cílů EU. Co se týče poskytování, zadávání a organizaci služeb obecného zájmu, musí mít veřejné orgány široké rozhodovací pravomoci.

6. 5G

6.1. **Zavedení sítě páté generace (5G) na jednotném trhu**

6.1.1. Orgány veřejné správy začaly s realizací opatření směřujících ke snazšímu zavádění sítí 5G na jednotný trh, včetně přidělování rádiového spektra těmto sítím. Evropsští mobilní operátoři by se v následujících měsících měli připravit na zavedení a provedení zkoušek v „reálných“ podmínkách, protože se čekává, že první chytré telefony a terminály pro síť 5G budou k dispozici v první polovině roku 2019. Pouze dvanáct členských států však do začátku prosince 2018 provedlo nebo spustilo alespoň jednu aukci rádiového spektra.

6.1.2. Na mezinárodní úrovni spolu všechny státy soutěží o to, ve kterém z nich bude nejdříve zavedena síť 5G celostátně. I EU se této soutěže účastní. Mezi pět hlavních poskytovatelů infrastruktury patří dva evropské dodavatelé, dva čínští a jeden korejský. Mezi společnostmi, které jako první začaly vyrábět zařízení a čipové sady 5G, není žádný velký evropský podnik.

6.1.3. EHSV varuje, že konkurenceschopnost evropských průmyslových odvětví, jako je doprava a automobilový průmysl, energetika, chemický a farmaceutický průmysl, výroba (včetně malých a středních podniků) a finanční průmysl, kde je Evropa vedoucí silou, bude záviset na schopnosti zavést a používat služby 5G.

6.1.4. EHSV vnímá varování vědeckých pracovníků před potenciálním nebezpečím elektromagnetického záření vyvolaného sítí 5G pro lidské zdraví a životní prostředí, zejména rádiové signály s velmi silným zářením a silným průnikem do budov a dalších uzavřených objektů. EHSV žádá Komisi, aby provedla posouzení biologického dopadu záření 5G a rizik interference s jinými frekvencemi.

6.2. **Investiční potřeby v oblasti sítí 5G**

6.2.1. Investice ze strany účastníků na evropských trzích do sítí 5G se během příštích pěti let odhadují na 60–100 miliard EUR ročně. Poskytnou všem hlavním evropským socioekonomickým hnacím silám gigabitové připojení. Lepší připojení ve venkovských oblastech bude vyžadovat dalších 127 miliard EUR investic.

6.2.2. Síť 5G zařadí mobilní a internetovou technologii mezi všeobecně používané technologie a ovlivní produktivitu a hospodářskou činnost napříč širokým spektrem odvětví operujících s velkým počtem zařízení a dat většího objemu, čímž umožní masivní rozšíření internetu věcí a rozvoj klíčových služeb.

7. Konkrétní připomínky

7.1. EHSV dále vyzývá orgány a instituce EU, aby náležitě zohlednily následující otázky, k nimž se již vyjadřoval a na nichž bude dále pracovat i v budoucnosti, neboť jsou důležité a v tomto stanovisku by měly být zmíněny:

- internalizace veškerých externích nákladů prostřednictvím pozitivních i negativních pobídek, ⁽¹²⁾
- směrnice o zdanění energie v souladu s emisemi CO₂ i oxidů dusíku a síry, ⁽¹³⁾
- systém řešení spočívajících v distribuované energii, ⁽¹⁴⁾
- stabilita trhu pro obchodování s emisemi (ETS) pro příští obchodovací období ETS (v roce 2021) a opatření v oblasti ETS pro období po roce 2020, ⁽¹⁵⁾
- digitální platforma pro výměnu informací o soustavě pro účely řízení toků elektřiny, ⁽¹⁶⁾
- správa dat velkého objemu o energetice, ⁽¹⁷⁾
- sociální a hospodářské výzvy související s postupným útlumem těžby uhlí, ⁽¹⁸⁾
- levnější a snazší instalace malých modulárních jaderných reaktorů (50–300 MW), nutnost dodržovat normy EU, ⁽¹⁹⁾
- dálkové sítě vysokého napětí propojující kontinenty – euroasijská perspektiva, ⁽²⁰⁾
- bezpečnost dodávek a ochrana investic, ⁽²¹⁾
- energetická účinnost, ⁽²²⁾
- předběžná certifikace výrobků, ⁽²³⁾
- pravidla pro oblast cloudu, ⁽²⁴⁾
- výrobní platformy v EU, ⁽²⁵⁾

⁽¹²⁾ Úř. věst. C 190, 5.6.2019, s. 24, Úř. věst. C 110, 22.3.2019, s. 33.

⁽¹³⁾ Úř. věst. C 228, 5.7.2019, s. 37.

⁽¹⁴⁾ Úř. věst. C 34, 2.2.2017, s. 44.

⁽¹⁵⁾ Úř. věst. C 424, 26.11.2014, s. 46, Úř. věst. C 288, 31.8.2017, s. 75.

⁽¹⁶⁾ Úř. věst. C 34, 2.2.2017, s. 44, Úř. věst. C 345, 13.10.2017, s. 52, Úř. věst. C 262, 25.7.2018, s. 86.

⁽¹⁷⁾ Závěrečná studie o etice dat velkého objemu – vyvážení ekonomických přínosů a etických otázek spojených s daty velkého objemu v kontextu politik EU (The ethics of Big Data: Balancing economic benefits and ethical questions of Big Data in EU policy context), Úř. věst. C 242, 23.7.2015, s. 61.

⁽¹⁸⁾ Úř. věst. C 303, 19.8.2016, s. 1.

⁽¹⁹⁾ Úř. věst. C 237, 6.7.2018, s. 38, Úř. věst. C 341, 21.11.2013, s. 92, Úř. věst. C 110, 22.3.2019, s. 141.

⁽²⁰⁾ Úř. věst. C 228, 5.7.2019, s. 95, Úř. věst. C 143, 22.5.2012, s. 125.

⁽²¹⁾ Úř. věst. C 143, 22.5.2012, s. 125, Úř. věst. C 271, 19.9.2013, s. 153, Úř. věst. C 424, 26.11.2014, s. 64, Úř. věst. C 264, 20.7.2016, s. 117.

⁽²²⁾ Úř. věst. C 191, 29.6.2012, s. 142.

⁽²³⁾ Úř. věst. C 228, 5.7.2019, s. 74, Úř. věst. C 75, 10.3.2017, s. 40, Úř. věst. C 81, 2.3.2018, s. 176.

⁽²⁴⁾ Úř. věst. C 487, 28.12.2016, s. 86.

⁽²⁵⁾ Informační zpráva poradní komise Evropského hospodářského a sociálního výboru pro průmyslové změny Podpora inkrementálních inovací v oblastech s intenzivní výrobní činností, Úř. věst. C 332, 8.10.2015, s. 36, Úř. věst. C 299, 4.10.2012, s. 12.

- telekomunikace a datové sítě, ⁽²⁶⁾
- nutnost zajistit tok dat a učinit jej důvěryhodným, ⁽²⁷⁾
- vlastnictví údajů a práva v oblasti dat, ⁽²⁸⁾
- uchovávání údajů v EU. ⁽²⁹⁾

V Bruselu dne 17. července 2019.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Luca JAHIER

⁽²⁶⁾ Úř. věst. C 125, 21.4.2017, s. 74.

⁽²⁷⁾ Úř. věst. C 440, 6.12.2018, s. 8, Úř. věst. C 227, 28.6.2018, s. 86.

⁽²⁸⁾ Úř. věst. C 288, 31.8.2017, s. 107, Úř. věst. C 81, 2.3.2018, s. 209, Úř. věst. C 237, 6.7.2018, s. 32.

⁽²⁹⁾ Úř. věst. C 345, 13.10.2017, s. 52, Úř. věst. C 227, 28.6.2018, s. 11.

III

(Přípravné akty)

EVROPSKÝ HOSPODÁŘSKÝ A SOCIÁLNÍ VÝBOR

545. PLENÁRNÍ ZASEDÁNÍ EHSV, 17. 7. 2019–18. 7. 2019

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru ke sdělení Komise Evropskému parlamentu, Evropské radě a Radě – Kroky k zajištění efektivnějšího a demokratičtějšího rozhodování v daňové politice EU

[COM(2019) 8 final]

(2019/C 353/14)

Zpravodaj: **Juan MENDOZA CASTRO**Zpravodaj: **Krister ANDERSSON**Zpravodaj: **Mihai IVAȘCU**

Konzultace	Evropská komise, 18.2.2019
Právní základ	Článek 304 Smlouvy o fungování Evropské unie
Odpovědná sekce	Hospodářská a měnová unie, hospodářská a sociální soudržnost
Přijato v sekci	2.7.2019
Přijato na plenárním zasedání	17.7.2019
Plenární zasedání č.	545
Výsledek hlasování (pro/proti/zdrželi se hlasování)	171/17/18

1. Závěry a doporučení

1.1. EHSV podporuje záměr Komise zahájit nezbytnou diskusi s ohledem na citlivost hlasování kvalifikovanou většinou v daňových záležitostech.

1.2. Výbor již v jiných stanoviscích, která vypracoval v minulosti, uvedl, že je pro změnu pravidla jednomyslného rozhodování a pro zavedení hlasování kvalifikovanou většinou.

1.3. Současně se EHSV domnívá, že musí být splněny určité podmínky, aby mohlo být hlasování kvalifikovanou většinou úspěšně uplatňováno.

1.4. Pravidlo jednomyslného rozhodování o daních se může čím dál tím více jevit jako politicky anachronické, právně problematické a ekonomicky kontraproduktivní.

1.5. V důsledku daňové soutěže se často zvyšuje tlak na veřejné rozpočty. Omezené veřejné rozpočty navíc vyvíjejí tlak na konkurenceschopnost.

- 1.6. Po zavedení hlasování kvalifikovanou většinou by v budoucnu hrál v daňových záležitostech důležitou roli Evropský parlament.
- 1.7. Jednomyslné rozhodování o daních mělo dopad na širší politické priority EU.
- 1.8. V době, kdy je naléhavější než kdy dřív činit kroky namířené proti změně klimatu, by postupný přechod na hlasování kvalifikovanou většinou pomohl účinněji dosahovat cílů v oblasti životního prostředí.
- 1.9. Navrhovaný společný konsolidovaný základ daně z příjmů právnických osob, o kterém se jedná posledních 20 let, skýtá podnikům a občanům značné výhody, pokud bude správně nastaven a zaveden. Velmi potřebné je zreformovat unijní systém daně z přidané hodnoty (DPH) a zajistit náležitou koordinaci na úrovni EU a členských států, jelikož v současné době dochází k obrovské ztrátě příjmů z důvodu nejednotnosti tohoto systému.
- 1.10. EHSV se rovněž domnívá, že daňová politika obecně a zejména pak boj proti daňovým podvodům musí zůstat prioritní oblastí politiky i pro příští Evropskou komisi. Výbor se domnívá, že v boji proti přeshraničním daňovým podvodům lze nejlepší výsledky snáze dosáhnout na evropské úrovni, a vítá skutečnost, že byl poprvé zveřejněn seznam EU uvádějící jurisdikce nespolutracující v daňové oblasti.
- 1.11. Na druhou stranu je si EHSV vědom toho, že daňová politika byla vždy úzce spjata se svrchovaností členských států, jelikož pro ně má nesmírný význam.
- 1.12. EU by v zásadě měla zaujímat rozhodný postoj v otázkách globálního významu. EHSV si uvědomuje, že v minulosti byla daňová soutěž pro některé členské státy EU prostředkem, jak vyřešit finanční problémy. Nedávné přijetí opatření pro zamezení vyhýbání se daňovým povinnostem dokládá, že členské státy chtějí zvýšit transparentnost a spravedlnost daňové soutěže.
- 1.13. V tomto ohledu EHSV zdůrazňuje – a vítá – pokrok, který byl na úrovni EU dosažen v boji proti agresivnímu daňovému plánování a daňovým únikům a ve zlepšování systému DPH. Současně by si EHSV přál, aby došlo k pokroku i v dalších oblastech.
- 1.14. Každý nový předpis je třeba nejprve důkladně posoudit z ekonomického, sociálního a fiskálního hlediska, aby splňoval svůj účel, a všem členským státům musí být vždy dostatečně umožněno, aby se podílely na rozhodovacím procesu. Konečným cílem by mělo být dosažení příznivého výsledku na úrovni EU a na úrovni jednotlivých členských států.
- 1.15. Navrhované čtyři kroky by – jakmile se o nich rozhodne – měly být realizovány postupně a Evropská komise by měla každý z nich vyhodnotit.
- 1.16. EHSV zdůrazňuje, že je nezbytné zahájit rozsáhlejší proces s cílem dosáhnout pokud možno pokroku na cestě k efektivnějšímu systému hlasování kvalifikovanou většinou. Tento proces bude nějakou dobu trvat a měl by být sladěn s jinými politickými iniciativami. EHSV tudíž poukazuje na to, že je nezbytné:

— zajistit dostatečně silný rozpočet EU,

— lépe koordinovat hospodářskou politiku,

— provést důkladnou analýzu s cílem posoudit, do jaké míry byla stávající daňová opatření nedostatečná.

2. Shrnutí návrhu Komise

2.1. Členské státy mohou přijímat opatření a směrnice na úrovni EU zaměřené na zavedení společných vnitrostátních daňových pravidel pro nepřímé daně, jako je DPH, nebo přímé daně, jako je daň z příjmů právnických osob. Stávající legislativní proces EU má však podle Komise své nedostatky, jelikož vyžaduje před přijetím opatření jednomyslnou shodu mezi všemi členskými státy. Může se stát, že této jednomyslnosti nebude dosaženo nebo že to povede k neoptimálním opatřením.

2.2. Legislativní návrhy v oblasti daní jsou upraveny články 113 a 115 Smlouvy o fungování Evropské unie (SFEU). Oba články stanovují zvláštní legislativní postup, v jehož rámci Rada jednomyslně rozhoduje o daňových otázkách a Evropský parlament je pouze konzultován.

2.3. Smlouvy rovněž obsahují nezbytná ustanovení, která umožňují změnit za určitých okolností rozhodovací proces v Radě z jednomyslného rozhodování na hlasování kvalifikovanou většinou.

2.4. Ustanovení čl. 48 odst. 7 Smlouvy o Evropské unii (SEU), takzvané „překlenovací ustanovení“, umožňuje členským státům přejít od jednomyslnosti k hlasování kvalifikovanou většinou nebo od zvláštního legislativního postupu k řádnému legislativnímu postupu v oblastech, které jinak podléhají jednomyslnému rozhodování.

2.5. Komise svým sdělením hodlá zahájit diskusi o tom, jak zreformovat rozhodování v daňové politice EU. Prosazuje **postupný přechod ve čtyřech krocích** k hlasování kvalifikovanou většinou v rámci řádného legislativního postupu v některých oblastech společné daňové politiky EU.

2.5.1. V **prvním kroku** by se členské státy měly dohodnout na přechodu k hlasování kvalifikovanou většinou o opatřeních, která zlepšují spolupráci a vzájemnou pomoc v boji proti daňovým podvodům a daňovým únikům, a rovněž o správních iniciativách pro podniky EU, jako jsou např. harmonizované vykazovací povinnosti.

2.5.2. Ve **druhém kroku** by bylo hlasování kvalifikovanou většinou zavedeno jako užitečný nástroj pro dosažení pokroku v opatřeních, v nichž zdanění podporuje jiné politické cíle, např. v oblasti boje proti změně klimatu, ochrany životního prostředí nebo zlepšení veřejného zdraví.

2.5.3. Využití hlasování kvalifikovanou většinou ve **třetím kroku** by přispělo k modernizaci již harmonizovaných pravidel EU, jako jsou pravidla pro DPH a spotřební daň.

2.5.4. **Čtvrtý krok** by umožnil přechod na hlasování kvalifikovanou většinou u významných projektů v oblasti daní, jako je společný konsolidovaný základ daně z příjmů právnických osob a nový systém zdanění digitální ekonomiky.

2.6. Ve sdělení se navrhuje, aby se členské státy urychleně dohodly na realizaci prvního a druhého kroku a zváily realizaci třetího a čtvrtého kroku do konce roku 2025.

2.7. Komise prohlašuje, že se tím vyřeší následující problémy ve stávajícím rozhodovacím procesu v oblasti daňové politiky:

2.7.1. Potřeba jednomyslné dohody ztěžuje dosažení jakéhokoli kompromisu, protože stačí nesouhlas jediného členského státu a dohoda již není možná. Členské státy vědí, že mohou v Radě jednoduše vetovat jakýkoli výsledek, který se jim nelíbí, a proto se často ani vážně nezapojí do hledání řešení.

2.7.2. A i když se dosáhne jednomyslné dohody v oblasti daní, bývá to na úrovni nejmenšího společného jmenovatele, což omezuje pozitivní dopad na podniky a spotřebitele nebo ztěžuje provádění.

2.7.3. Některé členské státy mohou podmiňovat svůj souhlas s významnými daňovými návrhy splněním svých požadavků třeba i ve zcela jiných oblastech nebo ho mohou využívat jako prostředek, kterým Komisi tlačí k předložení legislativních návrhů v jiných oblastech.

2.7.4. Jednomyslně přijatá rozhodnutí lze zrušit nebo změnit také jen jednomyslně. To často vede k přílišné opatrnosti ze strany členských států, tlumí ambice a oslabuje konečný výsledek.

2.8. Pokud by měl hlas Evropského parlamentu při rozhodování o konečné podobě iniciativ v oblasti daňové politiky EU stejnou váhu, umožnilo by mu to plně se podílet na utváření daňové politiky EU.

2.9. EU by nezískala žádnou novou pravomoc a ani by nebyly omezeny pravomoci členských států. Komise rovněž uvádí, že by neovlivnilo práva členských států na stanovení sazeb daní z příjmů fyzických či právnických osob dle svého uvážení.

2.10. Podle Komise jsou náklady spojené s nečinností v daňové politice na úrovni EU vysoké. Náklady vyplývající z pomalého pokroku v oblasti konečného režimu DPH, společného konsolidovaného základu daně z příjmů právnických osob, daně z finančních transakcí a daně z digitálních služeb jsou v těchto čtyřech oblastech odhadovány přibližně na 292 miliard EUR ⁽¹⁾.

(1) COM(2019) 8 final, s. 4.

3. Obecné a konkrétní připomínky

3.1. **EHSV podporuje záměr Komise zahájit nezbytnou diskusi s ohledem na citlivost hlasování kvalifikovanou většinou v daňových záležitostech.** Ve 21. století musí úspěšná daňová politika zajistit, aby EU byla schopná řešit hospodářské a finanční problémy, které v budoucnu mohou vyvstat nebo vyvstanou. Pravidlo jednomyslného rozhodování o daních dávalo smysl v 50. letech 20. století, když bylo členských států šest. Nyní se však může čím dál tím více jevit jako politicky anachronické, právně problematické a ekonomicky kontraproduktivní.

3.2. Výbor již v jiných stanoviscích, která vypracoval v minulosti, uvedl, že je pro změnu pravidla jednomyslného rozhodování a pro zavedení hlasování kvalifikovanou většinou⁽²⁾. EHSV předkládá toto stanovisko s přihlédnutím k těmto souvislostem a ke své úloze jakožto orgán, který podporuje další pokračování projektu evropské integrace.

3.3. Současně se EHSV domnívá, že za současné situace musí být splněny určité **podmínky** související s širším kontextem, aby mohlo být hlasování kvalifikovanou většinou úspěšně uplatňováno.

3.4. EHSV je toho názoru, že **navrhované čtyři kroky** by – jakmile se o nich rozhodne – **měly být realizovány postupně** a Evropská komise by měla každý z nich důkladně a komplexně vyhodnotit.

3.5. **Jednomyslné rozhodování o daních mělo dopad na širší politické priority EU.** Daně mají zásadní význam i pro řadu nejambicióznějších projektů EU, včetně hospodářské a měnové unie (HMU), unie kapitálových trhů, jednotného digitálního trhu, rámce EU v oblasti klimatu a energetiky do roku 2030 a oběhového hospodářství. Dalším příkladem je návrh Komise na revizi směrnice o zdanění energie.

3.6. V době, kdy je naléhavější než kdy dřív činit kroky namířené proti změně klimatu, by postupný přechod na hlasování kvalifikovanou většinou pomohl účinněji **dosahovat cílů v oblasti životního prostředí**. Podle údajů Eurostatu získávají země EU v průměru pouze 6 % svých celkových daňových příjmů z ekologických daní. Valná většina těchto příjmů pochází z daní spojených s energetikou a dopravou a jen minimum z daní ze znečišťování životního prostředí nebo z využívání přírodních zdrojů (méně než 0,1 %) ⁽³⁾.

3.7. Navrhovaný **společný konsolidovaný základ daně z příjmů právnických osob**, o kterém se jedná posledních 20 let, skýtá podnikům a občanům značné výhody, pokud bude správně nastaven a zaveden. Sníží se náklady na dodržování předpisů a složitost pro větší podniky působící v rámci EU (a pro podniky, které se k tomuto systému dobrovolně připojí). Tento společný základ daně může sehrát klíčovou úlohu v boji proti agresivnímu daňovému plánování a pomoci obnovit důvěru občanů v daňový systém ⁽⁴⁾.

3.8. **EHSV podporuje reformu unijního systému daně z přidané hodnoty (DPH).** Vzhledem k neexistenci dohody v této věci se každý rok na DPH nevybere 147 miliard EUR kvůli daňovým únikům, vyhýbání se daňovým povinnostem a nedostatečnému výběru daní ze strany členských států. Současný systém je velmi nejednotný a složitý, a v důsledku toho omezuje a narušuje obchod a investice, protože vytváří zbytečnou a nadměrně velkou administrativní zátěž a obchodní překážky pro podniky ⁽⁵⁾. Podvody v oblasti DPH v současné době připravují veřejné rozpočty zhruba o 50 miliard EUR ročně.

3.9. **Rozdílné daňové politiky, které jsou uplatňovány na jednotném trhu, mají negativní účinky.** Roztříštěnost oslabuje soudržnost jednotného trhu a vede k vyšším nákladům na daňové základy například v oblasti práce, příjmů a spotřeby. Pracovníci a spotřebitelé v celé Evropě v podstatě platí za absenci konsensu mezi členskými státy. Rozdílné daňové systémy jsou navíc překážkou pro malé a střední podniky, které se snaží obchodovat na jednotném trhu.

3.10. EHSV je si vědom toho, že daňová politika byla vždy úzce spjata se **svrchovaností** členských států, jelikož má pro některé z nich nesmírný význam.

⁽²⁾ Stanovisko EHSV Úř. věst. C 230, 14.7.2015, s. 24; stanovisko EHSV Úř. věst. C 434, 15.12.2017, s. 18; stanovisko EHSV Úř. věst. C 271, 19.9.2013, s. 23; stanovisko EHSV Úř. věst. C 332, 8.10.2015, s. 8.

⁽³⁾ Euractiv – „Time to get rid of EU's unanimity rule on green fiscal matters“ („Je načase zrušit pravidlo jednomyslného rozhodování v EU o ekologických daních“).

⁽⁴⁾ Stanovisko EHSV Úř. věst. C 434, 15.12.2017, s. 58.

⁽⁵⁾ Stanovisko EHSV, Úř. věst. C 237, 6.7.2018, s. 40.

3.11. V rámci iniciativy OECD týkající se **eroze základu daně a přesouvání zisku** ⁽⁶⁾ byl určen globální rozsah tohoto jevu, který před zavedením jakýchkoli opatření pro boj proti podvodům činil 100–240 miliard USD ⁽⁷⁾. Výzkumná služba Evropského parlamentu spočítala, že příslušné údaje pro EU se pohybují v rozmezí 50–70 miliard EUR ⁽⁸⁾, což odpovídá 0,35 % HDP EU.

3.12. V současnosti je **politická úloha Evropského parlamentu v daňových záležitostech** pouze konzultační, pokud jde o přijímání opatření v oblasti daňové politiky. Pokud by byl v daňových záležitostech odsouhlasen přechod od jednomyslného rozhodování k hlasování kvalifikovanou většinou, mohl by Evropský parlament v této oblasti začít hrát důležitou roli.

3.13. **Komise se snaží zahájit diskusi o tom, jak nejlépe zreformovat způsob, jakým EU vykonává své předem přidělené pravomoci v oblasti zdanění.** Navrhuje se, aby se postupně přešlo na plné uplatňování hlasování kvalifikovanou většinou, a to v konkrétních politických oblastech zvláštního zájmu pro všechny členské státy. Komise svým sdělením neusiluje o vytvoření žádných nových pravomocí pro EU. Jeho cílem není ani přechod k systému harmonizovaných sazeb daně z příjmů fyzických a právnických osob v celé EU.

3.14. V důsledku **daňové soutěže** se často zvyšuje tlak na veřejné rozpočty. Pokud taková situace nastane, pak to nejen prohlubuje rozsáhlou distribuční nerovnováhu, ale oslabuje rovněž stranu poptávky, a škodí tedy hospodářskému rozvoji. V souvislosti s krizí eurozóny byla z důvodu rozpočtových omezení zavedena přísná úsporná opatření.

3.15. **Konkurenceschopnost a rozpočtová stabilita.** Omezené veřejné rozpočty navíc mnohdy vyvíjejí tlak na konkurenceschopnost kvůli nedostatku příležitostí k financování budoucích investic, například do infrastruktury, digitalizace nebo výzkumu a vývoje. Existuje také vzájemná provázanost mezi rozpočtovou stabilitou a stabilitou finančního trhu.

3.16. **Opatření pro zamezení vyhýbání se daňovým povinnostem.** EHSV se domnívá, že Evropská unie hraje v otázkách globálního významu zásadní roli. Ačkoli byla daňová soutěž v minulosti pro některé členské státy prostředkem, jak vyřešit určité vnitřní finanční problémy, nedávné přijetí opatření pro zamezení vyhýbání se daňovým povinnostem dokládá, že členské státy chtějí a hodlají zvýšit transparentnost a spravedlnost daňové soutěže.

3.17. **Fiskální politika EU.** EHSV je pevně přesvědčen, že předpokladem projektu evropské integrace je to, aby se všechny členské státy vždy mohly v dostatečné míře podílet na rozhodovacím procesu. Hlavním cílem je vytvořit příznivé prostředí pro EU i pro jednotlivé členské státy.

3.18. **Daňové plánování a daňové úniky**

3.18.1. **EHSV zdůrazňuje – a vítá – pokrok, který byl na úrovni EU dosažen v boji proti agresivnímu daňovému plánování a daňovým únikům a ve zlepšování systému DPH.** Během stávajícího funkčního období Komise bylo přijato celkem 14 návrhů v oblasti daní, což je více, než kolik jich bylo přijato za předcházejících 20 let ⁽⁹⁾. Byla posílena pravidla v oblasti transparentnosti tak, aby zahrnovala mnohem rozsáhlejší výměnu informací mezi členskými státy ohledně přeshraničních daňových záležitostí týkajících se občanů a velkých podniků. Výběr DPH byl zlepšen pomocí nových pravidel pro prodej zboží a služeb přes internet a rovněž pomocí nových nástrojů přeshraniční spolupráce k boji proti podvodům v oblasti DPH ⁽¹⁰⁾.

3.18.2. **Nedostatečný pokrok v některých oblastech.** EHSV musí poukázat na to, že na evropské úrovni nebylo dosaženo žádného výrazného pokroku, pokud jde o reformu zdanění právnických osob, a to zejména z důvodu absence politické vůle v Radě. Mimoto byly kvůli systému jednomyslného hlasování zablokovány důležité návrhy týkající se zdanění digitálních služeb a vyhýbání se daňovým povinnostem.

⁽⁶⁾ <https://www.oecd.org/tax/beps/>

⁽⁷⁾ <http://www.oecd.org/ctp/oecd-presents-outputs-of-oecd-g20-beps-project-for-discussion-at-g20-finance-ministers-meeting.htm>

⁽⁸⁾ http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-16-160_en.htm

⁽⁹⁾ Komisař Moscovici, tweet ze dne 13. února 2019.

⁽¹⁰⁾ Stanoviska EHSV: Úř. věst. C 237, 6.7.2018, s. 40; Úř. věst. C 283, 10.8.2018, s. 35.

3.18.3. **EHSV se domnívá, že daňová politika obecně a boj proti daňovým podvodům musí zůstat prioritní oblastí politiky i pro příští Komisi.** S ohledem na četné skandály týkající se daňových rájů (LuxLeaks, Panama Papers, Paradise Papers atd.) a na nejnovější odhady daňových úniků v rámci EU, které uvádějí částku ve výši přibližně 825 miliard EUR ročně ⁽¹¹⁾, se EHSV vyslovuje pro krátký časový rámec.

3.18.4. **V boji proti přeshraničním daňovým podvodům lze nejlepší výsledky dosáhnout na evropské úrovni.** EHSV kriticky hodnotí skutečnost, že byly v Radě zablokovány důležité legislativní návrhy týkající se této problematiky. Z nedávno uskutečného průzkumu Eurobarometr vyplývá, že tři čtvrtiny občanů EU jsou toho názoru, že boj proti zneužívání daňového systému by měl být jednou z evropských priorit ⁽¹²⁾.

3.18.5. **Nespolupracující jurisdikce.** EHSV vítá skutečnost, že byl v prosinci 2017 poprvé zveřejněn seznam EU uvádějící jurisdikce nespolupracující v daňové oblasti a že je od té doby neustále aktualizován ⁽¹³⁾. EHSV plně podporuje metodu spočívající v sestavování černé listiny a šedé listiny, kterou zavedla Evropská komise ⁽¹⁴⁾. S ohledem na skandály kolem Panama Papers a Paradise Papers již EHSV členské státy vyzval, aby odstranily skuliny, jež umožňují agresivní daňové plánování ⁽¹⁵⁾. Nespolupracující jurisdikce představují hrozbu pro vnitřní trh EU ⁽¹⁶⁾.

3.19. **EHSV zdůrazňuje, že je nezbytné zahájit rozsáhlejší proces** s cílem dosáhnout pokud možno pokroku na cestě k systému hlasování kvalifikovanou většinou. Tento proces bude nějakou dobu trvat a měl by být sladěn s jinými politickými iniciativami.

3.19.1. **Dostatečně silný rozpočet EU** by umožnil finanční převody coby kompenzaci za ořesy nebo komparativní nevýhody. V této souvislosti zdůraznila Skupina na vysoké úrovni pro vlastní zdroje, jež byla zřízena s cílem posoudit, jak zajistit zjednodušení a větší transparentnost, spravedlnost a demokratickou odpovědnost na straně příjmů v rozpočtu EU, význam evropské fiskální politiky ⁽¹⁷⁾.

3.19.2. Na základě **lepší koordinace hospodářské politiky** by mohla odpadnout potřeba vyvažovat nedostatečnou koordinaci vnitrostátních daňových předpisů. Díky strukturálním reformám, cíleným investicím, spravedlivému zdanění, spravedlivým obchodním dohodám, opětovnému získání vedoucí pozice v oblasti inovací a dokončení jednotného trhu bude hospodářství EU fungovat efektivněji.

3.19.3. **Je však také velmi důležité, aby byl realizován jednotný trh.** Pravidla týkající se zákazu diskriminace a čtyři svobody zaručené Smlouvou by již měly zajistit splnění podmínek pro jednotný trh. Vývoj situace v oblasti státní podpory a řada případů porušení pravidel rovněž ukázaly, že Komise má k dispozici prostředky pro nápravu těchto porušení. Bylo by zapotřebí provést důkladnou analýzu s cílem posoudit, do jaké míry byla stávající daňová opatření nedostatečná.

V Bruselu dne 17. července 2019.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Luca JAHIER

⁽¹¹⁾ Evropský parlament – Zpráva „Finanční trestná činnost, vyhýbání se daňovým povinnostem a daňové úniky“.

⁽¹²⁾ Zpravodajství Evropského parlamentu: Boj proti daňovým podvodům.

⁽¹³⁾ <https://www.consilium.europa.eu/media/31945/st15429en17.pdf>.

⁽¹⁴⁾ <https://www.oxfam.org/en/even-it/full-disclosure-eus-blacklist-tax-havens>.

⁽¹⁵⁾ <https://www.eesc.europa.eu/es/node/56888>.

⁽¹⁶⁾ Stanovisko EHSV Úř. věst. C 229, 31.7.2012, s. 7.

⁽¹⁷⁾ Budoucí financování EU (tzv. Montiho zpráva), prosinec 2016.

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru ke zprávě Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru, Výboru regionů a Evropské investiční bance – Čtvrtá zpráva o stavu energetické unie

[COM(2019) 175 final]

(2019/C 353/15)

Zpravodaj: **Christophe QUAREZ**

Konzultace	Evropská komise, 3.6.2019
Právní základ	Článek 304 Smlouvy o fungování Evropské unie
Odpovědná sekce	Doprava, energetika, infrastruktura a informační společnost
Přijato v sekci	3.7.2019
Přijato na plenárním zasedání	17.7.2019
Plenární zasedání č.	545
Výsledek hlasování (pro/proti/zdrželi se hlasování)	183/2/5

1. Závěry a doporučení

1.1. EHSV bere na vědomí čtvrtou zprávu o stavu energetické unie, podporuje cíle energetické unie a vítá důraz na zapojení a mobilizaci evropské společnosti, aby v plné míře převzala svůj díl odpovědnosti za energetickou unii. Opakuje svůj návrh týkající se účinného dialogu o energetice s organizovanou občanskou společností na úrovni EU a jednotlivých členských států a na regionální a místní úrovni. Vyzývá také k užšímu propojení mezi budoucími zprávami o stavu energetické unie a dlouhodobou strategií pro energetiku navrženou do roku 2050.

1.2. EHSV je překvapen prohlášením Evropské komise o tom, že „je energetická unie skutečností“. Energetická unie je možná uskutečněna z hlediska rozhodnutí přijatých v rámci politiky EU, dosud se ale nestala skutečnou součástí každodenního života občanů Evropy. EHSV tedy vyzývá Evropskou komisi, aby členským státům připomněla jejich odpovědnost za rozhodnutí, která přijaly na úrovni EU. Volá také po vyšších ambicích z hlediska transformace energetiky a opatření v oblasti klimatu.

1.3. EHSV skutečně lituje, že vlády jednotlivých členských států nadále vyjadřují odlišná stanoviska a že ve svých zemích zavádějí něco jiného, než pro co hlasují v Bruselu. EHSV také vyzývá Evropskou komisi, aby ve větší míře využívala svých pravomocí, včetně těch právních, k tomu, aby zajistila, že členské státy budou dodržovat právní předpisy EU týkající se energetiky, včetně cílů v oblasti energetiky a klimatu do roku 2020. EHSV vyzývá Evropskou komisi, aby analyzovala příčiny rozdílných názorů, které vyjadřují vlády členských států, a důvody, proč některé členské státy nesplní své cíle v oblasti energetiky a klimatu.

1.4. EHSV lituje, že Evropská komise dostatečně nevyužila čtvrtou zprávu o stavu energetické unie k tomu, aby zdůraznila, že nebylo dosaženo jasného pokroku v oblasti čtyř z jejích priorit energetické unie: zaměřit se na občany, omezit dovoz energie, stát se jedničkou v oblasti obnovitelných zdrojů a vytvářet pracovní místa v oblasti čisté energie.

1.5. EHSV znovu zdůrazňuje, že Evropa potřebuje „Sociální pakt pro transformaci energetiky motivovanou občany“, na němž se dohodnou EU, členské státy, regiony, města, sociální partneři a organizovaná občanská společnost, aby se zajistilo, že při transformaci nebude nikdo opomenut. Měl by se stát šestým rozměrem energetické unie a měl by zahrnovat všechny sociální aspekty, včetně vytváření kvalitních pracovních míst, odborné přípravy, vzdělávání a školení spotřebitelů, sociální ochrany, konkrétních plánů pro přechodové regiony, v nichž zanikají pracovní místa, zdraví a energetické chudoby. Tato iniciativa by měla být součástí evropského pilíře sociálních práv.

1.6. EHSV vítá zahájení činnosti Střediska pro sledování energetické chudoby, které může být jen prvním krokem k vypracování evropského akčního plánu zaměřeného na odstranění energetické chudoby v Evropě. V tomto ohledu mohou sociální sazby nebo energetické šeky představovat pouze dočasnou úlevu, a měly by být postupně nahrazovány veřejnými dotacemi, které budou chudým Evropanům pomáhat přijímat strukturální řešení, jako je například důkladná modernizace budov.

1.7. EHSV s politováním konstatuje, že ve zprávě nebyla věnována dostatečná pozornost hodnocení energetické závislosti EU a jejích geopolitických důsledků. Týká se to například monitorování vývoje závislosti EU na dovážených energiích (např. ropa, zemní plyn, uhlí a uran), ale i na dovážených výrobcích souvisejících s transformací energetiky (např. baterie, solární panely) a na zahraničních investicích do strategických energetických aktiv a společností v rámci EU (např. společnosti z USA kupující klíčové segmenty hodnotového řetězce tepelných elektráren, čínské společnosti kupující provozovatele elektrických sítí, ruské investice do energetického sektoru v některých zemích).

1.8. S ohledem na význam změny klimatu coby klíčového politického tématu EU, a to jak ve vnímání občanů, tak v programech politických stran, EHSV vyzývá příští Evropskou komisi, aby ve svém funkčním období 2019–2024 učinila z boje proti změně klimatu nejvyšší prioritu. Tato priorita by se měla odrazit v organizaci Evropské komise tak, že bude vytvořena pozice prvního místopředsedy Evropské komise odpovědného za opatření v oblasti klimatu.

2. Souvislosti a úvahy o předchozích doporučeních EHSV

2.1. Veřejnost EU silně a stále více podporuje cíle energetické unie a ambicióznější politiky v oblasti klimatu a energetiky. Nedávné průzkumy Eurobarometr⁽¹⁾ naznačují, že zhruba 80 % občanů EU považuje klimatické změny za velmi vážný problém a že boj proti těmto změnám může společně s efektivnějším využíváním energie posílit hospodářství EU a zvýšit počet pracovních míst. Podpora těchto myšlenek byla zviditelněna v rámci mládežnického hnutí školních stávek za klima (#FridaysForFuture).

2.2. EHSV konstatuje rostoucí podporu cílů energetické unie v evropské podnikatelské sféře, a to jak mimo odvětví energetiky, tak v jeho rámci, což dokazují např. sdružení Eurelectric a iniciativa B team.

2.3. Přibývají odborná a vědecká zjištění, která potvrzují, že přechod na klimaticky neutrální hospodářství může ekonomice EU prospět. Poslední důkazy předložila Evropská komise ve své dlouhodobé strategii z listopadu 2018⁽²⁾.

2.4. EHSV však s politováním konstatuje, že vlády jednotlivých členských států nadále vyjadřují odlišná stanoviska a ve svých zemích zavádějí něco jiného, než pro co hlasují v Bruselu. EHSV také vyzývá Evropskou komisi, aby ve větší míře využívala svých pravomocí, včetně těch právních, k tomu, aby zajistila, že členské státy budou dodržovat právní předpisy EU týkající se energetiky, včetně cílů v oblasti energetiky a klimatu do roku 2050. EHSV vyzývá Evropskou komisi, aby analyzovala příčiny rozdílných názorů, které vyjadřují vlády členských států, a důvody, proč některé členské státy nespĺní své cíle v oblasti energetiky a klimatu.

2.5. EHSV vítá iniciativy zahájené v posledních letech a uvedené ve zprávě o stavu energetické unie, včetně těch, které se zaměřují na ostrovy EU, uhelné regiony, problematiku baterií a energetickou chudobu. Všechny tyto iniciativy jsou klíčem k prosazování integrované průmyslové politiky, která může podpořit sociálně spravedlivou transformaci energetiky vytvářející kvalitní pracovní místa, a měly by být považovány za příležitost k tomu, aby průmysl předvedl schopnost Evropy vytvářet odpovídající řešení aktuálních výzev.

(1) Zvláštní zpráva Eurobarometru č. 459, Změna klimatu, březen 2017.

(2) COM(2018) 773 final.

2.6. EHSV opakovaně konstatoval, že energetická unie musí zajistit stabilní a příznivé prostředí pro evropské podniky, umožnit jim tak investice a zaměstnávání a pobízet je k tomu, přičemž zvláštní pozornost je třeba věnovat potenciálu malých a středních podniků. Vítá proto, že v platnost vstoupilo nařízení o správě energetické unie, a vyzývá organizovanou občanskou společnost, aby hrála aktivnější roli, a zajistila tak náležité provádění tohoto nařízení.

2.7. EHSV rovněž vítá zprávu Evropské komise „Ceny energií a náklady na energie v Evropě“ zveřejněnou v lednu 2019. Tato zpráva totiž přináší transparentní informace o nedávném zvýšení cen energií, spojeném do značné míry s nárůstem ceny fosilních paliv, v jehož důsledku cena za dovoz fosilních paliv do EU mezi lety 2016 a 2017 vzrostla o 26 % na celkovou částku 266 miliard EUR. EHSV vyzývá k větší transparentnosti v oblasti dotací na fosilní paliva a rozdílů v cenách energie napříč Evropskou unií, a to mj. jako důsledku různých systémů zdanění energie v členských státech.

2.8. EHSV žádá, aby v příští zprávě o stavu energetické unie byl mezi hodnotící kritéria zařazen sociální rozměr. Velmi proto vítá sociální iniciativy Evropské komise, například ty, které souvisejí s regiony s vysokými emisemi uhlíku a energetickou chudobou, a také vítá, že zpráva obsahuje zvláštní pododíl o sociálním rozměru energetické unie.

2.9. EHSV se vždy domníval, že dosažitelnost a fyzický přístup k cenově dostupné energii mají zásadní význam pro prevenci energetické chudoby. Vítá proto zahájení činnosti Střediska pro sledování energetické chudoby, které se může stát teprve prvním krokem k vypracování evropského akčního plánu zaměřeného na odstranění energetické chudoby v Evropě. Vyzývá Evropskou komisi k rozšíření mandátu tohoto střediska a navýšení jeho prostředků, aby mohlo i nadále pracovat na řešení problému chudoby související s vytápěním a zaměřit se i na problém chudoby spojené s chlazením a mobilitou.

2.10. EHSV konstatuje, že provádění transformace energetiky nevyžaduje výrazně odlišné výše investic ve srovnání s částkami, které by byly potřeba k zachování stávajícího energetického systému založeného na neefektivním využívání dovážených fosilních paliv. Klíčovou výzvou je přerozdělení kapitálu z aktiv a infrastruktur s vysokými emisemi uhlíku na aktiva a infrastruktury s emisemi nulovými.

2.11. V zájmu pomoci soukromým investorům při přerozdělení kapitálu by veřejné orgány měly zajistit efektivní a předvídatelné ceny uhlíku pro všechny hospodářské činnosti a postupně ukončit všechny dotace na fosilní paliva. K možným prvkům patří stanovení minimální ceny uhlíku pro systém obchodování s emisemi v kombinaci s harmonizací daní z energie. EHSV tedy důrazně podporuje návrh Evropské komise, jehož účelem je zajistit, aby o harmonizaci EU v oblasti zdanění energií bylo možné rozhodovat kvalifikovanou většinou namísto jednomyslné shody. V rámci dosavadního postupu totiž může vláda jednoho členského státu zablockovat jakýkoli pokrok na úrovni Evropské unie. Prvním odvětvím, kde by k takové harmonizaci mohlo dojít, je letecká doprava.

3. **Připomínky ke čtvrté zprávě o stavu energetické unie a návazné kroky**

3.1. **Vytvoření silné a demokratické správy pro transformaci energetiky v Evropě**

3.1.1. EHSV se domnívá, že EU a většina jejích členských států musí dále demokratizovat tvorbu energetické politiky. Mohou lépe využívat nástroje, jako jsou poradní průzkumy veřejného mínění a evropské občanské iniciativy, a zajistit systematické zapojení organizované občanské společnosti. Větší decentralizace energetického systému s výraznější rolí místních energetických společenství může představovat důležitý prvek pro podporu demokratizace a odpovědnosti v procesu transformace evropské energetiky.

3.1.2. Aby vzniklo stabilní a příznivé podnikatelské prostředí pro evropské společnosti, zejména pro malé a střední podniky, měla by EU a všechny její členské státy vypracovat dlouhodobé energetické plány za účelem dosažení cíle uhlíkové neutrality, který schválily v Pařížské dohodě. EHSV tedy vyzývá Evropskou komisi, aby přijala cíl dosáhnout klimaticky neutrálního hospodářství v EU do roku 2050. Dále by měly být navrženy takové strategie týkající se dekarbonizace v jednotlivých odvětvích a regionech, které by identifikovaly obchodní a místní příležitosti a předjímaly tvorbu a zánik pracovních míst v budoucnosti, a zajistily tak bezproblémový přechod.

3.1.3. EHSV kritizuje vágnost řady politických slibů. Například vyjadřuje politování nad tím, že Evropská komise nikdy neobjasnila, jak si vykládat její ambici udělat z Evropy „jedničku v oblasti obnovitelných zdrojů“.

3.1.4. EHSV vítá iniciativy zaměřené na pomoc regionům a ostrovům s vysokými emisemi uhlíku při transformaci jejich energetiky. Opětovně vyzývá Evropskou komisi, aby zapojila všechny členské státy a regiony do společného mapování silných a slabých stránek jednotlivých evropských regionů v souvislosti s transformací energetiky. Toto mapování by mělo sloužit jako podklad pro jejich průmyslové strategie a inteligentní specializaci a mělo by jim rovněž pomoci předvídat pravděpodobný výsledek, pokud jde o vytváření, ztráty a změny pojetí pracovních míst v důsledku transformace ⁽³⁾.

3.1.5. EHSV uznává, že silná a demokratická správa energetické unie vyžaduje vytvoření „Evropské energetické informační služby“ v rámci Evropské agentury pro životní prostředí, která by byla schopna zajistit kvalitu údajů poskytovaných členskými státy, vytvořit jeden vstupní bod pro všechny soubory dat potřebné k posouzení pokroku energetické unie, rozvíjet se zúčastněnými stranami předpoklady pro různé scénáře, poskytovat modely s otevřeným zdrojovým kódem, které umožní testování různých předpokladů, a kontrolovat soulad mezi různými projekciemi. Její práce by měla být volně přístupná všem subjektům s rozhodovací pravomocí, podnikům a široké veřejnosti.

3.2. **Společné vypracování Sociálního paktu pro transformaci energetiky motivovanou občany**

3.2.1. EHSV si vítá vyjádření Evropské komise o tom, že „sociální důsledky těchto změn [transformace energetiky] musí být od počátku součástí politického procesu, a nikoli pouze okrajovou záležitostí“. Vyzývá Evropskou komisi k tomu, aby toto prohlášení uvedla v praxi, a je připraven pro tento účel poskytnout svou podporu a odborné znalosti.

3.2.2. EHSV opakuje, že Evropa potřebuje „Sociální pakt pro transformaci energetiky motivovanou občany“, na němž se dohodnou EU, členské státy, regiony, města, sociální partneři a organizovaná občanská společnost, aby se zajistilo, že při transformaci nebude nikdo opomenut. Měl by se stát šestým rozměrem energetické unie a měl by zahrnovat všechny sociální aspekty, včetně vytváření kvalitních pracovních míst, odborné přípravy, vzdělávání a školení spotřebitelů, sociální ochrany, konkrétních plánů pro přechodové regiony, v nichž zanikají pracovní místa, zdraví a energetické chudoby. Tato iniciativa by měla být součástí evropského pilíře sociálních práv. Pakt by mohl vycházet ze zkušeností na úrovni jednotlivých členských států, například z francouzské iniciativy „Pacte pour le pouvoir de vivre“, do níž se zapojilo 19 odborových svazů a nevládních organizací.

3.2.2.1. EHSV se domnívá, že Evropská unie musí poskytnout řádné finanční prostředky na podporu pracovníkům, jimž v důsledku přechodu na klimaticky neutrální hospodářství hrozí ztráta zaměstnání. EHSV z tohoto důvodu a s přihlédnutím ke zkušenostem platformy pro uhelné regiony procházející transformací vyzývá Evropskou komisi, Evropský parlament a Radu Evropské unie, aby zajistily řádné fungování a financování Evropského sociálního fondu, regionálních fondů a Evropského fondu pro přizpůsobení se globalizaci, a čelily tak výzvám spojeným s přechodem na klimaticky neutrální hospodářství. Byl by to signál, že se Evropa snaží zajistit, aby nikdo nezůstal opomenut.

3.2.3. EHSV by si přál, aby byla energetická unie rozvíjena takovým způsobem, aby se stala příležitostí k vymýcení energetické chudoby v Evropě a ke zlepšení kvality života, tvorbě pracovních míst a sociálnímu začleňování. Na základě zjištění evropského Střediska pro sledování energetické chudoby a nově vytvořeného „Evropského indexu energetické chudoby“ by měl být ve spolupráci se zúčastněnými stranami, včetně spotřebitelských organizací a nevládních organizací pro boj s chudobou, jako je např. Evropská síť proti chudobě a sociálnímu vyloučení, vypracován evropský akční plán na vymýcení energetické chudoby, aby se zajistilo, že veřejná opatření budou stále více cílit na hlavní příčiny energetické chudoby. EHSV poznamenává, že jak uvedl ve svém stanovisku Čistá energie pro všechny Evropany ⁽⁴⁾, energetická chudoba je otázkou investic a zejména zranitelné domácnosti čelí překážkám v přístupu k financování, a zdůrazňuje, že je třeba postupně přejít od zmírňujících opatření k opatřením preventivním, jako jsou např. renovace, které přemění staré budovy na budovy s téměř nulovou spotřebou energie. V tomto ohledu mohou sociální sazby nebo energetické šeky představovat pouze dočasnou úlevu, která by měla být postupně nahrazována veřejnými dotacemi, které budou chudým Evropanům pomáhat přijímat strukturální řešení, jako je například důkladná modernizace budov.

3.2.3.1. EHSV považuje přechod na klimaticky neutrální hospodářství za příležitost k zajištění pracovních míst pro Evropany. Evropská komise uvádí, že pro „zelenou ekonomiku“ pracují již 4 miliony Evropanů. Urychlení transformace energetiky vytvoří více pracovních míst, zejména budou-li transformaci provádět místní energetická společenství. EHSV se domnívá, že by se mělo více usilovat o to, aby odborné vzdělávání přilákalo mladé Evropany, včetně nezaměstnaných mladých lidí, na pracovní místa spojená s transformací energetiky. Žádá proto Evropskou komisi, aby vytvořila „program Erasmus Pro“, a přilákala tak více mladých lidí do rozvíjejících se odvětví klimaticky neutrálního hospodářství (např. energetická účinnost a výroba energie z obnovitelných zdrojů) tím, že zlepší obraz a pracovní podmínky takových pracovních míst.

⁽³⁾ Úř. věst. C 367, 10.10.2018, s. 1.

⁽⁴⁾ Úř. věst. C 246, 28.7.2017, s. 64.

3.2.4. EHSV se domnívá, že by boj proti znečištění ovzduší měl pro EU a všechny její členské státy být politickou prioritou na vysoké úrovni. Měla by být posílena regulační opatření zaměřená na snižování emisí látek znečišťujících ovzduší vypouštěných vozidly a elektrárnami a měla by být zavedena opatření, která by nakonec vedla k postupnému ukončení používání fosilních paliv v dopravě a výrobě elektřiny. EHSV rovněž požaduje, aby Evropská komise v nadcházející zprávě předložila podrobnou analýzu hybridních sil vytváření zelených pracovních míst a překážek, které je třeba překonat.

3.2.5. EHSV vítá zlepšení uvedená ve čtvrté zprávě o stavu energetické unie, která se týká informací o využití investičních nástrojů EU, zejména Nástroje pro propojení Evropy. Připomíná však, že je třeba zlepšit podmínky začínajících podniků, občanů, místních energetických společenství i komunitních projektů pro přístup k těmto prostředkům (např. podpora finančních platforem, zejména v členských státech, kde takové subjekty chybí). EHSV vyjadřuje přání, aby byl dále zkoumán sociální rozměr transformace energetiky, a to prostřednictvím samostatného průzkumného stanoviska nebo informační zprávy.

3.3. **Doprava**

EHSV připomíná, že s odvětvím dopravy je spojena třetina energetické spotřeby EU. Zatímco emise v EU celkově klesají, v případě dopravy tomu tak není. Toto odvětví i nadále téměř kompletně (z 94 %) závisí na ropě, z níž se většina dováží.

3.3.1. EHSV vítá přijetí Balíčku předpisů týkajících se čisté mobility jakožto první krok k zajištění přechodu k ekologické mobilitě. Vítá propagaci elektrifikace, připomíná však, že elektrifikace sama o sobě nestačí a že bude třeba vynaložit bezprecedentní úsilí s cílem zvýšit energetickou účinnost a snížit potřebu poptávky po zbytečné mobilitě – jde např. o dlouhé vzdálenosti mezi domovem a pracovištěm.

3.3.2. EHSV by uvítal opatření na úrovni celé EU, které by zamezilo tomu, aby nízkopříjmoví majitelé znečišťujících vozidel, jimž je stále více omezován přístup do mnoha městských oblastí, byli opomenuti. Možná opatření by se dala realizovat v rámci Městské agendy a stejně tak by bylo možné podpořit chůzi, jízdu na kole, veřejnou dopravu a levné dovybavení nebo konverzi pohonu stávajících vozidel využívajících fosilní paliva na technologii s nulovými emisemi.

3.3.3. EHSV vítá skutečnost, že čtvrtá zpráva o stavu energetické unie připomíná význam Evropské bateriové aliance. EHSV podporuje tuto iniciativu, jejímž cílem je zajistit, aby EU hrála na celosvětovém trhu důležitou úlohu⁽⁹⁾.

3.4. **Infrastruktura, investice a průmyslový rozvoj pro transformaci energetiky**

3.4.1. Transformace energetiky má významné dopady na všechna odvětví hospodářství, zejména na veřejné služby, energeticky náročná odvětví a odvětví poskytující energetická řešení. Jejich radikální transformace vyžaduje investice v řádu stovek miliard eur. Uvedená odvětví se setkávají s riziky, výzvami i příležitostmi, a je velmi důležité, aby EU jim, ale i energetickým družstvům a občanům pomáhala chápat se příležitostí, čelit výzvám a minimalizovat rizika.

3.4.2. EHSV s politováním konstatuje, že ve zprávě nebyla věnována dostatečná pozornost hodnocení energetické závislosti EU a jejích geopolitických důsledků. Týká se to například monitorování vývoje závislosti EU na dovážených energiích (např. ropa, zemní plyn, uhlí a uran), ale i na dovážených výrobcích souvisejících s transformací energetiky (např. baterie, solární panely) a na zahraničních investicích do strategických energetických aktiv a společností v rámci EU (např. společnosti z USA kupující klíčové segmenty hodnotového řetězce tepelných elektráren, čínské společnosti kupující provozovatele elektrických sítí, ruské investice do energetického sektoru v některých zemích).

3.4.3. EHSV se domnívá, že by EU měla zvýšit své ambice ve všech oblastech čisté energie, poskytnout evropským podnikům zdravý domácí trh, kde budou moci být zaváděny inovace, a integrovanou průmyslovou strategii zaměřenou na vývoz čistých energetických řešení do zbývajících částí světa.

3.4.4. EHSV s politováním konstatuje, že veřejné investice (na úrovni jednotlivých členských států i EU) do výzkumných a inovačních priorit energetické unie stagnují na úrovni 5 miliard EUR ročně, ačkoli by výzkum a inovace v oblasti energetiky měly být nejvyšší prioritou pro zajištění konkurenceschopnosti Evropy a ochranu jejího klimatu. EHSV vyzývá Společné výzkumné středisko Evropské komise, aby poskytlo další údaje o tomto faktu, a to jak v absolutních číslech, tak v procentech HDP EU.

(9) Úř. věst. C 367, 10.10.2018, s. 1.

3.4.5. EHSV velmi vítá vytvoření pilotního projektu Evropské rady pro inovace a návrh na zahájení „výzkumných a inovačních misí“ coby způsobu, jak lépe nasměrovat výzkum a inovace k projektům, které účinně řeší společenské výzvy, včetně přechodu na klimaticky neutrální hospodářství. V této souvislosti EHSV žádá Evropskou komisi, Evropský parlament a Radu Evropské unie, aby navrhly zřízení zvláštní mise, která zajistí, aby do roku 2030 v Evropě existovalo 100 klimaticky neutrálních měst. Toto opatření poskytne výzkumníkům, inovátorům a podnikům v EU rozsáhlé příležitosti ke společnému navrhování a testování inovací, umožní jim učit se na základě zkušeností a zlepši jejich připravenost na rychlou transformaci energetiky v Evropě a ve zbytku světa.

4. Zapojení občanské společnosti a příspěvek EHSV

4.1. EHSV je přesvědčen o tom, že energetická unie je možná realitou z hlediska politiky, není však ještě skutečnou součástí každodenního života občanů Evropy. EHSV vítá skutečnost, že tvůrci politiky EU položili v letech 2015–2019 základy energetické unie, v příštích letech a desetiletích je však třeba vykonat ještě mnoho.

4.2. Transformace evropského energetického systému bude skutečně rychlejší, levnější a demokratičtější, pokud budou její hnací silou lidé, kteří se v souvislosti s transformací energetiky stále častěji budou stávat aktivními spotřebiteli, samovýrobci, pracovníky a subjekty zajišťujícími crowdsourcing a skupinové financování. Evropská unie by se měla soustředit na přechod od stavu, kdy se energetická politika, a to i na vnitrostátní úrovni, řídí „rozhodnutími několika“, ke stavu, kdy je účinně řízena „činy všech“. Vzhledem k silnému povědomí o otázkách klimatu mezi občany EU, zejména mezi mladými Evropany, je šance dosáhnout tohoto cíle větší než kdy předtím.

4.3. EHSV s politováním konstatuje, že chybí skutečné návrhy na lepší zapojení organizací občanské společnosti a občanů. Ačkoli putovní kampaň s názvem „Energy Union Tour“ představovala pozitivní vývoj, EHSV vyzývá Evropskou komisi, aby stále více spolupracovala se subjekty s rozhodovací pravomocí a se zúčastněnými stranami, konkrétně aby se setkávala s národními a regionálními hospodářskými a sociálními radami a organizovanou občanskou společností s cílem společně zajistit čistou energii pro všechny Evropany.

4.4. EHSV připomíná nástroje dostupné v nařízení o správě energetiky a navrhuje, aby byl zaveden stálý občanský dialog, který bude povinnou součástí přípravy všech významných politických rozhodnutí a právních předpisů EU souvisejících se změnou klimatu. Transparentnost a odpovědnost by měly být významnými prvky tohoto dialogu, což znamená, že by dialogy měly být veřejně přístupné a že je třeba poskytnout jasné informace, pokud jde o to, jak zohledňovat obavy vyjádřené v průběhu dialogu. Aby byl takový dialog úspěšný, musí mít občané pocit, že jim je blízký. Ačkoli dialog prostřednictvím internetu jeví jako užitečný, není dostačující a musí jej doplňovat setkání a přímý kontakt se širokou veřejností. Proto je třeba, aby byl dialog viditelný a byly na něj k dispozici přiměřené finanční a lidské zdroje a rovněž aby mu dal tvář konkrétní místopředseda Evropské komise, komisař nebo jiný vysoce postavený činitel.

4.5. EHSV by rád aktivně přispíval k dalšímu rozvoji součinnosti a spolupráce mezi orgány na úrovni EU, organizovanou občanskou společností a místními a regionálními orgány a jejich institucemi, které jsou důležité s ohledem na cíle energetické unie. Místní a regionální orgány mají díky své blízkosti k široké veřejnosti a svým znalostem konkrétních místních podmínek klíč k účinnému přizpůsobení a provádění politik souvisejících s energetikou. Představují hlavní rozhodovací úroveň v odvětvích, jako jsou doprava, územní plánování, budovy a sociální zabezpečení, díky čemuž jsou nesmírně důležité pro koordinovaná opatření pro prospěch energetické účinnosti a obnovitelných zdrojů energie.

V Bruselu dne 17. července 2019.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Luca JAHIER

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru ke zprávě Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru, Výboru regionů a Evropské investiční bance o provádění strategického akčního plánu v oblasti baterií: Budování strategického hodnotového řetězce v oblasti baterií v Evropě

[COM(2019) 176 final]

(2019/C 353/16)

Zpravodaj: **Colin LUSTENHOUWER**

Konzultace	Evropská komise, 3.6.2019
Právní základ	Článek 304 Smlouvy o fungování Evropské unie
Odpovědná sekce	Doprava, energetika, infrastruktura a informační společnost
Přijato v sekci	3.7.2019
Přijato na plenárním zasedání	17.7.2019
Plenární zasedání č.	545
Výsledek hlasování (pro/proti/zdrželi se hlasování)	189/1/5

1. Závěry a doporučení

1.1. V první zprávě o pokroku v provádění strategického akčního plánu pro baterie Evropská komise uvádí, že byla zahájena řada kroků k vybudování důležitého odvětví baterií v EU.

1.2. Ačkoli je ještě příliš brzy na konečné závěry, podporuje EHSV iniciativy, které Komise uskutečnila a ještě má v úmyslu uskutečnit s cílem spolupracovat s členskými státy a evropským průmyslem na odstranění závislosti na třetích zemích, zejména asijských.

1.3. V nadcházejících letech bude třeba vykonat mnoho práce, aby EU dosáhla potřebné úrovně technologických znalostí, aby byly zabezpečeny dodávky surovin ze třetích zemí i z EU a aby byla zajištěna bezpečná a čistá recyklace použitých baterií.

1.4. Společnou odpovědností veřejné správy a podnikatelské sféry jsou při tom investice do zaměstnanců.

2. Úvod

A. V květnu 2018 vydala Evropská komise sdělení s názvem „Evropa v pohybu“⁽¹⁾. V tomto sdělení Komise popsala politický směr, kterým se řídila v souvislosti s udržitelnou mobilitou pro Evropu: bezpečnou, propojenou a čistou.

2.1. Tento politický směr je součástí politiky prosazované Junckerovou Komisí, která nese název „evropská energetická unie“ a představuje komplexní, integrovaný rámec, kde je politika v oblasti změny klimatu začleněna do energetické politiky a doplněna cílenou průmyslovou politikou za účelem dosažení cílů Pařížské dohody. Cílů zaměřených především na snížení emisí CO₂ způsobených výrobou energie z fosilních paliv⁽²⁾ a dopravou v Evropě, která využívá dopravních prostředků (nákladních a osobních automobilů) se spalovacími motory poháněnými rovněž fosilními palivy (benzín, plyn).

⁽¹⁾ COM(2018) 293 final.

⁽²⁾ Na výrobu a využití energie připadá 79 % emisí skleníkových plynů v EU, Evropský účetní dvůr, informační dokument z 1. dubna 2019 Podpora EU pro skladování energie.

2.2. V souvislosti s „Evropou v pohybu“ Komise vytvořila speciální akční plán pro vývoj a výrobu baterií. Komise za tímto účelem představila zvláštní přílohu výše uvedeného sdělení s názvem Strategický akční plán pro baterie.

B. K čemu potřebujeme zvláštní akční plán pro baterie?

2.3. Bez baterií si již nelze představit náš každodenní život. Baterie představují nezbytnou součást našich mobilních telefonů, počítačů či tabletů, spotřebičů pro domácnost, ale navíc i elektrických vozidel, aby mohly dobře, bezpečně a pokud možno dlouhodobě fungovat. Životnost baterií je přitom stále ještě (příliš) omezená. Politika Komise se v rámci této skupiny výrobků – v podobě, v jaké je stanovena v akčním plánu – zaměřuje zejména na vývoj baterií pro elektrická vozidla, ale i na další aspekty, např. na druhotné využití baterií a recyklaci⁽³⁾.

2.4. Bateriové systémy jsou vhodné pro skladování energie v malém měřítku. Pro velkokapacitní skladování energie získané např. z větrných parků na moři se baterie zřejmě nehodí. Takové velkokapacitní skladování energie se bude muset realizovat za pomoci jiných energetických nosičů, jako je vodík či amoniak⁽⁴⁾. I v této oblasti Komise podporuje – z prostředků programu Horizont 2020 – řadu iniciativ, jako je např. technologie přeměny elektřiny na plyn (koncept „power-to-gas“)⁽⁵⁾. Kromě toho se hodně pozornosti věnuje technologickému rozvoji účinných a bezpečných metod, jak skladování energie propojit se sítěmi vysokého napětí („power to the grid“), aby tak bylo možné eliminovat vysoké náklady na tzv. „měnirny na moři“. Rovněž by se tak dalo předejít velkým ztrátám sítě, k nimž zatím dochází při používání kabelů vysokého napětí na mořském dně (nebo pod ním) mezi větrnými parky na moři a pevninou, což by v případě udržitelné výroby energie na moři mohlo z hlediska účinnosti přinést nárůst možná o zhruba 10 až 15 %.

2.5. Předpokládá se, že u elektrických vozidel budou baterie tvořit zhruba 40–50 % nákladů, již nyní je ale zřejmé, že by tyto náklady mohly klesnout. Vzhledem k velmi rychlému vývoji elektrického motorismu⁽⁶⁾ se pozornost stále více zaměřuje na dostupnost baterií, které jsou dobré, bezpečné a šetrné k životnímu prostředí. Podle Komise se před evropským průmyslem zřejmě otevírá obrovský trh, který by v roce 2025 mohl mít objem až 400 GWh a 250 miliard EUR. Pro Evropu z toho vyplývají příležitosti nejen z hlediska klimatických cílů, ale i z pohledu hospodářství a pracovních příležitostí. Jak nedávno vyjádřila komisařka Bienkowska: „Zajistíme v EU silný bateriový průmysl, který bude příspěvkem k oběhovému hospodářství a čisté mobilitě.“

2.6. Aby však bylo jasno: pokud jde o vývoj (výzkum a vývoj) a výrobu baterií, je Evropa zoufale pozadu za asijskými zeměmi a podniky. Nejméně 85 % veškerých baterií, které se celkově v Evropě používají, pochází z Číny, Japonska a Koreje. Evropská výroba činí pouhých 3 % světové produkce, USA představují zhruba 15 %. Pokud tedy v Evropě chceme provést transformaci mobility z fosilního pohonu na pohon elektrický, jsme skutečně zcela závislí na asijské výrobní kapacitě.

2.7. A jako by to samo o sobě nebylo dostatečně závažným problémem, přidává se k tomu ještě skutečnost, že nerostné suroviny, které jsou pro výrobu baterií zapotřebí, jako např. lithium, nikl, mangan a kobalt, se v současnosti v Evropě těží pouze v omezené míře, i když existují potenciální rezervy. Využití těchto evropských rezerv bude nezbytností, ačkoli podle dnešních předpokladů dokáží pokrýt pouze okolo 15–20 % celkové poptávky. Nezbytné suroviny pocházejí z Latinské Ameriky, Afriky a Asie, kde navíc Číňané údajně vybudovali velké důlní společnosti, aby si tak k těmto surovinám zajistili neomezený přístup⁽⁷⁾. Rafinace a zpracování evropských nerostných surovin navíc probíhá z větší části rovněž v Číně.

2.8. Těžba a zpracování surovin jsou energeticky náročné a vzniká při nich velké množství těžebního odpadu, v některých případech dokonce nebezpečného.

2.9. Na druhé straně řeší Evropa problém nakládání s bateriemi na konci životnosti. Je jich velké množství, takže máme co do činění s novou, znepokojující otázkou odpadu, protože recyklace materiálů z baterií je stále ještě v plenkách. V současné době získáváme z baterií jen asi 10 % materiálů. V oblasti zpracování a zpětného získávání tak do budoucna leží značný potenciál.

⁽³⁾ Ačkoli se pozornost soustředí především na automobily, je třeba mít na paměti, že existují snahy vyrábět také lodě poháněné elektřinou (např. malá plavidla).

⁽⁴⁾ V této souvislosti viz stanovisko EHSV *Skladování energie: faktor integrace a energetické bezpečnosti*, Úř. věst. C 383, 17.11.2015, s.19.

⁽⁵⁾ Ve Vlámku byl zahájen zajímavý projekt s názvem WaterstofNet: jde o klastrovou výrobců (větrná a fotovoltaická energie), vodíkových technologií (elektrolýza a komprese) a konečných uživatelů v chemickém a dopravním odvětví.

⁽⁶⁾ Očekává se například, že v Norsku se letos, tedy v roce 2019, poprvé prodá více elektrických osobních automobilů než tradičních automobilů se spalovacím motorem. Hlavním dodavatelem většiny těchto elektrických vozidel je v rámci této skupiny elektrických vozidel jedna známá americká automobilka.

⁽⁷⁾ Čínská vláda si jako cíl stanovila, že v roce 2025 musí 20 % všech nových prodaných osobních automobilů tvořit elektrická vozidla.

3. Zpráva o pokroku za rok 2019

3.1. Ve svém stanovisku ze dne 17. října 2018 ⁽⁸⁾ EHSV vyjádřil svou podporu návrhům Komise týkajícím se udržitelnější dopravy a strategickému akčnímu plánu pro baterie. Výbor však v této souvislosti upozornil rovněž na to, že uskutečnění plánu se může do cesty postavit řada faktorů, jako je např. závislost na surovinách z třetích zemí, nedostatek alternativních paliv, problémy v oblasti řízení, transformace a likvidace použitých baterií a nedostatek kvalifikovaných pracovních sil.

3.2. Dne 9. dubna 2019 Komise zveřejnila první zprávu o pokroku týkající se Strategického akčního plánu pro baterie stanoveného v květnu 2018. Ve zprávě o pokroku se uvádí, že je rozpracována řada odvětvových a regionálních iniciativ. Evropská bateriová aliance tak pravděpodobně bude stimulující platformou, která propojí podnikatelskou sféru, tvůrce politik a vědecké pracovníky, aby koordinovaným způsobem uskutečnili náročný a ambiciózní cíl vrátit EU a její podnikatelskou sféru zpět do čela rychle se rozvíjejících bateriových technologií. V rámci programu Horizont 2020 byla zveřejněna první výzva k podávání návrhů s rozpočtem ve výši 114 milionů EUR a další výzva s rozpočtem ve výši 132 milionů EUR bude vypsána na rok 2020. Kromě toho probíhá také rozsáhlé financování ze zdrojů, jež jsou k dispozici v rámci regionální politiky EU. Zdá se, že podnikatelská a vědecká sféra projevují o účast nadšený zájem, aby tak mohly prostřednictvím finančních prostředků EU doplnit své vlastní investice a zrychlit rozvoj výzkumu a vývoje.

3.3. Od zveřejnění akčního plánu se rozvinula řada iniciativ, ale mnoho z nich, včetně meziregionálních iniciativ, je teprve v přípravné fázi. Sotva rok po zveřejnění akčního plánu je na bilancování zřejmě ještě příliš brzy. Již nyní je však patrné, že pocit naléhavosti je všudypřítomný: tvůrci politik, vědeckí pracovníci i představitelé podnikatelské sféry si uvědomují, že je již dosti pozdě, ne-li příliš pozdě. Ve hře je skutečně hodně: reálně hrozí nebezpečí, že opravdu velká část evropského automobilového průmyslu přesune svou výrobu do – zhusta asijských – oblastí, které jsou blízko výrobním jednotkám bateriových článků. S tím souvisí pracovní místa zhruba 13 milionů evropských pracovníků v tomto odvětví.

4. Kudy dál?

4.1. Od nástupu Junckerovy Komise a ustanovení programu pro evropskou energetickou unii byla podniknuta řada kroků, které v rámci politiky v oblasti změny klimatu zahájily průmyslovou politiku, která dala přechodu na udržitelnější společnost zcela novou podobu. Průmyslová politika Komise tak má s podporou členských států mnohem řízenější a iniciativnější charakter, než tomu bylo dříve. EHSV vyjadřuje Komisi za tento nový přístup uznání a vyzývá ji, členské státy a evropskou podnikatelskou sféru, aby v této nedávno započaté cestě pokračovaly.

4.2. Tento přístup je vítáný a s ohledem na závažné zpoždění evropské podnikatelské sféry v oblasti vývoje a výroby baterií zároveň nezbytný. Řízená průmyslová politika s sebou však nese také nebezpečí chybného „picking winners“ (vybírání vítězů předem). Vítané je také nové zaměření přístupu celého průmyslového hodnotového řetězce („value chain approach“). Průmyslová politika vycházející z metodologie hodnotového řetězce je také mnohem více v souladu s oběhovým uvažováním než starý odvětvový přístup průmyslu. Tento přístup vycházející z hodnotového řetězce rovněž vyžaduje jinou, vhodnější politiku, která je přizpůsobena například politice v oblasti státní podpory. Když se nyní odvětví výroby baterií stalo ústředním bodem průmyslové politiky EU, musí Komise také pružně a hladce nakládat s investiční podporou poskytovanou podnikům v tomto řetězci ze strany členských států. Pomocí flexibilní úpravy kritérií způsobilosti pro získání označení IPCEI (Important Project of Common European Interest neboli „významný projekt společného evropského zájmu“) lze evropskému průmyslu pomoci veřejnými finančními prostředky značného rozsahu, které by se co do rozsahu alespoň do určité míry mohly přiblížit podpoře, kterou od svých vlád dostávají asijské podniky. EHSV toto nové uplatnění nástroje IPCEI vítá.

4.3. Přesto však vyvstává otázka, zda nyní zahájená politika v podobě, v jaké ji stanovuje strategický akční plán, není uplatňována příliš pozdě na to, abychom dohnali obrovský náskok, který před námi asijské státy a jejich podnikatelská sféra mají. Otázkou také je, jestli budou stačit předělené finanční prostředky. Stručně řečeno, neděláme příliš málo a příliš pozdě? ⁽⁹⁾ Evropský účetní dvůr v nedávno zveřejněné informační zprávě vyslovuje pochybnost: „Je zde však riziko, že dosud přijatá opatření nebudou k dosažení strategických cílů EU pro čistou energii dostačovat.“ K tomu je třeba poznamenat, že úloha Komise je omezená, stejně jako finanční prostředky, které má k dispozici. Komise, celkem oprávněně, zaujímá poněkud rezervovaný postoj. Její úloha je zprostředkovatelská. Hozenou rukavicí musí zvednout především členské státy a evropská podnikatelská sféra a její výzkumné ústavy. Velmi pozitivní je v této souvislosti také to, že vlády Francie a Německa počátkem května 2019 rozhodly, že každá uvolní 1 miliardu EUR na podporu iniciativ své podnikatelské sféry s cílem vybudovat odvětví výroby baterií. To je jeden z prvních velmi konkrétních výsledků „Evropské bateriové aliance“, kterou iniciovala Komise a která sdružuje členské státy, Komisi a podnikatelskou sféru ke společné spolupráci.

⁽⁸⁾ Stanovisko EHSV *Evropa v pohybu*, Úř. věst. C 62, 15.2.2019, s. 254.

⁽⁹⁾ V této souvislosti viz informační dokument Evropského účetního dvora ze dne 1. dubna 2019 Podpora EU pro skladování energie.

4.4. Krátce po stanovení akčního programu pro baterie je tedy podle EHSV ještě příliš brzy na konečné závěry. Krátce po stanovení akčního programu pro baterie je tedy podle EHSV ještě příliš brzy na konečné závěry. Jejich výsledky by měly být vidět příští rok. Technologický vývoj v rámci i mimo EU však neustal. Dynamičnost procesu způsobuje, že strategie pro baterie není jednorázovou akcí, ale vyžaduje strukturální přístup v politice EU, a že od členských států budou nyní zapotřebí investice do vstupů, které budou mít dlouhou dobu návratnosti (výjimkou v těchto případech není ani doba 20 až 30 let).

4.5. Otázkou také je, zda EU dokáže konkurenceschopné odvětví pro vývoj a výrobu baterií vůbec vybudovat, vzhledem k tomu, že suroviny, které jsou pro to potřeba, nejsou v EU v dostatečné míře dostupné. Ačkoli se vyvíjí iniciativy např. na těžbu lithia v některých členských státech EU (včetně znovuotevření dříve uzavřených dolů), bylo by naivní se domnívat, že by EU mohla být v budoucnu plně soběstačná. Kromě toho je také u evropského obyvatelstva ve vztahu k těžbě patrná značná obezřetnost a i zde většinou platí zásada NIMBY (Not In My Back Yard, tedy „ne na mém dvorku“). Pozitivní dopady sociálně a environmentálně odpovědné těžby surovin na místní společenství si zaslouží větší publicitu mezi obyvateli. Ukazuje se také, že „místní odpovědnost“, tj. zainteresovanost místního obyvatelstva, ať už finanční či jiná, může zabránit vzniku odporu proti takovým aktivitám, který by mohl zablokovat jejich rozvoj.

4.6. V souvislosti se situací ohledně surovin EHSV zdůrazňuje, že je důležité, aby všechny zúčastněné strany zvýšily úsilí v oblasti výzkumu a vývoje nových typů baterií, jako jsou např. baterie s pevným elektrolytem (solid-state batteries), které závislost na těchto surovinách výrazně snižují.

4.7. Jak reálné je očekávat, že se – jak si myslí Komise – v EU objeví 10 až 20 megavýrobců? Projeví dlouhodobí investoři na kapitálových trzích dostatečnou ochotu investovat, aby se shromáždilo potřebných cca 10 miliard EUR? Ačkoli oceňujeme ústřední body zahrnuté do akčního programu, je politováníhodné, že se nikde nemluví o otázce přístupu ke kapitálu, jehož je pro tyto obrovské investice zapotřebí. Čistě bankovní financování není v tomto případě rozhodně dostatečné. Kapitálové trhy, a mezi nimi především infrastrukturní fondy, budou muset být ochotny do těchto projektů investovat rizikový kapitál⁽¹⁰⁾. Proto je potřeba, aby byla přijata dlouhodobá politika, dosažena přiměřená míra návratnosti a zajištěna příslušná podpora ze strany vlád členských států. Je třeba předejít tomu, aby zúčastněné strany nečinně vyčkávaly. Roli hnací síly investičního procesu na sebe v tomto případě mohou vzít vlády. Francouzsko-německé iniciativy jsou dokladem toho, že tyto země si toho jsou vědomy. Rovněž nedávno vytvořená investiční platforma s EIT InnoEnergy coby „hnací silou/akcelérátorem“ se podle EHSV může ukázat jako velmi užitečná pro navazování kontaktů mezi investory a předkladateli projektů.

4.8. Zároveň je třeba evropského spotřebitele prostřednictvím cílených informačních kampaní seznámit s tím, že koupě baterií vyrobených v Evropě, kde jsou dodržovány bezpečnostní normy ve vztahu k člověku i životnímu prostředí, má oproti koupi baterií ze třetích zemí, které takové normy a hodnoty ve stejné míře nedodržují, řadu výhod. Pokračovat dosavadním způsobem znamená pouze trvale vyvážet vlastní ekologické problémy.

4.9. Podle EHSV je zapotřebí více konkrétních iniciativ pro rozvoj recyklace materiálů ze starých baterií. Toto tzv. „urban mining“ (získávání hodnotných látek z městských odpadů) může podstatným způsobem přispět k pokrytí potřeb z hlediska surovin. Recyklace městského odpadu má do budoucna značný potenciál, bude však vyžadovat zlepšení ekonomických pobídek, objemu sběru, technologií získávání a v konečném důsledku i míry recyklace. Z nedávné zprávy Komise o provádění a dopadu směrnice o bateriích bohužel vyplývá, že sběr běžných baterií ještě nedosáhl žádoucí míry. Zhruba 57 % těchto baterií se stále ještě nevyužívá k recyklaci. Komise pak – jak v této stručné, ale velmi důrazné zprávě uvádí – zcela právem zvažuje změnu této směrnice z roku 2006, mj. s ohledem na příchod nových baterií, na které se zaměřuje akční plán. Výbor tyto návrhy velmi vítá. Kromě toho v této souvislosti poznamenává, že současná zpracovatelská zařízení na baterie bude třeba přizpůsobit s ohledem na velký příliv nových typů baterií v blízké budoucnosti. Rovněž bude potřeba vyvinout novou technologii k provádění recyklace či zpracování. Cílený výzkum a vývoj právě na tomto poli si podle Výboru zaslouží plnou podporu EU, neboť přispívá k lepšímu životnímu prostředí a může do velké míry snížit závislost na surovinách pocházejících ze zemí mimo EU.

4.10. Výbor rovněž požaduje, aby se prováděl cílený výzkum zaměřený na získávání materiálů z hald odpadu černého uhlí a oceli nebo jiných těžných kovů. Nelze vyloučit, že by i tyto zdroje mohly přispět k uspokojení potřeb v oblasti surovin. EHSV vítá nedávno zveřejněnou zprávu o zpětném získávání kritických surovin z těžebního odpadu a skládek⁽¹¹⁾ Společného výzkumného střediska Evropské komise a vyzývá k zajištění politické podpory pro studii a analýzu týkající se otázky kritických surovin, neboť „globální bitva o suroviny“ je stále vážnější.

⁽¹⁰⁾ Dne 2. května 2019 společnost Tesla uvedla, že v prvním čtvrtletí roku 2019 vykazovala hospodaření se ztrátou zhruba 700 milionů USD, ale že chce i přesto na kapitálovém trhu přilákat 2 miliardy USD investic do nové továrny na baterie a do vývoje nového typu elektricky poháněného automobilu. Americký kapitálový trh je pro takové investice v podobě podílů či dluhopisů vhodný. Vystává otázka, zda může s něčím takovým soupeřit roztržitý unijní kapitálový trh.

⁽¹¹⁾ Recovery of critical and other raw materials from mining waste and landfills: State of play on existing practices (Získávání kritických a dalších surovin z těžebního odpadu a skládek – aktuální stav existujících postupů), EUR 29744 EN, Úřad pro publikace Evropské unie, Lucemburk, 2019, ISBN 978-92-76-03391-2, doi:10.2760/494020, JRC116131.

4.11. Do jaké míry přispívá regulační rámec k rozvoji potřebného výzkumu a vývoje v EU a k přizpůsobení již vybudovaných technologií? Je naprosto přirozené, že se Komise nad právními a správními předpisy zamýšlí. Právě to jsou konec konců nástroje řízení, které má k dispozici. Předtím, než sáhne po regulačním nástroji, by však možná bylo lepší, aby ve spolupráci s podniky a organizacemi sociálních partnerů sledovala a analyzovala vývoj na trhu. Nejprve povzbuzovat, stimulovat a vyrábět a teprve po důkladné analýze vytvářet právní předpisy – spíše tak vypadá žádoucí politická koncepce pro toto nestabilní odvětví.

4.12. EHSV vyzývá Komisi, aby i nadále zajišťovala, že zadávání veřejných zakázek bude skutečně přizpůsobeno převážně drobné podnikatelské sféře EU, aby tito výrobci střední velikosti nepřišli o finanční prostředky tím, že by jejich výzkum a vývoj malého rozsahu nesplňoval požadavky, které veřejné nabídkové řízení stanoví z hlediska rozsahu projektů. EHSV rovněž oceňuje, že Komise nabídky koncipovala novým, komplexnějším způsobem, díky čemuž jsou nyní přístupnější pro podnikatelskou sféru EU.

4.13. Výbor považuje za důležité, aby byly finanční prostředky z EU dostupné i pro projekty středně velkých evropských podniků vyrábějících baterie, které již mají za sebou dalekosáhlý technologický vývoj (úroveň technologické připravenosti 5 až 9). Tato skupina podniků, které se tedy zabývají spíše otázkou vstupu na trh než základním výzkumem, zatím podle všeho nemá dostatečný přístup k fondům EU. A právě pro tuto skupinu je rovněž třeba jednoduchým způsobem zformovat přístup k dotacím EU na odborné vzdělávání a rekvalifikaci pracovníků.

V Bruselu dne 17. července 2019.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Luca JAHIER

ISSN 1977-0863 (elektronické vydání)
ISSN 1725-5163 (papírové vydání)

Úřad pro publikace Evropské unie
L-2985 Lucemburk
LUCSEMBURSKO

CS